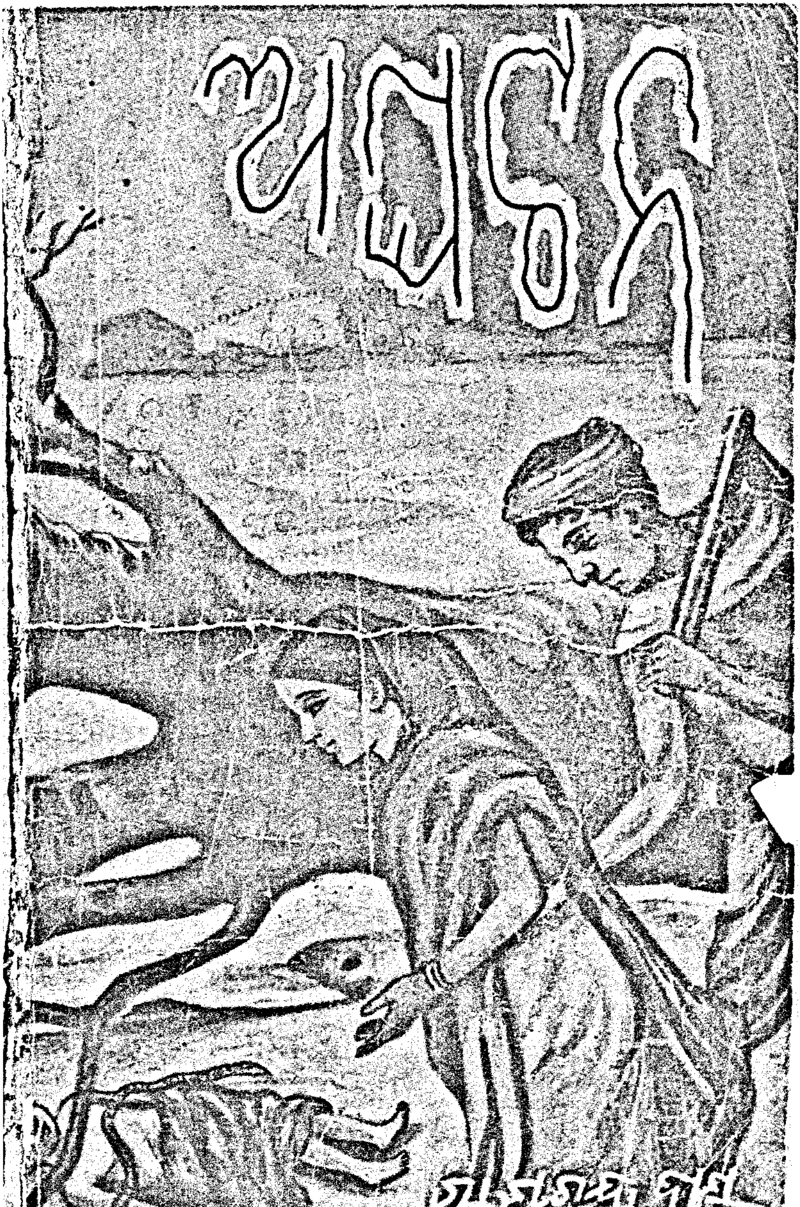
પન્નાલાલ પટેલ

ଅଘଟନ

(ଉପନ୍ୟାସ)

ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ

ଉତ୍କଳ ସଂଘ ଲାଇବ୍ରେରୀ
ନଂ ...
ତା ...

... ସଂଘ ଲାଇବ୍ରେରୀ
ନଂ ୮/୪୫୪
ତା ....

ସଦାସର୍ବଦା ଯାହାଙ୍କର ସ୍ନେହ ଓ ଉପଦେଶାବଳୀ ମୋର ଏଇ ମର ଜୀବନର ପାଥେୟ, ସେଇ ବାପା ଓ ବୋଉଙ୍କ ଚରଣ ତଳେ ମୋର ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ପୁସ୍ତକଟି ସବିନୟେ ଅର୍ପଣ କଲି ।

ରାମ

ପ୍ରକାଶିକା:—

ଶ୍ରୀମତୀ ତିଳୋତ୍ତମା ଦାସ

ପିଠାପୁର, କଟକ—୧

ମୁଦ୍ରାକର:

ରଶ୍ମି ପ୍ରେସ, କଟକ—୧

ସୋଲ ଏଜେଣ୍ଟ:

ଶ୍ରୀ ରାଜକୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର

ଆସିକା, ଗଞ୍ଜାମ

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ:—

୧୯୫୯ ରଜ ସଙ୍କ୍ରାନ୍ତି

ମୂଲ୍ୟ—ଦୁଇଟଙ୍କା ପଚିଶ ନୂଆପଇସା

କୃତଜ୍ଞତା ସ୍ୱୀକାର

ବହୁ ଶ୍ରମ ସ୍ୱୀକାର କରି ଶ୍ରୀ ଉଦୟନାଥ ମିଶ୍ର ବି. ଏ, ଡେପୁଟି ସୁପରିଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଓଡ଼ିଶା ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ପ୍ରେସ ବହିଟିକୁ ଆମୂଳଚୂଳ ପଢ଼ି ତାହାକୁ ସଂଶୋଧିତ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିବାରୁ ଓ ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର ଦାଶ ଚୌଧୁରୀ ପୁସ୍ତକଟିର ମୁଦ୍ରଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବହୁମୂଲ୍ୟ ସମୟ ଦେଇ ଥିବାରୁ ମୋର ଆନ୍ତରିକ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଛି ।

ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣାଭବନ
ପିଠାପୁର, କଟକ } ରାମଚନ୍ଦ୍ର

ପଦେ:—

ନୂଆ ଲେଖା—କର୍ମମୟ ଜୀବନରେ ସମୟର ଅଭାବ ନେଇ ଏହି ଲେଖାଟି ବହୁତ ଦିନରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ବହୁତ ଝଡ଼ଝଞ୍ଜା ଭିତରଦେଇ ଏବେ ଛପାଯାଇ ମୋର ଦେଶର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଭାଇ ଭଉଣୀଙ୍କ ଆଗରେ ବଢ଼ାଗଲା । ମୋର ଭାଇ ଭଉଣୀମାନେ ଯଦି ଥରେ ପଢ଼ନ୍ତି ତେବେ ମୋର ଶ୍ରମ ସାର୍ଥକ ହେଲା ବୋଲି ଭାବିବି ।

ଲେଖକ

ନଂ. ୭/୫୨୪
ତା.........

ଅଘଟନ

ଏକ

ଧାରା ଶ୍ରାବଣ— ଚତୋଉଲଗି ବଢ଼ି — ଓଡ଼ିଶାରେ ଏଇ ଚତୋଉ ବଢ଼ି ଗୋଟାଏ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ବଢ଼ି । କେଉଁ ଆବହମାନ-କାଳରୁ ଏଇଟା ଗଡ଼ ଆସୁଛି, କେହି କହି ପାରିବେ ନାହିଁ ତଥାପି ଏଇଟା ଗୋଟାଏ ଲୋକାଚାର - ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ଯେ ସେମିତି ବଢ଼ି ହେଉଛି ବା ସବୁ ନଈରେ ସେହି ପ୍ରକାରର ବଢ଼ି ଆସୁଛି, କେହି ତାର ଖବର ରଖୁନି ।

ସେ ବର୍ଷ ଠିକ୍ ସେଇଦିନ ଗୋପାଳପୁର ଧୋଇଗଲା । କାଠଯୋଡ଼ିର ପ୍ରବଳ ବନ୍ୟା ସ୍ରୋତରେ ଲୋକେ କିଏ ଚାଳ ଉପରେ କିଏ ବା ଗଛ ଡାଳରେ ଯାଇ ବସିଥାନ୍ତି । କେତେ ଯେ ପିଲା ମାଇପେ ଭାସିଗଲେ ତାର କେହି ହିସାବ ରଖିନି — କିନ୍ତୁ ସମ୍ବାଦଦାତାମାନଙ୍କ ଲେଖାରୁ ବିଭିନ୍ନ ବିଭିନ୍ନ ସଂଖ୍ୟା ବାହାରି-ଗଲା । କେହି ଠିକ୍ କରି ଲେଖି ନଥିଲେ କି କାହାରି ବି ଜାଣିବାର

ଉପାୟ ନଥିଲା । ସାମ୍ବାଦିକ ସମ୍ବାଦ ପରିବେଷଣ କରିବା କଥା — ଠିକ ଭୁଲରେ ଯାଏ ଆସେ କେତେ । ଲୋକମୁଖ ନିଶୃତ ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ ସାମ୍ବାଦିକମାନଙ୍କର ସମ୍ବାଦରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାଏ ।

ଗଛବାଡ଼ି ଧରି ଯେଉଁମାନେ ଅଟକି ଗଲେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଖବର ମିଳିଲା ପିଲାପିଲି ପ୍ରାୟ ଛଅଶହ ଭାସିଗଲେ — କିଏ ମଲା, କିଏ ବା ଉଦ୍ଧାର ପାଇଲା, କିନ୍ତୁ ଚିକିତ୍ସା ଅଭାବରୁ ଶୁଖୁ ଶୁଖୁ ହୋଇ ମଲା । ପିଲାଏ ପାଣି ଢୋକେ ଦୁଇଢୋକ ପିଇ ମରିଗଲେ । ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ୀଏ କହିଲେ ଏମିତିକା ଅଘଟନ କେବେ ଘଟି ନଥିଲା ଏଇ ଗୋପାଳପୁର ଗାଁ ଉପରେ । ଅତ୍ୟାଚାରର ଅନାଚାରର ପ୍ରବଳ ଧକ୍କା ଭଗବାନ ସହି ନପାରି ସେଇ ଗାଁକୁ ନିର୍ମୂଳ କରାଇଦେଲେ ।

ଏଇଠିହିଁ ଭଗବାନଙ୍କର ବିଶେଷତ୍ୱ — ଯେତେ କୁକର୍ମ କଲେ ବଡ଼ଲୋକ ଲାଞ୍ଚଦେଇ ପାରି ହୋଇଯାନ୍ତି ସେଇ ମହାସମୁଦ୍ର । ସେଇ ଅତ୍ୟାଚାର ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯୋଗାଏ କର୍ମ ଆଉ ସେଇଥିରେ ଭଗବାନଙ୍କର ହିଁ ସତ୍ତା ଉପଲବ୍ଧି କରାଯାଇ ଥାଏ । ଭଗବାନ କାହିଁକି ତାଙ୍କ ବାପାର ବାପା ବି ତାଙ୍କୁ ଦୋଷୀ କରାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଲାଞ୍ଚବଳରେ । ଗରିବ ଗୁରୁବାଙ୍କର, ଯାହାର ଦୁଇଓଳିରେ ଓଳିଏ ଚୁଲି ଜଳେନି — ଯେ କାମ କରି କରି ନୋତରା କୋତରା ହୋଇଗଲେ ବି ଆହା ପଦେ କେହି କହିବାକୁ ନାହିଁ, ଯାହାର ପିଲା ମାଇପେ ଛତରରେ ଯାଇଥାନ୍ତି ସେଇ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଭଗବାନ ବିମୁଖ—ଦୁନିଆର ବିଶେଷତ୍ୱ ଏଇଠି—ଏ ଅଘଟନ ନୁହେଁତ ଆଉ କଣ କୁହାଯାଇ ପାରେ —

ଦୁନିଆର ସାବଲୀଳ ଗତିରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଛନ୍ତି ସଭିଏଁ । କିଏ କାହାକୁ ପଚାରୁଛି, ଆଜି ମଲେ କାଲକି ଦୁଇଦିନ । ବଢ଼ି ଛାଡ଼ିଗଲା ପେ କେଇଟି ଲୋକ ଥିଲେ ସେମାନେ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କ ଘରେ କିଛିଦିନ କଟାଇ ପୁଣି ଆସି ଖୋଜି ବସିଲେ ନିଜର ଭିଟାମାଟି । ଯେତେ ଯାହାହେଲେ ଜନମମାଟି ଛାଡ଼ି କିଏ ରହିବ । ସେମାନେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଘରବାଟ କରି ପୁଣି ଆସ୍ଥାନ ଜମାଇ ବସିଲେ ।

ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ରାଜିବ ସୁସ୍ଥ ସବଳ-ସୁଅରେ ଭାସି ଭାସି ଯେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ଗଛ ଆଶ୍ରା ପାଇଲା ଜୀବନ ବିକଳରେ କୁଣ୍ଢେଇ ଧରିଲା ତାକୁ । ସାପଟିଏ ଗୋଟିଏ ଡାଳରେ ବସି ଭାସି ଭାସି ଚାଲିଥାଏ । ଗୋଟିଏ ନେଉଳ ଆସି ବସିଲା ପିଲାଟିର ପିଠିରେ । ଏମିତି ତିନୋଟି ଯାକ ପ୍ରାଣୀ ଭାସି ଭାସି ଚାଲିଛନ୍ତି, ପାଣିର ତୋଡ଼ କମି କଲାଣି । ଗୋଟିଏ ଚଢ଼ାରେ ଯାଇ ଗଛଟା ଲାଗିଗଲା ।

ପ୍ରାୟ ଘ ୧ ଣ୍ଟା ପରେ ପାଣି ଛାଡ଼ିଗଲା ଜଣେ କାଠୁରିଆ ଗଛଟିକୁ ଦେଖିଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ଗଛ ପାଖରେ । ନିଜର ଜୀବିକା ସେ କାଠ ହାଣିଲେ ପେଟ ପୋଷିବ, ଦୁଇପ୍ରାଣୀ କୁଟୁମ୍ବ ଚଳିବେ । ରୌଦ୍ରର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ତାପରେ ସେ ବିଚଳିତ ନ ହୋଇ ଗଛ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସାପଟି ସେମିତି ନେଉଳ ଆଡ଼େ ଅନାଇ ବସିଛି । ନେଉଳ କିନ୍ତୁ ପିଲାଟି ଉପରେ ଆରାମରେ ବସିଥାଏ । ମଣିଷକୁ ଦେଖି ସାପଟା ପ୍ରଥମେ ପଳାଇଲା । କାଠୁରିଆର ସୁବିଧା ହେଲା । ସାପଟାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲା, ସେ ଚାହେଁ କାଠ । ସେ ଯେତେବେଳେ ବୁଲି ଆସେ ଆଉ ପାଖକୁ ଦେଖିଲା ପିଲାଟାଏ ଉପରେ ନେଉଳ–

ମୁର୍ଦ୍ଦାରଟାଏ ଖବ ଗଡ଼ାଇ ଦେଲା ପିଲାଟାକୁ । ନେଉଳ ପଳାଇଲା ସେଆଡ଼କ ତା'ର ଆଖି ନାହିଁ ତାର ବ୍ୟବସାୟ ସେ କରିବ । ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ଅନାଇଲେ ପେଟରେ ଓଦାକନା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଦୁଇଦିନ ହେବ ବର୍ଷାଯୋଗୁଁ କଷ୍ଟ ରୋଜଗାର କରି ପାରିନାହିଁ ସେ,ଘରି ଖୁସି ଏତେ ବଡ଼ ଗଛଟାଏ । ନିହାତି କମ୍‌ରେ ଦଶଟଙ୍କାରୁ କମି କାଠ ବିକିବ ନାହିଁ । ପଛେ ପଛେ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ଆସୁଥିଲା । ଇଲୋ ବୋଉଲ କହି ଦୁଇହାତ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା ପଛକୁ ।

—ଆରେ ମୂର୍ଦ୍ଦାରଟାଏମ—ଡରୁଛୁ କଣ ? ଏପାଖକୁ ଆସେ—ହସିଲା ମଦମା, ବାପା ବୋଉଙ୍କର ଏ ଡାକ ନାଁ ନଥିଲା—ଥିଲା ତା'ର ମାଉସୀର—ମାଉସୀ ଶିରଧାରେ ଦେଇଥିଲା ମଦମା । ସେଇ ନାଁରେ ସେ ଗାଁରେ ପରିଚିତ ।

ଝଡ଼ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ମଦନ ଗଛ କାଟୁ କାଟୁ ହାଲିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ସେତେବେଳେ—ବସି-ପଡ଼ିଲା, ଲୀଳା ତା'ର କାନରେ ମୁର୍ଦ୍ଦାରଟାକୁ ବଞ୍ଚିବାରେ ଲାଗିଛି ତା'ର ନଜର ପଡ଼ିଲା ପିଲାଟା ଉପରେ ପୁଣି—ତଥାପି ସେ ସ୍ଥିର ।

ଆରମ୍ଭ କଲା ଲୀଳା—ହଇଗୋ ଶୁଣୁଛ, ଏ ପିଲାଟି ଯାହାର ହୋଇଥିବ ସେ କେତେ କାନ୍ଦୁ ନ ଥିବ, କହିଲ । ନଈ ବଢ଼ିରେ ତ କିଏ ଭସାଇ ଦେଇ ଯାଇଛି । କେଡ଼େ ବଢ଼ ପିଲାଟାଏ —ଆମର ଏମିତି ଗୋଟିଏ ଥାନ୍ତା—

ମଦମା ହସି ହସି କହିଲା- ଭଗବାନ୍‌ରେ ଥିଲେ ପାଇବୁଲୋ । ପୁଅ କଣ ସେମିତି କେଉଁଠୁ ମିଳିଯିବ—ଆମ ଭାଗ୍ୟରେ ଥିବ ଯଦି କାଲି ସକାଳେ ତୋ କୋଳରେ ପିଲା ଧରିବୁ ।

ହସିଲା ଲୀଳା।—ଏ ଖାଲି ମନରଖା କଥା କହୁଛ । ନମସ୍କାର କଲା । ଭଗବାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ । ପିଲାଟି ଉପରୁ ଆଖି ଫେରାଇ ଆଣିପାରୁ ନ ଥାଏ ଲୀଳା ।

ଲୀଳା କହିଲା—ହେଇ ଦେଖୁଛ ଏ ପିଲାଟାର ହାତ, ଗୋଡ, ମୁହଁ ସବୁତ ସତେଜ ଅଛି । ମଲା ପିଲାପରି ଦେଖା-ଯାଉ ନାହିଁ ।

ମଦମା କହିଲା—ଆଲୋ ତୋ ମନ ଯାଇ ପିଲା ପାଖରେ ଛୁ ଦେଖ, ଲୀଳାର ମନ ମାନୁ ନ ଥାଏ । ଗୁହଁଥାଏ । ଡାକିଲା ଆରେ ଆସମ ଏଇଟା ବଞ୍ଚିଛିମ । ହାତ ତାର କଣ ହଲୁଛି । ଦେଖିବ ଆସ । ମୋ ରାଣ ଟିକେ ଆସ ।

—ମୋ ରାଣ—ତା'ର ଆଗରେ ତାର ମଥା ନୋଇଁଗଲା ସେ ଭାବ ପାରିଲା ନାହିଁ । ତା'ର ଭାବନାକୁ ଚୂରମାର କରି ମନ ଆଗେଇଗଲା । "କଣ ସତେ ଜୀବନ ଅଛି ପିଲାଟିର" । ଆଗେଇଗଲା ମଦମା ତାର ଚକ ଚକ କୁରାଢ଼ୀ ଖଣ୍ଡ ହାତରେ ଧରି । ବସିପଡ଼ିଲା ପିଲାଟା ପାଖରେ । ଲୀଳା ତା'ର ପାଖରେ ଥାଏ । ତାକୁ ମୁର୍ଦ୍ଦାର ଘାରି ଡର । ତଥାପି ତାର ଇଚ୍ଛା ସେ ପିଲାଟାକୁ ଦେଖିବ ।

ମଦମା ହାତ ବଢ଼ାଇଲା ପୁଣି ହାତ ନେଇ ଆସୁଥାଏ—ମନକୁ ମନ କହୁଥାଏ ମୁର୍ଦ୍ଦାରଟାଏ— ଏ ମାଇକିନାର ମୁଣ୍ଡ ବିଗିଡ଼ି ଯାଇଛି ପିଲା ପିଲା ହୋଇ । ସେଇଥିପାଇଁ ଏପରି ତା ମନ ପାପ ଛୁଉଁଛି । ହରବ୍ରହ୍ମା ହେଲେ ବି କେହି ସ୍ତ୍ରୀର ଅନୁରୋଧ ଏଡ଼ି ପାରି ନାହାନ୍ତି । ମଦମା ବା କି ଛାର—ରକ୍ତ ମାଂସର ଗଢ଼ା ଶରୀରର ଜୀବଟିଏ ସେ—ସ୍ତ୍ରୀ କଥାକୁ ଆଡ଼େଇଦେଇ ପାରୁ ନଥାଏ-

ହାତ ବ ଚଳୁନଥାଏ ପିଲାଟି । ଦେହରେ ହାତଦେବାକୁ ବରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲା ମଦନ । ମଲାପିଲାଟାକୁ ସେ ଛୁଇଁବ କେମିତି— ଲୀଳା ନେହୁର ହେଲା, ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡିଲା । ମଦନର ହୃଦୟ ପାଣି ହୋଇଗଲା । "ହେ ଭଗବାନ" କହି ପିଲାଟିକୁ ଟିକଏ ହଲାଇ ଦେଲା ମଦନ । ପିଲାଟିର ମୁଁହ ହଲିଲା ଟିକଏ ରୁମନୂଳ ଠିଆ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ଏତେ ଦେଖି ସୁଦ୍ଧା ମଦନ ଚମକ ପଡୁଥାଏ—ମୁର୍ଦ୍ଧାର ଟାଏ ।

କାଠହଣା ସେତକିରେ ରହିଲା । ମଦନ ମନେ ମନେ ଚିଡ଼ ଉଠୁଥାଏ; କନ୍ତୁ ଭଗବାନଙ୍କର ବଡ଼ମ୍ବନା ଏ । ମଣିଷର କି ହାତ ସେଥିରେ । ଦୁଇପ୍ରାଣୀ ଗୃହକ ପର ଅନାଇ ବସିଥାନ୍ତି ସେଇ ପିଲାଟାକୁ । ଦେହରେ ତାତ ବାଜ ଯେତେବେଳେ ଦେହ ଟିକଏ ଗରମ ହୋଇ ଆସିଲା ପିଲାଟି ଟିକିଏ ହସିଲା ପର ଲାଗିଲା । ମଦନ ଓ ଲୀଳା କୁହୁକ ରାଇଜରେ ଘୂରିଲା ପର ଘୂରୁ ଥାଆନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ମନରେ ଲାଗିଥାଏ କାଉଁର କାଠିର ଭେଲିକି ।

ଚହିଁକ ଉଠିଲ ମଦନ ଇଲେ ଶୁଣୁ ଛୁ ନା । ପିଲାଟା ବଞ୍ଚିଛିମ, ଦେଖୁନୁ—ହାତଗୋଡ଼ ହଲଉଛି । ଲୀଳା ଘୁଞ୍ଚିଆସିଲ ଦୁହେଁ ଭଲ କର ନାକ ପାଖରେ ହାତଦେଲେ । ନିଶ୍ୱାସ ଗ୍ହୁଲୁଛି ଧୀରେ ଧୀରେ । ମଦନର ଆନନ୍ଦାଶ୍ରୁ ଗଡ ପଡ଼ିଲ । ଲୀଳା ଅବାକ ହୋଇ ବସିଥାଏ । କାନରେ ବାଜୁଥାଏ ଟିଲିଟିକୁ ।

ଲୀଳା ଡାକିଲ—ଶୁଣିଲଣି—ମ ଶୁଭୁନାହିଁକ ? ମନର ଚଞ୍ଚଳତା ବଶତଃ ସେ କହିଗଲ ଏତକ । କନ୍ତୁ ସେ ଚୁପ୍ ପଡ଼ିଗଲ । ମଦନ ଯେତେବେଳେ ଯୋରରେ ହସି-ଉଠିଲ — ଡରିଲ ଲୀଳା । କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲ ମଦନକୁ ।

କଣ, ତୁମେ ଏମିତି ହସୁଚ—ହେ ଭଗବାନ—

ମଦମା ଆନନ୍ଦରେ ଟେକି ଧରିଲା ଲୀଳାକୁ ତାର ଦୁଇଗୋଡ଼ ହାତରେ । ଶୂନ୍ୟେ ଶୂନ୍ୟେ ଉଠିଗଲା ଲୀଳା । ଦୁହେଁ ଭୁଲିଗଲେ ସେତେବେଳର ଅବସ୍ଥିତି ।

ଛାଇ ଲେଉଟି ଆସୁଥାଏ ପିଲାଟିକୁ ଜଗି ବସିଥାନ୍ତି ଦୁହେଁ । ପିଲାର ଆଖି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ମେଲିଲା । ଚାହିଁଲା ସେ ଚାରି-ଆଡ଼କୁ । ମଦମା ଉଠାଇ ନେଲା ତାକୁ କୋଳକୁ ।

ଶୁଣୁଛୁ ଶୁଣୁଛୁ—ମଲା କାଲି ନା ପଥର ପାଲଟି ଗଲୁ କିବା । ହେଇ ଦେଖ- ଦେଖ ଏ ଅଘଟନ କଥା । ତୁମ କଥା ଠିକ ହୋଇଛି । ଏ ପିଲାଟି ଆମର, କଣ କହୁଛ ? ଆମେ ତାକୁ ପାଳିବା ନିଜେ ତୁମେ ନେଲ କୋଳକୁ—ବଢ଼ାଇ ଦେଲା ମଦମା ।

ଲୀଳା କୋଳକୁ ଟାଣିନେଲା । ପିଲାଟିର ପାଟି ଫିଟୁ ନଥାଏ । ସେ ଖାଲି ଆବାକାବା ହୋଇ ଅନାଇ ଥାଏ । ଦେହରେ ତାର ବହଳେ ମୋଟର ମାଟି—ସେଥିପ୍ରତି ନଜର ନାହିଁ ଦୁଇଜଣଙ୍କର । କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିଲା ଲୀଳା ।

ଗୁଇଲେଉଠା ବେଳ ହେଲା । ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଅସ୍ତାଚଳଗାମୀ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମାଇପି ମନ, ଚମକିଲା ଲୀଳା—ମଲା ଘରେତ କିଛି ନାହିଁ ।

କିଛି ନାହିଁ କେମିତି ବା—ପୁଅ ହେଲା ଆଉ ଫେରେ ଗୋଟାଏ କଣ ଥାନ୍ତା ନା । ଆଚ୍ଛା, ଶୁଣିଲ, ଏକୁତ ଆମେ ପାଇଲେ ଏଇନେ ଘରକୁ ଗଲେ ତ ସମସ୍ତେ ଜାଣିବେ । ତାପରେ କେତେ ପାଲା ଲାଗିବ । ଶେଷରେ ପୁଲିସ ଦାରୋଗା ଆସିବେ କଣ କରିବା କୁହ ।

ଲୀଳା କହିଲା—ମଲା ! ମଣିଷ ଗୋଟାଏ ହୋଇଛ କ'ଣ ବା ବୁଦ୍ଧି ତ ଏତକି ନାହିଁ । କିଓ ଆମେତ ପାଇଲୁ ସେ ଆମର, ସେଥିରେ ସେମାନଙ୍କର କଣ ଅଛି— କହିଦେବା ନାହିଁ ଆମେ ପାଇଲୁ ।

ଆଲୋ ସେ କଣ ଘରକଥା ହୋଇଛି କି ? ଆମ ଗାଁ କଥା ତ ଜାଣିଛୁ । ସେ ଯେଉଁ ମିଛୁ ମିଶ୍ରେ ସେତ ଗାଁଟାକୁ ପକେଇବ ଉଠେଇବ । ସେ ପରା ଏ ଗ୍ରାମରେ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହୋଇଛି ସେଇଠୁ ନିଜେ ପୁଅଟିକି ନେଇଯିବ । ଯେତେ କହିଲେ ଶୁଣିବ ନାହିଁ । ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କୁ କଣ ଉତ୍ତର ଅଛି !

ତେବେ କହୁନ କଣ କରିବା ? ମୁଁ ମାଇପି ଲୋକ ଯାହା କହିଦେଲ ନା — ତୁମେ କୁହ ।

ବହୁତ ଭାବିଲା ମଦମା କଣ କରିବ, କେମିତି ସେ ପିଲାଟିକୁ ନିଜର କରି ରଖିବ । ଭାବି ଭାବି ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ତଥାପି କିଛି କୂଳ କିନାରା କରିପାରିଲା ନାହିଁ । କ'ଣ କରିବ, କ'ଣ କରିବ, ପଞ୍ଚାକ୍ଷର ମନ୍ତ୍ର ଜପିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମୁଣ୍ଡରେ ବୁଦ୍ଧିଟାଏ ଫୁରିଲା ଯ । ସେ ତାର ଶଶୁର ଘରକୁ ନେଇଯିବ ତେବେ ପିଲାଟା ବଞ୍ଚିପାରେ । ହେଲେ କଥାତ କମ ବାଟ ନୁହେଁ । କଣ କରିବ ପାଞ୍ଚମାଇଲ ମାଇପି ଗୁଳ-ଯଦି ଏକାଟିଆ ହୋଇଥାନ୍ତା ଅବା କଣ କରନ୍ତା ବେଳ ଢଳିକେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଯାନ୍ତା ।

ଏକାଟିଆ ବା ଯିବ କିପରି ସ୍ତ୍ରୀ ଟାକୁ ନେବ କେମିତି ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ଆସିଲା । ପୁରୁଷ ସ୍ତ୍ରୀ ସମସ୍ତେ ସେଇ ଘାଟକୁ ଗଡ଼ିବେ ଝାଡ଼ା

ଯିବାପାଇଁ—ଦେଖିଚାଲନ୍ତି ସବୁ ଖରାପ ହୋଇଯିବ, କେମିତି ପାଣ୍ଠ ପାର ହୋଇ ଯିବ— ଏଇଆ ଥିଲା ତାର ଚିନ୍ତା ।

ମନରେ ସାହସ ବାନ୍ଧି ହାତରେ ଥିଲା କୁରାଡ଼ି ଟାକୁ, ପିଲାଟିକୁ କାନ୍ଧରେ ଧରି ଚାଲିଲା ଆଗେ ଆଗେ-ଲୀଳା ତାର ପଛରେ—ଲୀଳା ଯେତେ ପଚାରିଲା କୁଆଡ଼କୁ ଯାଉଛ କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ ମଦମା—ପୁଅ ନିଶା ତାକୁ କରିଛି ପାଗଳ- ମଦମା ପାଗଳ-ଚାଲିଛି କଣ୍ଟାଝଣ୍ଟା ନ ମାନି ଚାଲିଛି ଅବିରାମ ଗତିରେ ।

ଏକା ନିଃଶ୍ୱାସକେ ପାଣ୍ଠ ପାର ହୋଇଗଲା । ପିଲାଟି ମାଗିଲା ପାଣି-ପାଣି—ମଦମା ପାଗଳ ହୋଇଗଲା । ପାଣି ବା ପାଇବ କେଉଁଠୁ ପାଣ୍ଠ ଶେଷରେ କିଛି ଗାଁ ନାହିଁ କଣ କରିବ—ଦଉଡ଼ିଲା ପୁଣି ପାଣ୍ଠ ଭିତରକୁ ପୁଅକୁ ଲୀଳା ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ-ମାଟିପାଣି ଟୋପିଏ ଥିଲା । ମୁଣ୍ଡରୁ ଠେକାଟା ଫିଟାଇ ପକାଇଲା, ତାକୁ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାଇଲା । ନେଇ ଚାଲିଲା ପୁଣି ଆଗକୁ ।

ଲୀଳା ଧରି ବସିଛି ପିଲାକୁ—ଚାହିଁଛି ପିଲାର ମୁହଁକୁ—କଣ ଦେଖୁଛି-ତାର ମୁହଁରେ ବଞ୍ଚିବାର-ଚିହ୍ନ ଆନନ୍ଦରେ ଗଦ୍ ଗଦ୍ ହୋଇ ଲୀଳା ଚାହିଁଛି । ପହଞ୍ଚିଲା ମଦମା—ଟାଣି ଆଣିଲା ପୁଅକୁ ଲୀଳା କୋଳରୁ । ଲୀଳା ହତବାକ୍ ହୋଇ ଅନାଇ ରହିଥାଏ ମଦମା ଆଡ଼େ ।

ମଦମା ପାଗଳ ଆଜ । ପାଗଳ ସେ ପିଲା ପାଇଁ । ମନର ବିକାର ପାଗଳାମୀ ନୁହେଁ ତା'ର ଏସ । ପିଲାଟିକୁ କୋଳରେ ଧରି ଟୋପାଟିଏ ଚୁମାଦେଲା । ସେ ଭୁଲିଗଲା ପାଣି ଆଣିଥିବା କଥା ।

ପାଣି—ପାଣି- ମଦମା ନିଡ଼ ଉଠିଲା ଲୀଳା ଉପରେ-ଗରଗର ହୋଇ ଝିଦା ଗାମୁଛାଟା ଚିପୁଡ଼ିଲା ପିଲାଟି ପାଟିରେ, ଟୋପି ଟୋପି ପାଣି ଚଳେ ଖଣ୍ଡେ ପିଇଲା ସେ, ତାପରେ ସେମିତି ପଡ଼ି ରହିଲା ।

ଉଠିଲା ମଦନା ପିଲାଟିକୁ କାନ୍ଧରେ-ପକାଇ ଅନୁଗତ ଲୀଳା ଚାଲୁଥାଏ ତାର ପଛେ ପଛେ ଯେମିତି ସେମାନେ ଯାଉଛନ୍ତି କେଉଁ ସ୍ୱର୍ଗ ରାଜ୍ୟକୁ ।

ଲୀଳା ପଛେପଛେ ଯାଉଥାଏ ସତ କିନ୍ତୁ ମନ ତା'ର ଘୂରି ବୁଲୁଥାଏ କେଉଁ ଅଜଣା ରାଇଜରେ । ତାର ସେଥିପ୍ରତି ଲକ୍ଷ ନାହିଁ । ଚାଲିଛି ଲୀଳା ମଦନାର ଗତି ପଛରେ । ମଦନାର ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଗୋଡ଼ର ଲମ୍ବ ପାହୁଣ୍ଡକରେ ଲୀଳାର ଦୁଇ ପାହୁଣ୍ଡ ବି ସରି ହେବନି । ଲୀଳା ଏକରକମ ଦଉଡ଼ୁଛି । ଯେତେ ଡାକିଲେ ମଦନା ଶୁଣୁ ନାହିଁ-ଚାଲିଛି ଏକା ନହସଟକେ, କାହାରି ପ୍ରତି ତା'ର ନଜର ନାହିଁ ।

କୁଣ୍ଡପୁର ଗାଁ ମୁଣ୍ଡ ଆସି ହେଲା । ମଦନ ଟିକିଏ ପାଦର ଗତି କମାଇଲା-ଏତେବେଳେ ଲୀଳା ବୁଝିଲା ସେମାନେ କେଉଁଠି । ତାଳଗଛ ଘେରା ବନାମାର ମନ୍ଦିରେ ତାର ଅତି ପରିଚିତ ଗାଁଟି । ଯେଉଁଠି ସେ ଛାଡ଼ି ଯାଇଛି ତାର ଅତୀତ ସ୍ମୃତି—ଧୂଳି ଖେଳ—ବୋହୂ ବୋହୂକା— ବାପ, ମା ।— ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ ଲୀଳା— ଆଗକୁ ଦ୍ରୁତବେଗ ଗତିରେ ଚାଲିଲା—ମଦନା ପଛରେ ପଡ଼ିଗଲା ।

ଶୁଣୁଛୁ, ଶୁଣୁଛୁ, ମଲା ଏମିତି କଣ ଚାଲୁଛୁ ବା-ଆଉ ଦେଖି ପାରିଲା ନାହିଁ ମଦନା ଲୀଳାକୁ-ଲୀଳା ଆଉ ପଛକୁ ନ ଅନାଇ ସିଧା ସିଧା ଘରକୁ ଦଉଡ଼ିଗଲା । ମଦନା ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା ତା' ପରେ ପରେ ।

ରାତି ଘଡ଼ିଏ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ମଦନା ଦେଖିଲା ଏଇ ହେଉଛି ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସମୟ—କେହି ଆସିବେ ନାହିଁ ସେଠିକି । ସେଇ ଘର ଭିତରେ ପିଲାଟିକୁ ଶୁଆଇ ଦେଲା—ଶାଶୁ ଶ୍ୱଶୁର ଆସି ଯେତେ ପଚାରିଲେ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ ମଦନା—ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇ ସେମିତି ପିଲାଟିକୁ ଧରି ବସି ରହିଲା ।

ଶ୍ୱଶୁର ଘର ! ପୋଇଁ ଆସିଛନ୍ତି-ପାଖରେ ପିଲାଟି-ଶାଶୁର ଗୋଡ଼ ତଳେ ଲାଗୁ ନଥାଏ । ନଜର ତ ସେଇ ଖଣ୍ଡିକ ଝିଅ ଲୀଳା ଛଡ଼ା କେହି ନାହାନ୍ତି-ମଦମା ସେମାନଙ୍କର ସାହା ଭରସା ହେବ । ପୋଇଁ ଆସିଛି, ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ୀର ଗୋଡ଼ ତଳେ ଲଗୁନଥାଏ । ବୁଢ଼ୀ ବଣାରୁ ଭଲ ଗୃଭଳ ସେରେ ବାହାର କଲ—ବାଡ଼ରୁ ପୁଞ୍ଜାଏ ବାଇଗଣ, ପୁଞ୍ଜାଏ କଦଳୀ ନେଇ ଆସିଲ – ବଡ଼ଦେଇ ତାକୁ ରାନ୍ଧିଲ । ତଥାପି ମନ ମାନିଲ ନାହିଁ, ପୋଷେ କୋଳଥ ଡାଲି ବସାଇ ଦେଲା । ବଣାରୁ ପିଠା ଶୁଖୁଆ ଦଣ୍ଟା ଆଣି ଭଜିଲ ବେସର ଦେଇ । ପୋଇଁର ଚରଣ୍ଡ କରିବ ବୁଢ଼ୀ । ମନ ଭାରି ଲୁଣ୍ଠେ ମୋଟ ଲୀଳା ଏ ଘରୁ ସେ ଘର ହେଉଥାଏ । ବୁଢ଼ୀ ବସି ପଗ୍ଗରୁ ଆଏ ମଦମାକୁ ସବୁକଥା – ଗୃ' ପାଣି ମୁହିଏ ଖାଇ ମଦମା ଟୋପିଏ ଗୃ' ନେଇ ଦେଲା ପିଲାଟି ମୁହଁରେ ।

ପିଲାଟିର ଚେତା ଆସି ଯାଇଥାଏ । ଗରିବ ସେ ପଥି କ'ଣ ଆଣିଦେବ । ତଥାପି ତାର ବଡ଼ ସାହାସ ଘିଚ ଦଣ୍ଟା ଖାଇଲେ ପିଲାଟା ଟେଙ୍ଗା ହୋଇ ଉଠିବ । ବୁଢ଼ା ଦୁଇଥର କହିଲାଣି ହରି ବଇଦକୁ ଡାକ ଦେବାକୁ, ମଦମା ଶୁଣୁ ନାହିଁ । ତାର ଏକା ନାହିଁ – ନା-ସେ ଭଲ ହୋଇଯିବ ।

ଘଉ ଦଣ୍ଟା ଲୀଳା ପିଲାଟିକୁ ଖୋଇଦେଲା କୋଳରେ ଧରି । ତା ପରେ ସ୍ୱାମୀକୁ ବାପକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଇ ମା ଓ ସେ ଖାଇ ବସିଲେ ।

ଖାଇବା ପର୍ବ ସରିଚଲା – ଶୋଇବା ପାଇଁ ଭଲ ହେଁସ ବୁଢ଼ା କାଢ଼ି ହେଇ ଥାଏ । ଭଲ କନ୍ଥା ଖଣ୍ଡିଏ ବୁଢ଼ୀ ପୋଇଁ ପାଇଁ ହାତରେ ବୁଣି ରଖିଥାଏ । ପୋଇଁ ଆସିଲେ ଶୋଇବ-ବସିବ । ଆଉ ଭାର କଏ ଅଛି ?

ପିଲଟିକୁ ମଝିରେ ଧର ଲୀଳା ମଦନ ଦୁଇକଡରେ ଶୋଇଲେ । ରାତିଯାକ କାହାରିକୁ ନିଦ ନାହିଁ ଅଥଚ ଦୁହେଁ ମୂକ ପାଲଟି ଯାଇଛନ୍ତି । ଶୋର ନାହିଁ କି ଶବଦ ନାହିଁ । କେହି କାହାରିକୁ ପଦଏ ହେଲେ କଥା କହିବାକୁ ନାହିଁ । ଆନନ୍ଦ ଆଉ ବିଷାଦର ମଝିରେ ରହି ଦୁଇଟିଯାକ ପ୍ରାଣୀ ଉଠବଇ ଟୁଟବଇ ହେଉଛନ୍ତି ।

ପାହାନ୍ତିଆ କାଉ ଡାକିଲା । ପିଲଟି ଉଠି ବସିଲା । ଦେହ ଭଲ ହୋଇ ଯାଇଛି କିନ୍ତୁ ତାତି ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଛି । ଲୀଳା ପୁଅକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲା ।

—ଶୁଣିଲଣି— ମଲା କି ନିଦମ ଏ, ମିଣିପଟା ଏମିତି ଶୋଇଲେତ କଥା ଶ୍ରେର— କହି ହସିଲଇ ଦେଲା ଲୀଳା ।

ଚୁଉଁ କର ଉଠି ବସିଲା ମଦନା । ମୁହଁରେ ତାର ହସର କ୍ଷୀଣରେଖା ଉକୁଟି ଉଠିଲା । ତଥାପି ସେ ନିରବ । ଯେପରି ତା'ର କେଉଁ ଅଜଣା ଗହ୍ୱରରେ ମାର୍ତ୍ତୁଳର ଦମ୍ ଦମ୍ ପାହାର ପିଟି ହୋଇ ଫମ୍ପା ଅବାଜ କରୁଛି । ପୁଣି ଥରେ ଡାକିଲା ଲୀଳା— ହେଇମ ଦେଖିଲଣି ପୁଅ ଦେହକୁ, କଣ ତବତ ଭରତ ହୋଇ ରହୁଛି ।

—ଘର--ସତେ ଯେମିତି କେଉଁ ପାହାଡର ଶିଖର ଦେଶରୁ ଖସି ଆସୁଛି ମଦନା । ଆଉ ଅଳ୍ପ ପରେ ପଡ଼ିବ ପାଦ ଦେଶରେ—ହାଡମାଂସ ମଯୀ ଗୁଣ୍ଡା ହୋଇଯିବ । ଆଖି ଖୁବ୍ ବଡ଼ ବଡ଼ ହୋଇଗଲା, ମଦନାର ପାଟି ଥର ଉଠିଲା । ଆଖିରୁ ଥପ୍ ଥପ୍ ଲୁହ ଗଡ଼ ପଡ଼ିଲା । ମଦନା ଯେମିତି ନିର୍ବାକ-ସ୍ପନ୍ଦନ ହୀନ-ଜଡ଼ ପାଲଟି ଯାଇଛି । ଲୀଳାର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ସୀମା ଟପିଗଲା । ସେ କୋହ ଚାପି ପାରିଲା ନାହିଁ । କଣ ଶୁଭୁଛି—ମଲା, ଏମିତି କାହିଁକି ହେଉଛମ-

ଦେଖୁନ ପୁଅକ — କହି ଭେଁ କରି କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ମଦମାର ମୋହାଚ୍ଛନ୍ନ ଅପସରି ଗଲା । ପୁଅକୁ ଲୀଳା କୋଳରୁ ନେଇ ଆସିଲ । ପ୍ରଥମେ ଗୋଡ଼ଠାରୁ ମୁଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା'ର ସବୁ ଦେଖିଗଲା ଶୁରିଆଣ୍ଡେ ହାତ ମାରିଲା ଦେହରେ ତାତି - ମଦମାର ପାଟି ଖୋଲିଲା ।

"କଣ କରିବା କହିଲ—ପୁଅକୁ ଜର—ଆମ ପାଖରେ ତ ପଇସା ନାହିଁ । ହରି ଭଗବାନ— ସେ ତାକୁ ଦେଇଛନ୍ତି ସେଇ ସବୁ ବୁଝିବେ" କହି ଲୀଳାର କୋଳକୁ ପୁଅକୁ ଦେଇଦେଲି ।- ଉଠିଲି ମଦମା, ସେଇ ଘରେ ରଖିଥିବା ଝାଙ୍ଗିଆଟାକୁ ଧରି ବାହାରିଲି ସେ । ଲୀଳା ପାଟିକଲି—ମ, ଏ କଣମ-ତୁମେ ଯେ କନ୍ଥା ପାଟିରେ ଦେଇନ, ଯାଉଛ କୁଆଡେ, ରୁହଭଲ ।

କନ୍ଥା ଶୁଣିଲି ନାହିଁ ମଦମା-ଏକା ନିହସକେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ଦାଣ୍ଡ କବାଟଟା ଖୋଲି । ସେତେବେଳକୁ ଫର୍ଚ୍ଚା ହୋଇ-ନଥାଏ । ପାହାନ୍ତିଆ ବଡ କାଉ କା' କା' କରି ଉଡ଼ି ଯାଉଥାଏ କୁଶୁପୁର ଗାଁ ମୁଣ୍ଡ ଉପର ଦେଇ-ଅନେକ ଉଠି ସକାଳର ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ନିଜ ନିଜର ବିଲ ବାଡ଼ିକୁ ଯିବାପାଇଁ ବାହାରୁ ଥାନ୍ତି କିଏ କିଏ ବା ଶେଯ ଛାଡ଼ି ନଥାନ୍ତି ।

ବାହାରି ପଡ଼ିଲି ମଦମା ଗାଁର ଗୋହରି ଦାଣ୍ଡ ଉପରକୁ- ଗୋହରି ଟପିଲେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବ ବଡ଼ ରାସ୍ତା ଉପରେ- ଚାଲିଛି କାନ୍ଧରେ ଝାଙ୍ଗିଆଟା ପକାଇ । ପଛରୁ ଶୁଭିଲି-କିରେ ମଦମା "ପୁଅ ଆଣିଥିଲିକି" । ବୁଲିପଡ଼ି ଠିଆହେଲା ମଦମା-ଦେଖିଲା କୁଶୁପୁରର ସବୁଠୁ ବୁଢ଼ା ସୁନ୍ଦର ଦାସ ତା ପଛରେ ବାଡ଼ିଟିଏ ଧରି ଠକୁରୁ ଠକୁରୁ ହୋଇ ଚାଲିଛି । ଏଇ ସୁନ୍ଦର ଦାସ ବୁଢା ଖରି ପରଉପକାରୀ । ବୟସ ଆସି ବୁଢ଼ା ହେଲାଣି ତଥାପି ଗାଁ ଲୋକେ କହନ୍ତି ସୁନ୍ଦରୀଅଜା ଆହୁରି କନ୍ଥା ବର୍ଷ ବଞ୍ଚ । ତାକୁ ୮୫ ପୂରିଗଲାଣି ତଥାପି ତାର

ଯୋର ଅଛି । ପ୍ରତ୍ୟହ ବଡ଼ଭୋରୁ ଉଠି ସେ ବୁଲେ ତା'ର ବିଲ ଆଡ଼େ । ବିଲଟି ତାର ସମ୍ବଳ । ସାତ ପୁଅ, ତଥାପି ବୁଢ଼ା ନିଜେ ଯାଏ । ପୁଅମାନେ ସମସ୍ତେ ଯୋଗା । ଗୋଟିଏ ପୁଅ ହାଇ ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷକ ପାଇଥାଏ । ତଥାପି ସମସ୍ତେ ଏକାନ୍ନରେ ଅଛନ୍ତି । କାହାର ମନରେ ଅମେଳ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ବାପର ହାତ ମୁଠାରେ ।

—ମଦନା କହିଲା—କଣ ଅଜା କହୁଥିଲ—

—ନା ମ ଏଇ ତୋର କଥା । ତୁ କେତେବେଳେ ପୁଅ ହାଲ ଆସିଥିଲୁ । ଥର ଥର ଗଳାରେ ପଚାରିଲା ସୁନ୍ଦରା ଅଜା ।

—କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ—କହି ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା—

—ଆଉ ସବୁ ଭଲତ ପୁଅ—

—ହଁ ଅଜା ଆପଣମାନଙ୍କ କୃପାରୁ ସବୁ ଭଲ—

—କଣ ଘରକୁ ଯାଉଛୁ, ଏତେବେଳୁ—କାହିଁ ରହିଗଲୁନାହିଁ ।

—ନାହିଁ ଅଜା ଟିକିଏ କାମ ଥିଲା । ବେଳବୁଡ଼ୁ ବୁଲି ଆସିବ ଯେ—ହଉ ଥାଅ ଅଜା ମୁଁ ଯାଉଛି । ଚାଲିଲା ମଦନା—

—ହଉ ବାବା ଭଗବାନ ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ—

ଚାଲିଥାଏ ମଦନା ଭାବନାର ଅନ୍ତ ନାହିଁ । କେମିତି ସେ ପୁଅକୁ ତାର ବଞ୍ଚାଇବ ଏଇ ତାର ବଡ଼ ଚିନ୍ତା । ପଇସା— ପଇସା ଏଇ କେଇଟି ପଦ ତା'ର ସ୍ମୃତି ଭିତରେ ଚାହାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ଗୋଡ଼ ଯୋରନର ଯୋରରେ ଆଗକୁ ପଡ଼ିଲା—

ଆଗରେ ଘାଟ ନଈଉପରକୁ ଆସି ନିରୀକ୍ଷଣ କଲା ମଦନା ତର ଉପସ୍ଥିତ ସେଇ ଗଛଟି ଆଡ଼େ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର କଅଁଳ କିରଣ

ଛନ୍ତ୍ରଡ଼ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ । ଘାସ ଉପରେ କାକର ପଡ଼ି ମୁକ୍ତାବିନ୍ଦୁ ପରି ଝଲକି ଉଠୁଥାଏ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ବାଳ-କିରଣରେ । ମଦନା ଘାଟଭିତରକୁ ଗଡ଼ିଲା । ହିଡ଼ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ଚିପି ଚିପି ଚାଲିଲା ଆଗକୁ । ମନରେ ଗତ ଭାବନାର ଢେଉ ଉଙ୍କି ମାରୁଥାଏ ।

ଯାଉ ଯାଉ ବାଟରେ ଅନେକେ ଗାଁ ଲୋକେ ମଦନାକୁ ଦେଖିଲେ— ମଦନା ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲା ଟିକିଏ ହସିଦେଇ ଆଗେଇ ଚାଲିଲା । ସେଇ ତାର ଚିର ଈପ୍ସିତ ଗଛଟି ଆଗରେ ।

ଭାବନାର ସୁଅ ଛୁଟାଇ ଯେତେବେଳେ ଅସି ପହଞ୍ଚିଗଲା ମଦନା ଗଛଟି ପାଖରେ ତାର ଭାବନାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛେଦ ପଡ଼ିଲା । ସେଠି ପଞ୍ଚୁ ବେହେରାକୁ ଦେଖି — ପଞ୍ଚୁ ବେହେରା ସେକ ମଦନାର ସାଙ୍ଗ— ଦୁହେଁ ଏକଯାଗାକୁ ଯାନ୍ତି କାଠକାଟି, କାଠ ବିକନ୍ତି — ରୋକିଗଲା ମଦନା । ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ବସିପଡ଼ିଲା ନଥ କରି ।

ପଞ୍ଚୁଆ ପଚାରିଲା— କିରେ ମଦନାଇ ଏମିତି କାହିଁକି ବହିଗଲୁ କଣ ନୁଆଉ ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ —

—ନାହିଁରେ ପଞ୍ଚୁଆ — ଅଘଟନ ଏ କାହାକୁ କହିବ —

—ତୁ ଇଆଡ଼ୁ କୋଉଠୁ ଆସିଲୁକି ? କଣ ଶଶୁର ଘର ଯାଇଥିଲୁ କିରେ—

—ହଁ—

ପଞ୍ଚୁଆର ଦେହ ଭିତରେ କେମିତି ହେଇଗଲା । ମଦନାଇ ଆଜି ଏମିତି କାହିଁକି ହେଉଛି । ସେତ ପିଲାଦିନରୁ ଦେଖି ଆସିଛି ତାର ମଦନାଇ ଏମିତି କେବେହେଲେ ହେଇନି । ସୁଡ଼ିବାର ଲୋକ ନୁହେଁ ସେ—ମଦନା ପାଖରେ ବସିପଡ଼ିଲା— ଦୁହେଁ ଦୁହିଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ଘଡ଼ିଏ । ମଦନାର ଆଖିରୁ ଛୁଟି ଆସୁଥାଏ ଲୁହର

ଧାର । ମଦନା ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେବ ତାକୁ ଅଟକାଇ ପାରୁନଥାଏ ଯେଉଁ ପାଣି ବନ୍ଧ ଡେଇଁଛି ତାକୁ ରୋକିବ କିଏ । ଭୋ କରି କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ମଦନା ପଞ୍ଚୁଆକୁ ଧରି —

— ପଞ୍ଚୁଆ ସରିଗଲା ମୋର ସଂସାର ।—

— ଆରେ କଣ ହୋଇଛି କହୁନୁ କିଆଁ, କହିଲେ ସିନା କିଏ ଜାଣିବ ।

— ନା ରେ ପଞ୍ଚୁଆ ସେ କିଛି ନୁହେଁ —

ଉଠିପଡ଼ିଲା ମଦନା — ପଞ୍ଚୁଆ ଯେତେ ନେହୁରା ହୋଇ କହିଲା ଶୁଣିଲା ନାହିଁ ସେ । ଚାଲିଲା ଆଗକୁ ମଦନା । ପଞ୍ଚୁଆ ତା କୁରାଢ଼ିଟା ପକେଇଦେଇ ଧାଇଁଲା ମଦନାର ପଛେ ପଛେ — କିଛି ସମୟ ପରେ ଆଗେଇଗଲା ପଞ୍ଚୁଆ । ମଦନାର ହାତ ଧରିପକାଇଲା — କହିଲା ମଦନାଇ ମୁଁ ବୁଝିଛି ସବୁ, ତୁ ଆ ସାଙ୍ଗହୋଇ କାଠ ହାଣି ଯିବା — ଏ ଗୁରନ୍ଦନ-ଲାଗି-ବରଷାରେ ତୁ ତ କିଛି ଆଣିନଥିବୁ । ଘରେ କିଛି ନଥିବ । ଆ ମୋ କଥା ମାନ — ଆ ଯିବା — ତଥାପି ମଦନା ନିଶ୍ଚଳ — କିଛି ଶୁଣିବାକୁ ଯେମିତି ସେ ନାରାଜ । ହେଲେ ପଞ୍ଚୁଆ ଛାଡ଼ିବା ପିଲା ନୁହେଁ । ସେ ଭାରି ଭଲପାଏ ମଦନା ଆଉ ଲୀଲାକୁ — ସ୍ନେହ ଯେପରି କାହେ ଭକ୍ତ ସେମିତି କରେ ।

ପଞ୍ଚୁଆ—ହେଲେ ତା'ର କେହି ନାହିଁ । ପିଲାଟାଏ ସେ । ଖୁବ୍ ହେଲେ କୋଡ଼ିଏ ଟପି ଏକୋଇଶିରେ ପାଦ ଦେଇଛି । ପିଲାଟି ଡିଙ୍ଗଲ ଡାଙ୍ଗଲ । କଳା ମୁରୁମୁରୁ ହୋଇ ଚୋକାଟି । ମଦନା ଠିଆ ହୋଇଗଲା ପଞ୍ଚୁଆକୁ ଚାହିଁ । ତାର ମନର କୋହ କେଉଁଆଡ଼େ ଉଭେଇ ଗଲା । କୁଣ୍ଢେଇ ପକେଇଲା ମଦନା ।

ପଞ୍ଚୁଆ ତୁ ମୋର କୋଉ ଜନମରେ ନିଜର ଭାଇ ଥିଲୁରେ —

ମୁଁ କଣ ଅବକା ତୋ ଭାଇ ନୁହେ ମଦନାଇ । ମୋର ତ କେହି ନାହିଁ । ତୋତେଇ ପରା ଅନେଇ ରହିଛୁ । ମଦନାଇ ଭୁ ପାନା—ଆ ସବୁଦିନ ପରି ଦୁହେଁ ଆଜି ବି କାଠକାଟିବା ମିଳକ-- ନାହିଁ କର ନାହିଁ ମଦନାଇ—

ପଞ୍ଚୁଆର ମୁହଁ ଅଭିମାନରେ ଫୁଲି ଫୁଲି ଉଠିଲା । ମୁହଁରୁ ଗମ୍ ଗମ୍ ହୋଇ ଝାଳ ବୋହି ଯାଉଥାଏ ପେଟ ପିଠି ବାଟଦେଇ- ଆଖି ଦିଟା ଫୁଲି ଫୁଲି ନାଲି ଦିଶୁଛି—କଥା ଭଲ କହି ପାରୁ- ନାହିଁ—ପାଟି ଝନ ମାର ଯାଉଛି । ମଦମା ଦେଖିଲା ଆଉ ନ ଫେରିଲେ ହେବନାହିଁ—ଗୁଡ଼ବ ନାହିଁ ପଞ୍ଚୁଆ । ଦଣ୍ଡେ ଠିଆ ହୋଇ ଭାବିଲା—କାହିଁକ ? କାହା ଉପରେ ମୁଁ ଅଭିମାନ କରିବି । ମୋ ନିଜର ଦୁଃଖ ପାଇଁ କଣ ପର ଉପରେ ଅଭିମାନ କରିବି । ନିଜର ଲଜ ନିଜକୁ ଖାଇଲା । ସେ ଆଉ ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ । କାହିଁକି ସେ କିଛି ନ କହି ଚାଲି ଆସିଲା ତା'ବି ସେ ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଫେରିଲା ସେଇଠାରୁ ପଞ୍ଚୁଆର ହାତଧରି ।

ନିରବରେ ସେମାନେ ଦୁହେଁ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ନିରବତା ଛିନ୍ନ କରି ସୁଁ ସୁଁ ହୋଇ ପଚାରିଲା ପଞ୍ଚୁଆ—ମଦନାଇ ତୋର କଣ ହେଲା—ମୁଁ ତୋର ସାନ ଭାଇଟା, ମୋ ଆଗରେ କହିବୁ ନାହିଁ ।

ମଦମା ହସିଲା ଟିକିଏ—ଭାବନାର ସୁଅ ଛୁଟାଇ ଚାଲିଲା । ସାନଭାଇ ମା ପେଟରୁ ଗୋଟିଏ ନାହିଁ—ଦୁନିଆ ଯାକ ଭାଇ । ପଞ୍ଚୁ ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲିଥାଏ । ମଦମା ଯେପରି କହିବାକୁ ନାରାଜ । କିନ୍ତୁ ପଞ୍ଚୁଆକୁ ନ କହିଲେ ହେବ ନାହିଁ । କଣ କରିବ ହୋ ହୋ ପାଞ୍ଚ ହୋଇ ପଞ୍ଚୁଆ ଆଗରେ ସବୁ କଥା କହିଗଲା । ପଞ୍ଚୁଆ ଶୁଣି ଅବାକ୍ ।

ଦୁହେଁ ଆସି ଗଛ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି କାଠ କାଟିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସୁଖ ଦୁଃଖ ହେଉ ହେଉ ପଞ୍ଚୁଆ କହିଲା ମଦନାକୁ ଚାଲ ଗାଁରେ ଏଥର ବାଟ ଦୁହେଁ ଯିବା ନୂଆଉ ପାଖକୁ । ମୁଁ ଟିକେ ପୁଅକୁ ଦେଖିବି ନାହିଁ ? ସ୍ୱରରେ ଥିଲା ଅନୁନୟ । ମଦନା ହଁ ଭରିଲା—ଦୁହେଁ କାଠକୁ ବୋଝାକରି ଚାଲିଲେ ଗାଁ ଆଡ଼େ । ଯାଉ ଯାଉ ପ୍ରଥମେ ପଡ଼େ ତା ଘର ତାପରେ ଦୁଇଘର ଛାଡ଼ି ପଞ୍ଚୁଆର ଘର । ଦୁହେଁ ଘର ଡେଇଁ ପଶିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସାହି ଭିତରେ ।

ସାହିର ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସାତଖଣିଆ ମଥାନମରା ଘର । ଉଚ୍ଚ ପିଣ୍ଡା । ମିଛୁ ମିଶ୍ରେ ବସିଛନ୍ତି ପିଣ୍ଡାରେ ଗୋଡ଼ଉପରେ ଗୋଡ଼ ପକେଇ ଦେଇ । ପାଟିର ଦୁଇ କଲରୁ ବାହାରି ପଡ଼ୁଛି ପାନର ନାଲ ବୋଳ ।

ଡାକିଲେ ମିଶ୍ରେ—ମଦନା ଆଜ ଘରେ କାଠ ନାହିଁ ଯେ ଗୋଛାଟା ଦେଇଯା । ମଦନାର ଛାତି ଦପ୍ ଦପ୍ ହୋଇ ଉଠିଲା ପଡ଼ିଲା । ମିଶ୍ରେ ଯେତେବେଳେ କହିଲେଣି ନ ଦେବାର ମୁଣ୍ଡ କେତେ ।

ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ଯାଇ ଠିଆ ହେଲେ ଦୁହେଁ । ମୁଣ୍ଡରେ କାଠ ଗୋଛା—ମୁହଁ ଖୋଲୁନ; କେତେବଡ଼ ଲୋକ କହିବ କଣ ସେ ; ମୁହଁକୁ ତଳକୁ ପୋତି ସେମିତି ଛିଡ଼ା ହୋଇଥାନ୍ତି ଦୁହେଁ । ଡାକ ପକାଇଲେ ମିଶ୍ରେ

— ଆରେ ଗୋବର୍ —ଆବେ ଗୋବର୍—

—ଆଜ୍ଞା—କହି ଛିଡ଼ାହେଲା ଆସି ୧୨ ବର୍ଷର ଚରୁଆ ଡେଙ୍ଗା ଟୋକାଟାଏ ।

ଆଜ୍ଞ୍ବ ସେ କାଠ ଗୋଛାଟ ସେ ଘରକୁ ନେବ, ତାକୁ ଦେଖେଇଦେ କୋଉଠି ରଖିବ—

ଥରିଲ କଣ୍ଠରେ କହିଲା ମଦମ୍ମା—ଆଜ୍ଞା—

କଣରେ—

ଆ'ରେ ମୋ ପଛେ ପଛେ—କହି ଗୋବର୍ଦ୍ଧ ଆଗକୁ ପାଦ ବଢ଼ାଇଲା । ମଦମାର ପାଦ ଅଟକି ଗଲା ଦୁଆର ବନ୍ଧ ପାଖରେ—

ମଦମ୍ମା କହିଲା – ଆଜ୍ଞ – ଦାମ୍ ଟା—

ଆରେ ଯା ଆ ଗ କାଠ ଦେଇଆ ଘରେ, ଦାମ ଏଠି ଦେବନା – ଅ ଗେ କାଠ ନ ଦେଇ ଦାମ୍ ମା ଗୁଛୁ କଣ ମୁଁ ଘର ଭାଙ୍ଗି ପଳାଉଛି କରେ ।

ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା – କହି ମଦନୀ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଗଲା ଭିତରକୁ – ଖାଲି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକୁଥାଏ । ହେ ଭଗବାନ ! ମୋତେ ଉଦ୍ଧାର କର—ଏ ସଙ୍କଟରୁ ତୁଇ ଏକା ମୋର ସହା ଭରସା ।

କାଠ ଥୋଇ ଦେଇ ଆସି ବସି ପଡ଼ିଲା ପିଣ୍ଡାତଳେ – ପଞ୍ଝୁଆ କାଠ ଗୋଛାଟା ମୁଣ୍ଡରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଠିଆ ହୋଇ ଥାଏ ।

ଗୋଟିଏ ଗୁରଣୀ ପକାଇ ଦେଲେ ମିଶ୍ରେ । ଗୁରଣୀଟି ଦେଖି ଚମକି ପଡ଼ିଲା ମଦମ୍ମା –

ଆଜ୍ଞା –

ଆରେ କଣ କମ୍ ହେଲା – ଆମେ କଣ କମ୍ ପଇସା ଦେଉଛୁ । ହଉ ଯା—ଯା ଆଉ ଦଅଣା କାଲି ଆସି ନେଇଯିବୁ – ବର୍ତ୍ତମାନ ନାଇଁ –

— ଆଜ୍ଞା – ଦୁଇଟଙ୍କାର କାଠ ହେବ –

ହସି ଦେଲେ ମିଶ୍ର – ଦୁଇ ଟଙ୍କାର କାଠ ? ଆରେ ପଇସା କଣ ଏତେ ଶସ୍ତା ହୋଇଛି କରେ ? ଦନଟାଯାକ ଖଟିଲେ ମୂଲ

ଟଙ୍କାଟାଏ ହେଉଛି । ତୋତେ ଏମିତି କେତେ ସମସ୍ତ ଲାଗିଥିବ କି ଭୁ କହୁଛୁ ଦୁଇଟଙ୍କା —

ଆଜ୍ଞା ଆପଣେ ମା’ବାପ—ହଜୁର ଦେବେ ନାହିଁ ତ ଆଉ କିଏ ଦେବ । ଏ ଗରିବଟା ମରିଯିବ ଆଜ୍ଞା, ପାଞ୍ଚ ପରାଣୀ କୁଟୁମ୍ବ —

ଗ୍ୟାପ ତୋର ପାଞ୍ଚପ୍ରାଣୀ ହେଲେ କେତେ ଦଶପ୍ରାଣୀ ହେଲେ କେତେ-ଯାହା ଉଚିତ୍ ମୂଲ୍ୟ ତା ନବୁନା — ବେଶି କିଏ ଦେବରେ ।

ସେଇବାଟେ ଅଗଣୀ ମିଶ୍ରେ ଯାଉଥିଲେ — ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ପିଣ୍ଡାଉପରେ ବସିଥିବାର ଦେଖି "ନମସ୍କାର ଆଜ୍ଞା" କହି କହି ଆସି ବସି ପଡ଼ିଲେ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ । ହାତ ପତାଇ ଦେଲେ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ । ମିଶ୍ରେ ଟିପେ ନାଶ ନଜେ ନେଇ ଟିପେ ଅଗଣୀ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ —

— ଆଜ୍ଞା — ହାତ ଯୋଡ଼ି ଉଠି ପଡ଼ିଲା ମଦନା — ଆଜ୍ଞା ମୋତେ ହୁକୁମ ହେଇଯାଉ ଆଜ୍ଞା ।

— ଆରେ ଆଉ କଣ କହୁଛୁ — ଦେଖିବଟି ହୋ ଅଗଣୀ ସେ ଗୋଟାଏ କାଠ ଦେଲା ଆମେ ତାକୁ ଚାରିଅଣା ଦେଉଛୁ । ସେ ଆପତ୍ତି କଲାରୁ ପୁଣି ଦୁଇ ଅଣା ଦେବାକୁ କହୁଛୁ — କହୁଛି କଣନା ହେଲାନ । କି କଥା ଶୁଣିବ — କାଲତ ଆସି ଲଟାରେ ପଶିଲାଣି —

ନିମକସଙ୍ଗ — ଯାହାର ଖାଇବେ ତାର ତ ଗୁଣ ଗାଇବେ । ନ ଗାଇଲେ କିଏ କାହିଁକି ଦେବ — ସେଥିରେ ପୁଣି ଏ ହେଉଛନ୍ତି ଗାଁ । ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ । ବେସ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲେ ଅଗଣୀ —

—ଆରେ ମଦନା ତୁ ପର ସେ ପାଟରେ ଗଛଟାଏ ଲାଗିଥିଲା ତାକୁଇ କାଟି ଆଣିଛୁ । ଆଉ ବେଶି କଣ କହୁଛୁ । କରେ କାହାର ମାରି ନେବ କରେ — ବାବୁତ ଛଅଣା ଦେବାକୁ କହିଲେ । କାଲି ଆସି ଦୁଇଅଣା ନେଇଯିବୁ ଆଉ କଣ — ଓଳିଏ ବ ତ ମୂଲ

ଲାଗିନାହୁଁ । ଏତକ ଶୁଣି ଅଗ୍ନିଶର୍ମା ହୋଇଗଲେ ମିଛୁ ମିଶ୍ର । ଏଇଟା ତାଙ୍କର ଯେମିତି ଜମିଦାରୀ । କହିଲେ ହଇରେ—ଆମ୍ଭର ବିନା ଅନୁମତିରେ କିଏ କହିଲା ଆମ୍ଭର ଇଲକାରୁ କାଠ ଆଣିବାକୁ ।

ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା ସେ ଗଛ—

—କଣ କହିଲୁ, କଣ କହିଲୁ—ନିମକହାରାମ—ଆମର ଖାଇ·····ଦେଖ ହୋ ଏ ଲୋକଗୁଡ଼ିକଙ୍କ କଥା—ଅଗଣୀ ଡାକତ ସେ ଚଉକିଆକୁ

—ଆଜ୍ଞା—କହି ଉଠିଲେ ଅଗଣୀ—

ମଦନାର ଦମ୍ଭ ଗର୍ବ ଆଶା ସବୁ କୁଆଡ଼େ ଦୂର ମାର ହୋଇଗଲା । ମଦନା କେତେ ନେହୁରା ହେଲା ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ କିଛୁ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ ସତେ ଯେମିତି ସେ ମୂକ ଦେବତା । ମଦନାର କାକୁତି ମିନତି ମିଶା କଥା ପଥର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପାଣି ହୋଇଯିବ ହେଲେ ମିଶ୍ର—କାଠ (ଥିଲେ) ନା ନା ତା ଠାରୁ ବି ଆହୁରି କଠିଣ । ପ୍ଲାଟିନମ୍ ଠାରୁ ବି କଠିନ—କଖାରୁ ପରି ଫୁଲିକା ପେଟ ଉପରେ ହାତ ମାରି ବସି ପଡ଼ିଲେ ଗୋଡ଼ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ଥୋଇ । ମଦନାର ଚଉଦ ପୁରୁଷ ଉଦ୍ଧିଲା ସରିଲା ତଥାପି ମଦନାର ସେଇ ଏକ କଥା—"ମହାପ୍ରଭୁ ମୋତେ ଏବାରକ ଛାଡ଼ିଦିଅ । ମୋ ମାଇପ ତେତେଣେ କଷ୍ଟ ଭୋଗୁଛି । ଆଜ୍ଞା ଆପଣଙ୍କୁ ନେହୁରା ହେଉଛି ।

ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା ଚଉକିଆ ଶାମ ସେନା । ମୁଣ୍ଡରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଗାଢ଼ ନୀଳ କନାର ପଗଡ଼ି, ଦେହରେ ଗାଢ଼ ନୀଳରଙ୍ଗର ହାପ୍‌ପେଣ୍ଟ ଖଣ୍ଡେ ଓ ହାପ୍‌ସାର୍ଟ ଖଣ୍ଡେ । ହାତରେ ବାଡ଼ିଏ ଉଚ୍ଚର ଠେଙ୍ଗା ପାଚି ପାଚି ନାଲ୍ ହୋଇଛି । ଜୁହାର କରି ଠିଆହେଲା ଶାମ ସେନା—

ଶ୍ୟାମ ସେନାଙ୍କୁ ଦେଖି ମିଶ୍ରଙ୍କର ତାନ ଆହୁରି ପଞ୍ଚମକୁ ଉଠିଗଲା । ପାଟିକରି ଉଠିଲେ—ହଇରେ ତମେ ସବୁ କଣ କରୁଛ—ଏ ଇଲକାରେ କଣ ଗଛ ମାଛସବୁ ଏଇମାନଙ୍କର । ତୁମେମାନେ ଶଳା ସବୁ ଗୋଟିଏକାଠି ହୋଇଛ ।

— ଆଜ୍ଞା କହୁତ ହେଇନି —

— କହୁ ହେଇନିତ ହେଉଛୁ ଏ କଣ — ପୋଉଠିଁ ଗୋଟାଏ ଗଛ ମରିବାକୁ ବସିଲା ସେଠି ଏମାନେ ନେଲେ । ସରକାର କାହିଁକି ଅଛନ୍ତି । ନିଲାମ କାହିଁକି ଅଛି —

— ନାଇଁ ଆଜ୍ଞା ମୁଁ ଦେଖିଛି ସେ ଗଛ ଆମ ଏ ଇଲକାର ନୁହେଁ । ପାଟର ସେମୁଣ୍ଡକୁ ବଢ଼ିରେ ଏ ଗଛ ଭାସିଆସି ଲାଗିଥିଲା ସେଇଟାତ ଆଜ୍ଞା ଆମ ଇଲକା ନୁହେଁ — ଦାମବାବୁଙ୍କ ଇଲକା —

ଆଖିରେ ଇସାରା ଦେଲେ ମିଶ୍ରେ — ଶାମସେନାକୁ । ଶ୍ୟାମସେନା ସେଥିରେ କଣ ବୁଝିଲା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଓଲଟିପଡ଼ିଲା — ରାଗିଗଲା ମଦନା ଉପରେ । ହୁକୁମରେ ଚାକର ସେ । ବାଘୁରୀ ପଞ୍ଜୁଆ ହେଇଟି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ସେମିତି । ''ପାଟିରୁ ତା'ର କଥା ବାହାରୁନାହିଁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ଆଖିରୁ ଗଡ଼ିଗଲାଣି । ସେମିତି ସେ କାଠ ସଙ୍ଗେ କାଠ ପାଲଟି ଯାଇଛି ।

ଶାମ ସେନା କହୁ କହୁ ଉଁହୁକି ଆସିଲା ମାରିବାକୁ । ହାଁ ହାଁ କହିଲେ ଅଗଣୀ । କିନ୍ତୁ କିଛି ଫଳ ହେଲାନାହିଁ । ରାଗିଉଠିଲେ ମିଛୁ ମିଶ୍ରେ । କହିଲେ ହଇଓ ଯଦି କିଛି ଇନ୍‌କ୍ୱାରୀ ଆସେ ତେବେ ମୋ ଉପରକୁ ନା ତମ ଉପରକୁ । ତମେତ ସବୁ ମଠରେ ଖାଇ ଖଟରେ ଶୋଉଛ, ଯାଏ କେତେ ଆସେ କେତେ ।

ପ୍ରକୃତ କଥା ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଏମାନଙ୍କର ବା ଯାଏ କେତେ ନା ଆସେ କେତେ । କିନ୍ତୁ କୋଉଠୁ ହେଲାତ ଡାକ ଆଗ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ବାବୁଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଇଲାକା ସେ ବୁଝାଇବେ । ହେଲେ —

କାହାର କଥାକୁ ଶୁଣିଲାନାହିଁ ଶାମ ସେନା — ପ୍ରଥମେ ଉତ୍ତମ ମଧ୍ୟମ କିଛି ଦେଲା ତା ପରେ ଥାନାକୁ ନବାକୁ ଧମକ । ମଦନାର ମନ ସେତେବେଳେ ଯାଇ ପୁଅ ପାଖରେ କଣ ହେଲା ଆସି ଧନ ଯିବାକୁ ବସିଲାଣି ଲ୍ଲାଲା ଅନାଇଥିବ । ମାଡ ଖାଇସାରି ତଥାପି ବ ଟଳିଲା ନାହିଁ ମଦନା — ଆଖିରେ ତାର ନଥିଲା ଲୁହ । ୨୮ବର୍ଷର ଭେଣ୍ଡା ମଦ୍ଦ ଟାଏ ସେ ମନ କରଥିଲେ ସେ ଜଣଜଣଙ୍କର ବେକ ମୋଡ଼ି ଦେଇଆନ୍ତା କିନ୍ତୁ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବମୂଢ । ହାତ ଉଠାଇ ଦେବ ସିନା ହେଲେ ପୁଅଟିକୁ ବଞ୍ଚାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଯାହାତ ଭାଗ୍ୟରେ ଥିବ । ଭାଗ୍ୟ ଆଦର ବସିରହିଲା ସେଇଠି । ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଥାଏ । ମିଶ୍ରଙ୍କ ଉପରେ କେହି କିଛି କହିବାକୁ ଭରସୁ ନଥାନ୍ତି ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲା ତଥାପି ମିଶ୍ରଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଦୟା ହେଲାନାହିଁ । ସକାଳଠାରୁ ଖାଡା ଉପାସ — ଭୋକରେ କରଡ଼ି ଜଳୁଛି । ତା ପରେ ବେତ୍ତି ଉପରେ କୋରଡ଼ା ।

ଶାମ ସେନା ମିଶ୍ରଙ୍କ ପାଖକୁ ଲାଗିଗଲା ଟିକିଏ । ତା ପରେ କଣ ଫୁସୁରୁ ଫୁସୁରୁ ହେଲା ପ୍ରାୟ ୫ମିନଟ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ମିଶ୍ରେ ପୁଣି କଥାଟାକୁ ତଉଲ କଲେ ମନ ଦେଣ୍ଡିରେ । ଦେଖିଲେ କଥାଟା ଠିକ୍ । ଯେତେ ହେଲେତ ସେ ହୁକୁମ ଦେଇଛନ୍ତି କେମିତି ତ ତାଙ୍କ ହୁକୁମ ରହିବ ।

ରାଗିଗଲେ ମିଶ୍ରେ । ତାଙ୍କ ତାଳରେ ତାଳ ଦେଇ ରାଗିଉଠିଲା ଶାମ ସେନା—ପଞ୍ଚୁଆଠାରୁ କାଠ ଗୋଟ୍ଟାଏ ନେଇଆସିଲା ଶାମ ସେନା । ଦୁହିଙ୍କୁ ବଦା କରଦେଲା । ଦୁହେଁ କାନମୁଣ୍ଡା ଆଉଁସି ଆଉଁସି ଫେରିଲେ ।

ଫେରଆସି ଗାଁ । ମୁଣ୍ଡରେ ହେଲା ମଦମା । ପଛରେ ପଞ୍ଚୁଆ ତାର ଏତେ ଆଡ଼କୁ ହୋବ୍ ନାହିଁ । "ମଦନାଇ" ଡାକରେ ଫେର ଗୃହିଁଲା ମଦମା । ଦେଖିଲା ପଞ୍ଚୁଆ ଆସୁଛି । ତାକୁ ଫେରସିବାକୁ କହିଲା ହେଲେ ପଞ୍ଚୁଆତ ନଗ୍ଗୋଡ଼ ବନ୍ଧା ଯେମିତି ହେଲେ ସିବ ତାର ନୁଆଉକୁ ଦେଖିଆସିବ । କହିଲା ମଦନାଇ ଟିକଏ ରହ ମୁଁ ଘରୁ ଟିକିଏ ଆସେଁ । ଦଉଡ଼ିଲା ପଞ୍ଚୁଆ । ମଦମାର ଗୋଡ଼ ଆଗକୁ ପଡୁନଥାଏ । ମୂକଭଳି ଠିଆ ହୋଇ ଭାବବାକୁ ଲାଗିଲା "କଣ ହେଲା" ଭଗବାନ ଯାହାକୁ ଦେଇଛନ୍ତି କଣ ବଞ୍ଚେଇବେ ନାହିଁ ? ତେବେ ଦେଲେ କାହିଁକି । ପାଗଳ ହୋଇଗଲା ମଦମା ଚିତ୍କାର କରିଉଠିଲା ।

—ସାଲା କଣ୍ଟରା ଟୋକା ତୋତେ ଯେବେ ଏ କୁରାଢୀରେ ଦନେ ନ ହାଣିଛି ତେବେ—ଅଟକିଗଲା ମଦମା । ଆଗରେ ତାର ପଞ୍ଚୁଆ—

—ଏ କଣ ମଦନାଇ ତୁ ଏମିତି କାହିଁକି ହେଉଛୁ—ନୁଆଉ ପାଖକୁ ଯିବା -

—ନ—ମୁଁ ଯିବନି । କାହିଁକି ଯିବ କଣଟା ନେଇ—

—କାନ୍ଦି ପକାଇଲା ପଞ୍ଚୁଆନାଇଁ-ମଦନାଇ ଚାଲ—ପୁଅକୁ ପରା ଦେଖିବୁ ।

ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆଗେଇଲା ମଦନୀ—ପଛରେ ପଞ୍ଚୁଆ । ପଞ୍ଚୁଆ କହିଲା—ମଦନାଇ ଦେଖିଲୁତ,ସଂସାରରେ କଣ ଭଗବାନ

ନାହାନ୍ତି । ଗରିବ ଏମିତ ଗାଳମାଡ଼ ଖାଇ ସଢ଼ିବ—ଆଉ ବଡ଼ଲୋକ—

ଚୁପ୍ ଚୁପ୍—ସେ କଥା କହନାହିଁରେ ପଞ୍ଚୁ । ଗରିବ ମାଇପ ସମସ୍ତଙ୍କ ଶାଳୀ । ଯାହା ହବାର ଥିଲା ହୋଇଗଲା ଆଉ କଣ ଭାବିଲେ ହେବ ?

—ମଦନାଇ,ଦେଖ ତୋର ଘର ଦରଜ ହୋଇ ପାଇଥିବ ।

—ନାରେ ଏ କଣ ପଲଙ୍କରେ ଝୁଲିବା-ଦେହ ହୋଇଛି । ପାଣି ଖରା କାକରର ମାଡ଼ ଯେଉଁ ଦେହ ୬୫ବରଷ ହେବ ସହିଲାଣି ସେ କଣ ଏଇ ମାଡକେଇଟାରେ ଦବିଯିବ ? ତେବେଲେ ଆମର ପରିଶ୍ରମର ତ ମୂଲ ସେ ଦେଲାନାହିଁ ।—

—ଭଗବାନ ଅଛି ମଦନାଇ । ଭଗବାନଙ୍କ ଦୁଆରେ ପାରିହେଲେ ହେଲା—

କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଆସୁ ଆସୁ ରାତି ହୋଇଗଲା ସେମାନେ, କୁସୁପୁର ଗାଁମୁଣ୍ଡ ଧରିଲେ । ଦୁହେଁ ଦୂରରୁ ଗଡ଼ ବୁଦାଭେଦ ରୁପୁଟ ଗଳିରାସ୍ତା ଧରିଲେ । ବାଟରେ ଶଶୁରବୁଢା ଦେଖାହେଲେ । ବୁଢା କହିଲେ—ଆଇଲ ବାବା ହଉ ଘରକୁ ଯାଅ—ଦୁହେଁ ଘରକୁ ଗଲେ । ପିଲାଟି ବସି ଗପୁଛି ଲୀଳା ସାଙ୍ଗରେ ଘରକୁ ପଶିଯାଇଁ ଯେମିତି ଦେଖିପକେଇଛି ମଦମା କୁଣ୍ଢେଇ ପକେଇଲା ପିଲାଟିକୁ—ପିଲାଟି ଆବାକାବା ହୋଇ ଅନାଇ ରହିଲା ।

ଲୀଳା ଉଠି ଦଉଡ଼ିଗଲା ଭିତରକୁ । ପାଣି ଢାଳଟାଏ ଆଣି ଦେଲା । ମଦମା ଗୋଡ଼ ଧୋଇଲା ତା ପରେ ପଞ୍ଚୁଆ—ଦୁହେଁ ଦରିଆହୋଇଥିବା ହେଁସଟା ଉପରେ ବସିପଡ଼ିଲେ ।

ପୁଅକୁ ଦେଖି ମଦମା ଖୁସି ହୋଇଗଲା । ଦିନଯାକର ସବୁ କ୍ଳାନ୍ତି ସେ ଭୁଲିଯାଇ ପୂର୍ବଠାରୁ ଆହୁରି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଦେଖାଗଲା । ଯେତେହେଲେ ତା ପୁଅ ଭୁଲିଅଛି ।

ଏଇଟା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ । କି ଦୈବ ଶକ୍ତି ଥାଏ କେଜାଣି ବାପ ମା ଯେତେ ଦୁଃଖିହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ପୁଅ ଝିଅଙ୍କ ପାଖରେ ସେମାନେ ହୋଇଯାନ୍ତି ଖୁବ୍ ଭାଲ୍‌ବର୍ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାରର ବିଶେଷତ୍ୱ ତ ଏଇ ।

ପଞ୍ଚୁଆ ପୁଅକୁ ଦେଖି ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଗଲା । କହିଲା ନୂଆଉ ମୁଁ ପୁଅର ନାଁ ଦେବି ।

—ଦେଉନ ମୁ କଣ ମନା କରୁଛି —

—ଗୋଟାଏ ଠାକୁରଙ୍କ ନାଁ ଦେବା—

—ମଦମା କହିଲା, ଦଉନୁ କୋଉ ଠାକୁରଙ୍କ ନାଁ ଦଉଛୁ—

—ଜଗନ୍ନାଥ—କହି ହସିଉଠିଲା ଲୀଳା ।

—ଜଗନାଥ—ଖୁବ୍ ଭଲ ନାଁଟିଏ ହେଇଚି । ମଲାବେଳକୁ ତ ନାଁଟା ଧରି ଡାକିବୁ । ସେଇଥିରେ ତ ମୁକ୍ତି ।

—ହଁ ବଞ୍ଚିକରି ରହୁଆଗ—

ସେଇଦିନଠାରୁ ତା'ର ନାଁ ହେଲା ଜଗନ୍ନାଥ—ସେଇଦିନ ରାତିରେ ଆନନ୍ଦରେ ସମସ୍ତେ ସେଠି ରହିଲେ ।

ପରଦିନ ସକାଳୁ ମଦମା କହିଲା "ପଞ୍ଚୁଆ" ଚାଲ ଯିବା କୋଉଠୁ ରୋଜଗାର ଧନ୍ଦା ଦେଖିବା । ଲୀଳା ଆଉ ଏଇଠି । ସେଠିକି ଯିବା ତା'ର ଠିକ୍ ନୁହେଁ - ତାରି କଥା ରହିଲା— ମଦମା ସବୁଦିନେ ଆସିବ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ।

ଲୀଳା କହିଲା ଏଣୁ ତୁମେ ଆସିବ କେବେ କେବେ ଭାଇଙ୍କ ପାଖେ ଆଉ ଆମ ଘରଆଡ଼େ ନଥା ଟିକେ କରିବ।

ସେଇଆ ହେଲା — ଏକଥା କେହି ଜାଣିପାରିଲେ ନାହିଁ। ଗାଁରେ ଯେବେ କେହି ବୁଢାବୁଢ଼ୀଙ୍କୁ ପଚାରନ୍ତି ସେ ପିଲା କିଏ ବୋଲି ବୁଢ଼ୀ କହେ ତାର ନଣନ୍ଦର ପୁଅ। ସେ ପୁଅ କରି ଦେଇଛି ଭାଉଜକୁ। ସମସ୍ତେ ଚୁପ୍। ଏଥିରେ ବା କିଏ ପାଞ୍ଚି ଫିଟାଇବ।

ସମସ୍ତେ ତ ଏମିତି ପୁଅଝିଅ କରିଥାନ୍ତି। ଖୋଳା ଫର୍ଦ୍ଦ ତ ମାରେ ମୂଷା କିଏ ବା କାହିଁକି କରିବ? କାହାର ଏତେ ଗରଜ ପଡ଼ିଛି। ସମସ୍ତେ ଶୁଣିଲେ ଚୁପ୍ ରହିଲେ ସନ୍ଦେହର ଗୁଣ କି କାହାର ମନରେ ଉଙ୍କି ମାରିଲା ନାହିଁ।

ଜଗନ୍ନାଥ ବଡ଼ହେଲା। ତାର ଜନ୍ମବୃତ୍ତାନ୍ତ ତା' ପାଖରେ ଚିରଦିନ ଅଜଣା ରହିଗଲା। ପଞ୍ଚୁଆର ଭାରିମନ ତାକୁ ଅବଧାନ ପାଖରେ ଦିଅକ୍ଷର ପଢ଼ାଇବ।

ଶ୍ରୀପଞ୍ଚମୀ। ମଦନା ଆଉ ପଞ୍ଚୁଆ ଦୁହେଁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ନେଇଗଲେ ଗାଁ ଚାଟଶାଳୀକୁ। ଆରମ୍ଭ ହେଲା ତାର ପାଠ। ଦୁହେଁ ତାର ପଢାପଢିପ୍ରତି ଖୁବ୍ ନଜର ଦେଲେ। ଜଗନ୍ନାଥ ପାଠ ପଢିଲା।

ଆ ଭିତରେ ଦୁନିଆର କେତେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଯାଇଛି। ଦଳିତ ଜାତିଙ୍କର ଟେକ ରଖିବାକୁ ସରକାର ସର୍ବଦା ଚେଷ୍ଟିତ। ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ପଢାପଢି ପଇଁ ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ସରକାର ବହନ କରୁଛନ୍ତି। ଭଲ ପଢୁଥିବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବୃତ୍ତି ଦିଆ ଯାଉଛି।

କୁସୁପୁର ଗାଁ ସ୍କୁଲକୁ ଥରେ ସ୍କୁଲ ବିଭାଗର **Sub-Inspector** ଆସି ଥିଲେ ଦେଖିବାକୁ। ସେ ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନ

ପଚ୍ଚରିଲେ ପିଲାଙ୍କୁ । ସ୍କୁଲର report ଦେଖିଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥର ବହୁତ ନମ୍ବର ରଖି ଥିବାରୁ ସେ ଖୁସି ହୋଇଗଲେ । ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଡାକିଲେ ପାଖକୁ । ତାକୁ ସବୁକଥା ପଚ୍ଚରିଲେ । ଯେତେବେଳେ ଶୁଣିଲେ ସେ ଗୋଟିଏ କାଠୁରିଆର ପୁଅ, ବାବୁ ବହୁତ ଦୁଃଖିତ ହେଲେ—ରଜାଘର ପିଲାପରି ଚେହେରା । ବାବୁଙ୍କର ମନ ତରଳି ଗଲା । ମାସକୁ ଟ ୫୲ ବୃତ୍ତି ପିଲାଟିକୁ ଦେବାପାଇଁ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଇ ଗଲେ ।

ବାପୁରା ଜଗା କଣ ଜାଣେ ସାହେବଙ୍କର ତା ପ୍ରତି ଏତେ ଅନୁଗ୍ରହ । ବାବୁ ଚାଲିଯିବା ପରେ ମାଷ୍ଟର ନିଜର ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ଟ ୧୲ ରଖି ଟ ୨୲ ଙ୍କା ଜଗାର ବାପକୁ ଦେବାପାଇଁ ଖବର ପଠାଇଲେ ।

ମାଷ୍ଟର ବାବୁ ଡାକିଛନ୍ତି । ମଦନା ଆସିଲା, ହେଲେ ଡର ଜଗନ୍ନାଥ କଣ କଲାକି ଇସ୍କୁଲରେ । କାହିଁକି ତାକୁ ଡକରା । ସେ ଆସି ଭୂଇଁରେ ବସି ପଡ଼ିଲା । ମାଷ୍ଟର କହିଲେ—ମଦନା—ସାହେବ ଆସିଥିଲେ ସ୍କୁଲ ଦେଖିବାକୁ । ତୋ ପୁଅ ଉପରେ ଖୁସି ହୋଇ ଟ୨୲ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ନେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାସରେ ଆସି ନେଇଯିବୁ । ମଦନା ଭାରି ଖୁସି । ତାର ପୁଅ ଟ ୨୲ ରୋଜଗାର କରୁଛି ।

ମାଳା ଶୁଣିଲା । ପଞ୍ଚୁଆ ଶୁଣିଲା ସମସ୍ତେ ଖୁସି ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ତଳେ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ପୁଅ ରୋଜଗାର କରୁଛି—ବଡ଼ ହେବ ।

ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ଦୁନିଆ—ଖରା ପରେ ବର୍ଷା, ବର୍ଷା ପରେ ଶୀତ ଏମିତି ଆବାହମାନକାଳରୁ ହୋଇ ଆସୁଛି । ଏମିତି ଏମିତି କେତେ ବର୍ଷ କଟି ଯାଇଛି । ଖରାଦିନେ କୂଅ, ପୋଖରୀ, ନଈନାଳ ସବୁ ସୁଖି ଯାଇଛି । ଲୋକେ ଆଟୁପାଟ ହୋଇ ମରି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ରଜ ଯାଇଛି, ଆସିଛି ଆଷାଢ଼ର ବରଷା । ଧରଣୀ ବକ୍ଷରେ ଶ୍ୟାମଳ ଶସ୍ୟରାଜି ହସି ଉଠିଛି । ନଈରେ ବଢ଼ି ଆସିଛି । କେତେ ଧନୀ ଗରିବ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି କେତେ ବା ଗରିବ ଧନୀ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ତା ପରେ ଆସିଛି ଶୀତ । ଶୀତଳୁଗା ଦେହରେ ନ ଦେଇ ବାହାରି ହେଉନି । ଟଙ୍କାର ଆଶ୍ରା ପଡ଼ର — ନିଆଁ । ଏଇତ ଆମର ନିତିଦିନିଆଁ ଦୁନିଆଁ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ବଡ଼ ହୋଇଛି । ଯା ଭିତରେ ପଞ୍ଚୁଆ ଆସି ରହିଲାଣି ମଦନା ଘରେ । ଦୁଇଭାଇ ସେମାନେ — କିଏ କହେ ଏମାନେ ଏକ ମା' ପେଟର ନୁହନ୍ତି ବୋଲି । ରାମାନୁଗତ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପରି ମଦନାନୁଗତ ପଞ୍ଚୁଆ —

ମଦନା ତାକୁ ବାନ୍ଧା କରାଇଛି । ନିଜେ କର୍ତ୍ତା ହୋଇଛି ପଞ୍ଚୁଆ ପାଇଁ । ଜଗନ୍ନାଥ ପାଇଛି ତାର ଦାଦା — ଖୁଡ଼ା ।

ଖୁଡ଼ି — ସର — ବୟସ ବେଶୀ ନୁହେଁ ଦେଖିବାକୁ ଶ୍ୟାମଳ ୧୩ ପୂରିଯାଇ ୧୪ରେ ଗୋଡ଼ ଦେଇଛି । ଲୀଳା ତା'ର ବଡ଼'ଯା । ମାନେ ସେ ଲୀଳାକୁ ।

ବାପ ମା ଛେଉଣ୍ଡ ଏଇ ସର — ପଡ଼ର ଗୋଟେଇ, ଗୋବର ଗୋଟେଇ ସାରିଆ ଆଜି ପଞ୍ଚୁଆର କୁଳବଧୂ ସର ଏକଣ ଦୁନିଆର ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ନୁହେଁ ?

ସବୁର ମୂଳରେ ଅଛି ଆତ୍ମ ଶୁଦ୍ଧି । ସତ୍ୟତାହିଁ ମଣିଷକୁ ମଣିଷ କରାଏ । ନ୍ୟାୟରେ ମଣିଷ ହୁଏ ଦେବତା — ମଦନା ବୁଝି ପାରିଛି ପଞ୍ଚୁଆକୁ । ଦୁହେଁ ଦ'ଭାଇ—ଏକା ମା ପେଟର—

ଜଗନ୍ନାଥ ଗାଁ ଇସ୍କୁଲରେ ଯେତେବେଳେ ପାଠ ଶେଷ କଲା ମାଷ୍ଟ୍ରେ ଶୁଣାଇ ଦେଲେ ତାକୁ ଉପରକୁ ପଢ଼ାଅ — ମଦନା ଖୁସି ହେଲା, କିନ୍ତୁ ଖୁସିର ଭାଗ ବେଶୀ ନେଲା ପଞ୍ଚୁଆ — ତାକୁ

ନେଇ ଦୁଇ ମାଇଲ ଦୂର ଜଗନ୍ନାଥପୁର ମାଇନର ସ୍କୁଲରେ ନାଁ ଲେଖାଇ ଦିଆଗଲା । ପ୍ରତ୍ୟହ ଜଗନ୍ନାଥ ଯାଏ ସେଇଠିକୁ ପାଠ ପଢ଼ି । ଗାଁ ର ଆଉ ଅନେକ ପିଲା ଯାନ୍ତି । ବ୍ରାହ୍ମଣ, କରଣ ପିଲାଏ ଯାନ୍ତି । ମିଠୁମିଶ୍ରଙ୍କ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ମଧ୍ୟ ଯାଏ । ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ପିଲାଏ ବସି ପଢ଼ନ୍ତି ।

ସ୍କୁଲଘର ସେ । ଭେଦାଭେଦ ସେଠି କିଛି ନାହିଁ ତଥାପି ମିଶ୍ରେ ଏ କଥାଟା ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ନାକ ଟେକନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସ୍କୁଲରେ ହରିଜନ ପିଲାଏ ପଢ଼ିବେ ।

କହିଲା ବେଳେ ସେ ସବୁବେଳେ କହନ୍ତି ତାଙ୍କ ସ୍କୁଲ । ହେଲେ ଜମିଦାର ହୋଇ ସେ କେବେ ଗୋଟିଏ ପଇସା ଦେଇ ନାହାନ୍ତି ସ୍କୁଲକୁ । ସରକାରଙ୍କ କଡ଼ା ନଜରରେ ଆସିବାକୁ ମିଠୁମିଶ୍ରେ ଖୁବ ଡ଼ରନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ମୁହଁ ଖୋଲି କିଛି କହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ହେଲେ ସବୁବେଳେ ଋକତଗୁଜିଲ ଗ୍ରେବାଉ ଥାନ୍ତି । କେମିତି ସମସ୍ତ ହେଲେ ଦାବ ଦେବେ । କିନ୍ତୁ ସେ କୌଣସି କାରଣର ଆଳ ପାଉ ନ ଥିଲେ ।

ମଦମା ତା'ର ନିଜର ଦୁଃଖଧନ୍ଦା ଛାଡି କୁଆଡ଼ିକି ଯାଏ ନାହିଁ । ସେ ନିଜେ ଭଲ କି ତା'ର ଘର, ପୁଅ, ମାଇପ ଏଇମାନେ ଭଲ । ପଞ୍ଚୁଆ ଛଡ଼ା ଆଉ କାହାର ପାଖକୁ ଯାଏ ନାହିଁ— ସମସ୍ତ ଅସମୟରେ କାହାକୁ ଦେଖିଲେ ମୁଣ୍ଡି ଆଣ୍ଟାଏ ପକାଏ କିମ୍ବା ଦଣ୍ଡବତଟାଏ ହୁଏ ।

—ଭଲ —

ହଁ ଭଲ —

ଏଇ ମାତ୍ର ଧରି ସେ ଚାଲିଆଏ ।

ନୂଆଆର ଆବର୍ତ୍ତମା ଗେତିରେ ସବୁ ଆଗେଇ ଯାଇଛି । ଜଗନ୍ନାଥ, ଏଇବର୍ଷ ମାଇନର ପରୀକ୍ଷା ଦେବ । ଅବିକା ସେ ପିଲା ନୁହେଁ । ୧୨ ବର୍ଷର ବାଳକ । ପିଲା ଅବସ୍ଥା କଟି ଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ବାଳକ ।

ବାଳକ ସୁଲଭ ଚପଳତା, ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ କରୁ ବାରଣ ନଥାଏ ସ୍କୁଲ ସାଙ୍ଗ ଯେତେବେଳେ ଏକାଠି ବସନ୍ତ ପାଠପଢ଼ି, ଏକାଠି ଖେଳନ୍ତି, ଯାହା ହୁଏ ସବୁ ସେଇ ସ୍କୁଲରେ । ଆସିଲା ବେଳେ ବାଟରେ କେତେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଆସନ୍ତି ।

ମିଛୁ ମିଶ୍ରଙ୍କର ପୁଅ ଶ୍ରୀମାନ ଅନନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଏଇବର୍ଷ ପରୀକ୍ଷା ଦେବ । ସେ ଜଗନ୍ନାଥର କ୍ଲାସ ସାଙ୍ଗ । କିନ୍ତୁ ଅନନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ରେଣୀରେ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଅଧିକା ରହି ରହି ମାଇନର ଶେଷ ଶ୍ରେଣୀରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥାଏ । ତାର ଆଉ ଗୋଟିଏ ସାନ ଭଉଣି ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢ଼ୁଥାଏ । ନାଁଟି ତାର କଳ୍ପନା ସୁନ୍ଦରୀ — ହେଲେ ଘରେ ଡାକନ୍ତି କଳିକା —

କଳିକା ତା ଭାଇ ପରି ନୁହେଁ, ଭଲ ପଢ଼େ । କ୍ଲାସରେ ସବୁଥର ପ୍ରଥମ ହୋଇ ଆସିଛି ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ତାର ଏତାଦୃଶ ସ୍ମରଣଶକ୍ତି ଦେଖି ମିଶ୍ରେ ସବୁଆଡ଼େ କହି ବୁଲନ୍ତି କଳିଟି ମୋର ଝିଅ ନ ହୋଇ ପୁଅ ହୋଇଥିଲେ — ଗୁଡ଼ାଏ ଯାହା ଭାଗ୍ୟ କଥା ହେଲେ ମୁଁ ଯେ କୌଣସି ମତେ ଝିଅଟିକୁ ଡାକ୍ତରୀ ପଢ଼ାଇବି । ପୁଅ କଥାତ ଗୁଡ଼ାଏ ସେ କିଛି ହେବ ନାହିଁ । ତୁଳସି ଦୁଇ ପତ୍ରରୁ ବାସେ, ଏଇ ଉକ୍ତି ସେ ସବୁବେଳେ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ମଧ୍ୟ କହନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବମାନେ ଏଇ କଥା ଶୁଣନ୍ତି, ହେଲେ ଭରସିକରି କେହି କିଛି କହନ୍ତି ନାହିଁ । ଏକେତ ବଡ଼ଲୋକ — କଥାରେ ଅଛି-ସ୍ୱର୍ଗକୁ ନିଶୁଣି ନାହିଁ, ବଡ଼ଲୋକକୁ ଉତ୍ତର ନାହିଁ ।

ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଧରି ଆଗେଇ ଯାଏ ଦିନ । ଯିଏ ଗଲା ଆଉ ଫେରିଆସିବ ନାହିଁ ଏଇଟା ଯଦିଓ ଚିରନ୍ତନ ସତ୍ୟ ନୁହେଁ ତଥାପି ଆଗେଇଯିବା ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଫେରି ଆସେନାହିଁ ।

ମାଇନର ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ହେବ କଟକରେ । ସେଥିପାଇଁ ସମସ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛନ୍ତି । ଅନନ୍ତ ଆସି ମାଗି ନେଇଗଲା ଜଗନ୍ନାଥର ଅଙ୍କବହିଟାଏ ଦିନକରେ ଫେରାଇ ଦେବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ । ଦିନେ ଗଲା ଦୁଇଦିନ ଗଲା ଅଥଚ ଅନନ୍ତ ବହି ଫେରାଇଲା ନାହିଁ କି ସ୍କୁଲକୁ ଆସିଲାନାହିଁ । ଜଗନ୍ନାଥ ବାଧ ହେଲା ତା ଘରକୁ ଯିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ବାପା ଓ ଦାଦାର ଡାଗିଦାରେ ଯାଇପାରିଲା ନାହିଁ । ମନେ ମନେ ବଡ଼ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଥାଏ । ଏମିତି ଏମିତି ୫ଦିନ ଗଲା ଆଉ ଜଗନ୍ନାଥ ସମ୍ଭାଳିହୋଇ ରହିପାରିଲା ନାହିଁ । ସ୍କୁଲରେ ବସି ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ଲେଖିଲା ଅନନ୍ତ ପାଖକୁ — କିନ୍ତୁ ଦବ କାହାହାତରେ — ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଲା ତା ମନରେ ।

କଳ୍ପନା — ଯାହାକୁ କି ସେ ଦିନେହେଲେ ପାଟିଫିଟାଇ ନାହିଁ କଥାକହିବା ଦୂରେ ଥାଉ କେଉଁପରି ସେ କହିବ ଏ ଚିଠି ନେବାକୁ । ମନରେ ଦୋ--ଦୋ--ପାଞ୍ଚ ହୋଇ ବାଟରେ ଆସିଲା ସମୟକୁ ଜଗି ରହିଲା କଳ୍ପନାକୁ । କଳ୍ପନା — ପିଲାଟିଏ ମୋଟରେ ଆଠବର୍ଷର । ତଥାପି ସବୁଯାକର ଲାଜ ସେଇ ଜଗନ୍ନାଥକୁ । ଶେଷରେ କଚ୍ଛ ବାଟ ଆସିବା ପରେ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ସଞ୍ଚୟକରି ଜଗନ୍ନାଥ ଡାକିଲା ।

— "କଳ୍ପନା" — ସତେ ଅବା କିଏ ହାଣକୁରାଢ଼ି ନେଉଛି ବେକକୁ । କଳ୍ପନା ଭାବିନଥିଲା ଯେ ଜଗା ତାକୁ ଏମିତି ଡାକିବ

ବୋଲି । ତଥାପି ବାଳକାସୁଲଭ ଚପଳତା ସେତେବେଳେ କୁଆଡେ ଖୁଲିଗଲା କଳ୍ପନାର । ସେ ଅନାଇ ଅନାଇ କହିଲା ।

— କଣ —

ତୁମେ ଏ ଶଟିଁଟା ନେଇ ଟିକେ ଖଲିନାକୁ ଦେଇଦେବ । ମୋର ଅଙ୍କବହିଟା ସେ ରଖିଛନ୍ତି ଦେବେ । କାଲି ମୋତେ ଟିକେ ଆଣି ଦେବ —

ମିନତିଭରା ଭାଷା — ତଥାପି କଳ୍ପନାର ଗର୍ବ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଝିଅ ଆଉ ଜଗା କାଠୁରିଆ ପୁଅ — ଏମାନେ ଏମିତି ସବୁବେଳେ ଖାସିଦମାନଙ୍କୁ କହନ୍ତି । ଯେତେହେଲେ ସେ ଜମିଦାରଙ୍କ ଝିଅ ।

କଳ୍ପନା ହାତରେ ବହିଖାତା ଧରି ଖୁଲୁଥିଲା ଗାଁର ଚଉକିଆ ଶାମ ଯେନା । ସେ ପ୍ରତ୍ୟେହ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ବାବୁଙ୍କର ପୁଅ ଓ ଝିଅଙ୍କୁ ସ୍କୁଲକୁ ନବାଆଣିବା କରେ । ସେତିକିରେ ତା'ର କାମ ଛୁଟି । ଶାମ ଯେନା ଚଉକିଆ ହେଲାଦିନୁଁ କେବେ କେହି ତାକୁ ରାତିରେ ଦେଖିନାହାନ୍ତି ଗାଁରେ । କେବଳ ସେଇ ଗାଁରେ ଯେ ତା ନୁହେଁ ଯେତେଖଣ୍ଡି ଗାଁରେ ତା'ର ପହରା ଦବା କଥ ସେ ସବୁ ଗାଁକୁ ପ୍ରାୟ ଯାଏନାହିଁ । ରାତିହେଲେ ନିଜ ଘରେ ମଧ୍ୟ କେହି ଶାମ ଯେନାକୁ ଦେଖିନାହିଁ ।

ଶାମ ଯେନା — ୨୫ବର୍ଷର ଯୁଆନ । ତା ପ୍ରଥମ ସ୍ତ୍ରୀ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ସେ ଗେହ୍ଲୀ ଘରକୁ ଯାଏ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାତିରେ । ପହରା ଦିଏ ଗେହ୍ଲୀକି । ବାପ ମା ଛେଉଣ୍ଡ ଯୁବତୀ ଗେହ୍ଲୀର ଜଗୁଆଳ ସେ — କାହିଁକି ସେ କୁଆଡ଼କି ଯିବ ? କେବେ ଯଦି କେହି ଆପତ୍ତି କରେ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କ ପାଖରେ ସେ ଆପତ୍ତି ସେମିତି ଆପତ୍ତିରେ ରହିଯାଏ । ତାର ବଶୁରରେ ହୁଏ ମିଶିଙ୍କର ଦଣ୍ଟା କଖାରୁ ଲାଭ ।

ପାପ ଡେକଲେ ହାତ ଠକ୍‌କଣ,ଏକଥା ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ବେଶ ଜଣା । ତେଣୁ ସେ ବା କାହିଁକି କଣ କହିବେ । କେତେ ବଡ ବଡ କେସ୍ ତ ଏମିତି ଲୁଚିଯାଏ ଆଉ ଏ ବା ଗୋଟାଏ କଣ ?

ସେଦିନ ଶାମ ସବୁ ଶୁଣିଲା ସବୁ ଦେଖିଲା । ହେଲେ ସେତେବେଳେ କିଛି କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ତାର ସବୁ ତେଜ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କ ସାମନାରେ ସେ ଘରକୁ ଆସି ଏସବୁ କଥା ମିଶ୍ରଙ୍କୁ କହିଲା । ମିଶ୍ରେ ତ ଓର ଉଣ୍ଡୁଥିଲେ । ବାଟ ମିଳିଗଲା, ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଡକରା ହେଲା ମଦମାକୁ ।

ମଦମା ଭାରି ସାଦା ସିଧା, ତଥାପି ତାର ମନରେ ଡର ହେଲା । ହାତରେ ଗୋଟାଏ ଉଚ୍ଚର ଠେଙ୍ଗା ଖଣ୍ଡେ ଧରି ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ତା ର ମନେ ପଡ଼ିଲା ଆଗର ସେଇ ମାଡ । ଚଳଚିତ୍ର ଭଳି ତା'ର ମାନସ ପଟରେ ଆସି ଉଭେଇ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଚାଲିଲା ବ୍ରାହ୍ମଣସାହି ଆଡେ । ଆଗରୁ ତିନିଜଣ ଖ୍ୱସାମତିଆ ବସି ଗଞ୍ଜେଇ ଦଳାରେ ଲାଗିଥିଲେ । ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ମଦମା ।

ମିଚ୍ଚୁମିଶ୍ରେ ମଦମା ହାତରେ ଠେଙ୍ଗା ଦେଖି ପ୍ରଥମେ ଭରସି କରି କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । କଥାରେ ଅଛି ମାଡ଼କୁ ମହାଦେବ ଡରନ୍ତି । ସେଇ ପରିଆ କଥା ଏ । ମିଚ୍ଚୁ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଡ଼ର--କାଳେ ଏ କଣ କରି ବସିବ କି ? ହେଲେ ମଦମା ସେ ତରକରେ ଆଣି ନଥିଲା ତା'ର ସାଥି ସେଇ ଠେଙ୍ଗା ଖଣ୍ଡ । ଯୁଆଡେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଗଲେ ମଦମା ନେଇ ଯାଏ ତା'ର ସେଇ ଠେଙ୍ଗା ଖଣ୍ଡକୁ । ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ଗଲା, ସେମିତି ସେମାନେ ଗପରେ ମାତିଥାନ୍ତି । ଏହା ଭିତରେ ମିଶ୍ରେ ଭୁଲି ଗଲେଣି ମଦମାର କଥା! । ଗଞ୍ଜେଇ ଟଣା ଚାଲିଲା । ନିଶାରେ ଟୁଳୁ ଟ ଳୁ ହେଲେ ସମସ୍ତେ । ମିଶ୍ରେ କହିଲେ—

– ଆରେ କି ଏରେ—

ଆଜ୍ଞା - ମୁଁ ମଦମା—

—ଆରେ କୁଆଡ଼େ ଆସିଛୁ –

—ଆଜ୍ଞା ଆପଣେ ଡକେଇ ଥିଲେ ଶାମ ଜେନା ହାତରେ—

ଓଃ ହଁ ହଁ—ଆବେ ତୋ ପୁଅ କାହିଁକି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜାତି ହୋଇ ମୋ ଝିଅକୁ ଛୁଇଁ ଗଲା ଦେଲା ।

—ଆଜ୍ଞା ମୁଁ ତ କିଛି ଜାଣି ନାହିଁ

—ଯାଣିନାହୁଁ-ଶଳା ଅଜଣା ଗୃହିଳ ଭାତ ଖାଇଛୁ, ନୁହଁ ? ଆଚ୍ଛା—

ସମସ୍ତେ ଆବା କାବା ହୋଇ ଅନେଇଁ ଥାନ୍ତି, କାହାର ମୁହଁରୁ କିଛିକଥା ବାହାରୁ ନଥାଏ । ମିଶ୍ରେ ନଶା ଭୋଲରେ ଉହୁଙ୍କି ଆସିଲେ—କଣ କହିଲୁ ତୁ ପାଜିଟୁ—

ଚୁପ୍ ରହିଲା ମଦମା- ପାଟି କରି ଉଠିଲେ ମିଶ୍ରେ । ସତେ ଯେମିତି ବଜ୍ର ଛିଣ୍ଡି ପଡ଼ିଲା ମଦମାର ମୁଣ୍ଡରେ ।

ନମକ ହ ରାମ ଶ୍ରେଷ୍ଠଯାତି -

ପାଟି କରି ଡାକଲେ—ଆବେ ଶାମା—

—ଆଜ୍ଞା—ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ କହିଲା ଶାମ ଯେନା ।

—ଶଳାଟାକୁ ବାନ୍ଧପକା ସେଇ ବାରି ନଡ଼ିଆ ଗଛରେ— ଆରେ ଶଳାର ଦମାକ ଦେଖ, ସେ ଫେର୍ ମୋତେ ଜବାବ ଦେବାକୁ –

ଖୋଟକୁ ନଆଁ ବାଇ -ସାନ୍ତଙ୍କ ହୁକୁମ । ଶାମ ଯେନା ବାନ୍ଧି ପକାଇଲା ଗୋଟାଏ ଲଙ୍ଗଳ ଦଉଡ଼ାରେ । ତାପରେ ଚାଲିଲା ନର୍ମମ ପ୍ରହାର —ଅଚେତା ହୋଇଗଲା ମଦମା । ଓପାସରେ ରାତିଟା ସାକ ଗଛରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିଲା ।

ମଦମାର ଫେରିବାର ଡେରି ଦେଖି ତା ପୁଅ ମାଇପ ପଞ୍ଚୁଆ ସମସ୍ତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଯେତେବେଳେ ଲୀଳାଠାରୁ ଶୁଣିଲା ଯେ ସ୍ୱାମୀକୁ ତା'ର ଗାମ କଣ୍ଡ୍ରି ଡାକି ନେଇଛି ପ୍ରେସି-ଡେଣ୍ଟଙ୍କ ଘରଆଡେ ପଞ୍ଚୁଆର ମୁଣ୍ଡ ଘୂରିଗଲା । ନିଶ୍ଚୟ ଗୋଟାଏ ଅଭିସନ୍ଧିରେ ମଦମାକୁ ଡକାଇ ନିଆ ଯାଇଛି, ଏକଥା ପଞ୍ଚୁଆକୁ ଅଛପା ରହିଲା ନାହିଁ । ଆଗରୁ ହେଲେ ସେ ଜାଣିଥାନ୍ତା ତାବି ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ପଞ୍ଚୁଆ ମଦମା ପାଇଁ ପାଗଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସିଧା ସିଧା ଚାଲିଲା ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘରଆଡେ । ପଞ୍ଚୁଆ ପହଞ୍ଚି ଯାହା ଦେଖିଲା ସେଥିରେ ତା'ର ପିଣ୍ଡରୁ ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଗଲା ପରି ହେଲା । ସେ ଦେଖିଲା ଏ ବିଷମ ଯମ ହାବୁଡ଼ରୁ ବର୍ତ୍ତି ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ପଞ୍ଚୁଆ ଚାଲିଲା ସିଧା ସିଧା ପଧାନପଡ଼ା ଆଡେ । ପଧାନପଡ଼ା ସେଠିକି ପ୍ରାୟ ୪ମାଇଲ । ସେଇଠି ପୋଲିସ ଥାନା । ଥାନାବାବୁ ସେଇ ଗାଁରେ ରହନ୍ତି, ସରକାରୀ ଘରେ ।

ପଞ୍ଚୁଆ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଚାଲିଲା । ତାର ବିଶ୍ୱାସ ଥାନାବାବୁ ଏକଥା ଜାଣିଲେ ନିଶ୍ଚେଁ ପ୍ରତିକାର କରିବେ । ରାତି ଅନ୍ଧାରି କିଛି ନମାନି ସିଧା ଆସି ପଞ୍ଚୁଆ ପହଞ୍ଚିଲା ଘଣ୍ଟାକ ପରେ ଥାନାବାବୁଙ୍କ ଘରେ ।

ପଞ୍ଚୁଆର ଡାକରେ ଥାନାବାବୁ ଉଠିଲେ । ପଞ୍ଚୁଆଠାରୁ ସବୁକଥା ଶୁଣି ଥାନାବାବୁଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଗରମ ହୋଇଗଲା । ଆଇନର ରକ୍ଷକ ସିନା ହେଲେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ସବୁଆଇନ ହାରିମାନେ । ଆଗରୁ ଏମିତି ଯେ କେତେ କେସ୍ ନଘଟିଛି ତାହା ନୁହେଁ । ତଥାପି ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ବାବୁଙ୍କର ପଇସାର କରାମତି ଆଗରେ ଥାନାବାବୁ ସବୁଥର ହାର୍ ମାନି ଆସିଛନ୍ତି । ସେଇଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ପେଟ

ବଢିଛି--ଆଖି ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ଆଉ ତା ସାଥେ ସାଥେ ମଧ୍ୟ ଆଇନଟା ନିଜ ହାତ ମୁଠାରେ ରହି ଯାଉଛି ।

ଏଇତ ଆମ ସମାଜର ନିୟମ ? ଏଇତ ଆମ ସରକାରଙ୍କର ନିୟମ ? ସରକାର ବା କଣ କରିବେ ? ଆମେ ନିଜେ ଯେତେବେଳେ ଠିକ୍ ନାହୁଁ ସେତେବେଳେ ସରକାର ବା କଣ କରିବେ ।

କଂଗ୍ରେସ ନାଁରେ ଆଜ ଶତ ଶତ ଦୁଆଉଠେ । କିନ୍ତୁ ଭାବି ପାରନ୍ତି ନି ସେମାନେ ଆମେଇ ଆମର ସରକାର ଇଏ ଗଣ ସରକାର । ଆମରି ବାପ, ଭାଇ ଭଉଣୀଏ ଆମର ପ୍ରତିନିଧି । ଏଥିରେ ଜଣେ ଜଣେ ଯଦି ଖରାପ ହୁଅନ୍ତି ତେବେ କଣ ସରକାର ଖରାପ ବୋଲି ଧରାଯିବ ?

ଯାହା ହେଉ ଆନାବାବୁ କାନୁନର ଚାକର । କଣ କରିବେ । ଏପାଖେ ମୁହଁ ବନ୍ଦ, ସେଆଡ଼େ କାନୁନ୍ । ତଥାପି ଗୋଟିଏ ଲୋକକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଇ ଖଣ୍ଡିଏ ହାତଲେଖା ଚିଠି ଦେଲେ ।

ରାତି ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ପ୍ରହରକୁ ବଳି ଗଲାଣି । ପହରିକିଆ ବାଲୁଆ ବୋବାଇ ଚାଲି ଗଲେଣି । ସମସ୍ତେ ଯେଝା ଯେଝା ଘରେ ଶୋଇ ଧୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରୁଥିବେ । ଝିଙ୍କାରିର ଝିଂ ଝିଂ ଶବ୍ଦରେ ସାଇଁ ସାଇଁ ଶୁଭୁଛି । ଏକା ନଡ଼ିଆ ଗଛରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ମଦନା—ଫିଟି ଘରକୁ ଯିବାର ଯୁ ନାହିଁ । ତଥାପି ମଦନାର ମନରେ ଆଶା ଅଛି କାଲେ ମିଶ୍ରଙ୍କର ଦୟାହେବ ।

ଧପାବାଜ୍, ଦୁଆଚୋର ଏମାନଙ୍କର ଦୟାମାୟା ନଥାଏ । ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ସେମାନେ ବେକରେ ଛୁରୀ ଦେବାପାଇଁ ପଛନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ସବୁବେଳେ ନୃଶଂସର ତାଣ୍ଡବଲୀଳା ଖେଳି ବୁଲୁଥାଏ ।

ମିଶ୍ରେ ମଦମାକୁ ନଡ଼ିଆ ଗଛରେ ବାନ୍ଧି ଯେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଥିଲେ ତା ଭାବିବା ଅଳୀକ । ତାଙ୍କର ଉର୍ବର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟିଆ ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଖେଳି ବୁଲୁଥିଲା ହିଂସାର ବହ୍ନିଶିଖା । ସେ ଖୋଜୁଁଥିଲେ ମଦମାକୁ ତଳିତଳାନ୍ତ କରି ଦେବା ପାଇଁ ।

ତାଙ୍କ ଭାବନାର ସୁଅକାଟି ନିଦ୍ରାଦେବୀ ଆଗେଇ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କର ସିନ୍ଧୁ ପଡ଼ି ରହିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଣ ଘୁରି ବୁଲୁଥିଲା ମଦମାର ଚାରିପଟେ ।

ଭାବନାରେ କଳାପର୍ଦ୍ଦା ଟାଣି ହୋଇଗଲା ଗୋବରର -ବାବୁ-ବାବୁ- ଡାକରେ । ଚଟ୍ଟି ଉଠିଲେ ମିଶ୍ରେ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଶୁଣିଲେ ଯେ ଥାନାବାବୁଙ୍କ ପାଖରୁ କିଏ ଆସିଛି ମିଛୁ ମିଶ୍ରେ କଳ୍ପନା କରି ନେଇଲେ କଥାଟ କଣ । ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତ ବୁଦ୍ଧିର ସହାୟତା ନେଲେ ସେଇଠି । ବାହାରକୁ ଆସିଲେ ।

— ନମସ୍କାର ଆଜ୍ଞା —

—ନମସ୍କାର-କହି ମିଶ୍ରେ ନିରିଖି ଚାହିଁଲେ ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼େ ଫିକ୍ କରି ହସି ଉଠିଲେ ମିଶ୍ରେ । 'ଆରେ ବସନ୍ତବାବୁ ଯେ—ଏତେ ରାତିରେ କୁଆଡ଼େ ମ —କଣ କୋଉଠି କିଛି କାମ ଥିଲା, ଯାଇଥିଲେ । ରହିବେ ବୋଧେ । ହଉ ହଉ ଏଇ ମୁଁ ଆସୁଛି ଘରଆଡ଼ୁ ।" କହି ଚାଲିଗଲେ ଝଡ଼ ବେଗରେ । ଧିରେ ବସି ଡ଼କେଇ ପଠେଇଲେ ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ । ବସନ୍ତବାବୁ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲେ ।

ପଞ୍ଝୁଆ ଏସବୁ କାଣ୍ଡ ଦେଖି ରାଗରେ ଜଳିବାକୁ ଲାଗିଲା । କିନ୍ତୁ କଣ କରିବ ? ଏକେତ ଅଛିବ, ଯୁହରେ ନିର୍ଦ୍ଧମା । ଆଗକୁ ନାହିଁ କି ପଛକୁ ନାହିଁ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବସି ରହିଲା ସେ ଓସାରିଆ ପିଣ୍ଡାତଳେ । ଉପରୁ ଘନ କାକରର ବୃଷ୍ଟି ଥରେଇ ଦେଲା

ପଞ୍ଚୁଆକୁ । ଭାବିଲା ସେ ମଦନାର କଥା । ଭାବନା ରାଜ୍ୟରେ ବୁଲି ବୁଲି —'ଆବେ ହେ'— ଡାକରେ ବାସ୍ତବତାକୁ ଫେରି ଚାହିଁଲା ପଞ୍ଚୁଆ । ଆଗରେ ତାର ବସନ୍ତବାବୁ ।

ବସନ୍ତବାବୁ ଯେ କି ତା ସଙ୍ଗରେ ଆସିଲା ବେଳେ କେତେ ଖୁସି ଗପ କରି ଆସିଥିଲେ, ସତେ ଯେମିତି ସେ ଅତି ଆପଣାର । କିନ୍ତୁ କାହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନର ବାବୁ ଆଉ ଅଳ୍ପ ଏଇ କେତେ ସମୟ ପୂର୍ବର ବାବୁ --ଗୋଳମାଳ ହୋଇଗଲା ପଞ୍ଚୁଆର ମୁଣ୍ଡ । କଣ କରିବ କିଛି ଠିକ୍ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ ସେ – ଉଠି ଛିଡ଼ା ଠିଆ ହୋଇଗଲା ପଞ୍ଚୁଆ । ହେଲେ ଜଣେ ପୋଲିସ ଆଗରେ ତାର ତୋଡ଼ କେତେ ବା ହୁଅନ୍ତା ।

ପଞ୍ଚୁଆ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଲା କହିଲା—ବାବୁ—ମୋର ମଦନାଇ କଣ ଯିବନାହିଁ ।

ଏକଥା ଶୁଣି ରାଗରେ ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ ମିଶ୍ର—ନିମକ-ହାରାମ କୁତ୍ତା ଆସିଛୁ ଭାଇକୁ ନେବ ବୋଲି । ଶଳାଏ ଖାଇ ପିଇ ଶେଷରେ ମୋରି ଘରୁ ଚୋରି—ଆରେ—

ଚମକି ଉଠିଲା ପଞ୍ଚୁଆ --ମଦନାଇ ଚୋରି କରିଛି - କାହିଁକି ? – କଣ ନାହିଁ ତାର –ଏତେ ଥାଇ କଣ ସେ ଚୋରି କରିବ—ନା!--କଦାପି ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ତା ସେ କେବେ ଚୋରି କରନି--କିନ୍ତୁ ମନ ମାନେ ନାହିଁ— ମିଛରେ କଣ ମଣିଷରେ ସତର ରୂପ କେତେ । ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ବସି ପଡ଼ିଲା ସେ । ମଦନାଇ ତା'ର ଚୋର—

ମୁଣ୍ଡରେ ତାର ସଇତାନର ଚାବୁକ ପାହାର କଲା । ସେ ପାଗଳା କୁକୁରପରି ଗର୍ଜି ଉଠିଲା—ସବୁ ମିଛ—ସବୁ ମିଛ ବାବୁ— ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟବାବୁ ମିଛରେ କହୁଛନ୍ତି । ମୋ ମଦନାଇକୁ ସେ ଡକେଇ

ଅଣେଇ ଥିଲେ ଶାମା କଣ୍ଡ୍ରା ହାତରେ । ସେତେବେଳେ ବାବୁ ମୁଁ ଘରେ ନଥିଲି । ପିଲାମାନେ ସମସ୍ତେ କହୁଥିଲେ ନଜେ ଶାମା ଯାଇଁ ଡାକି ଆଣିଥିଲା ମଦନାଇକୁ । ମଦନାଇ କେଭେ ଚୋରି କରିବ ନାହିଁ ବାବୁ ମଦନାଇ ମୋର ସେମିତି ନୁହେଁ—

ବାବୁ ବା କଣ କହିବେ । ମୁହଁ ତାଙ୍କରତ ଘରୁ ବନ୍ଦ ପକେଟ ଗରମ । ଆଉ ବାବୁ କହିବେ କଣ । ସତ କଥା ଉପରେ କେତେ ସେ ମିଛ ଲଦିବେ । ତାଙ୍କୁ ଏସବୁ ଖରି କାଣ୍ଟୁଆ କାଣ୍ଟୁଆ ଲାଗିଲା । ସେ ମୁହଁ ଖୋଲି କିଛି କହିଁ ପାରିଲେ ନାହିଁ ପ୍ରଥମେ । କିନ୍ତୁ ଯେତେ ହେଲେ ସେ ପୁଲିସ ଲୋକ ସମ୍ଭାଳନ୍ତେ କେତେକେ । ତାଙ୍କର ହାକିମ ବୋଲି ଅପେ ଆପେ ବାହାରିଲା । ତଥାପି ସେ ଭାଷାରେ ଥିଲା ଭିରୁତା ।

ପଞ୍ଚୁଆ—ସେ ଖରି ସଫା ଲୋକ । ତାର ଉପରେ ଗୋଟାଏ କଥା ଭିତରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ କଥା ନଥାଏ । ସେ ଖରି ସ୍ପଷ୍ଟବାଦୀ । ଡରି ଡରି କହିଲା — ବାବୁ—କଣ ସତରେ ମୋ ମଦନାଇ ଚୋରି କରିଛି । କହି ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା ମିଶ୍ରଙ୍କର । ମିଶ୍ରେ ତଥାପି ଅଟଳ--ଅଜାଣତରେ ହାତ ବାଜିଗଲା ମିଶ୍ରଙ୍କର ଗୋଡ଼ରେ । ମିଶ୍ରେ ରଗି ଉଠିଲେ – ଶଳା—ମହିଷ ଦେଖା- ଯାଉ ନାହାନ୍ତି । କହୁଁ କହୁଁ ଗୋଡକୁ ମୋର ଧରିଦେଲୁ । ଚ୍ଛୋଟ ଲୋକଙ୍କୁ ରାତିରେ ଛୁଇଁଲେ ଆପ୍ଯୃଷହାମା — ଛି-ଛି — କହି ଧାଇଁଗଲେ ପାହୁଣ୍ଡେ ।

ପଞ୍ଚୁଆର ମିନତି କୁଆଡେ ପାଣିର ଡୋଡ଼ରେ ଭାସିଗଲା । ଯାହା ଆଶା ଭରଷା ତା'ର ଥିଲା ସବୁ ଯାଇଛି । ସେ ଭାବିହେଲା ବଡ଼ ଲୋକର ଆଶ୍ରା ନେଇ ଜାଲ ରୂପକ ମଁତ୍ରନଦୀ ପାର ହୋଇ

ମିବ । କିନ୍ତୁ ବୃଥା ତାର ସେ ଆଶା । ସେ ଆଜ ପ୍ରତାରିତ ହୋଇଛି ।

ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ହବ ଏମିତି ବୋଲାବୋଲି ପରେ ବାବୁ ଶୋଇବାକୁ ଭିତରକୁ ଗଲେ । କେବଳ କହିଗଲେ ସକାଳେ ସବୁ କଥାବାର୍ତ୍ତା । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ବାବୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନଥିଲେ । ଫେରି ଆସିଲେ ପୁଣି ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡାକୁ । ସେମିତି ପଞ୍ଚୁଆ ଛିଡା ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ ମିଶ୍ରେ ଘରକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ।

ପୁଣି ଥରେ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଡକାହେଲା । ମିଶ୍ରେ ଆସିଲେ । ମୁହଁରେ କୁଟିଳତାର ହସ । କେହି ସେ ହସ ଦେଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ଲଣ୍ଠନ ଆଲୁଅରେ । ବସନ୍ତବାବୁ ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ । ଏକଆଡେ ଆଇନ୍ ଓ ବଡବାବୁ, ଅନ୍ୟଆଡେ ଟଙ୍କା ଓ ମୋହନର, କେଉଁଟା ବଡ । ଶେଷରେ ଠିକ କଲେ ନାଁ ସାପ ମରିବ ନାହିଁ କି ବାଡ଼ି ଭାଙ୍ଗିବ ନାହିଁ । ଯେ କୌଣସି ମତେ ଦୁଇ ଆଡ଼କୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ହେବ । ମିଶ୍ରଙ୍କର ଡାକରେ ତାଙ୍କର ଭାବନାର ସୂଅ ଛୁଟିଲା ।

—ଆଜ୍ଞା—କହି ମୁଣ୍ଡରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ସଂଚାଳନ କରି କହିଲେ ମିଶ୍ରେ, ଆପଣେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମଦନାକୁ ଛାଡ଼ିଦିଅ । ଯାଉ କାଲି ସକାଳେ ସେ ଯାଇଁ ଥାନାରେ ହାଜର ହେବ । ଆପଣତ ଯାଇ ଥିବେ । ବଡ଼ବାବୁ ଯାହା ଠିକ ବିଚାର କରିବେ ।

ପଞ୍ଚୁଆର ଖୁସି-ସେ ତାର ମଦନାଇକୁ ମୁକୁଳେଇ ପାରିଛି । ସେଇଠାହିଁ ତା ଜୀବନରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ । ସେ ଆନନ୍ଦରେ ଆତ୍ମହରା ହୋଇ ବସନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବହୁତ ଥର ଗୋଡତଳେ ପଡିଲା । ଯେତେ ହେଲେ ତାର ଜାତ୍ ।

ମଦମାକୁ ଫିଙ୍ଗାଇ ଦିଆଗଲା । ଦେହ ହାତ ଫୁଲି ଯାଇଥାଏ । ମଦମା କାହାରିକୁ ଦଣ୍ଡବତ ଗୋଟାଏ ହେଲା ନି । ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ସିଧା ସିଧା ଚାଲିଲା ସେ ଘରକୁ ପଞ୍ଚୁଆ ସାଙ୍ଗରେ । ମଦମାର ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟଭରା ମୁହଁ ଦେଖି ପଞ୍ଚୁଆ ଡରିଗଲା । ସେ କିଛି ପଚାରିବାକୁ ସାହାସ କଲାନାହିଁ । ସିଧା ସିଧା ମୁହାଁଲେ ଘରଆଡ଼େ ।

ମଦମା ଯାଇଥିଲା, ତା ପରେ ପଞ୍ଚୁଆ ବି ଗଲା । ରାତି ଆସି ପାହିବାକୁ ହେଲାଣି ତଥାପି ଦୁଇଜଣଙ୍କର ଦେଖାନାହିଁ । କିଏ ବା କାହିଁକି ଜାଣିବ ଏତେ କାଣ୍ଡ ହୋଇ ଯାଇଛି ବୋଲି । ତଥାପି ମାଇପି ଦୁଇଟାର ମନରେ ଦକ—କଣ ହେଲା ? କାହିଁକି ସେମାନେ ଫେରିଲେ ନାହିଁ । ସନ୍ଧ୍ୟାରୁ ଭାତ ରନ୍ଧା ହୋଇ ରହି ରହି ଶୁଖି ଗଲାଣି । ଜଗନ୍ନାଥ ଭାତ ଖାଇ ଶୋଇଛି । ସେ ବା କାହିଁକି ଜାଣିବ ତାର ପାଇଁ ଏସବୁ କାଣ୍ଡ କାରଖାନା । ସେ ଆରାମରେ ଶୋଇଛି ଘରେ ।

ଦୁଇ ଯା-ଯାକ ଦୁଃଖରେ ବସି ବସି ଢୁଲାଉଛନ୍ତି-କାହାରି ମୁହଁରେ ଭାଷା ନାହିଁ । କଣ ବା କରିବେ । ବଡ କାଉ କା କଲା ବେଳକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ମଦମା ଆଉ ପଞ୍ଚୁଆ । ମଦମା ବସି ଝାଂଇଲା । ସେ ଘ୍ନା ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାଣୁ ପାଲଟି ଯାଇଛି । ଯେତେ ଯାହା ପଚାରିଲେ କିଛି କହୁନାହିଁ ।

ତା ମନରେ ପ୍ରତିଶୋଧର ନିଆଁ ଜଳି ଜଳି ଉଠୁଛି । ସେ ଚାହୁଁଛି ପ୍ରତିଶୋଧ । କେମିତି ? କେମିତି ? ଆଗରେ ତା'ର ବିରାଟ ଭବିଷ୍ୟତ । ଘରକୁ ଏକା । ଏକେତ ଯୁବତୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଉ ଆଦରର ପୁଅ—କେମିତି ସେ କି କୁକର୍ମ କରିବ ? କାଲି ତାର କଣ ହେବ । ଏଇ ଚିନ୍ତାରେ ଆସି ବସି ପଡ଼ିଲା ଦୁଆର ମୁହଁରେ ।

ଜୀବନର ମୋହ ଭୁଲାଇ ସେ କେବେ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଲୀଳାର ଛଳ ଛଳ ଆଖି ତାର ମାନସ ପଟରେ ସମୁଦ୍ରର ତରଙ୍ଗ ଭଳି ତରଙ୍ଗାୟିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ବଳଲ ବଳଲ ରକ୍ତ ମାଂସର ଦେହ ଗୁଡ଼ି କେମିତି ସେ ମୁରୁଛି ରହିବ କୋଉଠି ।

ସିନ୍ଦୂର ଫାଟିଲା । ବାଳ ସୂର୍ଯ୍ୟର ରକ୍ତାଭରେ ରଙ୍ଗାୟିତ ଧରଣୀରାଣୀ କନକ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ବାହାରି ପଡ଼ିଲାଣି ପଦାକୁ । କୁକୁଡ଼ାମାନେ କକ୍ କକ୍ କକ୍...କଅ ହୋଇ ପ୍ରାତଃ ଆଗମନୀ ବାର୍ତ୍ତା ଜଣାଇ ଦେଲେଣି । କାଉଗୁଡ଼ାକ କା କା ହୋଇ ଉଡ଼ି ବୁଲୁଛନ୍ତି ଲକ୍ଷହୀନ ଭାବରେ ଖାଦ୍ୟାନ୍ୱେଷଣରେ ।

ଭାବନାର ଗୃହରେ ମୂର୍ଚ୍ଛିତରେ ମଦମାର କଣ ହୋଇଯାଉଥାଏ । ସେଥିରେ ପୁଣି ରାତିର ଯେଉଁ ମାଡ଼ ଆଉ କଏ ହୋଇଥିଲେ ଏତେବେଳକୁ ଆସି କତରାଲଗା ହୁଅନ୍ତାଣି କିନ୍ତୁ ମଦମା - ତଥାପି ସେ ଧାଇଁଲା ହୋଇ ଭୂଇଁଉପରେ ଗଡ଼ପଡ଼ିଲା । ସକାଳର ଶିରଶିରିଆ ପବନ ତାର ସବୁ ଦୁଃଖକୁ ଉଡ଼େଇ ନେଇଗଲା ସେଇ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ।

ଖବର ଚାରିଆଡ଼େ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଦୁନିଆ ସାରା ଯେଝା ଯେଝାର କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ । କିନ୍ତୁ ମଦମା ଘରେ ସମସ୍ତେ ନିର୍ବାକ । ଏକେତ ମଦମା କିଛି କହୁନ, ଦ୍ୱିତୀୟରେ ଚଞ୍ଚୁଆ ଏତେ ଶିଘ୍ର କଥାଟା ପ୍ରଘଟ କରି ଦେବାର ସପକ୍ଷରେ ନୁହେଁ । ମିଏ ଯେତେ ପଚାରିଲେ କିଛି କହୁନ ।

ସମୟ କାହାରିକୁ ଅପେକ୍ଷା କରେନାହିଁ । ଆଗେଇ ଚାଲିଛି । ଏ ସବୁ ଘଟଣା ଦେଖି ଜଗନ୍ନାଥ କାହୁଆଉଜା ଦେଉଥାଏ । କଣ ହୋଇଛି ତା' ବାପାର । କାହିଁକି ଘରେ ସମସ୍ତେ ନିରବ ।

କାହାର ମୁହଁରେ କଥା ନାହିଁ । ସେ ଆବାକାବା ହୋଇ ଗୁହିଁଛି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ।

ଗୁଇ ପିଣ୍ଡାଚଳକୁ ଆସିଲି । ପଞ୍ଚୁଆର ଦୋସ ହେଲ ମଦନାଇକୁ ପୁଲସ୍‌ବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇକରି ଯିବ । ସେ ସେ ମଦମାକୁ ଡାକଲି ମଦନାଇ—ମଦନାଇ ହେ—

—ହଁ—କଣ କଟରେ ପଞ୍ଚୁଆ ଘଘଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ ଅନାଇଲି ମଦମା ପଞ୍ଚୁଆ ଆଡ଼େ ।

—ବାବୁ କହିଥିଲେ ପଗ ଯିବାକୁ । ଗୃ କାମ ସାଚର ଯିବା ।

—ହଁ, ଯିବା, ଯିବାକୁଇ ହେବ । ଆମେ ଗ୍ଲେଛ ଲୋକ । ଆମର ଇଜ୍ଜତ ସେଇମାନଙ୍କ ପାଁ ଧୂଳି ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ଯିବାକୁଇ ହେବ—

ଘର୍ଘ ଶ୍ୱାସ ଗୁଏ ଗୁଏ ବାହାରି ଆସିଲି । ଉଠଲି ମିବାପାଇଁ ସମସ୍ତେ ଯେତେ ଲଗାଇଲେ କଛି ଖାଇ ଯିବାପାଇଁ ସେ ମଙ୍ଗଲି ନାହିଁ । ତା'ର ଏକ କଥା ଆଚଗ —ମୁଁ ଫେରିଆସେ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଏକଥା ଶୁଣି ଶୁଣି ବୋ'କନା ଡକା ପକାଇଲି । —ବାପା—ବାପା—ତୁମେ ଆସି ମୋ ସାଙ୍ଗେ ଵଗା ଖାଇବ । ମୁଁ ତୁମର ପାଇଁ ଓପାସ ରହିଛି । ବାପା ବାପା – କାନ୍ଧ ପକାଇଲି ଜୋରରେ ।

ତରଳି ଗଲି ମଦମାର ମନ ଯେତେହେଲେ ପୁଅତ । ମନ ସମ୍ଭାଳି ହେଲିନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ପଖାଳ ବଢା ହେଲି ରାତିର ତରକାରୀ ଲଗେଇ ପଖାଳ ଖାଇଲେ ।

ଗାଧୁଆ ବେଳ ହୋଇ ନଥାଏ । ପଞ୍ଚୁଆ ଓ ମଦମା ଯାଇ ଥାନାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ବଡବାବୁ ଏକା ବସିଥାନ୍ତି । ଦୁହେଁ ଯାଇ

ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ଲେ । ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦବାବୁ ବସି କଣ ଗୋଟଏ କେସ୍‌ର Report ପଢୁଥିଲେ । କୁଆଡ଼ିକି ତାଙ୍କର ନଜର ନାହିଁ । ଅର୍ଦ୍ଦଲୀ ଆସି ସଲାମ୍ ବଜାଇ ଠିଆହେଲା । ତଥାପି ସେ ଏତେ ମଗ୍ନ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର କଣ୍ଠ ସ୍ୱର ନାହିଁ ।

—ହଇରେ କାହିଁକି ଆସିଛ—ସେଇ ଡାକରେ ବାବୁ ଟଣମାଠାକୁ ଟେକି ଚାହିଁଲେ ।

— ଆରେ କିଏରେ ଉଠ ଉଠ —

ସେତେବେଳକୁ ଅର୍ଦ୍ଦଲୀ ଯାଇ ବାହାରେ ଥାଏ । ଘଣ୍ଟି ଟିପିଲେ ଅର୍ଦ୍ଦଲୀ ଆସି ସଲାମ ଦେଲା ।

—ବସନ୍ତବାବୁ ଆସିନାହାନ୍ତି—

—ନାଁ । ଆଜ୍ଞା—

—ହଉ ଯା—

ସେ ଚାଲିଗଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଏମାନେ ସେମିତି ପଡ଼ିଆନ୍ତି । ବାବୁ ପୁଣି ଡାକିଲେ ଆରେ କଥା କଣ ଉଠ –

ଏଥର ଉଠିଲେ ଦୁହେଁ – ମଦମା ଜୁହାରଟିଏ ହୋଇ କହିଲା ଆଜ୍ଞା—ମା ବାପ—ଯାହା ବିଚାର କରିବେ –

—ଆଚ୍ଛା ହେଉ ହେଉ । କଣ, କଥା କଣ କହ—

ମଦମା ଆରମ୍ଭକଲା ସବୁ କହିଗଲା ଏକାନିଶ୍ୱାସକେ । ଥକା ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି ବାବୁ ଶୁଣି ଶୁଣି । ପ୍ରେସିଡ଼େଣ୍ଟଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ସେମିତି ଅଭିଯୋଗ ହୁଏ । କାହାର ଭଉଣୀକୁ ଧରି ନେଲେ । କାହାର ସ୍ତ୍ରୀ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କଲେ—ଏଇୟା ହେଉଛି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥରର ଅଭିଯୋଗ । କିନ୍ତୁ ଯେତେହେଲେ ସେ ବଡ଼ଲୋକ ପ୍ରେସିଡ଼େଣ୍ଟଙ୍କ ପଇସା ଅଛି – ଧନୀ ସେ—

ଶୁଣି ଶୁଣି ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦବାବୁ ଚଡ଼ଉଠୁଥାନ୍ତି — Rascal ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହୋଇଛି—

ସବୁବେଳେ ପଇସାର ଲୋଭ ମଣିଷର ନଥାଏ । ସେଇ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦବାବୁ ବହୁତ ଥର ମିଛରେ ପଇସା ଖାଇ କେତେ-କେତେ ବଡ଼ କେସ ଗାଏପ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟାୟ ସେ ଆଉ ବରଦାସ୍ତ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ସବୁ ଟିପିରଖି ସେମାନଙ୍କୁ ବିଦାକରି ଦେଲେ ।

କୁକୁଡ଼ା ମାଉଁସ ଓ ଅଣ୍ଡାର ଲୋଭରେ ବସନ୍ତବାବୁ ବହୁତ ସମୟ ରହିଗଲେ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଜ୍ଞାନ ଫେରିଆସିଲା ବଡ଼ବାବୁଙ୍କ ନାଲିଆଖି ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ବସନ୍ତବାବୁ ଥରିଉଠିଲେ —କଣ ଅଛି ଭାଗ୍ୟରେ ଆଜି ।

ଘୁରି ଲେଉଟିଲା । ବସନ୍ତବାବୁ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କ ସହ ବାହାରିଲେ । ଦୁଇଜଣ ଚୌକିଦାର ମଧ୍ୟ ଗଲେ । ଆଉ ଅଳ୍ପବାଟ ଥାଏ ଥାନା, ବାଟରେ ଭେଟିଲେ ମଦନା ଓ ପଞ୍ଚୁଆଙ୍କୁ । ବସନ୍ତବାବୁ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ଏମାନେ ଯାଇ ଫେରି ଆସିଲେଣି । ତାଙ୍କ ଛାତି ଭିତର ଦମ ଦମ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ବୁଝିପାରିଲେ ଅବସ୍ଥା କଣ ହେବ । ପଚାରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କର ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ସତ୍ ସାହସ ସେ ହରାଇ ବସିଛନ୍ତି । କେମିତି ବା ପଚାରିବେ ? କ'ଣ ବୋଲି ପଚାରିବେ ? ସେମାନେ ଆଗେଇ ଗଲେ । ମିଶ୍ରେ କହିଲେ—ହଇହେ ବସନ୍ତବାବୁ ସେମାନେ କଣ ଚିହ୍ନିବେନାହିଁ କି ? ଚାଲିଯାଉଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ବସନ୍ତବାବୁ ବା ଉତ୍ତର କଣ ଦେବେ ? ସେ ଭାବୁଛନ୍ତି କି କୈଫିୟତ୍ ଦେବେ ବଡ଼ବାବୁଙ୍କ ଆଗରେ । ମୁହଁ ତାଙ୍କର କଳାକାଠ ପଡ଼ିଗଲାଣି ସେତେବେଳକୁ ।

କେତେବେଳେ ଯେ ଆସି ସେ ପହଞ୍ଚ ଗଲେଣି ବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ତାଙ୍କୁ ଜଣାନାହିଁ । ଅଭ୍ୟାସଗତ ସେଇ ସଲାମ ବଜାଇ ସେ ଠିଆହୋଇ ପଡ଼ ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲେ ।

ଏତେବେଳଯାଏ କଣ ହେଉଥିଲ ବସନ୍ତବାବୁ — ଗୁରୁ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ କହିଲେ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦବାବୁ ସେହିପର **File**କୁ ଅନାଇ ।

ନାଁ ଆଜ୍ଞା ଏଇତ ଆସୁଛି—ଥର ଥର ଗଳାରେ କହିଲେ ବସନ୍ତବାବୁ ।

ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ବାବୁ ଉପରକୁ ମୁହଁ ଟେକ— ଓଃ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ସାହେବ ବସନ୍ତୁ ବସନ୍ତୁ । ଆପଣ କେତେବେଳଠୁଁ ।

ନା ଆଜ୍ଞା ଏଇ ସାଙ୍ଗହୋଇତ ଆସୁଛୁ । ଏ ଯେଉଁ ଖରା ଆମ୍ଭେତ ଅଟକାଇ ନେଲ, ବସନ୍ତ ବାବୁଙ୍କୁ—ହସି ହସି କହିଲେ ମିଶ୍ର ।

ନାଁ ଆଜ୍ଞା ସରକାରଘର କଥା । ଆପଣଙ୍କ ଘରକଥାତ ନୁହେଁ ଇଏ । ବସନ୍ତବାବୁ ଆପଣ ଯାଇଥିଲେ କାହିଁକ ? **All right I will see, You can go.**

ବସନ୍ତବାବୁ ମୁଣ୍ଡଟେକି ସଲାମ ବଜାଇ ଚାଲିଗଲେ । କୁକୁଡ଼ା ଖାଇବାର ମଜ୍ଜା ବାହାରୁଛି ବର୍ତ୍ତମାନ, କଣ କରିବେ । ହାଣ କୁରାଡ଼ିତ ବେକକୁ—

ନାଁ ଆଜ୍ଞା ମୁଁ ଅଟକାଇ ନେଇଥିଲି ଟିକେ—

ବୁଝିଲେ ମିଶ୍ରେ ଏଇଟା ଆପଣଙ୍କ ଘରକଥା ହୋଇନ । ଇଏ ସରକାର ଘର କଥା । ଆମେ ଚାକିରିଆ ଲୋକ । ଆପଣତ ଆଉ ଆମକୁ ରଖି ନାହାନ୍ତି ।

ମିଶ୍ରଙ୍କ ମୁହଁ କଳା ପଡ଼ିଗଲା — ଭାବିଲେ ସାମାନ୍ୟ ଜଣେ ସବ୍‌ଇନସ୍‌ପେକ୍ଟର ସେ, ପୁଣି ହେଲାଣି ଜଣେ **Union**

Presidentଙ୍କୁ କହିବା ପାଇଁ । ଯେତେହେଲେ ଭୁଲତ ହୋଇଛି । ନଇଲେ ମିଶ୍ରେ କଞ୍ଚା ଖାଇଯାନ୍ତେ ନାହିଁ ? କଣ ବୋଲ ପାଇଛୁ କ ? ଆଚ୍ଛା, ପୁଅର ନାକରେ ଯଦ୍ଦ ପାଣି ନଟେଣ୍ଡ୍ରେଇଛୁ ମନେମନେ କହିଲେ ସିନା ହେଲେ ଛାତି ଧୁଡ଼ୁଧୁଡ଼ୁ ପଡୁଥାଏ । ଏମିତି ତ କେତେ କେସ୍ ସେ ଗପେଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଯଦ୍ଦ ତାର ନଥିପତ୍ର ଦେଖାନ୍ତି ? ସବୁଠୁଁ ଚୁପ୍ ଭଲ । ତେଣୁ ଆଉ କିଛି ନ କହି ଚୁପ୍ ରହିଲେ ।

ପୁଣି ଥରେ ନଥିରୁ ମୁହଁ କାଢ଼ି ଚାହିଁଲେ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ—ହଁ କଣ ସବୁ ଖବର ମିଶ୍ର ଆପଣେ ? ସନ୍ଧ୍ୟା ହେବାକୁ ହେଲାଣି କୁଆଡେ ଆସିଲେ ।

ହଁ ଏଇ ଆପଣଙ୍କ ଆଡେ କାମ ଥିଲା ବୋଲି— ମିଶ୍ରେ କଥାଟା ଲଗାଇ ଦେଲେ । 'ଗୃହର ମନ ଗଣ୍ଠିରେ' । ହେଲେ ଲଗା କଥା କୋଉ ଅଛପା ଅଛି ବାବୁଙ୍କୁ । ଆଗରୁତ ବାବୁ ସବୁ ଜାଣନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଆଉ "ଖୋଳ ପର୍ବତ ମାରେ ମୂଷା' ନକରି ଉଠିବାକୁ ବାହାରିଲେ ।

ଜଳଖିଆ ଖାଇବା ବେଳ । ମିଶ୍ରେ ମଧ୍ୟ ଉଠିଲେ ବାବୁଙ୍କ ପଛରେ । କେମିତିତ ହେଲେ ନିଜର କାମଟା ହାସଲ କରାଇ ନେବେ । କଥାରେ ଅଛି 'ଗୋଡ଼ ଧରିକରି ଅଲତା ଦେବେ, ଚୁଟି ଧରିକରି ପଇସା ନେବେ' —ପ୍ରଥା ମିଥ୍ୟା ନୁହେଁ । ଆଗେ ସିନା ଭଣ୍ଡାରି ମାନଙ୍କର ଏଇ ଥିଲା ପେଷା, ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତଙ୍କର ।

ଥାନା ସଂଲଗ୍ନ ଗୃହ । ବାବୁ ସେଇଠି ରହନ୍ତି । ପିଲାପିଲି ଦୁଇଗୋଟି ପୁଅ ବୟସ ପ୍ରାୟ ୧୨ବର୍ଷ । ଆଉଟି ଝିଅ ୧୦ବର୍ଷର । ତା ଛଡ଼ା ମା, ସ୍ତ୍ରୀ ଆଉ ଚାକର ପିଲା ଗୋଟିଏ । ବାବୁଙ୍କ ପଛେ ପଛେ

ମିଶ୍ରେ ଗୃହ ଛନ୍ତି । ସେତେବେଳଯାକେ ବସନ୍ତ ବାବୁଙ୍କର ଦେଖା ନଥାଏ ।

ବାବୁ ଗଲାବେଳକୁ ଦୁଇଜଣ ଲୋକ ବାହାର ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଛନ୍ତି । ବାବୁ ପ୍ରଥମେ ଚିହ୍ନି ପାରିଲେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲା ପରେ ଦୋଦୋ ଚିହ୍ନା ହେଉଥାନ୍ତି । ଦୁହେଁ ଉଠି ନମସ୍କାର କଲେ ।

—ତୁମେ—

ଆଜ୍ଞା ମିଶ୍ରେ ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଆସିଥିଲୁ ।

ତେବେ ଏଠି କାହିଁକି ?

ମିଶ୍ରେ ପଛରୁ ଆଖି ଠାରିଦେଲେ । ସେ ଦୁଇଜଣ ଆଉ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ଚୁପ୍ ରହି ପାଖେଇ ଗଲେ । ବାବୁ ଘରକୁ ପଶି ଗଲେ । ବୋଲକରା ଦୁଇଜଣ ମିଶ୍ରଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଗୃହିଁ ରହିଲେ ଘଟଣାଟା ବୁଝିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ମିଶ୍ରେ ନିରୁତ୍ତର । ବସିପଡ଼ିଲେ ପିଣ୍ଡାରେ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତଦେଇ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ଗଲାଣି । ଗୃହଆଡ଼େ ସଞ୍ଜବତି ଲାଗି ଗଲାଣି । ଶଙ୍ଖ ହୁଳହୁଳି ଶବ୍ଦରେ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡ ଉଚ୍ଛୁଳି ପଡୁଛି । ମଦନା ଓ ପଞ୍ଚୁଆ ମନ ଆନନ୍ଦରେ ଯାଉଛନ୍ତି – ବାବୁ ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ବୁଝିଛନ୍ତି । ବାବୁଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଠାକୁରଙ୍କୁ କେତେ ଡାକିଲେ । କିନ୍ତୁ କାଠ ପଥରର ଦେବତା କି କେବେ କଥା କୁହେ । ଯଦି ସେ କଥା କହୁଥାନ୍ତା କି ଡାକ ଶୁଣୁଥାନ୍ତା ତେବେ ଆଜି ଏ ଦଶା ସେମାନେ ଭୋଗି ନଥାନ୍ତେ ।

ଓଡ଼ିଆ ଈଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱାସୀ ତାର ନମୁନା ଦିଏ ଆମର ପୁରୀ କୋଣାର୍କ, ଭୁବନେଶ୍ୱର । ପ୍ରାୟ ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶା ଦେବ-ବିଗ୍ରହର ଖଣି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରେ ଘରେ ସଞ୍ଜବତି ପ୍ରଥା ପ୍ରଚଳନ ।

ଲୀଳା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରେ ତାଙ୍କର ସଞ୍ଜବତୀ ଜାଳିଲା । ତୁଳସୀ ଚଉରାମୂଳେ ଦୁଇଟା ବତୀ ଥୋଇଦେଇ ବୃନ୍ଦାବତୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦଣ୍ଡବତ ହେଲା । ଉଠିଲାବେଳେ ବାଳୁପଡ଼ ଦେଖିଲା ପଞ୍ଚୁଆ ଆଉ ମଦନା ଦୁହେଁ ଠିଆହୋଇ ହସୁଚନ୍ତି । ଆନନ୍ଦରେ ତାର ମନ କୁଣ୍ଢେ ମୋଟ ହୋଇଗଲା । ସେ ଆଉଥରେ ବୃନ୍ଦାବତୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଘରକୁ ଗଲା । ଗୁଡ଼ୁଲଭୁଜା, ଟିକିଏ ଗୁଡ଼, ପାଣିଥାଳେ ଥୋଇ ଦେଲା । ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଦୁଇଥାଳ ପାଣି ଦେଲା । ତାର ସ୍ୱାମୀ ଆଗପରି ଖୁସି ଅଛନ୍ତି । ମନରେ ସେ ବିଷାଦ ନାହିଁ ସକାଳ ପରି । ସେ ନିଜେ ଆମୁହରା ହୋଇ ଡାକ ପକାଇଲା — ଆଲୋ ସାନବୋହୂ ସାଂଝ ଚୁଲି ଲଗାଇ ଭାତୁଆଣି ଦେଇଦେବୁ — ମୁଁ ଯାଉଛି ।

ମଦନାର ମନ ଲାଗିଛି । ସେ ଜାଣେ ଜଗନ୍ନାଥ କିଛି ଭୁଲ କହିବ ନାହିଁ । ସେ ମିଛ କହେ ନାହିଁ । ମୁଢ଼ି ଖାଇଲା ପରେ ଡାକିଲା — ଜଗା · ହେ ଜଗା

— ଆଜ୍ଞା କହି ପଢ଼ିବା ସ୍ଥାନରୁ ଉଠି ଆସିଲା ଜଗନ୍ନାଥ ।

ପଞ୍ଚୁଆ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ବସିଥାଏ କଣ ମଦନାଇ ପଚାରିବ ?

ହଇରେ ତୁ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କ ଝିଅ ହାତରେ କି ଚିଠି ଦେଇଥିଲୁ ?— କଡ଼ା ଗଳାରେ ପଚାରିଲା ମଦନା —

ହଁ ମୁଁ ଦେଇଥିଲି ସେ— ତାଙ୍କ ପୁଅ ଅନନ୍ତ । ସେ ମୋ ଅଙ୍କ ବହିଟା ନେଇ ରଖିଥିଲା ତା ପରେ ସେ ସ୍କୁଲକୁ ଆସିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ବହିଟା ମଗେଇ ପଠାଇଥିଲି । ନିର୍ଭୀକ ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା ଜଗନ୍ନାଥ । ସେ ଯାହା କହେ ସଫା ସଫା । ତାର ଅନ୍ତରରେ କପଟ ନାହିଁ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ମଦମ। ସତେ କଣ ଏଥିରେ କିଛି କଥା ନାହିଁ ? ମିଣ୍ଟ୍ରେ ତେବେ ଯାହା କହିଲେ କଣ ସବୁ ମିଛ ? ହଁ ମିଛ ନହେବ କାହିଁକି ? ଯିଏ କଳାକୁ ଧଳା, ଧଳାକୁ କଳା ବସି କରୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଏତ କିଛି ଅପୂର୍ବ ନୁହେଁ ।। ବହୁତ କ୍ଷଣ ନୀରବତା ପରେ ପୁଣି ଗୃହ ଆଡକୁ ଅନାଇଲା ମଦମ। ସେତେବେଳକୁ ପାଖରେ ପଞ୍ଚୁଆ ଛଡା ଆଉ କେହି ନଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ଯେଝା ଯେଝାର କାମରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ପଞ୍ଚୁଆ ଏକଥା କିଛି ବୁଝି ପାରୁନଥାଏ ।

ପଞ୍ଚୁଆ ଉଠିଗଲା ଘର ଭିତରକୁ । ପୁଣିଥରେ ଜଗନ୍ନାଥକୁ ସବୁ ପଚାରି ବୁଝିଲା । ଫେରି ଆସିଲା ହସି ହସି ବାହାରକୁ । କାହାରେ କହିଲା ବିଚ୍ଛୁ ହୋଇ ପ ୍ଥାଏ ।

ହମ ଖୁସି ସବୁ ଦିନଆ ଦୁନିଆ ନୁହେଁ । କାହାର ଗୋଟାକରେ ସ୍ଥିରତା ନାହିଁ । ହସ ପରେ କାନ୍ଦ, କାନ୍ଦ ପରେ ହସ ଦୁନିଆର ନିୟମ । ଏହି ହସ କାନ୍ଦ ଦେଇ ଦୀର୍ଘ ଗୃରୋଟି ବର୍ଷ ଗୃଲି ଯାଇଛି । ଜଗନ୍ନାଥର ଅକ୍ଳାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ ଓ ସାଧନା ବଳରେ ସେ ଆଜ ମାଟ୍ରିକ୍ ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ର । **Ranihat High Shcool** ସେ ବର୍ଷ ନୂଆ ହୋଇ ଥାଏ । ଜଗନ୍ନାଥ ଥାଏ ରାଣୀହାଟର ଛାତ୍ର । ସରକାରଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଛଡ଼ା ସେ ମାସକୁ ପାଞ୍ଚୋଟି ଟଙ୍କା ପାଏ ସେଇ ସ୍କୁଲର ଗୋଟିଏ ୧ର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀର ଝିଅ ପିଲାକୁ ଟିଉସନ କରି ।

ନାଁଟି ତାର ବାସନ୍ତୀ । କିନ୍ତୁ ଡାକ ନାଁ ଡଲି । ଡଲିଟି ଖୁବ୍ ଭଲ ପିଲା । ବାପା ତାଙ୍କର କଟକର ବଡ଼ ଓକିଲ ଅଶୋକ ଦାସ — ତାଙ୍କୁ ନଚିହ୍ନେ କିଏ ? ବାପ ଯେମିତ, ଝିଅଟି ବି ସେମିତ । ଅଶୋକ ବାବୁ ବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଲୋକ । ସେ ବହୁତ

ଦିନ ଧରି କଂଗ୍ରେସ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଥିଲେ । ଭେଦ ଭାବ ତାଙ୍କଠି ନଥିଲା । ସେ ସେ ସବୁକୁ ଘୃଣା କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ସମଗ୍ର ମାନବଜାତିହିଁ ସମାନ । କେହି ଛୋଟ ନୁହେଁ କି କେହି ବଡ଼ ନୁହେଁ । ଜାତି ଭେଦ ସେ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ଜଣେ କଂଗ୍ରେସର ମୁଖିଆ କହିଲେ କିଛି ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ତାଛଡ଼ା ଗାନ୍ଧିବାଦର ଥିଲେ ପ୍ରଥମ ପୂଜାରୀ ।

ହାତରେ ସୂତା କାଟିବା, ପ୍ରତିଦିନର ଥିଲା ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ କର୍ମ । ତାଙ୍କର ଝିଅ ଖୁବ୍ ସାନ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ଠିକ୍ ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ଉପାଦାନରେ ଗଢ଼ା ହୋଇଥିଲେ । ଅଚଳାଚଳ ସଂପତ୍ତିର ମାଲିକ୍ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଅଶୋକବାବୁଙ୍କର ଗର୍ବ ନଥିଲା । ସେ କଚେରି କାମ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମିଳାମିଶା କରିବାକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ସୁଚେତା ଦେଈ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ତାଳ ଦେଇ ଠିକ୍ ଚାଲି ପାରୁଥିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କର ପରିଧାନ ଭିତରେ ଖଦଡ଼ ପ୍ରଧାନ । ତା ଛଡ଼ା ଦେଶୀ ଲୁଗାର ଚାହିଦା ତାଙ୍କ ଘରେ ଖୁବ୍ ବେଶୀ । ପରିବାରଟିରେ ସଦା ସର୍ବଦା ଶାନ୍ତି ବିରାଜୁଥାଏ । କେହି କେହି କହିଥାନ୍ତି ଯେ ବାବୁଙ୍କର ଅମୀର ମିଜାସ । ଚାକରବାକର ଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ଗଲା ଅଇଲା କେହି କେବେ ସେ ଘରଟି ଉପରେ ଅପ୍ରୀତିକର ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇ ନାହାଁନ୍ତି ।

ବାସନ୍ତୀ ନିହାତି କଅଁଳ ବୟସର ପିଲାଟିଏ । ସେ ଯେ ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଖାଲି ଭକ୍ତିକରିର ତା ନୁହେଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରେ ଏକା ବେଳକେ ଅନ୍ଧ ଭାବରେ । ତାର ଧାରଣା ତାର ସାର ତା ଠାରୁ ବହୁ ଉଚ୍ଚରେ । ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତି ତାଙ୍କର । ଯେଉଁ ସବୁ କର୍ମ ବସନ୍ତୀ ପାଖରେ କଷ୍ଟ ତାହା ଯେ ଜଗନ୍ନାଥର ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ

ଏହି କଥା ବାସନ୍ତୀକୁ ସବୁବେଳେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କରାଇ ଦିଏ । ପିଲାଟିଏ ହେଲେ କଣ ହେବ ଅନୁକରଣ ଶକ୍ତି ଯେ ତାର ଯଥେଷ୍ଟ ଏକଥା କେହି ଅସ୍ୱୀକାର କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେ ସବୁବେଳେ ଚାହୁଁଥିଲା ତାର ସାର୍ ତାରି ପାଖରେ ସବୁବେଳେ ରହନ୍ତେ କି ସେ ସବୁ କଥା ସାରଙ୍କ ଠାରୁ ଶିଖି ପାରନ୍ତା । କିନ୍ତୁ କେବେବି ହେଲେ ସେ କହିପାରେ ନାହିଁ କାହାକୁ । ପିଲା ମନତ

ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଛାଡ଼ି ତାର ବାପା, ମା, ଦାଦା, ଖୁଡ଼ି କେହି ଖୁସି ନୁହନ୍ତି । ମା ମାନେ ଚାହୁଁଥିଲେ ପୁଅ କେମିତି ଏଇଠି ରହିବ । କିନ୍ତୁ ମଦନା, ଯଦିଓ ସେ ଦୁଃଖିତ ତଥାପି ତାର ହୃଦୟ ଭିନ୍ନ ଉପାଦାନରେ ଗଢ଼ା । ସେ ଚାହେଁ ତାର ପୁଅ ବଡ଼ ହୋଇ ହାକିମ ହେବ । ତାର ପ୍ରତିହିଂସାର ବହ୍ନି ବେଳକୁ ବେଳ ଜଳି ଜଳି ଉଠୁଥାଏ । ସେ ଚାହୁଁଥାଏ କେମିତି ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖେଇ ଦେବି ଗରିବ ଅଚ୍ଛୁବ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ନୀଚମନା ନୁହେଁ । ତାର ହୃଦୟ କୁଟିଳତା ଭରା ନୁହେଁ ।

ଦୁନିଆ ଆଗେଇ ଚାଲିଛି । ମିଷ୍ଟର ମିଶ୍ର ପୁଅ ଝିଅ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଆଣି ଛାଡ଼ିଥିଲେ କଟକରେ ତାଙ୍କର ଶ୍ୱଶୁର ଘରେ । ଅନନ୍ତ ଏଠି ମୁକ୍ତ ଆକାଶର ବିହଙ୍ଗ ଭଳି ଉଡ଼ି ବୁଲୁଥାଏ । ପଢ଼ାପଢ଼ି କି ତାର ନଜର ନାହିଁ । ଯେତେକ ଖରାପ ସାଙ୍ଗ ସବୁ ଆସି ଜୁଟିଗଲେ ଅନନ୍ତ ସାଙ୍ଗରେ । ବିଡ଼ି, ସିଗାରେଟ, କଡ଼ାଗୁଣ୍ଡି ପାନର ଧୂମ୍ ଉଡିଲା । ପ୍ରତ୍ୟହ କିଛି ନା କିଛି କେସ ଅନନ୍ତ ପଛରେ ଥାଏ । ଭାଇ ଭଉଣୀ ଦୁହେଁ ଏକ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢ଼ୁଥାନ୍ତି ।

ବାର୍ଷିକ ପରୀକ୍ଷା ଆଗେଇ ଆସିଲା । ସମସ୍ତେ ପଢ଼ାପଢ଼ିରେ ବ୍ୟସ୍ତ । କିନ୍ତୁ ଅନନ୍ତ ତାର କେଇଟା ସାଙ୍ଗକୁ ଧରି ବଜାର ବୁଲା-ସାରି ଫେରେ ରାତି ଅଧିକୁ । କଳ୍ପନା ଏଥିରେ ପ୍ରତିବାଦ କରେ ।

କିନ୍ତୁ ଫଳ ହୁଏ ଓଲଟା । ଦୁଇ ତିନଟା ଚଟକଣା କମ୍ପା ବଧାରେ ପୁଣି ସବୁ ମୀମାଂସା ହୋଇଯାଏ ।

ପରୀକ୍ଷା ସରିଲା ଫଳ ବାହାରିଲା କିନ୍ତୁ ଅନନ୍ତ ଯାହାରକି ଅନ୍ତ ନାହିଁ ସେ ହେଲେ ଫେଲ । କଳ୍ପନା କ୍ଲାସରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ହୋଇ ଉଠିଲା ଉପର କ୍ଲାସକୁ ।

ମିଶ୍ରେ ପୁଅଙ୍କର ଗୁଣ ଶୁଣି ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପଢା ବନ୍ଦ କରାଇ ଦେଲେ । ଘରେ ନେଇ ଗୃହ କାମରେ ଲଗାଇଲେ । କଳ୍ପନାର ଶତ ଚେଷ୍ଟାରେ ସେ ପଢିଲା । ଏକେତ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁଳ । ପିଲାକନ୍ୟା ବାହା ହେବା କଥା । ନଚେତ କେତେ ବାଛନ୍ଦ — କେତେ କଣ ? କିନ୍ତୁ ମିଶ୍ରେ ପୁରୁଣା ମୃଷା ! ଗାଁରେ ସାଇଭାଇରେ ଠିକ୍ ଉପଚେବେଳେ ଏଇ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ ମିଶ୍ରେ କହନ୍ତି – ସରକାର ଯେଉଁ ସାରଦା ଆଇନ କରିଛନ୍ତି ଯଦି କେହି ପିଲାକନ୍ୟା ବାହା କରନ୍ତି ତେବେ ଆଇନାନୁଯାୟୀ ଦଣ୍ଡନୀୟ ହେବେ । ଏକେତ ବଡ଼ ଲୋକ, ଦ୍ୱିତୀୟରେ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ । କେହି ଅଉ ତାଙ୍କ କଥାରେ ପାଟି ଫିଟାଇବାକୁ ସାହାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ମିଶ୍ରେ ମଧ୍ୟ ଏ ସବୁ ଅବାନ୍ତର ମନ୍ତବ୍ୟରୁ ଅବ୍ୟାହତି ପାଇଲେ । ରାସ୍ତା ସଫା ହୋଇ ଗଲା । କଳ୍ପନାର ପାଠପଢ଼ା ଚାଲିଥାଏ କଟକର ରେଭେନସା ଗାର୍ଲ ସ୍କୁଲରେ ।

ବାସନ୍ତୀ ମାଇନର ପାସ କଲାପରେ ମା' ତାଙ୍କର ଆଉ ରାଣୀହାଟ ସ୍କୁଲକୁ ପଠାଇଲେ ନାହିଁ । ଗାର୍ଲ ସ୍କୁଲ ବସ ହେବାରୁ ସୁବିଧା ତେଣୁ ସେଇଠି ପଢିବାକୁ ପଠାଇଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ ତାର ଥାଏ ଟିଉଟର ।

ଅଶୋକ ବାବୁ ବନେ ବସିଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ଝୁଲା ଆଶ୍ରମ ଚଉକିରେ ବୈଠକ ଘରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ଜଗନ୍ନାଥ । ନମସ୍କାର

ହୋଇ କଢ଼େଇ ଠିଆହେଲା । ଅଶୋକବାବୁ କହିଲେ—ଜଗନ୍ନାଥ କଥା କଣ ?

ପ୍ରଥମେ ଜଗନ୍ନାଥ ଟିକିଏ ଥଗମଗ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କଠାରୁ ଅଭୟବାଣୀ ଶୁଣିଲା ଜଗନ୍ନାଥ ଭୟଛାଡ଼ି କହିଲା—ଆଜ୍ଞା ମୁଁ ଯୋଉଁଠି ଅଛି ପଢାପଢିରେ ଭାରି ଅସୁବିଧା ହେଉଛି । ଏଇ କେଇଟି ମାସ ଆପଣ ଯଦି ଟିକିଏ ସ୍ଥାନ ଦିଅନ୍ତେ ତେବେ ଖୁବ୍ ସୁବିଧା ହୁଅନ୍ତା ।

ଅଶୋକ ବାବୁ ଏପରି ନିର୍ଭୀକ ମତ ପ୍ରକାଶରେ ଖୁବ୍ ଖୁସି ହୋଇଗଲେ । ସେଇ ଦିନ ଠାରୁ ସେ ନିଜ ଘରେ ଜଗନ୍ନାଥର ପଢିବାର ଓ ରହିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଇ ଦେଲେ । ତା' ପର ଦିନ ଠାରୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଆସି ରହିଲା ଅଶୋକବାବୁଙ୍କ ଘରେ । ସୁଖ ଦୁଃଖରେ ଦିନ ଗୁଡ଼ିକ କଟି ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମାଟ୍ରିକ୍ ପରୀକ୍ଷା ସରିଲା । ଜଗନ୍ନାଥ ଆଶାନୁରୂପ ଉତ୍ତର ଲେଖିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାର ମନରେ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ । ଭାଗ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ଏ । କଣ ଅଛି ଭାଗ୍ୟରେ ।

ପରୀକ୍ଷା ସରିଗଲା ସତ କିନ୍ତୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଘରକୁ ଫେରିଯାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ମନର ଉଦ୍‌ବେଗ, ତା ଛଡା ବି ସନ୍ତୀର ପରୀକ୍ଷା ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ । କିପରି ବା ସେ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯିବ ? ସ୍ନେହ ସୋହାଗ ଯେଉଁଠି ସେ ପାଇ ଆସିଛି କିମିତି ବା ସେ ତାକୁ ତୁଟେଇ ଦେଇ ଚାଲିଯିବ ଏତେ ଶିଘ୍ର ।

ଶୀତ ଚାଲି ଯାଇଛି । ବସନ୍ତର ଆଗମନୀର ବାର୍ତ୍ତା ସୁଣେଇ ଦେଲେଣି ତାର ପ୍ରିୟମାନେ । ଗଛ ସବୁ ପତ୍ର ଝଡା ଦେଇ କଅଁଳ ପତ୍ର ପକାଇଲେଣି । କୋଇଲି ଆମ୍ବଗଛର କଅଁଳିଆ ପତ୍ର ଗହଳରେ ବସି କୁ କୁ ଡାକିଲାଣି ।

ଖବରବେଳ ଜଗନ୍ନାଥ ଖଣ୍ଡେ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ଷ୍ଟାଣ୍ଡାର୍ଡ ଧରି ବସିଛି ବୈଠକ ଘରେ । ପାଖରେ ସୁଚେତା ଦେବୀ ବସି ଖଣ୍ଡିଏ ସୁଏଟର ବୁଣିବାରେ ଲଗିଛନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ମା ମା ଡ଼ାକି ପଶି ଆସିଲ ବାସନ୍ତୀ । ପରେ ପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଝିଅ । ଜଗନ୍ନାଥ କାଗଜ ଉପରୁ ମୁହଁ ଟେକି ଅନାଇଲା । ତା ଆଖିକି ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କିଛି ନ ଜାଣିଲା ପରି ବସି ରହିଲା ଚୁପ୍ କରି କାଗଜ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ।

ମା ପଚାରିଲେ—ଡ଼ଲି, ଝିଅଟି ତୋର ସାଙ୍ଗ ?

ହଁ ମା, ଆମେ ଏକା ଶ୍ରେଣୀରେ ପାଠ ପଢ଼ୁ । ସେ ଏବର୍ଷ ଆମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ମୁଁ ସିନା ଦ୍ୱିତୀୟ ହୋଇଛି କିନ୍ତୁ ତୁ ଯେ ପ୍ରଥମ ହୋଇଛୁ ବାସନ୍ତୀ—ହସି ହସି କହିଲା ସେ ଝିଅଟି ।

ତୁମ ନାଁ କଣ ?

ମୁଁ ଭୁଲି ଯାଇଛି ମା ତା ନାଁ କହିବାକୁ । ତା ନାଁ କଳ୍ପନା -ଭଲ ସୁନ୍ଦର ନାଁଟି ହୋଇଛି ।

ସେମାନଙ୍କର କଥାଭାଷା ଶୁଣି ଜଗନ୍ନାଥ ଉଠି ଚାଲିଗଲା ତା ନିଜ କୋଠରିକୁ । କାଗଜଟା ଟେବୁଲ ଉପରେ ନିର୍ଜୀବଙ୍କଭଳି ପଡ଼ିରହିଲା ।

ସୁଚେତାଦେବୀ କହିଲେ—କିଓ ଜଗନ୍ନାଥ ତୁମେ ଚାଲି-( ) ? ବସୁନ ଏଇଠି ।

ନାହିଁ ମା, ଆପଣମାନେ ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଅନ୍ତୁ ମୁଁ ଯାଉଛି କହି ଚାଲିଗଲେ ପର୍ଦ୍ଦା ଆଡେଇ ।

—ସମସ୍ତେ ସେଇ ଆଡ଼କୁ ଗୃହିଁ ରହିଲେ-ସୁଚେତାଦେବୀ କହିଲେ ଏମିତ ପିଲା ମୁଁ କେଉଁଠି ହେଲେ ଦେଖିନାହିଁ । ଜଗନ୍ନାଥ ଘର ପିଲା ମିଳିବା ହଜାରକେ ଗୋଟାଏ ।

କେତେ ଆଡୁ କେତେ କଥା ପଡ଼ିଲା । କଳ୍ପନାର ମୁହଁରେ ଘୃଣାର ଛାପ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ । ଅଚ୍ଛୁଆ ପିଲାଟିକୁ ଘରେ ପୂରାଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସାଙ୍ଗରେ ସରସା ହୋଇ ସେ ବସୁଛି । କଳ୍ପନା ଭାବିଲା ଏ ବୋଧେ ନିଜର ଜାତି ଲୁଚାଇ ଏଠି ରହିଛି ।

ବାସନ୍ତୀ ଡ଼ାକିନେଲା ଉପରକୁ । ସୁଚେତାଦେବୀ ସେଇଠି ବସି ରହିଲେ ନିଜର ସୁଏଟର୍ ବୁଣାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି ।

—ହଇଲୋ ବାସନ୍ତୀ ସେ ପିଲାଟା କି କାମ କରେ କି ତୁମ ଘରେ ? ଘୃଣାରେ ନାକ ଟେକି ହୋଇ ଉଠୁଥାଏ କଳ୍ପନାର ।

—କିଏ- ସେ ଯେ ପଢୁଥିଲେ **English paper** ?

—ହଁ—

—ସେ ପରା ମୋ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଟିଉଟର—

—ତୋର ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଟିଉଟର—ବାପା କଣ ବାଛି ବାଛି ଗୋଟାଏ ହରିଜନ ଆଣି ରଖିଲେ ତୋର ଟିଉଟର କରି —

—ସେଥିରେ କଣ ହେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନତ ସବୁ ଭେଦଭାବ ଦୂର ହୋଇ ଗଲାଣି । ଆଉ ପେଁରେ ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ କଣ ଏଇସବୁ **meanness,** ବାପା କାଇଁକି, ଆମର ଘରେ କେହି ବି ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ନାଇଁ —

—ତା ବୋଲି ହରିଜନଟାଏ ଘରେ ଆଣି—

—ସେଥିରେ ଦୋଷ କଣ କହତ କଳ୍ପନା । ଆମର ପୁରାଣ ଯୁଗକୁ ଦେଖିଲୁ ଆମେତ ଆଉ ସେ ଯୁଗରୁ ବାହାର ନୁହଁ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନିଜେତ ଜରାଶବରର ଘରୁ ଖାଇଥିଲେ । ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଶବରଣୀ

ବଣରେ ଖାଇବାକୁ ଦେଇଥିଲା ପିତା, କଷା ଗୁଖି । ଆଗେତ କାହିଁକି ଏସବୁ କିଛି ଭେଦାଭେଦ ନଥିଲା ।

ଖାଲି ଯୁକ୍ତି ଉପରେ ଚଳି ହେବନି ତ ବାସ, ଅତୀତ କାଳରୁ ଯେଉଁ ସଂସ୍କାର ଚଳି ଆସିଛି ତାକୁ ଏଡାଇ ଦେବା ଏତେ ସହଜ ନୁହେଁ ।

—ତା ସତ ଯେ, କିନ୍ତୁ ମହାତ୍ମାଙ୍କର ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କୌଣସି ଜାତି ତାଙ୍କର ସେଇ ସତ ଉପଦେଶ ଗୁଡ଼ିକର ଅବମାନନା କରିପାରେ କି ? ଆଚ୍ଛା, ସେ କଥା ଥାଉ-ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଳଖିଆର ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର କର—କହି ପୁଝାରୀ ଆଣି ଦେଇଥିବା ଗୋଟିଏ ପ୍ଲେଟ୍ କଳ୍ପନା ଆଡେ ଠେଲି ଦେଇ ଅନ୍ୟଟି ନିଜେ ଧରିଲେ ।

ବହୁତ ଗପସପ ପରେ ଦୁହେଁ ଉଠିଲେ । କଳ୍ପନାକୁ ବାଟେଇ ଦେଇ ଆସିବା ପାଇଁ ବାସନ୍ତୀ ଯାଉଥାଏ । ରାସ୍ତାରେ ଗୋଟାଏ ହକର ଡ଼ାକି ଡ଼ାକି ଗଲା -ସମାଜ- Matriculation ପରୀକ୍ଷା-ଫଳ—ସମାଜ—ସମାଜ—ଦୌଡ଼ିଥାଏ । ଜଗନ୍ନାଥ ଦୌଡ଼ିଗଲା ଧାଇଁକୁ ଗୋଟିଏ ସମାଜପାଇଁ । ଫେରିଆସିଲା । ହାତରେ ଖଣ୍ଡିଏ ସମାଜ । ଦେଖି ଦେଖି ଚାଲିଥାଏ । ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଯାଉ ଯାଉ 'ସାର' ଡାକରେ ଅନେଇଲା ଟିକିଏ ଆଗକୁ -ଆଗରେ ତା'ର ଛାତ୍ରୀ ବାସନ୍ତୀ ଓ ସାଙ୍ଗରେ ତାର ସାଥୀ କଳ୍ପନା ।

—ସାର- ଆଜି ମିଠେଇ—

—ଅପୂର୍ବ କଥା କହୁଛ ବାସନ୍ତୀ —ମିଠେଇ ମୁଁ ଦେବି ନା ତୁମେ ?

—କାହିଁକି -ଆପଣ ପାସ୍ କରିଥିବେ —

ସାର୍, ଆପଣଙ୍କ ନାଁ ଟା କାହିଁ—

ଜଗନ୍ନାଥ ହାତରୁ ସମାଜଟି ଛଡ଼ାଇ ନେଲା ବାସନ୍ତୀ । ଦୁଇ ସାଙ୍ଗ ଯାକ ଗୃଲିଲେ ଦେଖିବାକୁ ପରୀକ୍ଷାଫଳ । ତାଙ୍କର ସ୍କୁଲରୁ କେତେ ପାସ୍ କରିଛନ୍ତି ଦେଖିବାକୁ ଗଲା କଳ୍ପନା ବାସନ୍ତୀ ସାଥିରେ ।

ବାସନ୍ତୀ ପାଟି କରିଉଠିଲା -ବୋଉ-ବୋଉ- ସାର୍ ଆମର University ରେ first ହୋଇଛନ୍ତି ।

କଳ୍ପନା ଆଁ କରି ଅନାଇ ରହିଲା ସମାଜଟା ଆଡ଼େ । ମନରେ ତାର ବହୁଥାଏ ଅଶାନ୍ତ ଝଡ଼ । ମୁହଁରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ପ୍ରକୃତରେ ବାସ ତୋର teacher ଜଣେ କୃଷ୍ଣ ଗ୍ଣବ ।

ଦଉଡ଼ି ଆସିଲେ ମା ପରୀକ୍ଷା ଖବର ଶୁଣି । ଗୃଲ ଯାଉଥିଲେ ବାହାରୁ ଆସି ଜଗନ୍ନାଥ ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିଲା ସୁଚେତା ଦେବୀଙ୍କ ପାଦତଳେ । ଆନନ୍ଦରେ ଗଦଗଦ୍ ହୋଇ ତୋଳି ଧରିଲେ ସୁଚେତା ଦେବୀ । ଆଶୀର୍ବାଦ କରି ଡାକଲେ—ଦାମା, ଦାମା, ଡ୍ରାଇଭରକୁ ଡାକିଲୁ ଗାଡ଼ି ଆଣିବ ।

ସେତେବେଳକୁ ଦିନ ଆସି ୫ଟା ବାଜିବା ଉପରେ । କଳ୍ପନା ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲା ଯିବାପାଇଁ । ଡ୍ରାଇଭର ଗାଡ଼ି ଥାଏ ବାବୁଙ୍କୁ ଆଣି ଯିବାପାଇଁ । ମା'ଙ୍କର ଡ଼ାକରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ସୁଚେତା ଦେବୀ କହିଲେ, ବାସ—ତୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋ, ତୋ ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ କହ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ପାଇଁ । ହଁ, ତୋ ସାଙ୍ଗ ଏକାଟିଆ ଯିବ କାହିଁକି । ତାକୁ ମଧ୍ୟ ନେଇ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଆମେ ଯିବା ।

ସେଇଆ ହେଲା ସମସ୍ତେ ଗଲେ କାର୍ ରେ । ସୁଚେତା ଦେବୀ ଆଜ ପାଗଳମ ଜଗନ୍ନାଥ ପାଇଁ । ସେ ତାଙ୍କର ପୁଅ ନୁହେଁ, ସେ ଜଣେ ଅନ୍ଧ୍ବ । ତଥାପି—

ମାତୃହୃଦୟ । ଅଧିର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ସୁଚେତା ଦେବୀ । ସେମାନେ କଳ୍ପନାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଲେ **High Court** ହତା ଭିତରକୁ । ସେତେବେଳକୁ ଅଶୋକବାବୁ ଆସି କାର ଅପେକ୍ଷାରେ ବାରଣ୍ଡାରେ ଠିଆହୋଇଥିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆସିବାର ଦେଖି ସେ ପ୍ରଥମେ କିଛି ଠିକ୍ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବାରଣ୍ଡାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ସେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଚାଲିଲେ କାର୍ ଆଡ଼େ । ଜଗନ୍ନାଥ କାର୍‌ରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ି ଅଶୋକବାବୁଙ୍କର ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା ।

—କଣ କଥା କଣ ? ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲେ ଅଶୋକବାବୁ ।

ବାପା,ସାର୍‌ଙ୍କର **result** ବାହାରିଛି । ସେ **University** ରେ ଫାଷ୍ଟ ହୋଇଛନ୍ତି —ମଟର ଭିତରୁ ମୁହଁ ବଢ଼ାଇ କହିଲା ବାସନ୍ତୀ ।

—ସାବାସ ସେ କଥା ମୁଁ ଆଗରୁ ଜାଣିଥିଲି । ଭଗବାନ ତୁମ୍ଭର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ । ଚାଲ ଘରକୁ ଯିବା ।

ସୁଚେତା ଦେବୀ କହିଲେ ବଜାର ହୋଇ ଯିବାପାଇଁ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଆସିଛି । ସେ ବାସନ୍ତୀର ମାଷ୍ଟର ଯେତେ-ବେଳେ ତାଙ୍କୁତ କିଛି ଉପହାର ଦେବା ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ହସି ହସି ଅଶୋକ ବାବୁକହିଲେ ହଉ ତୁମର ଯାହା ମତ ମୁଁ ତ ଆଉ ବାହାରି ଯାଉନି କହି କହି ମଟରର କବାଟ ଖୋଲି ପଶିଆସିଲେ ଭିତରକୁ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବକ୍ଷରେ ଧରି ନୂଆ ଚେଭରଲେଟ୍ କାରଟି ଆଗେଇ ଚାଲିଲା ବାଲୁବଜାର ଦେଇ ଚଉଧୁରୀ ବଜାର ଆଡ଼େ । ବଜାର କାମ ସାରି ପ୍ରାୟ ସନ୍ଧ୍ୟା ସାତଟା ସରିକି ଫେରି ଆସିଲେ ଘରକୁ ।

ଆନନ୍ଦରେ ସମସ୍ତ ଅଭିବାହିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ବାସନ୍ତୀର ପରୀକ୍ଷା ମୋଟରୁ ଦେଢ଼ମାସ ଥାଏ । ଦିନେ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ପାଇଲା ତା'ର ମା ରୋଗ ଶଯ୍ୟାରେ ଦୁଇଦିନ ପାଇଁ ଘରକୁ ଆସି ବୁଲି ଯିବାକୁ ତାର ଦାଦା ଲେଖିଛି । ଚିଠିଟି ନେଇ ଅଶୋକ-ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲା । ଅଶୋକବାବୁ ପ୍ରଥମେ ବଡ଼ ଅସ୍ୱସ୍ତି ବୋଧକଲେ । ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ ଜଗନ୍ନାଥ ପୁଣି ସେଇ ତା'ର ମଫସଲ ଗାଁ କୁ ଫେରିଯାଉ । କିନ୍ତୁ କଣ କରିବେ ଜଗନ୍ନାଥର ଅନୁରୋଧରେ ମାତ୍ର ତିନୋଟି ଦିନ ପାଇଁ ଜଗନ୍ନାଥ ଗାଁ କୁ ବାହାରିଲା ।

ତା ପରଦିନ ବଡ଼ିଭୋରରୁ ଯେତେବେଳେ ଜଗନ୍ନାଥ ବାହାରିଲା ସୁଚେତାଦେବୀ ବାରମ୍ବାର ଶୀଘ୍ର ଆସିବାକୁ କହିବାକୁ ଭୁଲି ନଥିଲେ । ବାସନ୍ତୀ କୁଆଡୁ ଝଡ଼ ବେଗରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା ଜଗନ୍ନାଥ ସାମନାରେ । ମତାଣିଆ ଆଖି ଦୁଇଟି ତାର ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ଜଗନ୍ନାଥକୁ ନମସ୍କାର ହୋଇ କହିଲା ସାର୍ ଆପଣ ଶିଘ୍ର ଆସିବେ । ଘରେ ରହିଯିବେ ନାହିଁ । ମୋର ପରୀକ୍ଷା ଆଉ ଅଳ୍ପ ଦିନ ରହିଲା । ନମା ସ୍ୱଣ—ଆଖିରୁ ଥପ୍ ଥପ୍ ଲୁହ ବହି ପଡ଼ିଲା । ଜଗନ୍ନାଥ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମନର କୋହ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଆଖିରୁ ବନ୍ଧ ଛୁଟାଇ ଲୁହ ଗଡ଼ି ଚାଲିଲା । ଏତାଦୃଶ ଦୃଶ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଭିଭୂତ କରି ପକାଇଲା ।

ଦୀର୍ଘ ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ଆଜି ଗାଁ କୁ ଆସିଛି । ସେଥିରେ ଜଗନ୍ନାଥର ଆନନ୍ଦ କହିଲେ ନସରେ । ସେ ଗ୍ରାମର ଦୃଶ୍ୟ ସବୁ ଦେଖି ଦେଖି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ଘର ପାଖରେ । ପଞ୍ଚୁଆ ଓ ମଦଣି ଦୁହେଁ ଦାଆ ଧରି ବାହାରିଛନ୍ତି ବିଲ ଆଡେ । ରବି ଫସଲ

ଏକ ପ୍ରକାର ହୋଇଥାଏ । ତା ଛଡ଼ା ଦୁଇଗୋଷ୍ଠ ଘାସ୍ଵତ ଆଣିବେ ଦୁହେଁ ।

ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଦେଖି ଦୁହେଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ସେମାନେ ଯେ ମିଛରେ ସେ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲେ । ଯହାହେଉ ଦୁହେଁ ଆଉ ବଳକୁ ଯିବେ କଣ ଫେରି ଆସିଲେ ଘରକୁ । ଜଗନ୍ନାଥ ଦୁହିଁଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଧରି ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଲା ।

ମଦମି ଘରେ ଆଜ ଭାରି ଆନନ୍ଦ । ସେମାନଙ୍କର ପୁଅ ଆଜ ଫେରି ଆସିଛି । ତା ଛଡ଼ା ସେ ପରୀକ୍ଷାରେ ଭଲ ପାସ୍ କରିଛି । ଏ କଥ ଶୁଣି ଲୀଳା ଓ ସରସୀ ଦୁହିଁଙ୍କର ଗୋଡ଼ ତଳେ ଲାଗୁ ନଥାଏ ! ଏହା ଭିତରେ ସରସୀର ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଦୁଇ ବରଷର ହୋଇଥାଏ । ତାର ଖନ ଖନ କଥା ଜଗନ୍ନାଥକୁ ବେଶୀ ଆନନ୍ଦ ଦେଲା । କିନ୍ତୁ ତା ମନରେ ସତେ ଅ । କେଉଁଠି ଗୋଟାଏ ଅଭାବ ଅ ୍ରରଣ ରହି ଯାଇଛି । ତାର ଆଖି ଦୁଇଟି ସତେ ଯେମିତି କାହାକୁ ଗୁରିଆଡ଼େ ଖୋଜି ବୁଲୁଛି ।

ଆନନ୍ଦର କୋଳାହଳରେ ଏମିତି ଏମିତି ତିନୋଟି ଦିନ ବିତିଗଲା । ଜଗନ୍ନାଥର ନାଁ ଆଖପାଖ ଗ୍ରାମଆଡ଼େ ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରଗ୍ଦର ହୋଇ ଗଲାଣି । ସମସ୍ତଙ୍କର ମୁହିଁରେ ଜଗନ୍ନାଥର ପ୍ରଶଂସା ।

ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଏକଥା ମିଶ୍ରଙ୍କ କାନକୁ ଗଲା । ସେ ରାଗି ଖୁନ୍ । ଏକେ ତ ଯୋଗ୍ୟତମ ପୁତ୍ର ଆସି ଗୃହକାମ କରୁଛି । ତାକୁ ତା ହାତରେ ହୋଇ ପାରୁନ । ମିଶ୍ରଙ୍କର ବୟସ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଗରିବ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ତଥାପି ତାଙ୍କର ସେଇ ପୂର୍ବ ତେଜ, ପୂର୍ବ ଅହଙ୍କାର ଛୁଟି ନାହାନ୍ତି । କଥାରେ ଅଛି କୁକୁର ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ନଳଭିତରେ ବାର ବର୍ଷ ପୂରାଇଲେ ଯେଉଁ

ବଙ୍କାକୁ ସେଇ ବଙ୍କା । ସେ ତାଙ୍କର ସେ ପ୍ରକୃତିଟିକ ଛାଡ଼ନ୍ତେ ବା କେତେବେଳେ ।

ପଇସା ସରିବା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ପାଖକୁହା ଖଚୁଆ ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଆଉ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପିଣ୍ଡା ମାଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ । ଗଞ୍ଜେଇମଲା ଦୂରର କଥା, ନାଶଟିକେ ବି ଶୁଙ୍ଘିବାକୁ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଆସନ୍ତେ ବା କାହିଁକି ?

ଜଗନ୍ନାଥର ପ୍ରଶଂସା ମିଶ୍ରଙ୍କ ମନରେ ପୁରୁଣା ଦିନର ସ୍ମୃତି ଫେରାଇ ଆଣିଲା । ମିଶ୍ରଙ୍କର ଅହଙ୍କାରିଆ ମନ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଜଳିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ସବୁଦା ମଦମାର ଅନିଷ୍ଟ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଆଜ ଯିବୁ କାଲି ଯିବୁ କହି କହି ଲୀଳା ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଛଅ ଦିନ ରଖାଇ ଦେଲା । ଛଅ ଦିନେତ ଘରୁ ଯିବାର ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସାତଦିନ ଦିନ ଯିବାର ସବୁ ଠିକ୍ ହେଲା । ସମସ୍ତେ ଯେଝା ଯେଝାର କାମରେ ଚାଲିଗଲେ । ମଦମା ଓ ପଞ୍ଚୁଆ ଦୁହେଁ ତାଙ୍କର ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ବିଲକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଦୈବଯୋଗକୁ ସେଦିନ ମିଶ୍ରେ ଯାଇଥାନ୍ତି ବିଲକୁ । ସାଙ୍ଗରେ ପୁଅମଣି ଓ ଦୁଇ-ଜଣ ହଳିଆ । ମଦମାକୁ ଦେଖି ମିଶ୍ରଙ୍କର ଅନ୍ତରରେ ପ୍ରତିଶୋଧର ନିଆଁ ଜଳିଉଠିଲା । ସେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସମସ୍ତ ଉପାୟ ଠିକ କରି-ନେଲେ । ଚାରି ଜଣ ଯାକ ଏକାଥିରକେ ଯାଇଁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ ମଦମା ଓ ପଞ୍ଚୁଆକୁ । ସେମାନଙ୍କୁ ନିସ୍ତୁକ ମାଡ଼ ଦେଇ ଶେଷରେ ନିଜେ ଧରିଥିବା ଦାଆରେ ନିଜଦେହକୁ ଦୁଇ ତିନିଜାଗା ଖଣ୍ଡିଆ ଖାବରା କରି ସିଧା ସିଧା ପୁଅକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଚାଲିଲେ ଡାକ୍ତରଖାନା । ଗାଁରେ ଡାକ୍ତରଖାନା ନଥିବାରୁ ସିଧା ସିଧା ଚାଲି ଆସିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ କଟକ । ଗାଡ଼ି ଅପେକ୍ଷାରେ ସେଇଠି ରହିଲେ ।

ବହୁତ ଡେରି ହେବ ଭାବି ନଜର ଶଗଡ଼ ଫିଟାଇ ଚାଲିଲେ କଟକ ଅଭିମୁଖେ ।

ମଦନା ଓ ପଞ୍ଚୁଆ ଏସବୁର କିଛି ଅର୍ଥ ବୁଝି ନପାରି ଫେରିଲେ ଘରକୁ । କଣ କରିବେ ସେ ବିଚାର କଲେ ଘରେ ବସି । ଜଗନ୍ନାଥର ମୀମାଂସା ଅନୁଯାୟୀ ସେମାନେ ଗୋଟାଏ ମକଦ୍ଦମା ଦାୟେର କରିବାକୁ ଭାବିଲେ । କିନ୍ତୁ ପଇସା କାହିଁ । ଧନ ସବୁରି ମୂଳରେ । ବିନା ଗୋଲିରେ ମଥୁରା ଗମନ ଅସମ୍ଭବ । ସେମିତି ହାତରେ ପଇସା ନଥାଇ ମକଦ୍ଦମା—ଶେଷରେ ସ୍ଥିର କଲେ ଯାହା ହବାର ତ ହେଲାଣି ଏଣିକି ସେମାନେ ସତର୍କ ରହିବେ ।

ମିଶ୍ରେ ଏଣେ ଚାଲିଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ କଟକରେ । ଗାଧୁଆବେଳ ଗଡ଼ି ଯାଇ ନଥାଏ । କଟକର ବଡ଼ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ମିଶ୍ରେ ପ୍ରଥମେ ଭରତି ହେଲେ । ବାପାର ଏ ଶୋଚନୀୟ ଘଟଣା କଳ୍ପନା ଶୁଣିଲା । କଟକରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଡାକ୍ତର ଖାନାରେ । ମିଶ୍ରଙ୍କର କଥାରେ ଅବିଶ୍ୱାସର ସ୍ଥାନ ଆଦୌ ନଥିଲା । ତେଣୁ ଯେ ଶୁଣିଲା ସେ କହିଲା– ଛି ଛି କି ଅଘଟନ ଘଟିଲା ଯେ—ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ଶେଷରେ ହରିଜନ ମାଡ ଦେଲେ । କାଳ ଆସି ଲଟାରେ ପଶିଲା—

ଏତିକରେ ମିଶ୍ରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତା ଧାରା ଆହୁରି ଆଗେଇ ଗଲା । ସେ ସ୍ଥିର କଲେ ଗୋଟିଏ ପୁଲିସ କେସ କରି ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଜେଲ ଦିଆଇ ଦେବେ । ମିଶ୍ରଙ୍କ ମନ ମୁତାବକ ଡାକ୍ତର ରିପୋର୍ଟ ଦେଲେ—ଟଙ୍କାର ମୋହ ମୁହଁ ବଙ୍କା କରେ । ଦିନକ ପରେ ଅନନ୍ତ ଯାଇ କୋର୍ଟରେ ମଦନା ଓ ପଞ୍ଚୁଆ ନାଁ ରେ କେସ ଦାୟର କଲା । ଏକଥା ମଦନା କମ୍ବା ପଞ୍ଚୁଆ

କେହି ଜାଣି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ମିଶ୍ରଙ୍କ ଜାଲରେ ପଡ଼ିବା ସହଜ ଯେମିତି, ବରିତିବା କଷ୍ଟ ସେମିତି ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଆଉ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ ଘରେ । ବାସନ୍ତୀର ଛବି ତାର ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିବାକୁ ଲାଗିଲା । କାହିଁକି ? ତାର ଉତ୍ତର ସେ ନିଜେ ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଘରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଅସିଲା । କଟକ । ବାଟ ବଳେଇ ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲା ତାର ଦାଦି ପଞ୍ଝୁଆ । ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଆଉ ଡର ନାହିଁ । ସେ ବଡ଼ ହେ ଇଛି । ବୁଝିବାର ଶକ୍ତି ତାର ଅଛି । ସେତ ଆଉ ପିଲା ନୁହେଁ । ସତର ବର୍ଷର ଯୁବକ ସେ ।

କଟକକୁ ଆସି ସିଧା ସିଧା ସେ ଆସିଲା ଅଶୋକବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ । ବାସନ୍ତୀ ସ୍କୁଲକୁ ଯାଇଥାଏ । ସୁଚେତା ଦେବୀ ସେତେବେଳେ ଘରେ ନ ଥିଲେ । କେବଳ ଗୃହର ପୂଝାରୀ ଛଡ଼ା ଏତେବଡ଼ ଘର ଶୂନ । ଜଗନ୍ନାଥ ଭାବୁଥାଏ—ଯାହା ପାଇଁ ସେ ଏତେବାଟ ଦୌଡ଼ି ଆସିଛି ସେ କାହିଁ ? ପ୍ରଥମେ ଗୃହଆଡ଼ ଖୋଜି ପକାଇଲା । କାହାରିକୁ ନପାଇ ଦୌଡ଼ିଲା ରାମା ପାଖକୁ । ରାମା ସେତେବେଳେ ତା ଘରେ ଆରାମରେ ଶୋଇଛି । ରାମାକୁ ଉଠାଇ ତା ଠାରୁ ଯେତେବେଳେ ଶୁଣିଲା ଯେ ଦେଇ ଆସିବେ ଚାରିଟା ବେଳେ ସେତେବେଳେ ଜଗନ୍ନାଥ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇଗଲା । ସେ ଭାବିଲା —"ସେ ପାଗଳ ନା କଣ" କ୍ଷଣକ ପରେ ସେ ଫେରି ଆସିଲା ନିଜ କୋଠରିକୁ । ଲୁଗାପଟା ବଦଳାଇ ସେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା ଖାଲି ପଟା ଖଟଟା ଉପରେ । କେତେବେଳେ ନିଦ ଆସି ଯାଇଛି ତାକୁ ଜଣା ନାହିଁ । ଭୋକ ହେଉଥିଲେ ଶୁଦ୍ଧା ଶୋଇ ପଡ଼ିବା ଦ୍ୱାରା ଭୋକ ବାଧିନାହିଁ !

ହଠାତ୍ ବାସନ୍ତୀର "ସାର୍" ଡାକରେ ତାର ନିଦ ଭାଙ୍ଗି-ଗଲା । ସେ ଉଠି ଦେଖିଲା ସାମନାରେ ତାର ଛାତ୍ରୀ । ଯାହାକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ମନ ତାର ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ସେ ତାର ଖୁବ୍ ନିକଟରେ । ମୂହୂର୍ତ୍ତିକ ପାଇଁ ସେ କିଛି କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଅନାଇ ରହିଲେ ସତେ ଯେପରି ଖୁବ୍ ଆପଣାର ।

—ବାସ ଏଇ ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦରେ ସତେ ଯେପରି ସେ ଅନୁଭବ କରୁଛି ନୂତନତା— ମୁହଁରେ ଆନନ୍ଦର ଲହରୀ ଖେଳି ଯାଉଛି । ଦୁହେଁ ନିରବ ।

ବାସନ୍ତୀ ତ୍ରସ୍ତା ହରିଣୀ ଭଳି ଚଞ୍ଚଳ । ମୁହଁରେ ଫୁଟି ଉଠୁଚି ଆନନ୍ଦର ହିଲ୍ଲୋଳ । କ୍ଷଣକ ବାଦ ବାସ ଲଜ୍ଜ୍ୟାରେ ମୁହଁ ତଳକୁ ପୋତି ଦେଲା ।

--ବାସ — ତୋର ଆଜି କଣ ହୋଇଛି ?

—ସାର୍—ଦଉଡ଼ି ପଳାଇଲା ବାସନ୍ତୀ । ସେ ଜଗନ୍ନାଥ ସାମନାରେ ଠିଆହୋଇ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ବାସନ୍ତୀର ଏଇ ସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖି ଜଗନ୍ନାଥ ନିଜେ ଅବାକ୍ ହେଲା ଯେତିକି ନିଜର ଆଂଶିକ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଲଜ୍ଜିତ ହେଲା ସେତିକି ମଧ୍ୟ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ପଢ଼ାଘରକୁ ଆସି ଜଗନ୍ନାଥ ଦେଖିଲା ବାସନ୍ତୀ ପଢ଼ାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ସେ କିଛି ନକହି ବସି ପଡ଼ିଲା ଖଣ୍ଡେ ଚଉକି ଟାଣି । ଚଉକିର ଘଡ଼୍ ଶବ୍ଦରେ ବାସନ୍ତୀ ଚମକିପଡ଼ି ଚାହିଁଲା ସତେ ଯେମିତି ତାକୁ କିଏ ରସାତଳକୁ ଟାଣି ନେଇ ଯାଉଛି । ପର ମୂହୂର୍ତ୍ତରେ ଲଜ ସଂକୋଚ ଛାଡ଼ି ପଢ଼ାରେ ମନ ଦେଲା । ସେ ଦିନ ଜଗନ୍ନାଥ କିଛି ପଢ଼ାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଯେମିତି ଯାଇଥିଲା ସେମିତି ଚାଲି ଆସିଲା ତାର ଶୋଇବା ଘରକୁ ।

ସେଦିନ ଅଶୋକବାବୁ କଚେରୀରୁ ସେଆଡେ ସେଆଡେ ଯାଇଥିଲେ । ସୁଚେତାଦେବୀ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଘରୁ ଫେରି ନ ଥିଲେ ସେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ବାସନ୍ତୀ ଏମିତି ପରିସ୍ଥିତିରେ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଆଗରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲା । ସେ ଭାବି ନଥିଲା ତାର ସାର ପାଖରେ ସେ ଏପରି ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯିବ । ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତଠାରୁ ସେ ଆଉ ପାଠ ପଢ଼ି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଉଡ଼ି ଚଢ଼େଇର ସବୁଜ ମନ ତାର ହୃଦୟ ଭିତରଟା କୋରି ପକାଇଲା । ଭାବଭାବି ରଙ୍ଗିନ ଲାଜଭରା ସ୍ୱପ୍ନରେ ଟେବୁଲ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ମଜ୍‌ଗୁଲ୍ ରହିଲା । ଭାଖଘରୁ ଘଣ୍ଟାର ଟଂ-ଟଂ ଶବ୍ଦରେ ଚମକି ପଡିଲା ବାସନ୍ତୀ । କାଲି ଗୁରୁବାର, ବହୁତ ପଢ଼ା—ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ ବହିଗୁ । ଟାଣି ପକାଇଲା । ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ବାଁ ହାତରେ ଫୁରୁଫୁରୁ ଉଡ଼ୁଥିବା ଚୂର୍ଣ୍ଣକୁନ୍ତଳ କେଶକୁ ଆଡେଇ ଦେଉଁଦେଉଁ ନଜର ପଡ଼ିଲା ସାମନ ଚଉକି ଉପରେ ଜଗନ୍ନାଥ ବଡ଼ବଡ଼ ଆଖିକରି ଅନାଇ ରହିଛି ତାର ଆଡେ । ସତେ ଯେପରି ଦୁଇଟା ଏକ-ସେଲଆ ଟର୍ଚ୍ଚ ଲାଇଟି । ବାସନ୍ତୀର ହୃଦୟ ଭିତରଟା ଦପ୍‌ଦପ୍ କରି ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଲାଜରେ ତାର ଆଖିରୁ ଯେପରି ଜୁଳୁଜୁଳିଆପୋକ ଦୁଇଟା ବାହାରି ଯାଉଛି ।

କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଚୁହିଁ ରହିଲା ବାସନ୍ତୀ—କଣ ହେଲା ତାର ? ଏ କେଇଟା ଦିନରେ ତାର ଯେପରି କଣ ହୋଇ ଯାଇଛି । ସେ ପାଲଟି ଯାଇଛି ମୂକ ।

—ବାସନ୍ତୀ—

—ଆଜ୍ଞା— ସରଳ ଓ ନମ୍ରତାର ଶେଷ ଚୁମ୍ବି ଯାଉଥାଏ, ସେଇ ପଦୁଟିରେ ଭରିଥିଲା କରୁଣ ସଲଜ୍ଜ ଭାବ ।

ତୁମର ହୋଇଛି କଣ ବାସ ? ପାଠ ପଢ଼ାରେ ଏପରି ଅବହେଳା କଲେ ତୁମେ କଣ ମୁଣ୍ଡଟେକି ଚାଲିପାରିବ ? ତୁମର ଏଇ ସରସତା ଠିକକ ହରାଇ ବସିବ ସିନା—

ବାସନ୍ତୀ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ହୋଇଗଲା ଗମ୍ଭୀର । ହସି ହସି କହିଲା ଜଗନ୍ନାଥ—କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତୁମ ସାମନାରେ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ଅବହେଳା କଲେ ଚିରଦିନ ପସ୍ତେଇବାକୁ ପଡ଼ିବ—ଏକଥା ଭୁଲ ନାହିଁ ବାସନ୍ତୀ ।

—୪୦—

ସମୟ କେତେଟା ବାସନ୍ତୀ—ବାପା ବୋଉ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତ ଆସିଲେ ନାହିଁ ।

କିଏ—ଜଗନ୍ନାଥ କିଓ--ପଶି ଆସିଲେ ଅଶୋକବାବୁ— ମା ବୋଧେ ଫେରିନାହିଁ **Mr. Mohanty** ଙ୍କ ଘରୁ । ହଁ ଏଇ ଫେରୁଥିବେ ସେ । ହଁ ଆଉ ସବୁ ଖବର କଣ ? ଘରେ ସବୁ ଭଲତ ? ବହୁତ ଦିନ ରହିଗଲ, ନୁହେଁ ? ଟିକି ଲୋକ । ହେଉ ହେଉ ଭଲ କରିଛ । ଆଉ—

ଆରେ ମୁଁ ଭୁଲି ଯାଇଛି—ତୁମ ଗ୍ରାମର ଜଣେ କିଏ ମିଛୁ ମିଶ୍ର, ବୋଲି—ସେ କଣ ତୁମ ବାପାଙ୍କ ନାଁରେ ଗୋଟାଏ **Serious Case** କରିଛି ।

Case—କାହିଁକି କଣ ହୋଇଛି ?

ମୁଁ ତ ଶୁଣିଲି ସେମିତିକା ଗୋଟିଏ କଥା—ତେବେ ସଠିକ କଥାଟା ମୁଁ କହିପାରୁନି । ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ **Mr. Pattnaik**ଙ୍କୁ ଆଜି କେସ୍‌ଟା ବିଷୟରେ ଜଣେ କହୁଥିଲା । ମୁଁ ସେଇଠିଥିଲି ।

ଦୁଃଖଭରା ମନ ନେଇ ଚାଲିଗଲା ଜଗନ୍ନାଥ ନିଜ କୋଠରିକୁ । ସେ ନିଜେ ସକାଳ ଘଟଣା ସଙ୍ଗେ ସବୁ ତୁଳନା କଲା । ତଥାପି ସେଇ

ବିଷୟକୁ ନେଇ କିଛି ଠିକ୍ କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ଭାବି ଭାବି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା । ରାତିରେ କେତେବେଳେ ସେ ଖାଇଛି ପୁଣି ଶୋଇଛି ତାର କିଛି ମନେ ନାହିଁ ।

ସକାଳୁ ଦିନ ପରି ସେ ଖୁବ୍ ଭୋରରୁ ଉଠି ବାହାରକୁ ଆସୁଛି ଦେଖିଲା ବାସନ୍ତୀ ତାର ଶୋଇବା ଘର ସାମନାରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ଆଖି ମିଳିଗଲା କ୍ଷଣି ଲଜ୍ଜାରେ ବାସନ୍ତୀ ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ଦେଲା । ଜଗନ୍ନାଥ କିଛି ନ କହି ସିଧା ସିଧା ପଳାଇ ଗଲା ଦାଣ୍ଡଆଡ଼େ ।

ଏଇଠି ଥାଏ ଯୁବକ ଯୁବତୀର ବୈଚିତ୍ର୍ୟତା—ମୁହଁର ଭାଷା କେବଳ ମୁହଁରେଇ ରହେ ପଦାରେ ପଡ଼ିବାର ଜୋ ନାହିଁ ।

ସମୟ କାହାରିକୁ ଅପେକ୍ଷା କରେ ନାହିଁ । ସେ ତାର ନିଜର ଗତିରେ ଚାଲିଥାଏ ଅନବରତ । ଏହା ଭିତରେ ବହୁତ ଘଟଣା ଘଟି ଯାଇଛି । କେତେ ଲୋକ ଆସିଛନ୍ତି କେତେ ଲୋକ ଯାଇଛନ୍ତି । ବାସନ୍ତୀର ପରୀକ୍ଷା ସରି ଯାଇଛି । ସେ ପୂର୍ବପରି ତା'ର କ୍ଲାସରେ ପୋଜିସନ ବଜାୟ ରଖି ପାରିଛି କେବଳ ଜଗନ୍ନାଥର ଅକ୍ଳାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମର ଫଳରେ । ଗ୍ରୀଷ୍ମଛୁଟି ସରି ଯାଇଛି ।

ନୂଆ ହୋଇ ସ୍କୁଲ କଲେଜ ଖୋଲିଲା । ଅଶୋକବାବୁ ଜଗନ୍ନାଥର ପଢ଼ାପଢ଼ିର ଭାରନେଇ ତାକୁ କଲେଜରେ ପଢ଼ାଇଲେ । ଏହା ଭିତରେ ମିଛୁ ମିଶ୍ର ତାଙ୍କର ବହୁ ପରିଶ୍ରମ ଓ ଅଜସ୍ର ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟରେ ମଧ୍ୟ ମକଦ୍ଦମାକୁ ଜିତି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କ ଯୋଗୁଁ କେବଳ ସେ ହାରିଲେ । ତେଣୁ ମିଶ୍ର ସବୁବେଳେ ଅଶୋକବାବୁଙ୍କ ଉପରେ ଆକ୍ରୋଷ ରଖିଥାନ୍ତି । ହେଲେ 'କାହିଁ ରାଣୀ, କାହିଁ ଚନ୍ଦ୍ର କାଣୀ'—ମିଶ୍ର କେଉଁଠି, ଆଉ ଦାସେ କେଉଁଠି ?

ସେ ବର୍ଷ ଜଗନ୍ନାଥ ନୂଆ ହୋଇ କଲେଜ ଯାଇଥାଏ । ପ୍ରଥମ ବାର୍ଷିକ ବିଜ୍ଞାନ ଛାତ୍ର ଜଗନ୍ନାଥ । ନୂଆ ନୂଆ ଜିନିଷ ସବୁ ତା ମନରେ ଚମକ ଆଣିଦେଲା । ନୂଆର ଦାସ ସମସ୍ତେ । ହେଲେ ଜଗନ୍ନାଥ – ସେ ଭିନ୍ନ ଉପାଦାନରେ ଗଢ଼ା । ତାର ପାଠ ପଢ଼ିବାର କଥା । ସେ ନୂଆ ପୁରୁଣାରୁ କଣ ପାଇବ ? ହେଲେ ତାର ମନ—

ଜଗନ୍ନାଥ ବହୁତ ସମୟ ଭାବେ । ତାର ଭାବନାରେ ବାଧ - ବିଏ ବାସନ୍ତୀର 'ସାର' ଡାକ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁଇଜଣ ଯାକ ଗୋଟିଏ ଘରେ ବସି ପଢ଼ାପଢ଼ି କରନ୍ତି । ବାସନ୍ତୀର ଯାହା ଯେତେବେଳେ ଦରକାର ହୁଏ ସେ ପଚାରି ବୁଝିନିଏ । ଏ ବର୍ଷ ତାର କିନ୍ତୁ କଷ୍ଟ ବର୍ଷ । ମାଟ୍ରିକ ଶେଷ ପରୀକ୍ଷା ଦେବ ସେ । ଆଉ ଆଗପରି ପଢ଼ିଲେ ହେବ ନାହିଁ । ଟିକିଏ ପରିଶ୍ରମ ଦରକାର ।

ସୁଖ ଦୁଃଖ ଆନନ୍ଦ ନିରାନନ୍ଦ ଭିତର ଦେଇ ସମସ୍ତେ ଆଗେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଗଲା ବର୍ଷ ମଦମାର ଘରେ ଦେଖା ଦେଇଛି ନୂତନ ଅତିଥି । ଲୀଳା ଓ ସର ଆଗପଛ ହୋଇ ଘରର ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି କରାଇଛନ୍ତି । ପୁଅର ଏକୋଇସାରେ ଝିଅର ବାରଯାତ୍ରା । ଜଗନ୍ନାଥ ନୂତନ ଅତିଥିଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଷଣ କରିବା ପାଇଁ ଆସିଥିଲା ଗାଁକୁ । କିନ୍ତୁ ପୁରାତନର ଉପରେ ଯେ ନୂତନର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ସେତକ ସେ ଭୁଲିପାରିଲା ନାହିଁ । ବାସନ୍ତୀକୁ ସେ ଛାଡ଼ିବା ଦୂରର କଥା ସାମାନ୍ୟ କେଇଘଣ୍ଟା ପାଇଁକି ସେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠେ । କିନ୍ତୁ ଏତେ ଦିନର ବ୍ୟବଧାନ ସେ ସହ୍ୟ କରି ପାରିବ କେମିତି ? ଯୁବକ ମନ ତ ! ଢ଼ଳ ଢଳ ନାରୀ ରୂପର ମୋହ ଏଡ଼ାଇ ରହିବା କେତେ ଦୂର ଠିକ । ନବୀନ ଯୁବକ ଆଉ ନବୀନା ଯୁବତୀର ଦୌଡ଼ ସେଇ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ବାଗ ଛୁଡ଼ିଗଲେ ଆଉ ଧରି ରଖିବା କଷ୍ଟ ।

ପରୀକ୍ଷା ପାଖେଇ ଆସିଲା । ଶୀତଦିନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ । ଜଗନ୍ନାଥ ନିଜର ପଢ଼ାପଢ଼ି ବାଦ୍ ବାସନ୍ତୀକୁ ପଢ଼ାଏ । କଳ୍ପନାର କଳ୍ପନା ଚାଲି ଯାଇଛି । ସେ ଫେରି ଆସିଛି ବାସ୍ତବତାକୁ ସେଇଦିନ ଯେଉଁଦିନ ମଦମା ମକଦ୍ଦମାରେ ଜିତିଲା । ସେ ଭାବିଥିଲା ସେମାନେ ଜିତିବେ । କିନ୍ତୁ ଫଳ ହେଲା ଓଲଟା । ତାର ମନରେ ଯେଉଁ ହିଂସା, ଗର୍ବ ଥିଲା ସେ ଉଭେଇ ଗଲା—ସେ ବୁଝି ପାରିଲା ମଣିଷ ପଇସା ବଳରେ ନ୍ୟାୟ କିଣି ପାରେ ନାହିଁ । ସେଇ ଧାରଣାହିଁ ତାକୁ ଦୃଢ଼କରି ତୋଳିଲା । କିନ୍ତୁ ଉଚ୍ଚ ନୀଚର ଭେଦାଭେଦ ସେ ଅନୁଭବ କଲା ଖୁବ୍ ବେଶୀ । ସେଇଠି ସେ ଘୃଣା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ଜଗନ୍ନାଥକୁ

× × ×

ଦୁଇଟି ବର୍ଷ ଅତୀତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଜଗନ୍ନାଥ B.Sc. ଫିଜିକ୍ସରେ ଅନର୍ସ ନେଇ ଯାଇଛି ସୁଦୂର କଲିକତା ସରକାରଙ୍କ ଖର୍ଚ୍ଚରେ । ସେ କାହାରିକୁ ଭୁଲି ପାରିନାହିଁ—ସେ ଚିହ୍ନିଛି ଦୁନିଆକୁ । ଭୁଲି ପାରିବ କିମିତି ବା ନଚିହ୍ନିବ କେମିତି ? ବାସ୍ତବ ଆଉ ଅବାସ୍ତବ ଭିତରେ ପ୍ରଭେଦ ସେଇଠି । ସବୁ ଜଣାଯାଏ ଭିତରୁ ସହଜ କିନ୍ତୁ ଅନୁଭବ କେବଳ ଅନୁଭବ କଥା କହିପାରେ ।

ବାସନ୍ତୀ ଲକ୍ଷପତି ଅଶୋକବାବୁଙ୍କର ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟା । ତାର ଅଭାବ ବା କଣ ଅଛି । ସେ ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦେଇଥାଏ ତାର ପାଠପଢ଼ାରେ । ସେ ବାହାର ଦୁନିଆ ଠାରୁ ଖୁବ୍ ଦୂରରେ, କିନ୍ତୁ ତାର ମନ ଜଗନ୍ନାଥ କଣ ଅତି ଆପଣାର ନୁହେଁ ? ଏ କଥା ସେ କଣ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ପାରିବ ? କଦାପି ନୁହେଁ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଗଲାଦିନୁ ସେ ସବୁଦିନେ ଭାବେ । କଣ ଭାବେ, କାହିଁକି ଭାବେ ସେ ନିଜେ ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ବାପ ଅଛି, ମା ଅଛି । କେତେ ଭାଇଭଉଣୀ ଯୋଡ଼ିଏ । ତା' ଛଡ଼ା ଦାଦା-ଖୁଡ଼ି ସମସ୍ତେ ଅଛନ୍ତି ଗାଁରେ । କେବେ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କ କଥା ମନରେ ଆସେନା । କିନ୍ତୁ କିଏ କେଉଁଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଚପଳମତି ବାଳକାର ଆଖିର ଛଟା ଆଖି ଆଗରେ ଚଳଚିତ୍ର ଭଳି ଆସି ପୁଣି ଉଭାଇଯାଏ ।

ଦିନ ଗତି ଚାଲିଛି କାହାରିକୁ ସେ ଅପେକ୍ଷା କରନା । ଏହା ଭିତରେ ବାସନ୍ତୀ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଛି ତାର ପଢ଼ା ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜରେ । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ୧ମ ବାର୍ଷିକ ଡ଼ାକ୍ତରୀ ଛାତ୍ରୀ । ବହୁତ ସାଙ୍ଗସାଥି ଆସି ଅଛନ୍ତି-ତଥାପି ବାସନ୍ତୀ ସୁଖି ନୁହେଁ । ସେ ଯାହା ଚାହୁଁଛି ହାତରେ ପାଇ ଚାଲି ଯାଉଛି, ପାଖରେ କିଛି ରହୁନ । ବାସନ୍ତୀ ଉପର ଦାୟିକା ଦେଇ ଭଲ ପାଉନି କି ସ୍ନେହ କରିପାରୁନ । ସେ ଜାଣିଛି ଯାହା ତାର ଲକ୍ଷ ତା ପୂରଣ ନ ହେଲେ ସେ ଜୀବନ ଧରି ରହି ପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କାଳର ଗତି ତ ଭିନ୍ନ । କିଏ ଜାଣେ ନିକଟ ଭବିଷ କୁଆଡ଼େ ।

ଖରା ଛୁଟି ଥାଏ । ବିଦେଶମାନେ ଯେଝା ଯେଝା ଘରକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିଲେଣି । ମଦମା ଚାହିଁଛି ତାର ପୁଅ ଆସିବ ସୁଦୂର କଲିକତାରୁ । କଳ୍ପନା ଏହା ଭିତରେ ପାଠ ପଢ଼ା ଛାଡ଼ି ଦେଇଛି — ସେ ପାଲଟିଛି ବିପ୍ଳବୀଣୀ । ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସ ଆନ୍ଦୋଳନ ସେତିକ-ବେଳେ ତେଜ ଥାଏ । ଘର ଛାଡ଼ି ବାପା ମା ଭାଇ ଭଉଣୀ ସମସ୍ତଙ୍କ ସ୍ନେହ ଛାଡ଼ି ସେ ଯାଇଛି ଦୂରକୁ । ମିଛୁ ମିଶ୍ରେ ଯେଉଁ ଗର୍ବ କରୁଥିଲେ ତା ଚାଲି ଯାଇଛି । ସେ ନିଜେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେକାଳ ପଖାଳ ଆଉ ନାହିଁ । ସେ ଦିନ ଯାଇଛି । ଆସିଛି ନୂଆ ଦୁନିଆଁ । ମଦମା ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ । କାଲିକାର ଛୁଆ କଳ୍ପନା

ସେ ପୁଣି ଏମିତି ହେବ । ସେଥିରେ ସେ ପୁଣି ଝିଅଟାଏ । ତେବେ ଜଗା କଣ ମୋର ସେଇଥିରେ ଅଛି ଆସୁନାହିଁ କାହିଁକି ? ଜଗନ୍ନାଥ ପାଇଁ ସେ ସାଜିଛି ପାଗଳ । ଘରେ କେତେବେଳେ ହେଲେ ରହୁନାହିଁ । ନିଜ ମନର ଡର ନିଜକୁ ଖାଇ ଗୋଡ଼ାଉଛି । ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ଚିଡ଼ି ଚିଡ଼ି—ସେଇ ଦିନଠାରୁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ଗାଡ଼ି ସମୟରେ ମଦମି ଯାଏ ଷ୍ଟେସନକୁ ।

ସେ ଦିନ ଥାଏ ଚନ୍ଦନ ଯାତ୍ରାର ଆରମ୍ଭ । ଗାଁ ସହର ସବୁଆଡ଼େ ଆନନ୍ଦର ଉଚ୍ଛୁଳା ସୁଅ । ନାଟ ତାମସାରେ ଗାଁ ଗାଁ ସବୁ କମ୍ପୁଛି । ପଞ୍ଚୁଆ ମଦମି—ଏଇ ସବୁ ଦେଖି ସହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପଞ୍ଚୁଆର ମନରେ ରାଗ ହେଲା— ଜଗା ଧରାପୁଅ-ନିଜର ହୋଇଥିଲେ କଣ ଏମିତି କରିଥାନ୍ତା । ହେଲେ ତାର ମଦନାଇଁ କାହିଁ ଏମିତି ହେଇଯିବ । ଏଇସବୁ ପଞ୍ଚୁଆର ମନରେ ସୃଷ୍ଟି କରାଇଲା ବିଦ୍ରୋହ । ମଦମି ବାହାରିଲା ବେଳେ ପଞ୍ଚୁଆ ରାଗିଗଲା । ଗାଡ଼ି-ବେଳ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ମଦମିକୁ ସେଦିନ ଜବରଦସ୍ତି କରି ଗୋଟିଏ ଘରେ ପୂରାଇ ଦିଆଗଲା । ସବୁଦିନ ରାତିରେ ସେ ଥାଏ । ବିଚାରୀ ଆଜି ବନ୍ଦୀ ସେ—ଯେ ବହୁତ ପାଟିକଲା ଗାଡ଼ିର ଅବାଜ୍ ଆସି ବାଜିଲା ମଦମିର କାନରେ । ମଦମି କାନ୍ଦିଲା—ରଣ ପକାଇଲା କବାଟ ବାଡ଼େଇଲା ଗାଡ଼ିର ଘୁ ଘୁ ଶବ୍ଦରେ ମଦମିର ଚିତ୍କାର ଉଭେଇ ଯାଉଥାଏ । ଗାଡ଼ି ଗୁରୁଗର୍ଜନ କରି ଷ୍ଟେସନ ଭିତରେ ଆସି ରହିଲା । ମଦମି ଆଉ ଶୁଣି ପାରିଲା ନାହିଁ । ତାର କବାଟ ବାଡ଼େଇବା ଆହୁରି ଆଗେଇ ଗଲା । ସେ ବାଡ଼େଇ ବାଡ଼େଇ ନିସ୍ତାନ୍ତ ହୋଇଗଲା ପାଟି ପଡ଼ିଗଲା ତଥାପି ପଞ୍ଚୁଆର ଏକାଜିଦ୍ । ପଞ୍ଚୁଆର ଏକା ଜିଦ ନା ଆଜି ଯିବନାହିଁ । ମଦମି ରାଗିଗଲା— ପଞ୍ଚୁଆ ପାଟିକଲା —କିଏ କାହାର ନିଜର ଯେ ତ ହେଉ ନାହାନ୍ତି

ଆଉ ପର ହେବ ଜଗାଟାକୁ ଏତେ କରି କରି ଶେଷରେ ସେ ତ ତୋ ମନ ଚହ୍ଲିଲା ନାହିଁ । ମାଗି ଆଣିଲା ଡଅଣ ସୋଡ଼କାଏ— ଜଗା ବା ବାଦ୍ ଯିବ କାହିଁକି ? ଯେତେ ହେଲେ ସେ ପର— ଏତକରେ ତା ପାଟିରେ କଥା ଅଟକିଗଲା ସାମନାରେ ଜଗା —ଯାହା ପାଇଁ ଏତେ ନାଟ ସେତ ନିଜେ ଆସି ତାଙ୍କ ସାମନାରେ— ପଞ୍ଚୁଆର ପାଟି ଖିନ ମାରିଗଲା ସେ ଆଉ କିଛି କହି କହିପାରିଲା ନାହିଁ । ଲୀଳା ଦୌଡ଼ିଆସି ପୁଅକୁ ତାର କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲା । ମଦନିକୁ ଖୋଲି ଦିଆଗଲା କିନ୍ତୁ ସେ ଯେପରି ସ୍ଥାଣୁ ପାଲଟି ଯାଇଛି । ସେ ଭାବୁନାହିଁ ଜଗା କଥା ସେ କଣ କରିବ । ଅବସ୍ଥାର ଗତି କୁଆଡେ ସେ ଭାବିଲା ନାହିଁ ।

ମଣିଷ ଅବସ୍ଥାର ଦାସ । ଜଗନ୍ନାଥ କଣ କହିବ ? କି ଉତ୍ତର ସେ ଦେବ ଜଗନ୍ନାଥକୁ । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାବି ଆସିଛି ସେ ଏଇ କାଠୁରିଆ କୂଳରେ ଜନ୍ମ ମଦନି ଆଉ ଲୀଳା ତା'ର ବାପ ମା- ସେମାନଙ୍କର ଏ ବୁଢ଼ା ବୟସରେ ଯଦି ସେ ଛାଡ଼ି ଯାଏ, ଏଇ ପଦୁଟିଏ କଥାରେ ସେମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା କଣ ହେବ

ଜଗନ୍ନାଥ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିଲା । ତାର ମନ ଯାଇଁ ସେଇଠି । ସେ ଭାବୁଛି ତା ନିଜ କଥା ; ତା ମନରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ସବୁବେଳେ ଘୁରି ବୁଲିଲା—ସେ କିଏ ? ତାର ବାପ କିଏ ଆଉ ମା— ? ତାର ମୁଣ୍ଡକୁ ସେ ଅଟକାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ମନର ଝଡ଼କୁ ରୋକିବାକୁ ସେ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ହେଲେ ଅଟକୁଛି କେତେବେଳେ । ଝଡ଼ରେ ମନ ଦୋହଲି ଦୁଇକୂଳ ଖାଉଛି । ତଥାପି ଉଜାଣି ସୁଅ କାଟି ସେ ଆଗେଇ ଚାଲିଥାଏ ।

ଖାଇବା ପିଇବା ସରିଲା । କିନ୍ତୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଆଉ ଆଗପରି ନାହିଁ । ତାର ମନ ଘୂରି ଖାଉଛି । ମଦନି ଜଗନ୍ନାଥକୁ କୋଳେଇ

ଧରିଲା ବହୁତ ବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ତାପରେ ବହୁତ କଥା ପଡ଼ିଲା । ମଦମା କଲିକତାର ଠିକ ନମ୍ବର କଥା ବସି ପଚାରୁଥାଏ । ସାତଟା ମାଇକିନା ବି ପାରିବେ ନାହିଁ ତାଙ୍କୁ । ସେ ଆଜ କୋଟିନିଧି ପାଇଛି । ଜଗା ତା'ର ଆଜ ଆସିଛି । ସେତିକିରେ ସେ ଆନନ୍ଦ, ଆଉ ତାର କିଛି ଦରକାର ନାହିଁ । ତା'ର ପାଗଲାମି ଚାଲି ଯାଇଛି ।

ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିଦା କରି ଜଗନ୍ନାଥ ଗଲା ଶୋଇବାକୁ । ବିଛଣାରେ ଶୋଇ ଶୋଇ ସେ ଭାବିଲା ଆକାଶ ପାତାଳ କିନ୍ତୁ କିଛିର କିନାରା ପାଇଲା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ଠିକ୍ କଲା ଏ କଥା ତାର ବାପାକୁ ପଚାରିବ । କିନ୍ତୁ କୋଉ ମୁହଁରେ ? ଯଦିବା ସେମାନେ ପୁଅ କରି ଆଣିଥିବେ ତଥାପି ତାର ତ ଇତିହାସ ଗୋଟାଏ ଥିବ ଭାବି ଭାବି ମୁଣ୍ଡ ଗରମ ହୋଇଗଲା । ପାହାନ୍ତାର ଥଣ୍ଡା ପବନରେ କେତେ-ବେଳେ ନିଦ ହୋଇଗଲା ସେ ଜାଣି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ସକାଳ ହୋଇ ଚାରିଆଡ଼େ ଖରା ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ମଦମା ମାଲ ପୁଅକୁ ଉଠାଇଲା । ବାପାର ଡାକରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଉଠି ବସିଲା । ବାପାର ସ୍ନେହ ନିକଟରେ ଜଗନ୍ନାଥର ସବୁ ଉତ୍‌ଥାନ ପତନ ପାଣି ପରି ବୋହି ଚାଲିଗଲା । ସେ ଭୁଲିଗଲା ପୁଣି ସବୁ କଥା

ସବୁ ଦିନ ତ ସମାନ ଯାଏନା । ପଞ୍ଚୁଆ ଆଉ ଲୀଲା ଯେତେ ହେଲେ ତ ମଦମାର ପର । ଘରର ଅବସ୍ଥା ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ସୁଧୁରିଲା ବେଳକୁ ବାରଲୋକେ ବାରକଥା କହି ପଞ୍ଚୁଆକୁ ମତାଇବାରେ ଲାଗିଲେ । ଗାଁ ଟାଉଟର ମିଟୁମିଶ୍ର ହେଲେ ପ୍ରଥମ ମୁଦାଲା । ପଞ୍ଚୁଆକୁ ବାପଲୋ ଧନଲୋ କହି ବହୁତ ଶିଖାଇଲେ । ପଞ୍ଚୁଆ ଯେତେ ହେଲେ ମଣିଷ ତ — ନା ଅଉ କଣ ? ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ

ଏସା ତେସା କର କହିଲା । କିନ୍ତୁ ପରେ ଔଷଧ କାଟି କଲ ମିଶ୍ରଙ୍କର କଅଁଳ ପିଠି ଆଉଁସାରେ ।

ମଣିଷ ବୁଝିପାରେନା ସେଇଟି କଣ ହେଉଛି । ଯେଉଁ ମିଶ୍ରେ କହିଥିଲେ ତୁମେମାନେ ଅଛୁଆଁ ତୁମର ଘର ମାଡ଼ିଲେ ପାପ" ଆଜ ସେଇ ମିଶ୍ରେ ପୁଣି କାହିଁକି ଭାଇପର ଅଛୁଆଁ ପିଠିରେ ହାତ ପକାଉଛନ୍ତି ।—ନା—ତା ପଛରେ ଅଛି ସ୍ୱାର୍ଥ । ସ୍ୱାର୍ଥ-ମଦାନ୍ଧ ଦଳ ଯେତେଦିନ ଏ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରୁ ଚାଲି ନ ଯାଇଛନ୍ତି ସେତେଦିନ ଏ ପୃଥିବୀରେ ଏଇପରି ଲୀଳା ଚାଲିଥିବ । ସରଳ ଲୋକେ ସେ କଥା ବୁଝି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଅଥଚ ଯାପାବଳ ଅମା-ଅନ୍ଧାରରେ ଯାପର ଜକ୍ ଜକ୍ ଆଲୋକରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ ପତଙ୍ଗ ପରି ଆସି ଝାମ୍ପ ଦିଅନ୍ତି, ସେଇଟି ହୁଏ ଭୁଲ । ଥରେ ଗୋଟିଏ ଭୁଲ ହେଲେ ତାକୁ ଘୋଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ଶହ ଶହ ଭୁଲର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ପଡ଼େ ଅଥଚ ଭଲ ବାଟକୁ ଆସିବା ଖୁବ କଷ୍ଟକର ।

ଶେଷରେ ପଞ୍ଚୁଆ ବି ମିଶ୍ରଙ୍କର କଥାରୁ ବାଦ୍ ପଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ସେ ମଦମାକୁ ଭାଇ କରିଛି ତା ସାମନାରେ ବା କହୁଛି କେତେକେ । ସମସ୍ତ ସୁବିଧାକୁ ଉଣ୍ଡି ଚାହୁଁ ଥାଏ ।

ଛୁଟି ସରି ଆସିଲା ଜଗନ୍ନାଥ ଗାଁରେ ଖେଳ ବୁଲ କରି ସମସ୍ତ ସାରି ବାହାରିଲା ପୁଣି ତାର କର୍ମସ୍ଥଳୀ କଲିକତାକୁ । ଏଥର ତାକୁ ବାସନ୍ତୀର ଘର ଦେଇ ଯିବାକୁ ହେଲା । ବାସନ୍ତୀ—ଯାହାକୁ ସେ ନ ଦେଖିଲେ ରହିପାରେ ନାହିଁ ସେ ଆଜି ବହୁତ ଦୂରରେ ଅଥଚ ବର୍ଷଟିଏ କଟିଯାଇଛି । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଚିଠି-ପତ୍ର ଦିଆ ନିଆ ହେଉଥିଲା କିନ୍ତୁ ପରେ ପରେ ସବୁ ବନ୍ଦ ।

କଲ୍ପନା ଗାଁରେ ରହି ଜାତୀୟ ଜୀବନ ସଂଗଠନ କାମରେ ଲାଗିପଡ଼ିଛି । ଜଗନ୍ନାଥ ଗ୍ରାମକୁ ଆସିବା ପରେ ସେ ବହୁତ ଥର ଆସିଛି ଜଗନ୍ନାଥ ପାଖକୁ ଅନେକ ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶ ନେବା ପାଇଁ ହେଲେ ନିଜର ଦୃଢ଼ତା ସେ ହରାଇଛି ଜଗନ୍ନାଥ ପାଖରେ । ଜଗନ୍ନାଥ ସାମନାରେ ସେ କିଛି କହି ପାରିନ । ସବୁବେଳେ ଜଗନ୍ନାଥ ତାର ବାପା — ଭାଇ-ସାହି ପଡ଼ଶାର ଦାୟିକା ଦେଇ ଫେରାଇ ଦେଇଛି । କଲ୍ପନାର ଇଚ୍ଛା ସେ ଜଗନ୍ନାଥକୁ ନିଶ୍ଚେ ନିଜର ମତବାଦକୁ ନେଇ ଆସିବ ହେଲେ ସେ ଚିନ୍ତା କେବଳ ଚିନ୍ତାରେ ହିଁ ରହିଗଲା କଲ୍ପନାର —

ସେ ଦିନ ଜଗନ୍ନାଥ ଘରୁ ବାହାରିବାର କଥା । ସେଥିପାଇ ଲୀଳାର ଆଖିରୁ ଅନବରତ ଗଡ଼ି ଚାଲିଛି ଲୁହ । ପୁଅ ଯିବ, କେତେ ପ୍ରକାର ଜିନିଷ ପୁଡ଼ାରେ ବାନ୍ଧି ସାଇତି ରଖିଛି ସେ । ବାଟରେ କାଳେ ତାର ପୁଅ ହଇରାଣ ହୋଇପାରେ । ଯିବାର ସମୟ ଯେତିକି ପାଖେଇ ଆସୁଥାଏ ଲୀଳାର କୋହ ସେତିକି ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଚାଲୁଥାଏ । ଦିନ ଦି'ଘଡ଼ି ଥିବ ପୁଅ ଯିବ । ମଦମା ସେଥି-ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ । ଘରେ ଦୁଃଖର ଛାଇ ଛାଇ ହୋଇ ଯାଇଛି, ଜଗନ୍ନାଥ ମଧ୍ୟ ତଦ୍ରୂପ । ବାହାରୁ ପାଟି କରି କରି ପଶି ଆସିଲା ପଞ୍ଚୁଆ—

"କାହିଁକି ମୋର କଣ ଛ'ଟା ନା ନ'ଟା ଅଛି ଯେ ମୁଁ ଖଟି ଖଟି ତୁମକୁ ଦେବ । ତୁମର ପୁଅ ପିଛୁରେ ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ । ସେଉଟା କୋଉଠିକାର ବାରବୁଲା ଜାତି । ତାର ପିଛୁରେ ମୋର ସାରା ରୋଜଗାର ସରିଲାଣି"—

ମଦମାର ମୁଣ୍ଡରେ ବଜ୍ର ପଡ଼ିଲା ଏକଥା ଶୁଣି । ତା'ର ମନ ଆଉ ଚାହିଁଲା ନାହିଁ ସେଇ ଗାଁରେ ରହିବାକୁ ହେଲେ କଣ

କରିବ । ଯାହାକୁ ଏତେଟିରୁ ଏତୁଟିଏ କରି ଆଣିଛି ତାକୁ ଛାଡ଼ି ବା କେମିତି, ତା ଛଡ଼ା ପଞ୍ଚୁଆ—ତାକୁତ ପୁଣି ସେ ମଣିଷ କରାଇଛି । ନିଜ ହାତରେ ତା ପାଇଁ ସବୁ କରିଛି । ସେ ଆଜି ତା'ର ସଂସାର । ସଂସାରରେ ବଡ଼ । ସେ ସହିବ ନାହିଁତ ଆଉ ସହିବ କିଏ ?

ସବୁ ଭାବନା ଏକାଠି ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ତରଳିବାକୁ ବାଟ ପାଇଲା ନାହିଁ ଯେମିତି । ମଦନାକୁ ମସ୍ତକହୀନ ଶରୀର ନେଇ ରହିଲା ଭଳି ଲାଗିଲା । ସେ ନିଜକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । କଣ ହେଲା । ନା— ସେ ନିଃଶ୍ଚେ ନିଜକୁ ଏଥିରେ ସବୁ ସହି ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ଲୀଲା ଅବଲା ସେ ତାର ତ ପୁଣି ସେମିତି ସହିବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ସେ ସହୁଛି କେତେବେଳେ ଯାଇ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲା ପଞ୍ଚୁଆକୁ । "ପଞ୍ଚୁ—ତୁମେ ଟିକେ ଥରେ ମୋତେ ବଞ୍ଚାଇଦିଅ ।" ଆଉ କହି ପାରିଲା ନାହିଁ. ଲୀଲା ଶିରକାଟିଲା ଭଳି ପଡ଼ିଲା ସେଇଠି । ତଥାପି ପଞ୍ଚୁଆ ସ୍ଥିର ଅଚଳ ଅଟଳ ସରି ଦଉଡ଼ି ଆସିଲା । ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗା ନାହିଁ । ଦେଢ଼ଶୁର ବସିଛନ୍ତି ଅଟକ ତା'ର ସେଥିପ୍ରତି ନଜର ନାହିଁ । ପାଗଳଙ୍କ ପରି ଆସି ଟେକି ଧରିଲା ଲୀଲାକୁ ।

ସେଇ ସରି ଆଉ ଲୀଲା — ଗୋଟିଏ ବୃନ୍ତରେ ଦୁଇଟି କଢ଼ି ପରି ମନ ତ— ସମ୍ଭାଳିବ ବା କେତେବେଳେ । ତା' ଆଗରେ ଦୁଇଜଣ ଯାକ ଗୁରୁଜନ. ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ସ୍ୱାମୀ ଦେବତା ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଦେବୀ ସଦୃଶୀ ଲୀଳା । କାହାକୁ ସେ ଉପେକ୍ଷା କରିବ ଏଇ ସବୁ ଭାବି ଭାବି ଶେଷରେ ସ୍ଥିର କଲା ଲୀଳା ପକ୍ଷ । ସରିର ବ୍ୟବହାରରେ ପଞ୍ଚୁଆ ରାଗି ନିଆଁ ହୋଇଗଲା ।

କଥାରେ ଅଛି ସୁନ୍ଦର ମୁହଁର ସବୁଠି ଜୟ । ଯେତେବେଳେ ସ୍ତ୍ରୀ ସେଇମାନେ ପୁରୁଷକୁ ଖେଳନା କରି ଧରିଥାନ୍ତି । ଆଉ ସେଇ ଖେଳନାର ସୁଦୃଢ଼ ରଜ୍ଜୁ ଭିତରୁ ଖସିଯିବା ପୁରୁଷର ସାଧ୍ୟାତୀତ । ପୁଣି ସବୁ ଠିକ୍ ଠାକ୍ ହୋଇଗଲା ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଏସବୁ କଥା କିଛି ବୁଝିପାରୁ ନ ଥାଏ । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ପଞ୍ଚୁଆ ଓ ମଦମାକୁ ଦୁଇ ଭାଇ ବୋଲି ଭାବି ଆସିଛି । କିନ୍ତୁ ଏପରି ହେବା ଦ୍ୱାରା ତା ମନରେ ଆଉରି ଏକ ପ୍ରଶ୍ନ ଖେଳି ବୁଲିଲା । ଏକେତ ସେ ନିଜେ କିଏ ଦ୍ୱିତୀୟରେ ମଦମା ଓ ପଞ୍ଚୁଆ ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧ କଣ ? ଏଇ ଦୁଇଟି ପ୍ରଶ୍ନରେ ସେ ପ୍ରଥମେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାର ମନ ପଡ଼ିଗଲା ତାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ତେଣେ ତା'ର ପାଠ ଅଛି ଅଛି ଏସବୁ ଭାବି ତା'ର କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । ତେଣେ ସେ ସଂନ୍ଧ୍ୟାଚିତ୍ର ଯିବାପାଇଁ ବାହାରିଲା । ମଦମା ଆସିଲା ଷ୍ଟେସନ ଯାଏ ଛାଡ଼ିବାକୁ ।

ଗାଡ଼ି ଚାଲିଛି ତାର ଅବିରାମ ଗତିରେ । ତା ସାଙ୍ଗରେ ଜଗନ୍ନାଥର ମନର ଗତି ଆଗେଇ ଚାଲିଛି । କଟକରେ କେତେବେଳେ ଗାଡ଼ି ରହିଲାଣି ତାକୁ ଜଣା ନାହିଁ । ସେ ପାନ ବାଲା — ପାନ୍ ବିଡ଼ି ସିଗାରେଟ୍‌ରେ ଚମକି ପଡ଼ିଲା, ବାହାରେ ବହୁତ ଲୋକ ସମାଗମ ଦେଖି ବାହାରକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲା ଚିରଚିତ କଟକ — ଯେଉଁଠି ତାର ସ୍ନେହୀ ବନ୍ଧୁ ବାସନ୍ତୀ ଅଛି । ମନ ସମ୍ଭାଳି ହେଲା ନାହିଁ । ସବୁ ଜିନିଷପତ୍ର ବାହାର କରି ଓହ୍ଲାଇଲା । ତା'ର ଓହ୍ଲାଇବା ପରେ ପରେ ଗାଡ଼ି ସିଟି ଦେଇ ଆଗେଇ ଗଲା ।'

ଜଗନ୍ନାଥ ଓହ୍ଲାଇପଡ଼ି କଣ କରିବ ଭାବୁଛି, ପଛଆଡୁ କାହାର ହାତ ସ୍ପର୍ଶରେ ଗୁହିଁ ଦେଖେ ଅଶୋକ ବାବୁ । କଣ କରିବ ସେ ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ନିଜ ଭାବନାରେ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା ଯେ ନମସ୍କାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରିବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ନିଜ ଲାଜ ନିଜକୁ ଖାଇଲା । ଫ୍ୟକ୍ଷେପରେ ଅଶୋକ ବାବୁ ସବୁ ଶୁଣି ଜଗନ୍ନାଥକୁ ନେଇ ମଟରରେ ଫେରିଲେ ଘରକୁ ।

ଘର ଦୁଆର ବାହାରୁ ପାଟିକଲେ—"ହାଇଓ ! ଦେଖ କିଏ ଆସିଛି । ମୁଁ ସିନା ଯାଇଥିଲି ଜଣକୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ କିନ୍ତୁ ନେଇ ଆସିଛି ଆଉ ଜଣକୁ" କହି କହି ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ । ସୁଚେତାଦେବୀ ପଶି ଆସୁ ଆସୁ ଜଗନ୍ନାଥ ନମସ୍କାର କଲା । ତଳଘରେ ଗୋଟାଏ ହଟଚମଟ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଖେଳିଗଲା ।

ବାସନ୍ତୀ ତାର ପଢ଼ାଘରେ ବସି ଖଣ୍ଡେ ଫିଲମ୍ ଫେୟାର ଦେଖିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା । ସେ ଏ କଥା କାନକୁ ନେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ରଙ୍ଗିନ୍ ଛବି ଦେଖି ମନର ରଙ୍ଗିନ୍ କଳ୍ପନାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ସେ । ଜଗନ୍ନାଥ ସେ ଘରକୁ ପଶିଗଲା ତା'ର ଅଲକ୍ଷରେ ।

—କରେ ବାସ—

ଡାକରେ ବାସନ୍ତୀ ଉଠି ପଡ଼ିଲା । ବହୁଦିନର ଡାକ ଆଜି ସେ ଶୁଣି ନିଜକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ ସେ । ତାର ସାର ତାର ଆଗରେ ଅଥଚ ସେ ଆତ୍ମବିଭୋର । ସେ ସବୁ ଭୁଲି ଯାଇଛି । ପୁଣି ଥରେ ଜଗନ୍ନାଥର – ବାସ—ଡାକରେ ନମସ୍କାର ଟିଏ କରି ବାସନ୍ତୀ ଟିକେ ଲାଜ ଲାଜ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହେଲା । ସେ ଭାବି ନଥିଲା ତାର ସାର ଆଜି ଆସି ପହଞ୍ଚିବେ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଗୋଟିଏ ଚୌକିରେ ବସି ପଡ଼ି ବାସନ୍ତୀକୁ ବସିବାକୁ କହିଲା । ବାସନ୍ତୀ ଅଙ୍ଗ ଅଙ୍ଗ ହୋଇ ବସିଲା । କିଛି ସମୟ ଜଗନ୍ନାଥ

ହେଇ ମିଲମ୍ ଫେୟାରଟାକୁ ଲେଉଟାଉ ଲେଉଟାଉ କହିଲା, ବାପ— କଣ ସବୁ ମୋ କଥା ମନେ ପଡେ । କାହିଁ ରାତି ଖଣ୍ଡେ ବି ତ ପାଏନି ।

କୁରୁଳା କୋହ ଚାପି ରଖି ପାରିଲା ନାହିଁ ବାସନ୍ତୀ ଥପ ଥପ କରି ଦୁଇବୁନ୍ଦା ଅଶ୍ରୁ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ବାସନ୍ତୀର ମସୃଣ ଗଣ୍ଡ ଦେଇ ଜଗନ୍ନାଥର ଲକ୍ଷରେ । ଆଖି ପୋଛୁ ପୋଛୁ କହିଲା— ଆମ କଥା ଆପଣଙ୍କର ମନେ ଥାଏ କି ନା— ଆଉ କିଛି କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଶୋଇବା ଘରେ ଯାଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଚାରିଆଡ଼େ ଆଖି ବୁଲାଇ ଦେଖିଲା ସବୁ ଯେମିତି ନଆ ନଆ ଲାଗୁଛି ତାକୁ । ମାମିନାଙ୍କର ନଜର ଗୋଟିଏ ଫୋଟ ଦେଖି ସେଇଟିକୁ ଉଠାଇ ଆଣି ଦେଖିଲା । ସୁସଜ୍ଜିତ ଆଲୁମିନିୟମ ଷ୍ଟାଣ୍ଡଟି ସଜାହୋଇ ଥୁଆ ହୋଇଛି । ତାର ଫଟ ପୁଣି ବାସନ୍ତୀର ଟେବୁଲ ଉପରେ । ନିଜ ମନ ନିଜକୁ ପାପ ଲାଗିଲା । ତେବେ ବାସନ୍ତୀ କଣ

ଡାକ ଡାକ ମଣି ଆସିଲେ ସ୍ୱରେଚା ଦେବୀ । ପଢ଼ା ଘରେ ଏକା ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଦେଖି ପଚାରିଲେ — ବାସନ୍ତୀ କୁଆଡ଼େ ଗଲା କି ? କଣ ବାସନ୍ତୀ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହୋଇନାହିଁ ? କହି ପୁଣି ବାହାରି ଗଲେ ବାସନ୍ତୀର ଶୋଇବା ଘରେ ଦେଖିଲେ ଅନ୍ଧାର କରି ବାସନ୍ତୀ ଶୋଇଛି । ଲାଇଟି ଜଳାଇ ଦେଲେ । ବାସନ୍ତୀ ଉଠି ପଡ଼ିଲା ମା'ଙ୍କର ଡାକରେ ଆଖି ଫୁଲିଲା ଫୁଲିଲା ପରି ହୋଇ ଯାଇଛି । ମା'ଙ୍କୁ ଚାହିଁବା ପାଇଁ ଆଖି ମଳି ମଳି ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲା ଖଟ ଉପରୁ ବାସନ୍ତୀ— ସ୍ୱରେଚା ଦେବୀ ଟିକିଏ ରାଗି ଉଠିଲେ— କହିଲେ— ତୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟିକିଏ ଭଦ୍ରାମି ଶିଖିଲୁ ନାହିଁ । ମାଷ୍ଟର ତୋର ଆସି ବସିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ସହିତ ଟିକେ କଥା ବାର୍ତ୍ତା ହେବୁ ନା ଆସି ଶୋଇଛୁ ।

— ନାଇଁ ମା ମୋର ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡଟା ବିନ୍ଧୁଛି କହି ବାହାରକୁ ଚାଲି ଆସିଲା ବାସନ୍ତୀ ।

ସୁଚେତା ଦେଖା ଲାଇଟ ଲଗାଇ ବାହାରକୁ ଆସିଲେ । ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଡାକି ନେଇଗଲେ ତଳକୁ— ଭୋଷଘରେ ସମସ୍ତେ ବସି ଖାଇଲେ ।

ଖାଇବା ପର୍ବ ସରିଲା ଗପସପ କରୁ କରୁ ରାତି ବହୁତ ହେଲା । କଲିକତା ଖବରରୁ ଆସି ଗାଁ କଥାରେ ରହିଲା । ଅଶୋକ ବାବୁ ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଡାକିନେଇ ଚାଲିଲେ ଉପରକୁ ।

ବାସନ୍ତୀର ପଢାଘରକୁ ଲାଗି ଆଗରୁ ଜଗନ୍ନାଥ ରହୁଥିଲା ସେଇଘରେ ତା'ର ଶୋଇବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହେଲା । ଜଗନ୍ନାଥ ବାସନ୍ତୀର ପଢାଘରୁ **Film fare**ଟା ନେଇ ଶୋଇବାକୁ ଗଲା । ତାର ଜିନଷପତ୍ର ଆଗରୁ ସେଇଘରେ ସଜଡା ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସେ ବିଛଣାରେ ପଡି ପଢିବାକୁ ଲାଗିଲା —

ଜହ୍ନ ରଣୀଫୁଲପରି ପଡ଼ିଥାଏ ତାର ବିଛଣାରେ — ଖରାଦିନ ସରି ଆସିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ବର୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ନଥାଏ । ଗରମର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ କମି ନ ଥାଏ । ତେଣୁ କବାଟ ମେଲା ରଖି ଶୋଇଲା ଜଗନ୍ନାଥ । ପଢୁ ପଢୁ ନିଦ ଆସି ଯାଇଛି ।

ସମସ୍ତେ ଯେଝା ଯେଝାର ଶୋଇ ଗଲେଣି କିନ୍ତୁ ଶୋଇ-ନାହିଁ ଏକା ଜଣେ । ସେ ଭାବୁଛି ଆକାଶ ପାତାଳ । ଆଖିରେ ନିଦ ଆସୁନି । ସତେ ଅବା ସେ ତାର ହଜାଇଥିବା ଧନ ପାଇଛି । ଯାହାପାଇଁ ସେ ଏତେ ବ୍ୟାକୁଳ ପ୍ରକୃତ ସେ କଣ ତା ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ?

ଅଗ୍ରହଣ ସଂ
ନଂ.........
ତା.........

ବାସନ୍ତୀ ଧିରେ ଉଠିଲା ଲଣ୍ଠନ୍‌ଟି ନେଇ ଚାପି ଚାପି ପଦାଘର ଟପି ଗଲା ଜଗନ୍ନାଥର ଶୋଇବା ଘରକୁ । ନିର୍ବିକାର ଚିତ୍ତରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଶୋଇପାଇଛି । ଆଲୁଅ ଜଳୁଛି । ଲଣ୍ଠନ୍‌ଟା ଲଗାଇ ଦେଇ ଦେଖିଲା ଜହ୍ନର ତୋଫା ଆଲୁଅ ବସ୍ତୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ଘର ଯାକ । ବାସନ୍ତୀ ଖଟର ବାଡ଼ଟାକୁ ଧରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା । କ୍ଷଣକାଳ ପାଇଁ ସେ ଭୁଲିଗଲା ସେ ନିଜେ କିଏ ? କାହିଁକି ବା ଠିଆ ହୋଇଛି ? ଜଗନ୍ନାଥ ତାର କିଏ ? ସେ ତ ପୁରୁଷ । ଏକାକୀ ପୁରୁଷ ପାଖରେ ଜଣେ ଯୁବତୀ ନାରୀ ଠିଆ ହୋଇ ରହିବା କେତେଦୂର ସମୀଚୀନ ସେ କଥା ସେ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା । ପ୍ରେମ ମହତ । କିନ୍ତୁ ଅବାସ୍ତବ ପ୍ରେମରେ ଜଡ଼ି ହେବା ନାରୀ ସୁଲଭ ଚପଲତା ନୁହେଁ ତ ? ପ୍ରେମ ଯେତେ ମହତ ହେଉନା କାହିଁକି ଦୁନିଆ ତାକୁ ଭାବିବ କଣ ? ବାହାର ଦୁନିଆ ଆଖି ଦେଖାଣିଆ ସିନା କିନ୍ତୁ ଭିତର କଥା କିଏ ଜାଣୁଛି ? ଜଣେ ପୁରୁଷ ଆଉ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ଏକାଠି ବସିବା କଣ ପାପ ? କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଠି ବାହାର ଦୁନିଆଁ ଆଖିରେ ଧୂଳି ଦେଇ ଅନ୍ଧାରୀ କାରବାର ଚାଲେ ସେଠି ହୁଏ ପ୍ରେମ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ।

ପ୍ରେମ ଆଗରେ ଶିକ୍ଷାଦୀକ୍ଷାର ମୂଲ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ବାସନ୍ତୀ ମେଡ଼ିକାଲର ଛାତ୍ରୀ ହେଲା ବୋଲି କଣ ସେଥିରୁ ସେ ବାଦ ଯିବ । ଯୌବନ ଯେତେବେଳେ ଆସେ ସେ ପର-ଅପର, ଉଚ୍ଚ-ନୀଚର ଭେଦାଭେଦ ବୁଝେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବାସନ୍ତୀର ପ୍ରେମର ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ଉଚ୍ଛୁଳି ଉଠୁଥାଏ । ଏତେ ନିକଟରେ ପାଇଛି, ମନଭରି ଉପଭୋଗ କରି ନେବ ସେ । ଶାୟିତ ଜଗନ୍ନାଥର ମୁହଁ ଉପରେ ମୁହଁ ରଖି ଅନାଇଁ ରହିଛି ତାକୁ ଜଣା ନାହିଁ । କେତେବେଳେ ଅଜଣାରେ

ତାର ଅଖିରୁ ଦୁଇଧାର ଲୁହ ବହି ଗଳୁଛି । ଥପ ଥପ୍ କରି ଲୁହବୁନ୍ଦା ସବୁ ଜଗନ୍ନାଥର ଟୁଗୋଲ କପାଳ ଦେହ ଉପରେ ପଡ଼ୁଛି । ଜଗନ୍ନାଥର ନିଦ ଚହଁକି ଭାଙ୍ଗି ଗଲା । ପାଖଘର ଘଣ୍ଟାରେ ବାଜି ଉଠିଲା —ଠଂ ଠଂ

—ଆରେ ତୁମେ ଏଠି ? ରାତି ଯେ ଆସି ଦୁଇଟା ହେଲା — ଆଖି ମଳି ମଳି ଉଠିଲା ଜଗନ୍ନାଥ । ତ୍ରସ୍ତା ହରିଣୀ ଭଳି ଛନ ଛନ ହୋଇ ଉଠିଲା ବାସନ୍ତୀ । ଧରା ପଡ଼ି ଯାଇଛି ସେ । ଫେରି ଆସିଛି ବାସ୍ତବତାକୁ । ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ ବାସନ୍ତୀ କଣ କରିବ—ମୂକଙ୍କ ଭଳି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଗଲା । ଆଖିର ଲୁହଧାର ଶୁଖି ଯିବାକୁ ବସିଲାଣି । ମୁହଁରେ ସୁଶୀତଳ ଚନ୍ଦ୍ର କିରଣ ବିଚ୍ଛୁରିତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି, ଚକ୍ଷୁ ମୁଦ୍ରିତ ।

ହାତ ବଢ଼ାଇଲା ଜଗନ୍ନାଥ । ବିନା ବାକ୍ୟବ୍ୟୟରେ ବାସନ୍ତୀ ଆସି ବସି ପଡ଼ିଲା । ଜଗନ୍ନାଥର ବିଛଣା ଉପରେ । ବାହାରେ ତୋଫା ଆଲୁଅ—ଅଥଚ ଭିତରଟା ଅନ୍ଧାର ।

ବସ—

ଗଳାର ସ୍ୱର ଥର ଥର —କଣ୍ଠ ଯେପରି ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଆସୁଛି ଯେପରି ସେ ମସ୍ତବଡ଼ ଭୁଲଟାଏ କରି ବସୁଛି । କିଛି କ୍ଷଣ ନିରବତା ବିରାଜମାନ କଲା ।

ତାପରେ କ୍ଷୀଣ କଣ୍ଠରେ ଉତ୍ତର ଆସିଲା—ଆଜ୍ଞା—

ତୁ ତ ଆଉ ପିଲା ନୋହୁ । ବୁଝିବାର ଶକ୍ତି ତୋର ଯଥେଷ୍ଟ ଅଛି । ମୁଁ ଜାଣେ ଆମେ ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇ ବସିଛୁ ।

ପୁଣି ଘରଟାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରବତା ବିରାଜମାନ କଲା । —ଟଂ— ଆରେ ସାଢ଼େ ଦୁଇଟା ଯେ ହେଲାଣି ଯା ଶୋଇବୁ ଯା । ବାସନ୍ତୀ ଧିରେ ଧିରେ ଉଠିଲା । ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି

ଆଗେଇ ଯ ... ଦୁଆର ... ଆଖରେ ହୋଇଛି ... ଥରେ ଡାକିଲା ଜଗନ୍ନାଥ ।

ବାଘ, ଶୁଣୁଛ

ଧୀରେ ଧୀରେ ଘୁଞ୍ଚି ଫେରି ଆସିଲା ବାସନ୍ତୀ । ଦୁଇପାଦ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା । ନଖ ଅଗରେ ଚଟାଣ ଉପରେ ଗାର କାଟିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

— କାହିଁକି ଡାକିଲ – କେବାଣି ଜାଣ ନାହିଁ ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ଜଗନ୍ନାଥ ହାତ ବଢ଼ାଇଲା ବାସନ୍ତୀର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ । ବାସ ... ହାତଟି ଘୁଞ୍ଚିଗଲା ପଛକୁ । ତାର ନଜର ... ତା ... ଗୋଡ଼ାଇ ଖାଇଲା । ତାପରେ ସିଧା ସିଧା ଦଉଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ତା ନିଜ ଶୋଇବା ଘରକୁ ।

ମନରେ ସୁନେଲି କଳ୍ପନା ନେଇ କୋମଳ ସଫେଦ୍ ବିଛଣା ଉପରେ ପଡ଼ି ରହିଲି ବାସନ୍ତୀ, ପାହାନ୍ତିଆର ସୁଲୁ ସୁଲିଆ ଥଣ୍ଡା ପବନରେ ନିଦ ଗୁଡ଼ିଁ କରି ହୋଇଗଲା କେତେବେଳେ ସେ ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ବାହାରେ ଚପଲର ଖସ୍ ଖସ୍ ଶବ୍ଦରେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ବାସନ୍ତୀର । କେଶବାସ ବିନ୍ୟସ୍ତ । କିଶୋରୀ ବାସନ୍ତୀ ନିଜକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ରାତିର ସ୍ୱପ୍ନ ତାକୁ ଅଧୀର କରି ପକାଇଥିଲା । ଚଟ୍ କରି ଉଠି ଆସିଲା ବାହାରକୁ । ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇ ଦେଲା । ଥରି ଥରି ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା । ଜଗନ୍ନାଥ ତାକୁ ନିଜ କୋଳକୁ ଟାଣି ନେଇ ଛାତି ଉପରେ ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ରଖି ଦେଲା । ବିଭୋର ବାସନ୍ତୀ କାଳପାତର ବିଚାର ରଖି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ସେ ସବୁ ଭୁଲିଗଲା । ଆରାମରେ ଶୋଇ ରହିଲା ଜଗନ୍ନାଥର ପ୍ରଶସ୍ତ ବକ୍ଷ ଉପରେ ।

—ବାସ—ବାସ— ଡାକରେ ବାସନ୍ତୀ ଉଠି ଚାହିଁଲା ଉପରକୁ । ଚାରି ଚକ୍ଷୁର ମିଳନରେ ଲଜ୍ୟାର ଅରୁଣିମା ଛୁଇଁ-ହୋଇଗଲା ବାସନ୍ତୀର ସୁଗୋଲ ଗୌର ଗଣ୍ଡ ଦେଶରେ । ଦୁଇ ପାହୁଣ୍ଡ ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା ସେ । ଜଗନ୍ନାଥ କିଛି କହିବା ପୂର୍ବରୁ ବାସନ୍ତୀ ଦୌଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ତଳକୁ । ଜଗନ୍ନାଥର ମନରେ ଆନନ୍ଦର ସୀମା ନାହିଁ । ସେ ଆତ୍ମହରା ହୋଇ ଯାଇଛି । ସେ ଭୁଲି ଯାଇଛି ତାର ପୂର୍ବଦିନମାନଙ୍କର ଅବସାଦ । ତରୁଣ ପ୍ରାଣର ପୁଲକଭରା ଆବେଗ ଉଚ୍ଛୁଳି ଉଠେ ତରୁଣୀର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ । ଜଗନ୍ନାଥ ବା ସେଥିରୁ ଉଧୁରି ଯିବ କେତେବେଳେ । ସେ ତ ସେଇ ତରୁଣଟିଏ । ଚଞ୍ଚଳ ପଦ କ୍ଷେପରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଚାଲିଗଲା ତାର ଶୋଇବା ଘରକୁ ।

ବସନ୍ତୀ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁ ଆସୁ ଦେହ ଝିମ୍ ଝିମ୍-ହୋଇଗଲା । ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇ ଦେଲା ପରି ଲାଗିଲା । ପାହାଚ ଉପରେ ବସି ପଡ଼ିଲା । କେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ବସିଛି ତାକୁ ଜଣା ନାହିଁ । ସୁଚେତା ଦେବୀଙ୍କ ଡାକରେ ସେ ଇତସ୍ତତ ହୋଇ ଉଠିପଡ଼ି ଚାଲି ଆସିଲା ସିଧା ତଳକୁ ।

ଝିଅର ଏପରିକା ରୀତିରେ ସୁଚେତା ଦେବୀ ମନେ ମନେ ପ୍ରମାଦ ଗ ଲେ । ଏକେତ ଏକୋଇର ବାଳା ଦ୍ୱିଷ୍ଟାପୁରେ— ଅଟକି ଗଲେ ସେ । ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ିଗଲା । ଲୁଗା କାନିରେ ପୋଛି ତଳକୁ ଆସିଲେ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଖଟ ଉପରେ ନିଜର ସୁସ୍ଥସବଳ ଗୌରାଙ୍ଗ ଶରୀରଟିକୁ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇ ବସିଛି । ସାମନାରେ **Illustrated weekly**ର ନବ ବିବାହିତ ଫଟୋ ଗୁଡ଼ିକୁ ମେଲାଇ ଧରି ସୁନେଲି କଳ୍ପନାରେ ଭାସୁଛି । ଅଶୋକ ବାବୁ ଡାକ ଡାକ ପଶି ଆସିଲେ

ଜଗନ୍ନାଥର ଘର ଭିତରକୁ । ଗୋଟାଏ ଚୌକି ଟାଣି ଆଣି ବସି ପଡ଼ିଲେ ଜଗନ୍ନାଥର ସାମନାରେ । ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କ ଡାକରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଉଠି ବସିଲା । ସାମନାରେ ତାର ଅନ୍ନଦାତା ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି ତାର ତାଲୁ ଶୁଖିଗଲା । ତା'ର ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଦେଲା । ଭାବିଲା ବୋଧେ ବାସନ୍ତୀ ସବୁ କଥା କହି ଦେଇଛି । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଅଶୋକ ବାବୁ ପଚାରିଲେ "ତୁମେ କେତେଟାରେ କଟକ ଛାଡ଼ୁଛ ?" ଜଗନ୍ନାଥର ହୋସ ଆସିଲା । ସେ ବିଚଳିତ ହୋଇଗଲା ପ୍ରଥମେ ଏହିପରି ପ୍ରଶ୍ନରେ । ତା ପରେ ଯେତେବେଳେ ସେ ଭାବିଲା ତାକୁ କଲିକତା ଯିବାକୁ ହିଁ ପଡିବ ସେ କହିଲା କାଲି ପୁରୀ Expressରେ ଯିବ ।

ନିଅ ଏଇ ଟ ୧୦୦୦, ଯିବାର ଦରକାରୀ କିଛି ଜିନିଷ କିଣି ନେବ । ହଁ ବାସ କଣ କହୁଥିଲା ଆଜି ସିନେମା ଯିବାପାଇଁ—ତାକୁ ଠିକେ ବୁଲାଇ ନେଇଯିବ । ମୁଁ ଆଜି ଗୋଟାଏ କାମରେ ଯାଉଛି ଦିଲ୍ଲୀ । କିଛି ବ୍ୟସ୍ତ ହେବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଚାଲ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଗଲଣି । ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଯିବ by Plane । ଚଉଠି ଦିନ ଫେରିଆ-ନିଆ କରିବ । ଶିଘ୍ର ବାହାରି ପଡି କହି ଅଶୋକ ବାବୁ ବାହାରି ଗଲେ । କାଲି ଆଗରେ ମୂଳ ଗୈବାଇବା ପରି ସାଇଁ ସାଇଁ ହୋଇ ଶୁଭୁଥିଲା ଜଗନ୍ନାଥକୁ । ତା'ର କାନଟା ଭାଁ ଭାଁ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ସେ ସେହିପରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତା କେତେବେଳେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେଜାଣି କିନ୍ତୁ ଦାମାର ଡାକରେ ବାସ୍ତବତାକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ଖଣ୍ଡେ ପ୍ୟାଣ୍ଟ ଓ ଗୋଟିଏ ସାର୍ଟ ଗଳାଇ ଦେଇ ଆଇନାର ଆଗରେ ଠିଅ ହୋଇ କେଶ ପ୍ରସାଧନ କରୁଛି ଆଇନାରେ ବାସନ୍ତୀର ରୂପ ଫୁଟି ଉଠିଲା । ଝଲଝଲ୍କେଟ ଶାଢୀରେ ବେଢ଼ିହରଣ କନକକାନ୍ତି ଜଣି ସୁଂଗଠିତ ଅଙ୍ଗସୌଷ୍ଟବ

ଜଗନ୍ନାଥର ଆଖିରେ ପଲକ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ରହିଲା ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଆଡ଼େ । ପ୍ରତିବିମ୍ବର ଦୁଇ ଚକ୍ଷୁ ସହିତ ଜଗନ୍ନାଥର ଦୁଇ ଚକ୍ଷୁ ମିଳିତ ହୋଇ ରହିଲା ଦୁହିଙ୍କ ମୁହଁରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ସ୍ମିତ ହାସ୍ୟର ଲଘୁ ଅପାଙ୍ଗ ଛଟା । କ୍ଷଣକ ପରେ ପୁଣି ସବୁ କେଉଁଆଡ଼େ ଲୀନ ହୋଇଗଲା ।

—ସାର୍ —

ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ଭଙ୍ଗିମାରେ ଚଳକକୁ ଚାହିଁଲା ଜଗନ୍ନାଥ ।

-ସାର୍— ଆପଣ ଧୋତିଟାଏ ପିନ୍ଧି ଆସନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କୁ ଧୋତି ପ୍ରକୃତରେ ଭଲ ଦେଖାଯାଏ ।

—କଣ ସତରେ ନା — ହଉ ତୁମ ଆଖିକି ଯାହା ଭଲ ଦେଖାଯିବ ।

ଦୁହେଁ କହିଦେଲେ ସତ କିନ୍ତୁ ନିଜର ଲାଜ ନିଜକୁ ଖାଇ ଗୋଡ଼ାଇଲା । ତଳୁ ଶୁଭିଲା ମା —ମା'— ଶିଘ୍ର ବାହାର ।

—ହଁ ଯାଉଛୁ ବାପା— ସାର୍ ଲୁଗା ପିନ୍ଧୁଛନ୍ତି— କହି ଦୌଡ଼ି ପଳାଇଲା ଚଳକ ।

ଗାଡ଼ି ଚାଲିଛି । କଟକର ରାସ୍ତା ଛାଡ଼ି ଗାଡ଼ି କୁଆଖାଇ ନଦୀ ଭିତରେ ଯାଉଛି । ବର୍ଷା ନହେବା ହେତୁ ସେଦିନ ଆଉ ରାସ୍ତା ଉଠି-ନଥାଏ । ତେଣୁ ଝୁରୁଝୁରୁରେ ଗାଡ଼ି ଚାଲିଛି । ପ୍ରେମ ମତୁଆଲା କିଶୋର କିଶୋରୀ ଦୁହେଁ ପଛରେ ବସି ମଝିରେ ମଝିରେ ଲୁଚିଚକ୍ଷୁ ମିଳାଇ ନେଉଛନ୍ତି, ଅଥଚ ଦୁହିଁଙ୍କର ବସିବାର ବ୍ୟବଧାନ ପ୍ରାୟହାତେ । ଗାଡ଼ି ଚାଲିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦୁଇଟି ଫୁଟନ୍ତ ହୃଦୟରେ ମାଧୁରିମା ସ୍ପନ୍ଦନ ଖେଳାଇ ହୋଇ ଆଗେଇ ଚାଲିଛି । ଅଥଚ ଦୁହେଁ ନୀରବ । ଚକ୍ଷୁର ପଲକରେ ହିଁ କଥାଭାଷା ହୋଇ ଯାଉଛି ।

—"ଜଗନ୍ନାଥ" ଡାକରେ ଧ୍ୟାନ ଭାଙ୍ଗିଗଲା। ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ଆଗକୁ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ିଲେ।

—ତୁମେ କାଲି ନଯାଇ ଦୁଇଦିନ ଆଉ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ? ଘରେ କେହି ନାହାନ୍ତି ମା ଆଉ ବାସ ଛଡ଼ା। ତୁମେ ଦୁଇଦିନ ଅପେକ୍ଷା କରି ଗଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା।

—ହଁ ଆପଣ ଯେମିତି କହିବେ। ତେବେ ଆଜି ତ ହେଲା ୭, ଆମର ୧୫ ତାରିଖରେ ଖୋଲିବାର କଥା।

—ତେବେ ଏତେ ଆଗରୁ କାହିଁକି ଯିବ। ମୁଁ ଫେରି ଆସେ। ବାର କମ୍ଵା ତେର ଆଡ଼କୁ ଗଲେ ଭଲ ହେବ। ପୂର୍ବିତ ଯାଇ ବସେ।

ନୀରବ ସମ୍ମତି ଦେଲା ଜଗନ୍ନାଥ। ଅଶୋକବାବୁ ମଧ୍ୟ ଚୁପ୍ ରହିଲେ। ଏହା ଭିତରେ ବାସନ୍ତୀ ମୁରୁକେଇ ମୁରୁକେଇ ହସୁଥାଏ। ଜଗନ୍ନାଥ ଭାବିବ, ଏଇଥି ପାଇଁ ତ ?

ଗାଡ଼ି ଭୁବନେଶ୍ଵରରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା। ବିରାଟ ବ୍ୟୋମଯାନ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଅପେକ୍ଷାରେ ପଡ଼ିଥିଲା। ବାସନ୍ତୀ ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ଦୁହେଁ ଚାରିଆଡ଼େ ବୁଲି ଦେଖିଲେ। ପ୍ରାୟ ଘଣ୍ଟାକ ବାଦ୍ ସାଗୁଣା ଭଳି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଉପରକୁ ଉଠିଲା ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ କୋଳରେ ଧରି। ସାଙ୍ଗସାଥି, ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ, ବାପଭାଇ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଆସିଥିବା ଭଦ୍ରଲୋକମାନେ ଯେଝା ଯେଝାର ଘରକୁ ଫେରିବାକୁ ଲାଗିଲେ।

ବାସନ୍ତୀର ମନ ଖୁବ୍ ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ଥିଲା। ତାର ମନ ଭିତରେ ଭିତରେ ହସ କୁରୁଳେଇ ଉଠୁଥିଲା। ମଟର ଭିତରକୁ ଯାଉଁ ଯାଉଁ କହିଲା —ଡ୍ରାଇଭର ଟିକେ ଖଣ୍ଡଗିରି ପାଖରେ ଗାଡ଼ି ରଖିବ। ବହୁତ ଦିନୁଁ ସେଠା ବୁଲି ହୋଇନି। ଯିବା ଦେଖିବାକୁ।

କହିଦେଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ଲାଜେଇମନ ଲାଜରେ ସଢ଼ିଗଲା । ସେ ଜିଜ୍ଞାସୁ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଲା ଜଗନ୍ନାଥ ଆଡେ଼ ।

ଡ୍ରାଇଭର ତ ହୁକୁମର ଚାକର; ତା'ର ବା ଚାରା କଣ । ସେ ଗାଡ଼ିରେ ଷ୍ଟାର୍ଟ ଦେଇ ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିଲା । ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ ଦଶ ମିନିଟ ରନ୍ କଲାପରେ ଗାଡ଼ି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ସେଇ ଇତିହାସ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପ୍ରସ୍ତରସ୍ତୂପ ନିକଟରେ । ଗାଡ଼ି ରହିଲା । ଦିନ ପ୍ରାୟ ସାଢ଼େ ଦଶ । ବାସନ୍ତୀ ପ୍ରଥମେ ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡି ଠିଆ-ହେଲା । ଜଗନ୍ନାଥ କଣ ଭାବି କେଜାଣି ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତା'ର ସେଇ ଦମ୍ଭଟା ବହୁକ୍ଷଣ ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ରହିପାରିଲା ନାହିଁ ବାସନ୍ତୀର ଚକ୍ଷୁର ଆହ୍ୱାନରେ ।

ବାସନ୍ତୀ ହୋଇଛି ଆତ୍ମହରା । ତା'ର ମନର ପକ୍ଷୀ ଆଜ ପିଞ୍ଜରାବନ୍ଧା । କିଏ ଜାଣେ ଘର ଲାଗିବ କି ନାହିଁ — ଆଗେଇ ଗଲେ ଦୁହେଁ । ଖଣ୍ଡଗିରିର ଉପରେ ଥିବା ଗୁମ୍ଫାରେ ଦୁହେଁ ବସିପଡଲେ । ମନ କେଉଁ ଅଜଣା ପୁଲକରେ ଦୁହିଙ୍କର ଭାସୁଛି । କିଛି ସମୟ ଏମିତି ବସିଛନ୍ତି ହଠାତ୍ ଜଗନ୍ନାଥ ଉଠିପଡି ବାସନ୍ତୀ ହାତଧରି ଟେକିଲା ଯିବାପାଇଁ ।

ଦୁହିଙ୍କର ମନ ହାଲୁକା ହୋଇ ଯାଇଛି । ଦୁହେଁ ଚାହାନ୍ତି ଦୁହିଁଙ୍କୁ । କେହି କାହାକୁ ଛାଡିବାକୁ ନାରାଜ । ଚାରିଆଡ ବୁଲି ହେଲେ । କ୍ଲାନ୍ତ ବୋଧ କରୁଥିବା ଯୋଗୁଁ ବାସନ୍ତୀ ଜଗନ୍ନାଥର କାନ୍ଧରେ ହାତ ଭରାଦେଇ ଓହ୍ଲାଉଛି । ସାମନାରେ ଥିବା ଉଦୟଗିରି ପାହାଡ ଉପରୁ ଚାରୋଟି ଯୁବକ ସହିତ ଝିଅଟିଏ ହସି ହସି ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁଛି । ଦୁହିଙ୍କର ଆଖି ଲାଗି ରହିଲା ସେଇ ଯୁବତୀ ଯୁବକଙ୍କ ଉପରେ । ଜଗନ୍ନାଥର ମୁହଁରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା "କିଏ ଝିଅ କଳ୍ପନା" ?

—ନାଁ—କଳ୍ପନା ପର ତ ଦେଖା ଯାଉନ। ଏକ ପୁରା ଖଦଡ଼ଧାରୀ। —କନ୍ତୁ କଳ୍ପନା—

—ବର୍ତ୍ତମାନ କଳ୍ପନା ପୂରା ଖଦଡ ପିନ୍ଧା ସଚ୍ଚା କର୍ମୀ ହୋଇ ଗଲଣି—ଜଗନ୍ନାଥ କହିଲା।

ଦୁହେଁ ଓହ୍ଲେଇ ଆସିଲେ। ସେମାନେ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଥିବା ଜିପ୍‌ରେ ବସି ଚାଲିଆସିଲେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆଡେ। ତାଙ୍କର ଆସିବାଟା ଜଗନ୍ନାଥର ସନ୍ଦେହୀ ଚକ୍ଷୁକୁ ଏଡ଼ାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ। କିନ୍ତୁ ତଳକୁ ଆସି ଦେଖିଲେ ଯେ ଜିପ୍‌ଟା ଚାଲିଗଲାଣି।

ଜଗନ୍ନାଥର ମନ ଲାଗିଲା ନାହିଁ। ସେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲା, ଯେ ମନ୍ଦର ହୋଇ ଘରକୁ ଫେରିବେ। ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆଡେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କେଦାରଗୌରୀ କୁଣ୍ଡରେ ଦ୍ୱିପ୍ରହର ଗାଧୋଇବା କାମ ହେବ। ଏଣୁ ଗୋଟିଏ ଢେଲାରେ ଦୁଇଟିକାମ ମାଡରେ ଜଗନ୍ନାଥର କଥାନୁଯାୟୀ ପୁଣି ଫେରିଲେ ମନ୍ଦର ଆଡେ।

ସେତେବେଳକୁ ଦିନ ଏଗାରଟା ବାଜିଯାଇଥାଏ। ଦେଉଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗାଡ଼ିରେ ଆସିଲେ। ସେଠି ଗାଡ଼ି ରଖାଇ ହୋଟେଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଡ୍ରାଇଭରକୁ ପଠାଗଲା। ଡ୍ରାଇଭର ବିଚରା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଗଲା ତାର ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ। ଯେତେ ହେଲେ ମାଲିକ ଝିଅ।

ଜଗନ୍ନାଥର ମନରେ ଏସବୁ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଭଳି ନାଚି ଯାଉଥାଏ। କାଲି ରାତିଠାରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—କାହିଁକି ଏମିତି ହେଉଛି। ବାସନ୍ତୀର ଦେହର ପରଶରେ ତାର ତନ୍ଦ୍ରା ଭାଙ୍ଗି ଗଲା। ସେ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲା ଯେପରି ସେ ସ୍ୱର୍ଗର ଅପ୍‌ସରା ଗହଣରେ ବୁଲୁଛି। ନାରୀର ସାନିଧ୍ୟ ସେ ବହୁତ ସମୟରେ ଲାଭ କରିଛି। ତଥାପି ତା'ର ଯୁବକ ପ୍ରାଣ ତଳି ପଡ଼ିଲା ବାସନ୍ତୀର କୋମଳ ସ୍ପର୍ଶରେ। ସେ ନିଜକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ। ମନର

ଉଦ୍ଦାମଭାବକୁ ସେ ଦବାଇ ରଖି ପାରିଲା ନାହିଁ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ । ବାସନ୍ତୀର ମୁହଁକୁ ଟାଣି ଆଣିଲା ନିଜର କୋଳକୁ । ଆଙ୍କି ଦେଇ ଗଲା ଅଜସ୍ର ଚୁମ୍ବନ କୋମଳ ଗଣ୍ଡଦେଶରେ ।

ଉତ୍ତଳା ପ୍ରାଣ । ବାସନ୍ତୀ ଭୁଲିଗଲା କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଦୁନିଆକୁ ପୁରୁଷର ସାନିଧ୍ୟ ପାଇ । ତାର ମନର ଅକୁହା ଭାଷା ପ୍ରାଣ ପାଇଲା । ମନ ଗୁନ୍ଥୁଁ ଥିଲା ଆହୁରି କିଛି କିନ୍ତୁ ଡ୍ରାଇଭରର ଡାକରେ ଦୁହେଁ ଚେତନା ପାଇଲେ । ଗାଡ଼ି ଚାଲିଲା ହୋଟେଲ ଅଭିମୁଖେ । ରାସ୍ତା ନ କଟିବା ହେତୁ ଡ୍ରାଇଭର ଗାଡ଼ି ନେଇ ଆଗେଇ ଗଲା ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଇ । ବିନ୍ଦୁସାଗର କୋଣରେ ଗାଡ଼ିରଖି ସେ ମଧ୍ୟ ଆସି ପହଁଞ୍ଚିଲା ।

ଖାଇବା ପର୍ବ ସରିଲାରୁ ଗାଡ଼ିନେଇ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ । କିନ୍ତୁ ବାସନ୍ତୀର ଅନୁରୋଧରେ କେଦାରଗୌରୀ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ଡ୍ରାଇଭର ପଚାରିଲା "ଆପଣମାନେ କଣ ଗାଧୋଇବେ ?" ଜଗନ୍ନାଥ ହଁ ଭରିଲା କିନ୍ତୁ ବାସନ୍ତୀର ଲୁଗା ନଥିବାରୁ ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ନାହିଁ କଲା । ଜଗନ୍ନାଥ ବା ଗାଧୋଇବ କିପରି । ଯାହା ତ ପିନ୍ଧି ଯାଇଛି ସେତିକି । ଅଧିକା ଗାଧୋଇବା ପାଇଁ ଥିଲେତ ? ଏହିପରି ଦୋଳାୟମାନ ଭାବନାରେ ଠିକ୍ ହେଲା ଯେ ଗୋଟିଏ ଗାମୁଛା କିଣାଯିବ । ସେଥିରେ ଗାଧୁଆ ପର୍ବ ସରିବ । ତାହାହିଁ ହେଲା । ଗାମୁଛା ଗୋଟିଏ ଡ୍ରାଇଭର କିଣି ଆଣିଲା । ସର୍ବସମ୍ମତିରେ ଗାଡ଼ି ଚାଲିଲା କେଦାରଗୌରୀ ଆଡ଼େ । ଗାଡ଼ି ପ୍ରଧାନରାସ୍ତା ଦେଇ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା ଓ ମନ୍ଦିରର ପଛ ପଟେ ରହିଲା । ଦୁହେଁ ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଚାଲିଲେ ମନ୍ଦିର ଆଡ଼େ ।

କିଛିଦୂର ଯାଇଛନ୍ତି ମନ୍ଦିରଆଡ଼ୁ ପାଟି ଶୁଭିଲା "ବୁଡ଼ିଗଲା — ବୁଡ଼ି ଗଲା" । କିଏ ବୁଡ଼ିଲା, କଣ ବୁଡ଼ିଲା ଏଇଆ

ଭାବ ଭାବ ଏମାନେ ମଧ ଦଉଡ଼ିଲେ କୋଳାହଳ ଶୁଭୁଥିବା ଦିଗକୁ । କେଦାରଗୌରୀ କୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚ ଯାହା ଦେଖିଲେ ସେଥିରେ ଜଗନ୍ନାଥର ଦେହ ଶୀତେଇ ଉଠିଲା । ସେ ଦେଖିଲା ପ୍ରାୟ ୧୦ଜଣ ଲୋକ ଠିଆ ହୋଇ ପାଟି କରୁଛନ୍ତି ଅଥଚ ବୁଡି ଯାଉଥିବା ଗୋଟିଏ ବାଳିକା ପାଖକୁ କେହି ସାହସ କରି ଯାଉ ନାହାଁନ୍ତି ଭୟରେ । ଯୁବତୀଟି ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ତିନି ଢୋକ ପାଣି ପିଇ ଗଲାଣି । ବୁଡୁଛି ଉଠୁଛି । ତଥାପି କେହି ଯାଉନାହାଁନ୍ତି । ଆଉ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନକରି ଜଗନ୍ନାଥ କମିଜଟା ଓହ୍ଲାଇ ଦେଇ ତର-ତରରେ ଗାମୁଛାଟା ବଦଳି ପକାଇଲା । ତାର ଦେହରୁ ଗଞ୍ଜି ମଧ ଓହ୍ଲାଇବା ପାଇଁ ତର ପାଇଲା ନାହିଁ । ସିଧା ଯାଇ ଗୋଟାଏ ଡିଆଁ କେ ପାଣିରେ ପଡ଼ିଲା । ସମସ୍ତେ ଉପରୁ ପାଟି କଲେ — ମୂର୍ଖଟା ବୁଡି ଯାଉଥିବା ଲୋକକୁ ଯାଉଛି ଧରିବାକୁ । ସବୁ ବର୍ଷତ ଏଇ ପୋଖରୀ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମଣିଷ ଖାଏ, ଏବର୍ଷ ବୋଧେ ଏ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଖାଇବ । ଦୁହେଁ ମରିବେ ! କାହାରି କଥାକୁ ଖାତିର ନକରି ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରଥମେ ଯାଇ ଧରି ପକାଇଲା ପଛ ପଟରୁ । ହାତ ବୁଲାଇ ଯୁବତୀଟି ଜଗନ୍ନାଥକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିଲା । ବୁଡିଗଲା ଲୋକ କୁଟାଖଣ୍ଡକରୁ ବ ଆଶ୍ରା ଲୋଡେ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି ଖୁବ୍ କସିକରି ଜଗନ୍ନାଥର ମୁଣ୍ଡର ବାଳ ଗୁଡ଼ାକୁ ଧରି ପକାଇଲା । ଜଗନ୍ନାଥ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲା ଛଡାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ତଥାପି ସାହସ ନ ହରାଇ ତାକୁ ବୁଲାଇ ଦେଲା ବୁଲାଇ ଦେବା ପରେ ସେ ବାଳଗୁଡ଼ାକୁ ଛାଡ଼ି ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଲା । ତାପରେ ବେଦୋଯ । ଦେହରେ ଜାପ ପଡି ଯାଇଛି । କଷ୍ଟେମଷ୍ଟେ ଉଠିଲା ଉପରକୁ ।

ପାଣିରୁ ଉପରକୁ ବା ଆସିବ କପରି । ଯୁବତୀଟି ଉଦ ଭୁଲୁ ଲଙ୍ଗଳା । ଦେହରେ ଲୁଗା ନାହିଁ । ଲୁଗାଟା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଖସି ଯାଇ

ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ଯାଇଛି । ଗାମୁଛାଟାଏ ମାଗିଲରୁ କେହି ବି ଶୁଣୁ ନାହାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଗୃତକପରି ଗୃହିଁଛନ୍ତି ଯୁବତୀର ଉଲଗ୍ନ ଅଙ୍ଗ-ସୌଷ୍ଠବ ଦେଖିବାକୁ । ଜଗନ୍ନାଥ ଶେଷରେ ଗୃହିଁଲା ବାସନ୍ତୀ ଆଡ଼େ । ବାସନ୍ତୀ ପ୍ରତିକାରର ଉପାୟ ନପାଇ ଗୃରିଆଡ଼କୁ ଗୃହିଁ ଇତସ୍ତତ ଆଖି ବୁଲାଇଲା । ସେ ଦେଖିଲା ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଗ୍ ଥୁଆ ହୋଇଛି । ବ୍ୟାଗରୁ ଦେଖାଯାଉଥିଲା ଗୋଟାଏ ଶାଢ଼ୀର ଧଡ଼ି ଅଂଶ । ଅନୁମାନରୁ ବ୍ୟାଗ୍ଟି ତା'ର ହୋଇଥିବ ଭାବି ଗଲା ସେଠାକୁ । କେହି କିଛି ନକହିବା ଦେଖି ଶାଢ଼ିଟି ଟାଣି ଆଣିଲା । ଆଉ ସବୁ ଜନତା ଛିଡ଼ିବିଛିଡ଼ି ହୋଇ ସେଇଠାରେ ପଡ଼ି ରହିଲା । ଶାଢ଼ିଟି ଆଣିଦେଲା ଜଗନ୍ନାଥକୁ । ଜଗନ୍ନାଥ ସେଇ ଶାଢ଼ିରେ ବେଢ଼ିରଣ ଦେଇ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଉପରକୁ ଆସିଲା । ଯୁବତୀଟି ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛାଡ଼ି ନଥାଏ ଜଗନ୍ନାଥକୁ । ଯୁବତୀଟିକୁ ଶୂନ୍ୟେ ଶୂନ୍ୟେ ଟେକି ନେଇଗଲା ପଣସଗଛ ଥିବା ଚଟାଣଟା ଉପରକୁ । ସେଠାରେ ପ୍ରଥମେ ଶୁଆଇ ଦେଲା । ତା'ପରେ ବାସନ୍ତୀ ଲାଗିଗଲା ତାର ଫାଷ୍ଟଏଡ୍ କାମରେ । ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜର ଛାତ୍ରୀ ସେଥିରେ ପୁଣି ସାଙ୍ଗରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଅଛି ଆଉ ଅସୁବିଧା କଣ ଅଛି ?

ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେହି ଯୁବତୀଟିର ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ନ ଥିଲେ ପ୍ରଥମେ ବାସନ୍ତୀର ନଜର ପଡ଼ିଲାରୁ ସେ ଚକ୍ରାର କରି ଉଠିଲା —କଳ୍ପନା— । ଜଗନ୍ନାଥ ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ଗୃରି ଆଡ଼କୁ ଗୃହିଁଲା । ବାସନ୍ତୀ ଜଗନାଥକୁ ହଲାଇ ଦେଇ କହିଲା ଏ'ତ କଳ୍ପନା ସେ ଏଠି କିପରି ?

—କଳ୍ପନା— ବିସ୍ମୟରେ ଗୃହିଁଲା ଜଗନ୍ନାଥ । ତାର ଭ୍ରୂକୁଞ୍ଚିତ ହୋଇଗଲା । ସେ କହିଲା ତେବେ ମୁଁ ... ବିବେକ

ଯାହା କହୁଥିଲ ଠିକ୍ -- ବାସନ୍ତୀର ପ୍ରାୟ ଏକ ଘଣ୍ଟା କାଳ ଆପ୍ରାଣ ଚେଷ୍ଟାରେ କଳ୍ପନା ଚେତନା ପାଇଲା । ଦରକାରୀ କେଇଟି ଔଷଧ ପାଇଁ ବାସନ୍ତୀ ଡ୍ରାଇଭରକୁ ପଠାଇବାକୁ ଜଗନ୍ନାଥକୁ କହିଲା ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଦୁଇ ପାହୁଣ୍ଡ ପଛକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲା ଡ୍ରାଇଭର ଆସି ସେଇଠି । ସେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତାକୁ ଔଷଧ ପାଇଁ ପଠାଇ ଦେଇ ପୁଣି ଫେରି ଆସିଲା । ଏତେବେଳକୁ କଳ୍ପନାକୁ ସାଥିରେ ଆଣିଥିବା ଲୋକମାନେ ତାକୁ ଘେରି ଗଲେଣି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଗାଧୋଉ ଥିଲେ କିନ୍ତୁ କଳ୍ପନାର ବୁଡ଼ି ଯାଉଥିବା ଦେଖି ତାଟକା ହୋଇ ରହିଗଲେ ସେମିତ ଓଦା ସରସର ହୋଇ । ସେମାନେ ଘେରି ଯିବା ଦେଖି ଜଗନ୍ନାଥ ଘୃଣାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ନ ରହି ହଟି ଯିବାକୁ କହିଲା । କିନ୍ତୁ ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ କହିଲା କଳ୍ପନାଦେବୀ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିଛନ୍ତି, ତେଣୁ— ଏତିକିରେ ବାସନ୍ତୀ ରାଗିଗଲା । ତାର ଓଠ ଥରି ଉଠିଲା । ସେ କହିପକାଇଲା **Ex pad** ପାଇଁ ଆପଣମାନେ ରହିଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଡବି ମରାଇବାପାଇଁ । ଏଇଆଡ — ଆଉ କିଛି କହି ପାରିଲା ନାହିଁ ସେ । ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ପୁଣି ନିଜ କାମରେ ଲାଗିଗଲା ।

ସମସ୍ତେ ଚୁପ୍ । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ କଳ୍ପନା ଉଠି ବସିଲା । ତାର ଲୁଗା ପଟା ସଜାଡ଼ି ନେଲା । ତା ପରେ ଚାରି ଆଡ଼କୁ ଆଖି ବୁଲାଇଲା । ଶେଷରେ ଲଜ୍ୟାରେ ତାର ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଦେଇ ଲାଜ ଅରୁଣିମା ଫୁଲ୍ଲ ହୋଇ ଗଲା । ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ବସି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଜଗନ୍ନାଥ କିମ୍ବା ବାସନ୍ତୀ କାହାରିକୁ ଚାହିଁ ପାରିଲା ନାହିଁ ଲାଜରେ ।

ବାସନ୍ତୀ ତାକୁ ସବୁକଥା ପଚାରିଲା କିନ୍ତୁ ବହୁତ ଲୋକ ଥିବା ହେତୁ ସେ କିଛି କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ବାସନ୍ତୀ କଳ୍ପନାକୁ ଧରି ଧରି ପ୍ରଥମେ ବୁଲାଇଲା ତା ପରେ ତାକୁ ଧରି ଗୋଟିଏ ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନକୁ ନେଇ ଗଲା ସେଠାରେ ଆମ୍ବ ବଉଳ ଗଛର ଛାଇରେ ବସିଲେ ଦୁହେଁ । ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିବା ବେଳେ ଦୁହିଁଙ୍କର ପାଣି ଗଳୁ ନଥିଲା । ବାସନ୍ତୀ ବାଧ୍ୟ କଲାରୁ ସେ ସବୁ କଥା ଫିଟାଇ କହିଲା । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ବାସନ୍ତୀ ନିଜ କାନକୁ ବି ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଜଗନ୍ନାଥର ଡାକରେ ବାସନ୍ତୀ ଉଠିବାକୁ ବାହାରିଲା କଳ୍ପନାର ଅନୁରୋଧ ତାକୁ ଅଟକାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଦୁହେଁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଉଠି ଆସିଲେ । ସବୁରି ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ଜଗନ୍ନାଥ ଆଉ ବାସନ୍ତୀ ଫେରିଲେ ଗାଡ଼ି ପାଖକୁ । ସେତେବେଳକୁ ତିନିଟା ବାଜି ଯାଇଥାଏ । ସିଧା ଫେରିଲେ ଘରକୁ ! ଗାଡ଼ି ବେଗ ଗତିରେ ଚାଲିଲା । ଫାଙ୍କାରାସ୍ତା ଚାରିଟା ପୂର୍ବରୁ ଆସି ସେମାନେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଘରେ ।

ପିଲାମାନେ କେଉଁ ଆଡ଼େ ଗଲେ ଏଇ ବ୍ୟସ୍ତତାରେ ସୁଚେତା-ଦେବୀ ବୈଠକଘରେ ବସିଥିଲେ । ସେ ଦିନ ନୂଆ ହୋଇ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣାରେ ଖେଳ ପଡ଼ୁଥାଏ "ଭାଇଭଉଜ" । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କାର୍ଡ ଦିଆଯାଇ ଥାଏ ଅଶୋକବାବୁଙ୍କ ଘରେ । ସୁଚେତା ଦେବୀ ଭାରି ଥିଏଟର ପ୍ରିୟ । ତାଙ୍କୁ ଚଳଚିତ୍ର ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ସାଧାରଣତଃ ଥିଏଟର ଯାଇଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ପହଞ୍ଚି ଯିବାରୁ ସେ ପ୍ରଥମେ ଡେରି ହେବାର କାରଣ ପଚାରି ବସିଲେ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଜଗନ୍ନାଥ କୃତିତ୍ୱ ଶୁଣିଲେ ସେ କ୍ରୋଧମୋଟ ଫୁଲିଗଲେ । ଆଉ କିଛି ନପଚାରି ସେ ପ୍ରଥମେ ଜଳଖିଆର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବାକୁ ବାହାରି ଗଲେ ।

ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ବାସନ୍ତୀ ନିଜ ନିଜ କୋଠରୀକୁ ଗଲେ ।

ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ନିକଟରେ ପାଇ କୋଟିନିଧି ପାଇଲା ଭଳି ହେଉଛନ୍ତି । ସହଜେ ଆଜି ମା ରହିବେ ନାହିଁ । ଆସିବେ ରାତି ଏଗାରଟାରେ । ପଲକ ଦେଇଛି ଦୁଇ କିଶୋର କିଶୋରୀଙ୍କୁ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ଆଗତ ପ୍ରାୟ । ସୁଚେତାଦେବୀ କାର୍‌ରେ ଚାଲିଲେ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ପ୍ରିୟବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ । ପ୍ରିୟବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କମଳମଣି ଦେବୀ ସୁଚେତାଦେବୀଙ୍କର ଏକ ଲେଖାରେ ଭଉଣୀ ସମ୍ପର୍କ । ସେଠାରୁ ଦୁହେଁ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଯିବେ ବୋଲି ଆଗରୁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ଆଗରୁ ସେ ଚାଲିଗଲେ । ଘରେ ରହିଲେ ଚାକର ଚାକରାଣୀ ଆଉ ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ବାସନ୍ତୀ ।

ବହୁତ ଦିନ ପରେ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ ଯୋଗୁଁ ପ୍ରିୟବାବୁ ଓ ତାଙ୍କର ସହଧର୍ମିଣୀ କମଳମଣିଦେବୀ ଆଜି ବହୁତ ତତ୍ପର । ତାଙ୍କଠାରେ ସେମାନେ କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବିବାହ କଥା ଉତ୍ଥାପନ କରିବେ ବୋଲି ଆଗରୁ ବିଚାର ରଖିଛନ୍ତି । ବାସନ୍ତୀ ପରି ଝିଅକୁ କିଏ ବା ବୋହୂ ନ କରିବ ? ରୂପରେ ଯେମିତି ଗୁଣରେ ବି ସେମିତି ।

ଆଗରୁ କମଳମଣିଦେବୀ ବୈଠକ ଘରେ ବସିଥିଲେ ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର କନ୍ୟା ଅପର୍ଣ୍ଣା —ବୟସ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୌବନ । ସୁଚେତାଦେବୀ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ପ୍ରଥମେ ଖବର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ପରେ ବହୁଦିନର ବହୁତ ଆଉର କଥା ପଡ଼ିଲା । କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ପ୍ରଥମେ କମଳମଣିଦେବୀ ଆରମ୍ଭ କଲେ— ଦେଖ ତୋ ଝିଅର ବାହାଘର କେବେ କରୁଛୁ ? କଣ ନିକଟରେ ନା ଡାକ୍ତରାଣୀ ହୋଇ ସାରିଲେ ।

—ନାଁ ଲୋ କମଳୀ — ବର୍ତ୍ତମାନତ ସେପରି କିଛି ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ନାହିଁ । ତେବେ ଆଗ ସେ ଡାକ୍ତରୀଟା ପାସ୍ କରି ସାରୁ, ତା' ପରେ ଦେଖିବା । ଆଜଠୁଁ ବାହା ଦେଇଦେଲେ ତ ପୋଥିରେ ତୋର ବନ୍ଧା ହୋଇଯିବ ।

—କାହିଁକି ? କଣ ବାହା ହୋଇ ପାଠ ପଢ଼ୁ ନାହାନ୍ତି ?

ଏତିକି ବେଳେ ପ୍ରିୟବାବୁ କହି ଉଠିଲେ – ବୁଝିଲେ ଦେଖ ବର୍ତ୍ତମାନତ ସବୁ ବାହା ହେବା ପରେ ପାଠ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି । ସେଥିରେ କ୍ଷତିଟା କଣ ?

—ନାଁ କ୍ଷତି କିଛି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବାହା ହୋଇ ସାରିଲେ ଘରଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରେ ବୁଡି ରହି ଡାକ୍ତରୀ ପରି ପାଠ ପଢିବା ବହୁତ କଷ୍ଟ । ତା ଛଡ଼ା ବର୍ତ୍ତମାନର ଗୋଟାଏ ଜିଲ୍ ବାଘ ହେବା ପରେ ତା ଥାଇ ନ ପାରେ । ତା ଛଡ଼ା birthର କଣ୍ଟ୍ରୋଲ କରାଇ ହେବ ନାହିଁ —କାଳାସୁ ନେଇଟରେ ରହିଁ ରହିଲେ ସୁଚେତାଦେବୀ ।

ଚାହା ଆସି ପହଞ୍ଚି ଗଲା । କମଳମଣିଦେବୀ ସୁଚେତାଦେବୀଙ୍କୁ ଚାହା ବଢ଼ାଇ ଦେଉଁ ଦେଉଁ ସୁଚେତାଦେବୀ କହିଲେ--ଛାଡ ମ ସେ କଥା, ଡେରି ହୋଇ ଯିବ ଶିଘ୍ର ଘରୁ ବାହାରିବା ପରା –

—ହଁ ଯିବାତ ଆହୁରି ଘଣ୍ଟାଏ ବାକି--କହି କମଳମଣି ଦେବୀ ଚାହା ପିଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ଅପର୍ଣ୍ଣା ବସି ବସି ସବୁ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲା । ଚାହା ଖାଉ ଖାଉ ସେ କହିଲା— ମାଉସୀ ବାସନ୍ତୀକୁ କେବେ ଆଣିବେ କହିଲେ, ଆଜ ଆଣିଲେ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ନା'ଲୋ ମା—ସେ ତାର ମାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଭୁବନେଶ୍ବର ଯାଇଥିଲା ତା ବାପାଙ୍କୁ ଛାଡିବାକୁ । ଏଇତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା

କାର୍‌ନେଇ ମୁଁ ଆସିଲି—ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଚ୍ଚାରୁ ମା’ଟା, ତମାର—

—କୋଉ ମାଷ୍ଟ୍ରେ କ ମାଉସି—କଲେଜ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ?

—ନା ମ ଝିଅ ? ସେ ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ୁଥିବା ବେଳେ ଯେଉଁ ପିଲାଟି ତାକୁ ପଢ଼ାଉ ନ ଥିଲେ ସେଇ ବାବୁ। ଭଲ ପିଲାଟିଏ। କଲକତାରେ ପଢ଼ୁଛି ସେ ଆସିଥିଲା ଛୁଟିରେ। ଗାଁରୁ ଆସିଛି ଏଇ ଦୁଇଦିନ ହେବ। ଏଠି ତ କେହି ନାହାନ୍ତି ତୋ ମଉସା କହିଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ଥାଉ ମୁଁ ଆସିଲେ ସେ ଯିବ।

ଏମିତି ଏମିତି ହୋଇ ବହୁତ ଆଉର ବହୁତ କଥା ପଡ଼ିଲା। ଟେଙ୍କିଶାଳ ଠାରୁ ଢେଙ୍କାନାଳ କଥା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଡ଼ିଗଲା। ମଝିରେ ମଝିରେ କମଳୀମାଦେବୀ ବାସନ୍ତୀର ବାହାଘର କଥା ଉଠାଉ ଥାନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ସୁଚରିତାଦେବୀ ଭାରି ଗୁଲକ। ସେ ମୋଟେ ସେ କଥାକୁ କାନ ଦେଉନଥାନ୍ତି। ସେ ଜାଣନ୍ତି ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏ କାମ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ। ସ୍ୱାମୀ ତାଙ୍କର ସର୍ବସ୍ୱ। ସେ ଯାହା କରିବେ କିମ୍ବା କହିବେ ସେଥିରେ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ। ସେ ତ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ।

ସମସ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରେନି କାହାକୁ। ଟନ୍ ଟନ୍ ହୋଇ ଘଣ୍ଟାରେ ବାଜିଲା ସାଢ଼େ ଛ’। ତଥାପି ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ବାକି। କୌଣସି ମତେ ସମସ୍ତ ସାରି ଯିବାପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ସୁଚରିତାଦେବୀ। ବାସନ୍ତୀର ବାହାଘର ସେ ମୋଟେରୁ ବୁଝୁ ନ ଥିଲେ। ତେଣୁ ସେ ସବୁବେଳେ କଥାଟାକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ।

ସେ। ଦେଖା ସରିଲା । ଗଲାବେଳେ ପୁନର୍ବାର କମଳୀମାଦେଙ୍କ ବାଗ୍‌ଘରର ବିଷୟ କହିବାକୁ ଭୁଲି ନ ଥିଲେ ।

ଦିନ ଗଡ଼ି ଚାଲିଲା । ସମୟ କାହାରିକି ଅପେକ୍ଷା କରି ନାହିଁ । ଜଗନ୍ନାଥ ଆଉ ବେଶୀ ଦିନ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ କଟକରେ । ସେ ତାର କର୍ମସ୍ଥାନକୁ ଚାଲିଗଲା । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଭବିଷ୍ୟତ ତାର ଆଗରେ ପଡ଼ି ରହିଛି । ଏ ସବୁ ବାହ୍ୟାଡମ୍ବର ପ୍ରତି ତାର ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ କର୍ମ ତା ପରେ ବାସନା; ଏଇତାହିଁ ତାକୁ କରିଥିଲା ପାଗଳ । କପରି ସେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିବ ସେଇଥିପାଇଁ ଥିଲା ତାର କାମନା ।

ପ୍ରଥମ କିଛିଦିନ ସୁରୁଖୁରୁରେ ଚିଠି ପତ୍ର ଚାଲିଲା । କିନ୍ତୁ ତା ପରେ ସାଧନାର ମୋହ ତାକୁ ସବୁଥିରୁ ଦୂରରେ ରଖାଇଲା । ସେ ଚିଠି ପତ୍ର ଦେବା ଆସ୍ତେ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା । ମାସେ ଦୁଇ ମାସ ଏମିତି ଗଡ଼ି ଚାଲିଲା । ବାସନ୍ତୀ ସବୁବେଳେ ଚିଠି ଦେଉଥାଏ । ତାର ଦେବତା ସେ । ମନ ପ୍ରାଣ ତାରି ପାଖେ ସମର୍ପି ଦେଇଛି । ତା'ର ନିଜ ଆୟତରେ କିଛି ନାହିଁ । ଅଶାନ୍ତ ମନ ମତା ଅମତା ନ ମାନି ଚାଲିଛି । ସବୁ ବେଳେ ଏକଇ ଚିନ୍ତା ।

ସମସ୍ତେ ସୀତା ନୁହନ୍ତି କି ସମସ୍ତେ ସତୀ ନୁହନ୍ତି । କେଇଟା ବା ସେମିତିକା ବାହାରିବେ । ନାରୀ ସାହା ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେଇଆ । ଦୁହିଁ ତୁ ଗୋଟାଏ କଥା । କିନ୍ତୁ ବିଧାତାର ଭିନ୍ନ ମତ । ସେ କରେ ଆଉ ପ୍ରକାର ।

ଜଗନ୍ନାଥ ପାଖରୁ ଚିଠି ପତ୍ର ନ ପାଇ ବାସନ୍ତୀ ଦିନକୁ ଦିନ କ୍ଷୀଣ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ତାର ମନ ଯେତେ ପାହା ହେଉଥିଲେ ନା କାହିଁକି ବଢ଼ିଲା ଝିଅ—ଉଠିଲା ମନ— ସହଜେ ବା କେତେବେକେ । ଆଖି ଆଗରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେଖା ଯାହାଁ ଘଟଣା । ହଜାର ହଜାର

ନଭେଲ୍‌ର ଉଲ୍‌ଗୁଣା ବାସନ୍ତୀ ମନରେ ଆଣିଲା ଘ୍ରାନ୍ତର୍‌। ସେ ଭାବିଲା— ବୋଧେ ସାର୍ ମୋତେ ଠକିଲେ। ସେତ ପିଲା ନୁହେଁ ଯେ କଲିକତା ସହର ବିଷୟରେ କିଛି ଯାଣେ ନାହିଁ। ପ୍ରତ୍ୟହ କାଗଜରେ ବାହାର୍‌ବାର ପଢ଼େ କପେରେର ବର୍ଣ୍ଣର ସ୍ମୃତି। କିଛୁନା କିଛି ଏହିପରି ଘଟଣା ଥାଏ। ଯଦି ଜଗନ୍ନାଥ ସେଇଥିର୍ କଣେ ହୁଏ।

ନଭେମ୍ବର ମାସ। ଶୀତର ପ୍ରବଳ ପ୍ରତାପ। ସେ ବର୍ଷ କାହିଁକି ନାହିଁ ନଥିବା ଶୀତ ପଡ଼ୁଥାଏ। ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜରେ ସରକାରୀ ଗ୍ରାଣ୍ଟ ୧ମ ବର୍ଷ ପିଲାଙ୍କୁ ମିଳିଲା। ସେମାନେ କଲିକତା ଯିବେ। ସେଠାରେ ପ୍ରାୟ ୧୫ ଦିନ ରହି ସବୁ ମେଡ଼ିକାଲ ବୁଲି ଦେଖି ଆସିବେ। ବାସନ୍ତୀ ତାର ଅନୁଗ୍ରହରେ ମ... ଯିବାକୁ ବାହାରିଲା। ସୁଚେତାଦେବୀ ଯଦିଓ ଝିଅକୁ ଏକାଟିଆ ପଠାଇବାକୁ ରାଜି ନଥିଲେ ତଥାପି ଅଶୋକବାବୁଙ୍କର କଥାନୁଯାଇ ଯିବାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ହେଲା। ବହୁତ ଆଲୋଚନା ପରେ ସ୍ଥିର ହେଲା ଯେ ବାସନ୍ତୀ ଏମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଯିବ, ସେଠି ଜଗନ୍ନାଥ ପାଖରେ ଯାଇ ରହିବ। ସେଥିପାଇଁ ଆଗରୁ ତା'ର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଇ ଜଗନ୍ନାଥ ପାଖକୁ ଆଗରୁ ଚିଠିପତ୍ର ସବୁ ଗଲା।

କଟକ ଛାଡ଼ି ଗାଡ଼ି ଠିକ୍ ସମୟରେ ଯାଇ କଲିକତାରେ ପହଞ୍ଚିଲା। ଦୀର୍ଘ ଛଅ ସାତ ମାସ ପରେ ପୁଣି ... ବରଫ ନଦୀ ଦେଖା। ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେ କଣ କରିବାର ଚେତନା ଆସିଲା। ପାରିଲା ନାହିଁ। ଗୁହକୁ ହାତ ପାଇଲା ଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଘଟଣା କଣ ଗାଡ଼ିର ଘଡ୍ ଘଡ୍ ଶବ୍ଦରେ ଯାଉଥାଏ ମନର ବେଗ ଗାଡିଟ। ଠାରିକର କହିଲା—ଝୋପିଏ ଆଗେଇ ଯାଉଥାଏ। ସାଙ୍ଗେ ବରଫ ପାଣି ଅଣାହୋଇ

ସାଥି ଝିଅମାନେ ଏକଥା ଶୁଣି ବହୁତ୍ ଥଟ୍ଟା କଲେ । କିନ୍ତୁ ବାହାର କରିବା ଉପରେ ବାସନ୍ତୀର କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ସେ ତା'ର ଗତିଲକ୍ଷ ଠିକ୍ ଧରିଛି । ଲକ୍ଷ ଠିକ୍ ଥିବାଯାଏ ତା'ର ଜୀବନରେ ଗତି ବଦଳି ପାରିବ ନାହିଁ । ବହୁତ ଝଡ଼ ଝଞ୍ଜାପରେ ଦେଖାଦେଲା ବିଶାଳ କଲିକତା ନଗରୀର ଅନେକ ଢେର ପ୍ରାସାଦ ସମୂହ । କଳକାରଖାନାର ଘିର ଘିର ନିନାଦ ତା'ର କାନରେ ସୃଷ୍ଟିକଲା ଝଡ଼ । ସେ ସେଥିରେ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ତା'ର ଆଖିଆଗରେ ଦେଖାଦେଲା ଜଗନ୍ନାଥର ଶାନ୍ତ କୋମଳ ଗୌର ମୁଖ ମଣ୍ଡଳ । ସେ ଅସ୍ଥିର ଚିତ୍ତରେ ଦୋଳାୟମାନ ହେଉଥିବା ବେଳେ ବିରାଟ କୋଳାହଳମୟୀ 'ହାୱଡ଼ା' ଷ୍ଟେସନର ପ୍ଲାଟ୍‌ଫର୍ମ ଆଗେଇ ଆସିଲା । ସାଥିମାନଙ୍କର ଡାକରେ ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରିକ୍ ସକ୍ ଲାଗିଲା ଭଳି ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ମୁଣ୍ଡ ଘୂରାଇ ପୁଣି ପଡ଼ି ଯାଉ-ଯାଉ ତା'ର ସାଥି ଜଣେ ତାକୁ କୋଳକୁ ଆଉଜାଇ ନେଲା ।

ସାଥିରେ ଯାଉଥିବା ପ୍ରଫେସର ମି: ଚୌଧୁରୀ ବୃଦ୍ଧ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱଭାବ ଖୁବ୍ ପିଲାଳିଆ । ସେ ଏପରି ଘଟଣାରେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସବୁ ଡାକ୍ତରୀ ପିଲାଏ ମିଳି ତାକୁ ଘେରି ବସିଲେ । ପ୍ରାଥମିକ ଚିକିତ୍ସାପରେ ଡା: ଚୌଧୁରୀ କହିଲେ [illegible] ମୁଁ କେଉଁଠି ଅନୁଭବ କରି ନ ଥିଲି । ଏଇଟା ସେଇଆ । [illegible] ପ୍ରଥମ । କେତେ ଥର ଏମିତି ପିଲାଙ୍କୁ ଆଣିଛି ସେ କରେ ଆଉ ପ୍ରକାର [illegible] ନ ଥିଲା ।

ଜଗନ୍ନାଥ ପାଖରୁ [illegible]ନାଥ ଆସିସେଇ କମ୍ପାର୍ଟମେଣ୍ଟ କ୍ଷୀଣ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ତାର [illegible] । ବାସନ୍ତୀ ସହପାଠିନୀ-କାହିଁକି ବଡ଼ିଲା ଝିଅ-ଉତ୍ତଳା [illegible] ଦେଖିଥିଲା ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେଖା [illegible]ପାର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା ।

ଘଟଣା କଣ ଜାଣିବା ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ବାସନ୍ତୀର ଏପରି ମୂର୍ଚ୍ଛା ଦେଖି ସେ ହତଜ୍ଞାନ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ସେ ପ୍ରଥମେ କିଛି ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ତା'ର ଚେତନା ଆସେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆଡ଼େଇଦେଇ ବାସନ୍ତୀର ମୁଣ୍ଡକୁ ନିଜ କୋଳ ଉପରକୁ ଉଠାଇ-ନେଲା । କୋଳରେ ଆଉଜାଇ ଧରି ସେ କହିଲା- ଆପଣମାନେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁନାହିଁ । ଶିଘ୍ର ଗୋଟାଏ ପାତ୍ରରେ କିଛି ପାଣି ଆଣନ୍ତୁ ।

ଜଣେ ପିଲା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଦଉଡ଼ିଯାଇ ନିକଟସ୍ଥ ଗୋଟିଏ ଦୋକାନରୁ କିଛି ବରଫ ନେଇଆସିଲା । ଜଗନ୍ନାଥ ଖୁସିହୋଇ ରୁମାଲରେ ବରଫ ମୁଣ୍ଡାଟିକୁ ରଖି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ବାସନ୍ତୀର ମୁଣ୍ଡଉପରେ ଘୁରାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଜଣେ ଏପରି ଅପରିଚିତ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ସମସ୍ତେ ହତବାକ୍ । ଯାହାହେଉନା କାହିଁକି ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ସହିତ ଥୋକେ ପିଲେ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା କରିବାରେ ଲାଗିଗଲେ । ତାଙ୍କର ସୂକ୍ଷ୍ମ ବୁଦ୍ଧିରେ ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ହାରିଗଲା । ସମସ୍ତେ ଡାକ୍ତର ସତ କିନ୍ତୁ ଏଇ ପାଣିପଟି ଦେବା କିମ୍ବା ବରଫ ଲଦିବା କାହାରି ମୁଣ୍ଡରେ ଢୁକି ନଥିଲା ସେତେବେଳେ । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ଲଜ୍ଜିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ।

ଗୋଡ଼ହାତ ଟିକିଏ ହଲିଲା । କମ୍ପାର୍ଟମେଣ୍ଟରୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଶୂନ୍ୟେ ଶୂନ୍ୟେ ବାସନ୍ତୀକୁ ଟେକି ବାହାରକୁ ନେଇଆସିଲା । ବରଫ ଲଦା ହେବାରୁ ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟାକ ଭିତରେ ବାସନ୍ତୀର ଚେତନା ଆସିଲା । ସେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ବଲବଲ କରି ଚାହୁଁଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଘଟଣା କଣ କିଛି ବୁଝିପାରୁ ନ ଥାଏ ।

ଚାରି ପାଞ୍ଚ ଥର ଉଠିଲା । ଠାରିକରି କହିଲା—ଟୋପିଏ ପାଣି ପିଇବାକୁ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବରଫ ପାଣି ଅଣାହୋଇ

ହୋଇଗଲା । ଲୋକେ ଘଟଣା କଣ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଭିଡ଼ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କଲିକତା ନଗରୀ କିଏ କାହାକୁ ପଚାରୁଛି । ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ମିଷ୍ଟି, କେଉଁଠା କାମ କେଉଁଠାକୁ ବଳାଉଛି । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଭିଡ଼ ଭାଙ୍ଗିଲା ।

ପ୍ରଦୋଷର ଝିଲିମିଲି ମନ୍ଦମଳୟ ଓ ବରଫର ଅତ୍ୟଧିକ ଶୀତଳତା ଯୋଗୁଁ ବାସନ୍ତୀର ଆଖି ଖୋଲିଲା । ସେ ପ୍ରଥମେ ଉପରକୁ ଅନାଇଦେଇ ତଟସ୍ଥ ହୋଇ ଲାଜରେ ଆଖି ବୁଜିଦେଲା । ସମସ୍ତେ ଅବାକ୍ । ଘଟଣା କଣ? କେହି ତ ଜଗନ୍ନାଥର ଶତ୍ରୁ ନୁହନ୍ତି । ପ୍ରଫେସର ମିଃ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ମନରେ ସୃଷ୍ଟି ଥିଲା ଅଶ୍ରାନ୍ତ ଝଡ଼ ବାସନ୍ତୀର ସଚେତନରେ ସେ ପଚାରି ବସିଲେ ପରିଚୟ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ତା'ର ପରିଚୟ ସଂକ୍ଷେପରେ ଦେଲାକ୍ଷଣି ମିଃ ଚୌଧୁରୀ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇଗଲେ । ସେ କହିଲେ "ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ବୋଧେ "ଅଶୋକ ବାବୁ Telegramme କରିଥିଲେ" ।

"ଆଜ୍ଞା ହଁ" କହି ଜଗନ୍ନାଥ ତଳକୁ ମୁହଁପୋତି ବାସନ୍ତୀର ଆଲୁଳାୟିତ କୃଷ୍ଣକୁନ୍ତଳକୁ କ ସଜାଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଗଲା ।

ତାପରେ ବହୁତ ଆଉର କଥା ପଡ଼ିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଆ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ମିଳିଗଲା ପାଥେୟ । ସେ ଜଗନ୍ନାଥକୁ ସଙ୍ଗୀକରି ସମୁଦାୟ କଲିକତା ନଗରୀ ବୁଲିବାର ସୁବିଧା କରାଇ ନେଲେ ।

ବାସନ୍ତୀ ଆସିଛି । ଜଗନ୍ନାଥ ସମ୍ଭାଳି ହୋଇ ରହୁଛି କେବେକେବେ । ପରୀକ୍ଷା ମୁଣ୍ଡଉପରେ । ତଥାପି ବାସନ୍ତୀ ସେଠି ରହିବା ଜାଣିଲାକ୍ଷଣି ତା'ର ସବୁଥିଲେ ଜୋର ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏଣେ ଆ ଭାବ ଭାବ ସେ ଯେ କେତେବେଳେ ଯାଏଁ ବାସନ୍ତୀର ମୁଣ୍ଡର କୁନ୍ତଳ ସଜାଡ଼ୁଛି ତାକୁ ଜଣାନାହିଁ । ମିଃ ଚୌଧୁରୀଙ୍କର ଡାକରେ ତା'ର ଭାବାନ୍ତରର ପୂର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛେଦ ପଡ଼ିଲା । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସେ ବାସନ୍ତୀକୁ ନିଜର କୋଳରେ ଆଉଜାଇ ନେଇ ଠିଆ କରାଇଲା । ବାସନ୍ତୀ ଓ

ଜଗନ୍ନାଥ ସେ ଦିନ ଟାକସିରେ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଟାକ୍ସି ସହୁଧର ଗ୍ଲଲେ ।

ପ୍ରାୟ ୨ଦିନ ଅତୀତ ହୋଇଗଲାଣି । ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ବାସନ୍ତୀ ଗୋଟିଏ ବଖରାରେ ରହୁଛନ୍ତି । ଗ୍ତି ଗ୍ତି ହେଉଛି । କିନ୍ତୁ କେହି ନିଜ ନିଜର ସମ୍ମାନରେ ଆଘାତ ପାଇନାହାନ୍ତି । ଜଗନ୍ନାଥ ସତକୁ-ସତ ଏଇ କେତେଦିନ ତାର ପଢ଼ାପଢ଼ି ଛାଡ଼ି ଏମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ବୁଲୁଛି । ସେଥିରେ ସେ ପାଉଛି ଆନନ୍ଦ । ନିରାନନ୍ଦ ଛାତ୍ରଜୀବନରେ ଯେତେବେଳେ ଆନନ୍ଦର ଟେଉ ଖେଳି ବୁଲେ ଏକା ଉପଭୋଗୀ ସିନା କଳିପାରିବ ତା'ର ମହତ୍ତ୍ୱ ।

କଥାରେ ଅଛି—"ବାସ୍ତବ ଅନୁଭବ ସିନା କରେ ଅନୁଭବ ବିଶ୍ୱେ, କି ଏ ଛବି ସମ୍ଭବ?"

ଜଗନ୍ନାଥ ଲେକ୍ କ୍ଲବର ଜଣେ ସଭ୍ୟ । ସେ ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରାୟ ଯାଏ ସେଠାରେ rowing କରିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ଏ କେଇଦିନ ଜଣେ ସାଥୀ ପାଇଛି ସେ । ପ୍ରତ୍ୟହ ଦୁହେଁ ଗ୍ଲଯାଉଛନ୍ତି lake ନିକଟକୁ । ବୋଟରେ ବସି ବହୁତଦୂର ଗ୍ଲଯାଆନ୍ତି ।

ଦିନକର ସନ୍ଧ୍ୟା । ଚନ୍ଦ୍ରାଲୋକରେ ଲେକ୍‌ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦାର୍ଥ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ସବୁଜଘେରା ବୃକ୍ଷଲତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଲେକ୍‌ଟି ଅପୂର୍ବଶୋଭା ଧାରଣ କରିଥାଏ । ଅନେକ ତରୁଣ ତରୁଣୀ, ବୃଦ୍ଧ ବୃଦ୍ଧା ଓ ଅନ୍ୟ କେତେ ତାଙ୍କର ବୁଲିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଏଇସବୁ ଦେଖିଦେଇ ବାସନ୍ତୀର ସବୁଜ ପ୍ରାଣ ଉଚ୍ଛୁଳି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଜଗନ୍ନାଥକୁ ବୋଟରେ ଲେକ୍ ଭ୍ରମଣ ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲା । ଜଗନ୍ନାଥକୁ ବୋଟପାଇଁ ଅସୁବିଧା ହେଲାନାହିଁ । ନିଜ ନିଜର କାଉଁ ସାହାଯ୍ୟରେ ବୋଟଟି ଭିଡାରେ ଆସିବାର ସ୍ଥିରହେଲା ।

ବାସନ୍ତୀ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଲେକ୍ ନେମଣର କମନୀୟତା କିଶୋର କିଶୋରୀ ପ୍ରାଣରେ ଆଣିଦିଏ ଅପୂର୍ବ ପୁଲକ । ସେଇ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଶହ ଶହ କିଶୋରୀ ହୁଅନ୍ତି ପଥହରା । ଲେକ୍‌ର କଳା ଝିଲମିଲ ପାଣିର ଦୃଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିକରିଏ ଭାବାନ୍ତର । ଏଇ ସବୁର ଶୋଭା ସମ୍ଭାରରେ ଆତ୍ମହରା ହୋଇ ବାସନ୍ତୀ ଜଗନ୍ନାଥର ଛାତି ଉପରେ କେତେ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେ ପଡ଼ିରହିଛି ଜାଣେନି ।

—ବାସନ୍ତୀ—ଡାକରେ ମଧୁଆ ସ୍ୱର । —ସାର— କହି ଅନାଇଁ ରହିଲା ବାସନ୍ତୀ ଜଗନ୍ନାଥ଼ ଆଡ଼େ ।

ଜଗତର ଆବର୍ଜନା ଗତିରେ ସବୁର ଗତି ଠିକ୍ ଭାବରେ ଚାଲିଥାଏ । ବୋଟ୍ ଚାଲିଛି – ସେମାନେ ବୋଟ୍‌ରେ ବସିଛନ୍ତି— ଏ ଖିଆଲ ସେମାନଙ୍କର ନାହିଁ ସେତେବେଳେ ।

ବୋଟ୍ ଯାଇ ଲାଗିଲା କୂଳରେ । ସେମାନେ ସେଠାରେ ବୋଟ୍‌ରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଚାଲିଲେ ସବୁଜ ଘାସ ଘେରା ପ୍ରାନ୍ତର ଅଭିମୁଖରେ ।

ବିରାଟ କଲିକତା ନଗରୀ । ଶୋଭାବାଜାର ଅପସରା ଭୁବନ ସେଁ । ପଡ଼ିଆରେ ଗୋଟିଏ ନିକାଞ୍ଚନିଆ ସ୍ଥାନରେ ବସିଲେ ଦୁହେଁ । ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ବିରାଜୁଥାଏ ତନ୍ଦ୍ରାଳସର ଛାୟା । ବାସନ୍ତୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ ଆତ୍ମହରା । ଜଗନ୍ନାଥର ମୋହ କ୍ଷଣିକ । ସେ ସାଙ୍ଗେ-ସାଙ୍ଗେ ବଦଳି ପଡିଲା । କଣ କରିବାକୁ ଯାଉଛି ସେ—

ଫେରି ଆସିଲେ ବସାକୁ । ଦିନଯାକର ଘୁରାଫେରାରେ କ୍ଳାନ୍ତ ଅବଶ ଶରୀରକୁ ବିଶ୍ରାମ ଦେବାକୁ ବିଛଣା ଧରିଲେ ଖିଆ-ପିଆ ସାରି ।

ଗୋଟିଏ ବେଡ୍ ରୁମରେ ପ୍ରାୟ ୩ ହାତ ବ୍ୟବଧାନ ମାତ୍ର । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଚହଲି ମନରେ ଆସୁଛି ସ୍ପନ୍ଦନ । ଅବିବାହିତ

କିଶୋର କିଶୋରୀ ଜୀବନରେ ସ୍ୱତଃ ଆସିଥାଏ । କିଏ ବା ତହିଁରୁ ବାଦ୍ ଯିବ । ଏକାଧିରେ ୧୫ ଦିନ କଟିଲା । ସାଥୀମାନେ ସମସ୍ତେ ଖୁହାଁଖୁହିଁ ହୋଇ ହସିଲେ । ପୁଅମାନେ କେତେ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କଲେ । ବୃଦ୍ଧ ପ୍ରଫେସର ନାକ ଟେକିଲେ । କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଯୁଗ । ସ୍ୱାଧୀନତାର ଦୁଆରେ ସବୁ କିଛି ଚଳପାରିବ । ଆକ୍ଷେପକରି କହିବା କାହାରି ହକ୍ ନାହିଁ ।

ପନ୍ଦରଦିନ ପରେ ସମସ୍ତେ ଫେରିଆସିଲେ କଟକ । ଯାତ୍ରା ସରିଗଲା । ବିଦାୟକାଳୀନ ଦୃଶ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନାତୀତ । ଯେଉଁ ସମ୍ଭାର ନେଇ ଆସିଥିଲା ଦିନେ ବାସନ୍ତୀ ତାରି ବଳୟରେ ଘଟିଲା ତା'ର ଅଧଃପତନ । ସବୁବେଳେ ଜଗନ୍ନାଥକୁ ପାଖରେ ପାଇବାପାଇଁ ଦିନ-ଦିନ ନାହିଁ ରାତି—ରାତିନାହିଁ ଭାବିଚାଲିଛି ଅନବରତ । ପଢ଼ାପଢ଼ି ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ଉଠିଲା । ବହି ଖୋଲିଲେ ବହିର ପନ୍ନେ ପନ୍ନେ ନାଚିଉଠିଲା ଜଗନ୍ନାଥର ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଆଉ ଦେହରେ ବିଦାୟକାଳୀନ ଉଷ୍ମ ପ୍ରସ୍ରବଣ । ଆମ୍ବହରା ବିରହିଣୀ ବିରହର ସ୍ରୋତରେ ଭାସିବୁଲିଲା । ବାପା ମା ଅଲିଅଲ ଝିଅର ଏତାଦୃଶ ଭାବନାରେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ଯେତେହେଲେ ମା—ମନତାର ସମ୍ଭାଳିବ କେତେକେ । ସେ କଥାଟା ପୁରାମାତ୍ରାରେ ଠଉରେଇ ପାରୁଥିଲେ । ସ୍ୱାମୀ ଯେ—ସେତ ନିଦାବସ୍ତୁ । ତା' ଛଡ଼ା ଯାହା ବୁଝିଥିବେ ସେଇଆ । ତାଙ୍କୁ କିଛି କହିବାର ସୁବିଧା ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ ସୁଚେତା ଦେବୀ ।

ରବିବାରଅ । କଚେରୀ କାମ ଜମିଦାରୀ କାମସବୁ ସାରି **Standard** ନେଇ ବସିଛନ୍ତି । ମୁହଁରେ **Capstan**ର ଅର୍ଦ୍ଧଦଗ୍ଧ ବଳକା । ପାଖରେ ସୁଚେତା ଦେବୀ ବସି ସିଲେଇରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ତାଙ୍କର ମୁହଁ ଖରଖର ହେଉଥାଏ କିମିତି ସୁବିଧା ପାଇଲେ ଟିକିଏ କଥାଟା ଉଠେଇବେ ଏଇ ସମୟରେ କାଗଜଟାକୁ

ଆଗକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ଅଶୋକ ବାବୁ କହିଲେ—ଦେଖିଲଣି ଗଲ୍ ୪ ଦିନତଳେ ଗୋଟିଏ ଅସବର୍ଣ୍ଣ ବିବାହ ହୋଇଛି । ବର ଓ କନ୍ୟାଙ୍କର ଦୁଇଟି ଫୋଟ ଏଠି ଦାହାରଛି । ତାହା ପୁଣି ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଇତିହାସ ।

ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଆଗ୍ରହରେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରି ସୁଚେତା ଦେବୀ କହିଲେ, "କଣ "—ମୁହଁରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ଛାୟାପାତ ।

ଏଇ ଝିଅଟି ଗୋଟିଏ ମୁସଲମାନ ବାଳିକା ଆଉ ପୁଅଟି ହିନ୍ଦୁ । ସେମାନେ ବ୍ରାହ୍ମ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ବିବାହ ହୋଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବିଭାଘର ପରେ ଜଣା ପଡୁଛି ଯେ ଝିଅଟି ମଧ୍ୟ ହିନ୍ଦୁ ।

ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୋଇ ସୁଚେତା ଦେବୀ କହିଲେ "ଭଲ କଥା । ବର୍ତ୍ତମାନତ ଆଉ ସେ ଯୁଗନାହିଁ । ତାଙ୍କର ପିତା ମାତାଙ୍କତ ସେଇ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ତ ମଣିଷ ସେଥିରେ କଣ ଅଛି । ହଁ—ଶୁଣୁଛ ଗୋଟିଏ କଥା—ଦିନେ ମୁଁ କମଳା ଘରକୁ ଯାଇଥିଲି ଯେ ସେ ଆମର ଏଇ ବାସନ୍ତୀ କଥା କହୁଥିଲା । ତା' ପୁଅଟି ବି,ଏ: ପାସ କରିବ ଏଇଥର । ତାକୁ ଯଦି ତ ଆମର ବାସନ୍ତୀର '—

ସତକଥା—ମୁଁ କିନ୍ତୁ ତୁମ ମତରେ ଏଇଠି ଏକମତ ହୋଇ ପାରୁନି । ତୁମେ ନିଜ କଥା ଥରେ ଭାବିଲ—ତୁମେ ଆଉ ମୁଁ—ତୁମର ଯୌବନ ଫୁଲଟି ଯେତେବେଳେ ଫୁଟିଆସିଲା କିଶୋରୀ ରୂପରେ ଯେତେବେଳେ ଏକାଠି ଧୂଳିଖେଳ ଖେଳୁଥିଲୁ—ବୋହୂବୋହୂକା ଖେଳୁଥିଲୁ ତା'ର ପରିଣତିରେ ତୁମେ ଭଲ ପାଇଥିଲ ମୋତେ ତୁମକୁ ସେଇ ଭାବପ୍ରବଣତା'ଇ କରିଥିଲା ଆତ୍ମହରା ଆଜି ସେଇଥିପାଇଁ ତୁମେ ନିଜେତ ସେଦିନ କହିଥିଲ, "ଅଶୋକ ଭାଇ, ଯଦି ମୁଁ ତୁମକୁ ବି ନ ହୁଏ ତେବେ

ଠେଉଡ଼ ଦେଇ ମରିବ," ତାଉପରେ ବହୁତ ଅଘଟଣ ଘଟିଯାଇଛି । ଶେଷରେ ତୁମେ ମୋତେ ବଞ୍ଚାଇଦେଲ । ନୁହେଁ କି ?

କଥା ମଝିରେ କଥା ଅଟେଇଁକେଇ କିଶୋରର ଅବସ୍ଥା ଉପଲବ୍ଧି କରି ସୁଚେତା ଦେବୀ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । କହିଲେ—ମଲା ଏଇକଥା ଗୁଡ଼ା କଣ ଏଇଠି କୁହାଯାଏ । ଆସି ବୁଢ଼ୀଟିଏ ହେଲଣି ତୁମର ସେଇ ପିଲାଳିଆ କଥା ଯାଇନି । ଆଉତ ସେ ବୟସ ନାହିଁ ।

ଯାହାକହ ପଛେ ଆମର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବାସନ୍ତୀକୁ ପଚାରିବା । ଆମେ ତାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇଛେ । ସିଏ ମୋର ତା' ଅବସ୍ଥାକୁ ଚାହିଁ ନିଶ୍ଚୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ ।

ଏଇ ସମୟରେ ପଶିଆସିଲା କଳ୍ପନା । ତା'ର ଉପସ୍ଥିତିରେ ଏମାନଙ୍କର କଥା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । କଳ୍ପନା ପଚାରିଲା—ମାଉସୀ, ବାସନ୍ତୀ କାହିଁ ?

"ଉପରେ ଶୋଇଛି ଯା ମା" କହିଲେ ସୁଚେତା ଦେବୀ । କଳ୍ପନା ସିଧା ସିଧା ବାସନ୍ତୀର ଘରକୁ ପଶିଗଲା । ବାସନ୍ତୀ ତା'ର ଖଟରେ ଶୋଇଛି । ଛାତି ଉପରେ ଗୋଟିଏ ରୁପା ବନ୍ଧେଇ ଫଟୋ ଧରିଛି ଯାବୁଡ଼ି । କଳ୍ପନା ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଇ ଫଟୋଟି ଉଠାଇ ଧରିଲାବେଳେ ଫଟ ନ ଛାଡ଼ି ବାସନ୍ତୀ ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠି ବସିଲା । ସାମନାରେ କଳ୍ପନାକୁ ଦେଖି ଚମକି ପଡ଼ିଲା ବାସନ୍ତୀ । ମୁହଁରେ କୁଟିଳ ହସ ଫୁଟାଇ ପଚାରିଲା - କଣ ସଞ୍ଚାରିକା ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁଠି ? ଏମିତି ଝଡ଼ ଖବରରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା —

ନାଁ ଏମିତି ଆସିଥିଲି । ହଁ, ତୁ ମୋ ବାହାଘରକୁ ଯିବୁ ନାହିଁ !

ବାହାଘରଟା କେଉଁଠି ହେଉଛି କି ? ଘରେ ତ ?

ମୁଁ ତ ଅସବର୍ଣ୍ଣ ବିବାହ କରୁଛି । ଘରେ ହେବ କେମିତି ?

କାହିଁକି ତୋର ଏ ଅଧୋପତନ । ତୁ ଦିନେତ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁଙ୍କୁ ଘୃଣା କରୁଥିଲୁ ।

ଆରେ ସେଦିନ ଯାଇଛି । ତେବେ କଥା ହଉଚି—

ଯାହାହେଉ, ବହୁତ ଦିନପରେ ତୁ ବାଗକୁ ଆସିଛୁ । ଭଗବାନଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ସମସ୍ତେ ସମାନ । ସମଗ୍ର ମାନବ ଜାତି ଗୋଟିଏ ବଂଶରୁ ଜନ୍ମ । ଆଜି ବଢ଼ି ବଢ଼ି ସେମାନେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ଖେଦି ଯାଇଛନ୍ତି । ହଁ ତୋର ବାହାଘର ! କାହାସହିତ ? ନିଶ୍ଚୟ କୌଣସି—

—"ସମାଜ ସଂସ୍କାରକଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ । ତୁ ଚିହ୍ନିଥିବୁ ବୋଧେ । ମନ୍ମଥ ନାଥ ସେନା—ପତ୍ର ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରାୟ ନାଁ ବାହାରେ ଅନେକ ସମୟରେ ।"

ହଁ ଏମିତି ତ କେତେ ଅଗାବଗା ଖଗା ସମସ୍ତଙ୍କର ନାଁ ବାହାରୁଛି । ତେବେ ତୋର ବର ଯେତେବେଳେ—

ସେ ସବୁ ଛାଡ଼ । ତୁ ଯିବୁତ ? କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟା ୭ଘଣ୍ଟା ସମୟରେ ସ୍ୱରାଜ ଆଶ୍ରମ ହତାରେ ବିଭାଘର ହେବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହେଉଛି ।

—ବାପା ଭାଇ ଆସିବେତ ?

—ସେମାନେ ଆସିବା ନ ଆସିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଖାତିର କରନାହିଁ ।

—ତୁ ଭୁଲ୍ କରୁଛୁ କଳା । ଦୁନିଆରେ ବାପା-ମା ଛଡ଼ା ଆଉ ସବୁ ସବୁସମୟରେ ସୁଲଭରେ ପାଇପାରିବୁ । ଗୁଣଥିଲେ କେତେ ଗୁଣଗ୍ରାହୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିବେ । ମନେଥିବ ତୋର ପ୍ରାୟ ବର୍ଷକ ତଳର ସେଇ କେଦାର ଗୌରୀ କଥା-

କେଦାର ଗୌରୀ ନାଁ ଶୁଣି ରାଗ ଓ ଘୃଣାରେ କଲ୍ପନାର ମୁହଁ ନାଲି ପଡ଼ିଆସିଲା । ଉପରେ ସହଜ ସୁଲଭ ଠାଣିରେ ବସିରହି କହିଲା, " ସେକଥା କହି କିଛି ଆଉ ଲାଭନାହିଁ । ଯାହା ଯାଇଛି ଯାଇଛି । ଫେରି ଆସିବାର ଉପାୟ ଅଉ ନାହିଁ । ମଣିଷ ଅବସ୍ଥାର ଦାସ । ଅଜାଣତରେ ପଡ଼ି—"

ମୁହଁରୁ ବାହାରି ଯାଉ ଯାଉ ଅଟକିଗଲା ହାତେ ଲମ୍ବର ଜିଭ କାମୁଡ଼ି । ତା'ର କଥାକୁ ବାସନ୍ତୀ ଠିକ ଧରି ପାରିଥିଲା । ସେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଯୋଡିଦେଲା—

କଳଙ୍କର ବୋଝ ମୁଣ୍ଡରେ ବୋହି ଆଉ ବହୁତ ଦିନ ଚାଲି ପାରିଲୁ ନାହିଁ ନୁହେଁ ? ଚରିତ୍ର ମଣିଷର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ । କି ଧର୍ମ କି ଦରିଦ୍ର, ସମସ୍ତେ ସେଇ ଟିକକ ଜଗି ଚାଲିବା ଉଚିତ୍ । ଯାହାର ସେଇତକ ନାହିଁ ସେ ତ ସବୁବେଳେ ପ୍ରତି ପଦେ ପଦେ ଅପଦସ୍ଥ ହେବଇ ହେବ । ଆଗୁ ଦେଖାଯାଉ ପରିଣତି କେଉଁଠି । ହଁ ତୁ ଆସିଛୁ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବି ।

ମୁଁ ଯାଉଛି ବାସ-ତୋର ଉପକାର ମୁଁ ସୁଝି ପାରିବି ନାହିଁ ଜନ୍ମ ଜନ୍ମାନ୍ତରେ ।

ଯାଉ ଯାଉ ଫେରି ପଡ଼ିଲା ପୁଣି କଲ୍ପନା । ତାର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ଫଟଟି କଥା । ସେ ବାଁରେଇ ପୁଣି ପଚାରିଲା-ଆଗୁ ବାସ ସେ ଫଟଟି କାହାର ? ତୁ ଟିକିଏ ଦେଖାଇଲୁ ନାହିଁ ତ । ତୋର ଭାଇଙ୍କର ଫଟ ହେବପରା । ମୁଁ ଛଡେଇ ନେବି ନାହିଁ ମ । ଦେଖା ଟିକେ ।

—ନା ସେ କିଛି ନୁହେଁ ତେବେ ବଳେ ବାହା ହେଲେ ତୁ ଜାଣିବୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ତ ଆଉ ତୋପରି ବାପ, ମାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ବାହାରି ଯାଉନାହିଁ ।

ବଜ୍ରବାଣ ପରି ଲାଗିଲା ବାସନ୍ତୀର କଥାଗୁଡ଼ାକ । କଳ୍ପନା ଆଜ କିଛି ନପଚାରି ଉଠି ଚାଲିଗଲା ।

ବାହାଘର । ଲୋକାରଣ୍ୟ ସ୍ୱରାଜଆଶ୍ରମ ଆଜ ଦୁଲୁକୁଛି । ସ୍କୁଲ କର୍ମୀ ଓ କର୍ମିଣୀ ଆଜ ଛନ୍ଦା ଛନ୍ଦ ହେବେ । ବ୍ରାହ୍ମଣର ଅନୁଷ୍ଟୁ ଉଚ୍ଚାରିତ ବେଦଘର ଶ୍ଳୋକ ସେଠି ନାହିଁ କି ବାରିକଆଣୀର ହାକିମୀ ସେଠି ନାହିଁ । ଖାଲି ଫୁଲମାଳ ପିନ୍ଧାଯିବ । କଳ୍ପନାର ପାଖେ ପାଖେ ବାସନ୍ତୀ ରହିଛି ।

ବାହାଘର ସରିଲା । ବର ଓ କନ୍ୟାଙ୍କୁ ଆଶିର୍ବାଦ ଦେବାପାଇଁ କେତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ସମାଜ ସଂସ୍କାରକ ଆସିଥିଲେ । ପ୍ରଧାନ ପୁରଧାଥିଲେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ । ଆଶିର୍ବାଦ ପରେ ଜଳପାନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ସବୁ କାମସାରି ଯେ ଯାହାର ଘରକୁ ବାହାରିଗଲେ । ବର ଓ କନ୍ୟା ଦୁହେଁ ଗୋଟିଏ ରିକ୍‌ସାରେ ବସି ଚାଲିଲେ ବରଘରକୁ ।

ପରଦିନ ସକାଳେ ବାସନ୍ତୀ ସବୁ ନିତ୍ୟ କର୍ମସାରି ଆସି ଚାହା ଖାଉଛି ମନଟା ତା'ର କାହିଁକି ଗୋଳେଇ ଘାଣ୍ଟି ହେଲା କୌଣସିଥିରେ ତା'ର ମନ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ୯ଟାରେ କଲେଜ । ହଠାତ୍ ତାରିଖ ଉପରେ ନଜର ପଡ଼ିଲା କ୍ଷଣି ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ବସିରହିଲା । ଆଜ ଜଗନ୍ନାଥର ପରୀକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ ।

ଡାକ ପିଅନର ଡାକ ମଗ୍ନରତା ବାସନ୍ତୀ କାନରେ ବାଜିଲା କ୍ଷଣି ସେ ଉଠି ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ସୋଫାର ବାଡ଼ରେ ଲଗାର-ଙ୍ଗାନ ଲାଗିରହି ଚିରିଗଲା । ସେ ପ୍ରତି ତା'ର ନଜର ନାହିଁ । ଚିଠିଟି ଟାଣିନେଇ ସେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଲଫାପା ଖୋଲି ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଉଦ୍ଭବ ମନ ତା'ର ଆନନ୍ଦାତିଶଯ୍ୟରେ ଦୋଳାୟମାନ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ନିଜେ ନିଜକୁ ଭୁଲିଯାଇଛି । ମା ଙ୍କର

ତାକ ପ୍ରତି ତାର ମୋଟରୁ ନଜର ନାହିଁ । ସେ ସିଧା ସିଧା ନିଜର କୋଠରି ଭିତରକୁ ଯାଇ ଷ୍ଟାଣ୍ଡଫ୍ରେମ୍‌ରେ ଥିବା ଫଟୋଟିକୁ ଏକ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଛି ।

ମା ଝିଅଙ୍କର ଏତାଦୃଶ ସ୍ୱଭାବ ପରିଲକ୍ଷିତ କରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ସେ ଝିଅର ପଛେ ପଛେ କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ । ଏସବୁ କାଣ୍ଡଦେଖି ସେ ପ୍ରଥମେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ମନ ଭିତରେ ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରତି ଦୟାଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେତେବେଳେ ସେ ସବୁ କେଉଁଆଡେ ଉଭେଇ ଗଲା । ସେ କିଛି ନ କହି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ।

ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଏପରି ବିଶ୍ୱରୂପ ଦର୍ଶନରେ ପ୍ରଥମେ ଅଶୋକ ବାବୁ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପଚାରିବାକୁ ବା ତର କାହିଁ ? ବାଣ ବର୍ଷିଲା ପରି ଅନର୍ଗଳ ସୁଚେତା ଦେବୀଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରୁଥାଏ । ସବୁ ଘଟଣାଟା ଶୁଣିସାରି ସ୍ୱାଧୀନ ଚେତା ଅଶୋକ ବାବୁ କହିଲେ, "ସେ ସବୁ ବାଜେ କଥା । ମୋ ଝିଅ ଏମିତି ବଜାରବୁଲା ନୁହେଁ ଯେ ଅପାତ୍ରରେ ନିଜକୁ ସମର୍ପଣ କରିଦେବ ।"

ଏଇ ପଦକ କଥା ସୁଚେତା ଦେବୀଙ୍କର ମନରେ ଭୀଷଣ ଆଘାତ ହେଲା । ସେ ଗର ଗର ହୋଇ ଆଉ କିଛି ଭରସି କରି କହିଲେ ନାହିଁ । କେବଳ ଏତିକି ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରିଲା— "ତୁମେ ଜାଣ, ତୁମ ଝିଅ ଜାଣେ । ମୋତେ ଯେମିତି ସେ ବିଷୟରେ କେହି ପଦଏ ହେଲେ ନ କହନ୍ତି ।"

ଏତେ କାଣ୍ଡ ଘଟି ଯାଇଛି ଏ କଥା ବାସନ୍ତୀ ଯାଣେନାହିଁ । ଘଣ୍ଟାରେ ଠନ୍ ଠନ୍ କରି ୧୦ ବାଜିଲା । ତଥାପି ପାଗଳୀ ବାସନ୍ତୀ କଳ୍ପନାର ବିଶ୍ୱଧର ସୁଖ କଥା ଭାବି ବେଳକୁ ବେଳ ଅଥୟ

ହୋଇଉଠିଲା । ସୁଚେତା ଦେବୀ ସବୁ ଦେଖି ନ ଦେଖିଲା ଭଳି ହେଲେ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ କଥାକୁ ଏଡ଼ି ଦେବାକୁ ତାଙ୍କର ଜୁ କେତେ । ଭିତରେ ଭିତରେ ତାଙ୍କ କାନରେ ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ିଲା—ଯେମିତି ହେଲେ ସେ ପ୍ରଫୁଲ ସାଙ୍ଗରେ ବାସନ୍ତୀର ବାହାଦେବେ ।

ଦିନ ଯେତିକି ଗଡ଼ି ଚାଲିଛି କାନରେ ମନ୍ତ୍ରଫୁଙ୍କା ସେତିକି ଆଟେଗାଉଛି । ସତର କଥାରେ ସଞ୍ଜଭୁଲେ । ଯେତେହେଲେ ସ୍ତ୍ରୀ ତ । କେତେଦିନ ବା ତାଙ୍କର କଥାକୁ ଏଡ଼ି ଦେବେ । ସ୍ତ୍ରୀପୁବାକୁ ଓ କମଳମଣି ଦେବୀ ବାରମ୍ବାର ଆସି ସେଇକଥା ଉଠେଇଲେ । ଝିଅ ବୋଝ ଗଲେ ଗଲା । ପରପାଇଁ କାହିଁ ଏତେ ମୁଣ୍ଡ ବ୍ୟଥା । ଏଇକଥା ଭାବି ଶେଷରେ ଅଶୋକ ବାବୁ ରାଜି ହେଲେ ।

ସେ ଦିନ ଥାଏ ରବିବାର । ବାସନ୍ତୀ କଳ୍ପନା ଘରଆଡ଼େ ବୁଲି ଯାଇଛି । ବିଭାଘର ପରଠାରୁ କେବେ ସେ ଯାଇନି କଳ୍ପନା ଘରଆଡ଼େ । ମଉଜ କରିବା ପାଇଁ ଲୁଚି ଲୁଚି ସିଧା ପଶିଗଲା କଳ୍ପନାର ଶୋଇବା ଘରଭିତରେ । ସେ ତ ଆଖିକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ତା'ର ମୁଣ୍ଡ ଝାଇଁ ଝାଇଁ ମାରିଗଲା । ପଛକୁ ଆସିବ କି ଆଗକୁ ଯିବ, କିଛି ଠିକ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ ସେ । ଚାରିଆଡ଼ ଅନ୍ଧାର ଦେଖାଗଲା । ଲଥ କିନା ପଡ଼ିଗଲା ଚଟାଣ ଉପରେ ।

ହୋଶ ଫେରିଆସିଲା ବେଳକୁ କଳ୍ପନା ତାକୁ ବିଞ୍ଚୁଛି । ସେ ଚଟ୍ କରି ଉଠି ପଡ଼ିଲା । କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟ ଏପରି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଅବସ୍ଥା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲା । ସେ ଲାଜରେ ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇ ପାରୁ ନଥାଏ ସତ, କିନ୍ତୁ ଅଭଦ୍ରାମୀ ହେବାର ଭୟରେ ବାଧ୍ୟହୋଇ ରହିଥାଏ । ବାସନ୍ତୀ ରାଗରେ ନାଲି ପଡ଼ିଲାଣି ସେତେବେଳକୁ । ସେ ଥର ଥର କଣ୍ଠରେ କହିଲା—'ମଲୁନାହିଁ କଲି ! ବାହାସାହା ହୋଇ ସ୍ୱାମୀର ପ୍ରେମକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖାନ କରି ଦିନ ଦ୍ୱିପହରେ ମାଡ଼ିଛୁ

ପର ପୁରୁଷର ମନଚଖା ପ୍ରେମରେ । ସ୍ୱାମୀ ଦେବତା । ତାଙ୍କୁ ଠକି ଏହିପରି ଅବୈଧ ପ୍ରଣୟ କେତେଦିନ ଚଳେଇବୁ ? ବରାଡ଼ି ଆଖିବୁଜି ଦୁଧ ପିଇଲେ ସେ ଭାବେ କେହି ଦେଖୁନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମନକୁ ପଚାରୁନା—ତୁ ଆଜି ୩ଟିର ମା' ହୋଇ ସାରିଛୁ, ଆଉ ବାକି ରଖିଛୁ କଣ ? ପଦ୍ମଲଦିନ ଦେଖାରେ କେଉଁ ଅର୍ଥ ବାଢ଼ିଲୁ ? କାହିଁକି ବିଚରାଟିକୁ ବାହାହୋଇ ତା'ର ସମସ୍ତ ସୁଖ ନଷ୍ଟ କରିଛୁ ? ଯାହା ଯାଇଛି ଯାଇଛି । ସ୍ୱାମୀ କଣ ତୋ ମନକୁ ପାଉନି ? କିନ୍ତୁ ଯାହା କହ ତୁ, ମୋର ଧାରଣା ଯିଏ ଶହେସ୍ତ୍ର ଶଯ୍ୟାର ନାୟିକା ହୋଇ ଆସିଛି ସେ ଗୋଟିଏ ଶଯ୍ୟାରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବ କିମିତି ?—

—କହି ସିଧା ସିଧା ଚାଲି ଆସିଲା ବାସନ୍ତୀ ବାହାରକୁ ।

ରିକ୍ସା ଖଣ୍ଡିଏ ଡାକି ଭଙ୍ଗାମନ ନେଇ ଘରକୁ ଫେରିଲା । ବାସନ୍ତୀ ବାହାରକୁ ଯାଇଛି, ଫେରିବ ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳକୁ— ଏଇ ଧାରଣାରେ ସୁଚେତା ଦେବୀ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ଆରମ୍ଭ କରି ନେଇଛନ୍ତି ବାସନ୍ତୀର ବିଭାଘର କଥା । ବାସନ୍ତୀ ଯେ ଆସିଲାଣି ଏ କଥା କାହାରିକୁ ଜଣାନାହିଁ । ତା'ର ନିଜର କଥା ପଡ଼ିଛି । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଦୁଆର ବନ୍ଧରେ ଟିକିଏ ରହି ଶୁଣିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସୁଚେତା ଦେବୀଙ୍କର ଖିଆଲ ନାହିଁ, ସେ କହିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । "ବାସନ୍ତୀତ ଜନ୍ମିତ ଝିଅ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ଜାଣିବାକୁ ସେ ଆମର ନିଜର ଜନ୍ମିତ । ୬ ମାସର ପିଲାକୁ ତା ମା କୋଳରୁ ଉଦ୍ଧାରକରି ଆଜି ୧୯/୨୦ ବର୍ଷର କରିଛି । ଯାହାହେଲେ ବି ସୁଦ୍ଧା ସେ ମୋର । ଆମେ ଯେତେବେଳେ ତାଂକୁ ଆଣିଲୁ ସେତେବେଳେ ତୁମେ ଥିଲ ବିହାରରେ—ନୁହେଁ ? ନନ୍ଦାବତୀ ସମସ୍ତରେ ବୁଲି ଆସି ଆମେ ପାଇଛେ କନ୍ୟାରତ୍ନ । ଭଗବାନ-

ଦତ୍ତ ରହନ୍ତୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଅବହେଳା କରିନ । କିନ୍ତୁ—

"ଆମର ଆଉଅଛି-କିଏ କୁହନ୍ତ । ବାସ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ନୟନର ମଣି । ତାକୁ ଛାଡ଼ି ମୁଁ କୌଣସି ଆଡ଼େ ଏକା ରହିପାରେନା । ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହାଥିବ ।"

ସବୁ ଶୁଣି ନଶୁଣିଲା ପରି ବାସନ୍ତୀ ଚାଲିଗଲା ସେଇବାଟ ଦେଇ ନିଜର କୋଠରୀକୁ । ତାକୁ ସବୁ ଅଡୁଆ ଅଡୁଆ ଲାଗିଲା । ସେ ବହୁତ ଭାବିଲା । ଭାବନାର ସୂଅ ସହିତ ତାଳଦେଇ ସେ ଘରର ଏକଡ଼ରୁ ସେକଡ଼ ଘୂରି ବୁଲିଲା । ଶେଷରେ ଆସି ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି ରହିଲା । ଆଉକିଛି କଥା ତା'ର ମୁଣ୍ଡରେ ପଶିଲା ନାହିଁ । କେବଳ ଗୋଟିଏ କଥା—"ମୁଁ ଏ ଘରର କେହି ନୁହେଁ—ପାଳିତା ?"

ଯେତିକି ଯେତିକି ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା ସେତିକି ସେତିକି ତା'ର ମୁଣ୍ଡ ଗୋଳମାଳ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଭାବିଭାବି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସନ୍ଧ୍ୟା ନଇଁ ଆସିଲା । ଡାଆଣିଆ ଖରା ଗଛଲତାର ଅଗ୍ରଭାଗ ସବୁକୁ ରୂପେଲି ଆଭାରେ ରଙ୍ଗିତ କରି ଦେଇଥାଏ । ସୁଚେତା ଦେବୀ ଉପରକୁ ଉଠି ଆସୁଥିଲେ ତାଙ୍କର କେଶ ପ୍ରସାଧନ ନିମନ୍ତେ । ତାଙ୍କର ନଜର ପଡ଼ିଲା, ବାସନ୍ତୀର କୋଠରୀ ଉପରେ—ଠିଆମେଲା ରହିଛି । ତାଙ୍କର ମନରେ ଚମକ ଲାଗିଲା—କିଅନାହିଁ, ଘର ନଖୋଲା ହେଲା କେତେବେଳେ ? ଘଟଣା ଜାଣିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଯାଉ-ଯାଉ ବାସନ୍ତୀର ଅସଜଡ଼ ଶରୀର ଖଟ ଉପରେ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ସେ ଭାବି ପାରି ନ ଥିଲେ ଯେ ବାସନ୍ତୀ ଆସି ଶୋଇଥିବ । ସେ ଧିରେ ଧିରେ ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ

ମେଞ୍ଚାଏ ଊ଼ୁବନ୍ତ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ସୁନେଲି କିରଣ ବାସନ୍ତୀର ମୁହଁ ଉପରେ ପଡ଼ି ଅପୂର୍ବ ଶୋଭାରେ ବିଭୂଷିତ କରାଇଛି ।

ମନରେ ଅନେକ ଧାରଣା ଖେଳି ବୁଲିଲା । ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ସୀମାବଦ୍ଧ ରହିଲା ବାସନ୍ତୀର ସୁଗୋଲ ଗୌର ଗଣ୍ଡଉପରେ । ଆଖିର ଦୁଇଧାରରୁ ଦୁଇଟି ଜଳ ରେଖା ଲମ୍ବିଯାଇଛି । ସେ କାରଣ ଯେତେ ଠଉରେଇଲେ ମନରେ କିଛି ପଶିଲା ନାହିଁ । ମା'ମନ ଯେତେହେଲେ । ସେ ନିଜର କାନିରେ ଚକ୍ଷୁରୁ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଥିବା ଲୋତକ ଧାର ସବୁ ପୋଛି ଦେଉଁ ଦେଉଁ ଚମକି କରି ଉଠିଲା ବାସନ୍ତୀ । ମାଙ୍କୁ ନିଜର ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ଦେଉଥିବାର ଦେଖି ଲଜ୍ୟାରେ ଉଠି ଚାଲି ଆସିଲା ବାହାରକୁ । କାରଣ ଖୋଜି ନପାଇ ସୁଚେତା ଦେବୀ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଲେ !

ଦିନ ଗଡ଼ିଚାଲେ । ସେ କାହାରକୁ ଅପେକ୍ଷା କରେ ନାହିଁ । ଏହାଭିତରେ ଯଗନ୍ନାଥର ପରୀକ୍ଷା ସରି ଯାଇଛି । ସେ କଲିକତାର ସବୁ ମୋହ ତୁଟାଇ ଦେଇ ଚାଲି ଆସିଛି ଗାଁକୁ । ଗାଁରେ ଜଗନ୍ନାଥ ପାଇଁ ମଦନୀ, ଲୀଲା, ପଞ୍ଚୁଆ ଓ ସରସୀ ସମସ୍ତଙ୍କର ଆନନ୍ଦର ସୀମା ନାହିଁ । ଜଗନ୍ନାଥର ମନଦୁଃଖ ପୂର୍ବକଥା ନେଇ । ଜଗନ୍ନାଥ ବହୁତଥର ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ କଟକ ଆସିପାରୁ ନାହିଁ । ଆଜ—କାଲି, ଏମିତି ହେଇ ସେ ରହିଯାଇଛି ।

ଗ୍ରାମରେ ଗୋଟିଏ ନାରୀମଙ୍ଗଳ କେନ୍ଦ୍ର ଖୋଲା ଯାଇଛି । ସେଥିରେ ଶ୍ରୀମତୀ କଳ୍ପନା ସୁନ୍ଦରୀ ଦେବୀ **Organiser**—ଏଇ କଥାଟା ଜଗନ୍ନାଥ ମନରେ ଅନେକଟା ଭାବାନ୍ତର ଆଣୁଥାଏ ।

ଦିନକର କଥା ପ୍ରାୟ ୩ଟା ସମୟ ହେବ । ନିଜର ଚିଠିପତ୍ର କିଛି ଅଛିକି ନାହିଁ ଦେଖିବାପାଇଁ ସେ ଯାଇଥାଏ **Post office**

Post office ଯିବାକୁ ହେଲେ ନାରୀମଙ୍ଗଳ କେନ୍ଦ୍ର ବାଟଦେଇ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେପ୍ରତି ତାର ଖିଆଲ ନାହିଁ । ଯାଉ ଯାଉ ପଛରୁ ନାରୀକଂଠର ମଧୁର ରାଗିଣୀ ଶୁଣି ଫେରି ଚାହିଁଲା । ନାରୀ ମଙ୍ଗଳ କେନ୍ଦ୍ରର ଗୃହ ସାମନାରେ ଠିଆ ହୋଇ କଳ୍ପନା ଦେବୀ ଡାକୁଛନ୍ତି । ଟିକେ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ କହି P.O. ଆଡ଼େ ଆଗେଇ ଚାଲିଲା ଜଗନ୍ନାଥ ।

—କଳ୍ପନା ତେବେ କେନ୍ଦ୍ର ପରିଚାଳିକା, ନାରୀ ସେବିକା— କିରି କିରି ହୋଇ ହସି ଉଠିଲା ଜଗନ୍ନାଥ । ଯେଉଁ ନାରୀକୁ ଦିନେ ମଣିଷ ଗନ୍ଧ ଲାଗୁଥିଲା—ଯେ ଶତ ଶଯ୍ୟାର ନାୟିକାସାଜି ଘଣ୍ଟାକୁ ଘଣ୍ଟା ସଜବାଜ ହୋଇ ବସୁଥିଲା ନାୟକର ଅପେକ୍ଷାରେ—ସେ ଆଜି ସେଣ୍ଟ୍ରାରେ ପଶି ଶଙ୍ଖ ପାଲଟି ଯାଇଛି । ଭବ ଚାଲିଛି ତା'ର ପୂର୍ବ ଇତିହାସ । ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ ନିକଟରେ ହେଉଁ ହେଉଁ Post man ଦୁଇଟି ଟେଲିଗ୍ରାମ ଜଗନ୍ନାଥ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା ।

ଦୁଇଟିଯାକର ଠିକଣା ପଢ଼ିଲା—ଗୋଟିଏ ଆସିଛି କଲିକତାରୁ, ଆଉ ଗୋଟିଏ କଟକରୁ । କଟକରୁ ଟେଲିଗ୍ରାମ—ତା ମନରେ ପାପଛୁଇଁଲା । କଣହେଲା ? କଟକରୁ ଟେଲିଗ୍ରାମକାହିଁକିଏ ? ଖୋଲିଦେଲା ଲେଖା ଅଛି--

Basanti Serious Start immeditely Asok.

ଆଉ ଟେଲିଗ୍ରାମଟି ପଢ଼ିବାକୁ ଆଉ ସମୟ କାହିଁ ? ପାଗଳ ହୋଇ ଉଠିଲା ଜଗନ୍ନାଥ । ତା'ର ପ୍ରିୟତମା ବାସନ୍ତୀ ଆଜି ରୋଗଶଯ୍ୟାରେ, ଅଥଚ— । ପାଗଳ ପରି ହୋଇ ଦଉଡ଼ିଲା ଏକମୁହାଁ ହୋଇ ଘରଆଡ଼େ । ସେତେବେଳେ ଭଦ୍ରାମୀ ଅଭଦ୍ରାମୀ ଭୁଲି ସେ ଦଉଡ଼ି ଚାଲିଗଲା । ତା'ର କଳ୍ପନାର ଡାକ ପ୍ରତି ନଜର

ନାହିଁ । ମନ ପୋଡ଼ି ଯାଉଛି—ଯୋଡ଼ି ହେଲେତ ଭଲ, ନ ହେଲେ କେତେବେଳେ ଯେ କଣ ହୋଇଯିବ ।

ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଘରେ ପହଞ୍ଚି ନିଜର ଲୁଗା ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡିଏ ଷ୍ଟେଟ ସୁଟ୍‌କେଶରେ ଧରି ସେଇ ପୋଷାକରେ ବାହାରିଲା କଟକ । ମଦନମୋ ପୁଅର ଏପରି ରୀତି ଦେଖି ପ୍ରଥମେ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଶୁଣିଲେ ଯେ ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କ ଝିଅ ବାସନ୍ତୀ ରୋଗଶଯ୍ୟାରେ ଓ ଟେଲିଗ୍ରାମ ଆସିଛି ଜଗନ୍ନାଥ ନାଁରେ ଆଉ କୌଣସି ଦ୍ୱିଧା ନ କରି ସେ ହଁ ଭରିଲେ ।

ସାଇକେଲ୍ ଟିଏ ଧରି ଛୁଟିଲା କଟକ । ପ୍ରାୟ ଏକ କାଳୀନ ବାରଘଣ୍ଟା ସାଇକେଲ୍ ଚଳାଇବା ପରେ ସେ ଆସି ଧରିଲା କଟକ ; ମନର ଆବେଗତା ସାଇକେଲ୍ ର ଗତିକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରିପକାଇଲା । ଦୂରତ୍ୱ ନିକଟେଇ ଆସୁଥାଏ ଯେତିକି ମନର ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନତା ବଢ଼ୁଥାଏ ସେତିକି । ନବ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଭଗବତ୍ ଚିନ୍ତା ସବୁବେଳେ ଘୋରିହେଲା । କେତେ ଯେ ଢିଆଁ ଦେବତା ମନାସିଗଲା ଜଗନ୍ନାଥ ସେତେବେଳେ ତା'ର ଖିଆଲ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଚଣ୍ଡୀଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଦେବା ଦେବୀ ପଛରେ ରହିଗଲେ ।

କେତେବେଳେ ଯେ ଗାଡ଼ିଆସି ଅଟକି ଗଲା ଟି ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ସେ ଖିଆଲ ନାହିଁ ଗାଡ଼ିଟିକୁ ବାହାରେ ପକାଇ ଦେଇ ଆଗ ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା । ସିଧା ସିଧା ଉଠିଲା ଯାଇ ବାସନ୍ତୀ ଘରେ । ଦୁଆର ବନ୍ଧ ପାରି ହୋବାକୁ ସମୟ ନାହିଁ । ବାସନ୍ତୀର ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଚେହେରା ଦେଖି ଥମକି ରହିଗଲା ସେଇଠି । ମୁଣ୍ଡ ତା'ର ଘୁରାଇ ଦେଲା । ଥପ୍ ଥପ୍ ହୋଇ ଆଖିରୁ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲା ଅଜସ୍ର ଲୁହଧାର । ଝୁଲି ଝୁଲି ଆସି ବାସନ୍ତୀର ଶେଯ ଉପରେ ନଥ କରି ବସିପଡ଼ିଲା । ସୁଚେତା ଦେବୀ ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଏପରି

ବାଗ୍ଭଲ ହେବା ଦେଖି ପ୍ରଥମେ ଡରିଗଲେ । ବାସନ୍ତୀର ମୁଣ୍ଡଉପରୁ ଉଠିଆସି ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଯେତେ ଡ଼ାକଲେ ସେ ମୋଟରୁ ଶୁଣିଲାନାହିଁ । ନାଲି ଧୂଳିରେ ଗୋଡ ଲୁଗାପଟା ରଙ୍ଗିଲା ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ସେ ସବୁକୁ ଭୁଲି ବାସନ୍ତୀର ମୁହଁ ଉପରେ ମୁହଁ ରଖି କିଛି ସମୟ ରହିଁ ରହିଲା । ଜଗନ୍ନାଥର ଆଖିର ଲୁହରେ ବାସନ୍ତୀର ଶେଥା ମୁହଁଟି ଧୋଇ ହେଲା । ବାସନ୍ତୀର ତନ୍ଦ୍ରା ଚ୍ଭଲିଗଲା । ସେ ଆଖି ମେଲି ଦେଖିଲା ତାର ମୁହଁ ପାଖରେ ତାର ଅତି ପ୍ରୀୟ ଜଗନ୍ନାଥ । ଶେଥା ଆଖି ତାର ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ସେ କାଳପାତ ଭୁଲି ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଭିଡ଼ି ଧରିଲା ତାର ବାହୁଭିତରେ ।

ଏସବୁ କାଣ୍ଡ ଦେଖି ସୁଚେତା ଦେବୀ ଆଖି ବୁଜିଦେଲେ । ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି ଝିଅ ଯେ ତାଙ୍କର ଆଖି ଖୋଲିଛି ସେଇହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ତର ତର ହୋଇ ସେ ଘରୁ ବାହାରି ଆସିଲେ ପଦାକୁ । ନିଜେ ତଳକୁ ଦୌଡ଼ିଯାଇ ଗିଲାସେ ଗରମ ଦୁଧ ଆଣି ପହଞ୍ଚିଲେ ପୁଣି ସେଇଠି । ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେହି କାହାକୁ ଛାଡ଼ିନଥାନ୍ତି । ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ବାସନ୍ତୀକୁ ଅନେକ ଡାକିଲାପରେ ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ଉଠିଲା । କିନ୍ତୁ ସାମନାରେ ମାତୃସଦୃଶ୍ୟା ସୁଚେତାଦେବୀଙ୍କୁ ଦେଖି ପୂର୍ବକଥା ସ୍ମରଣ କରି ସେ ଲାଜେଇଗଲା ।

ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଚାହିଁ ସୁଚେତାଦେବୀ କହିଲେ—ପୁଅ ମୋ ମା'ଟାକୁ କେମିତି ଟିକିଏ ପିଆନ୍ତୁ । ସେ ତିନିଦିନ ହେବ ଖାଡା ଉପାସ ରହିଛି । ଏଇ ଆଜିତ ଆଖି ଖୋଲୁଛି କହି ଦୁଧ ଗିଲାସଟି ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ହାତକୁ । ସୁଚେତାଦେବୀଙ୍କର ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇଗଲା । ସେ କିଛି ନ କହି ଘରୁ ବାହାରକୁ ଚ୍ଭଲିଗଲେ ଆଖି ପୋଛି ପୋଛି ।

ଜଗନ୍ନାଥର ଅକ୍ଳାନ୍ତ ସେବା ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଯତ୍ନରେ ବାସନ୍ତୀ ତାର ପୂର୍ବ ଦେହ ଫେରି ପାଇ ଆସୁଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟମାନେ ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଯାହା ଭାବୁଥିଲେ ନା କାହିଁକି ସୁଚେତା ଦେବୀଙ୍କୁ ତାର ବାସନ୍ତୀ ସହିତ ମିଳାମିଶା ଭଲ ଲାଗୁନଥାଏ । ସେ ସର୍ବଦା ପାପ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଜଗନ୍ନାଥର ନିଷ୍କୋଳ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପ୍ରେମ ସେ କେବେହେଲେ ଅନୁଭବ କରୁ ନଥିଲେ । ସେ ସବୁବେଳେ ସୁବିଧା ଖୋଜୁଥାନ୍ତି କିପରି ଜଗନ୍ନାଥକୁ ବାସନ୍ତୀଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରାଇବେ ସେହି ଚିନ୍ତାରେ ରହୁଥିଲେ । ଏକଆଡ଼େ ବାସନ୍ତୀର ଭଲପାଇବା ଓ ଅନ୍ୟଆଡେ ଅଶୋକବାବୁଙ୍କର ଭଲ-ପାଇବା ସୁଚେତା ଦେବୀଙ୍କର ମନରେ ଭାବାନ୍ତର ଆଣାଉଥାଏ ।

ଦ୍ୱିପ୍ରହର । ଜଗନ୍ନାଥ ବସି ଇଂଲିସ ପେପର ଦେଖୁଛି । ସେଇଠି ଆସି ସୁଚେତା ଦେବୀ ବସି ପଡ଼ିଲେ । ମନରେ ତାଙ୍କର ସଇତାନି ବୁଦ୍ଧି ଖେଳି ବୁଲିଲା । ସେ ମୁହଁ ଫଣ ଫଣ କରି କହିଲେ, "ଜଗନ୍ନାଥ କେତେଦିନ ତୁମେ ଇମିତି ବସିରହିବ ? ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମର ଫଳ ବାହାରିଲା ନାହିଁ । କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛ ସେ ବିଷୟରେ ?"

ମୁଁ ତ ଫଳ ବାହାରିବା ଶୁଣିନି, କି ଏଇ ପନ୍ଦର ଦିନ ହେବ ମୋଠରୁ ପେପର୍ ପଢ଼ି ପାରିନି । ଯାଣିବା ଅସମ୍ଭବ । ତେବେ ଶିଘ୍ର ଆସିବା କଥା"—କହିଲା ଜଗନ୍ନାଥ ସେମିତି ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ।

ହେଇ ପାରିଥାଏ ଶିଘ୍ର ଘରକୁ ଯାଇଥିବ ବୋଧେ । ତୁମେ ଘରକୁ ଯାଅ । କହି ସୁଚେତା ଦେବୀ ଉଠି ଯାଉଥିଲେ । ତେଣୁ ପଶି ଆସିଲା ବାସନ୍ତୀ ।

ବୋଉ, ବୋଉ, ସାର୍‌ଙ୍କର ଏ ଟେଲିଗ୍ରାମ ଦେଖିଲୁଣି । ସେଉଁ ଦିନ ସାର୍ ଆସିଥିଲେ ମୋ ଶେଯ ଉପରେ ତାଙ୍କ ପକେଟରୁ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା । ମୋର ଦେହ ଭଲ ହେବାପରେ ଦେଖିଲି—ତାକୁ ମୋ ତକିଆ ତଳେ ରଖି ଦେଇଥିଲି । ଆଜି ତକିଆଟା ଟେକୁ ଟେକୁ ଏଇଟା ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ଖୋଲି ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ସାରଙ୍କର ରେଜଲ୍‌ଟ ।

ଏକା ନିଶ୍ୱାସକେ ସବୁ କଥା କହିଗଲା ବାସନ୍ତୀ । ସେ ଆନନ୍ଦାତିଶଯ୍ୟରେ ଅଧୀର ହୋଇ ହୋଇପଡ଼ି ଜଗନ୍ନାଥର ମୁହଁ ପାଖରେ ମୁହଁ ଦେଇ କହିଲା - ସାର୍ କଣ ଦେବେ କୁହନ୍ତୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଖବର ଦେବି । ପିଲାଙ୍କ ପରି ଅଳି କଲା । ସୁଚେତା ଦେବୀ ଏଇ ଘଟଣା ଦେଖି ଉଦ୍‌କଣ୍ଠିତ ହୋଇ ଧଡ଼୍ ଧଡ଼ି ଉଠିଗଲେ ଉପରକୁ । ପଛରୁ ପରିଚିତ କଣ୍ଠସ୍ୱର ଶୁଣିପାରି ବୁଲିପଡ଼ିଲା ବେଳେ ଦେଖିଲେ ପଛରେ କମଳିନୀ ଦେବୀ ।

ତାଙ୍କର ସବୁ ରାଗ ନିଆ ରେ ପାଣି ପଡ଼ିଲା ପରି କେଉଁଆଡ଼େ ଉଭେଇ ଗଲା । ଏଇସବୁ ଘଟଣା କମଳିନୀ ଦେବୀ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲା ବେଳଠୁଁ ମୁହଁଟାକୁ ହାଣ୍ଡିପରି କରି ଦେଇଥିଲେ । ସବଦା ହସ ହସ ମୁହଁରେ ବିଷାଦର ଛାଇ ଦେଖି ଅବସ୍ଥାଟା ଠଉରେଇବାକୁ ସୁଚେତା ଦେବୀଙ୍କୁ ଆଉ ବେଶୀ ସମୟ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସେ କିଛି ନକହି ମୁହଁରେ ସାଧାରଣ ହସ ଫୁଟାଇ ଉପରକୁ ଡାକିନେଇଗଲେ ।

କମଳିନୀ ଦେବୀଙ୍କୁ ଦେଖି ବାସନ୍ତୀ ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ଥକାପରି ରହିଗଲେ । କାହାରି ମୁହଁରେ ଭାଷା ଫୁଟିଲା ନାହିଁ । ବାସନ୍ତୀ ଲାଜରେ ଜଗନ୍ନାଥ ପାଖରୁ ଉଠିଯାଇ ତା' ନିଜର ଶୋଇବା ଘରକୁ ଚାଲିଗଲା । ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଏସବୁ ଅଡୁଆ ଅଡୁଆ ଲାଗୁଥାଏ ।

ସେ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ଦେଖି ବାହାରକୁ ବୁଲିବା ବାହାନାରେ ବାହାରିଗଲା ।

ସେ ଦିନଟି ସେମିତି ସେମିତି ଗଡ଼ିଗଲା । ସୁଚେତା ଦେବୀ କିଛି କାହାରିକୁ ନ କହି ଅଶୋକବାବୁଙ୍କ ଆଗମନକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ରାତିରେ ସବୁ କାମ ସାରି ସୁଚେତା ଦେବୀ ଶୋଇବା ଘର ଭିତରକୁ ଆସି ଦେଖିଲେ ଅଶୋକ ବାବୁ ଗୋଟିଏ କେସ୍ ନେଇ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ମୁହଁଟାକୁ ଫଣ ଫଣ କରି ଆସି ବସି ପଡ଼ିଲେ ଧଡ଼୍ କରି ଖଟଉପରେ । ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷିତ ନ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ମନ ଆକର୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା । ସେ ବହିର ପୃଷ୍ଠା-ଉପରେ ମୁହଁ ରଖି ପଚାରିଲେ, "କଣ କଣ ? ଆଜି ଏପରି ରଣଚଣ୍ଡି ମୂର୍ତ୍ତି ଧରିଛ କାହିଁକି ?"

"ନଅନେଇତ ଏତେ ଉପାଖ୍ୟାନ କାଢ଼ିଲଣି, ଅନେଇ ଥିଲେ ଆଉ କଣ ନ କହିଥାନ୍ତ" କହି ମୁହଁଟାକୁ ସେପଟକୁ ଫେରେଇ ନେଲେ ସୁଚେତା ଦେବୀ ।

ଅଶୋକ ବାବୁ ନ ଚାହିଁଲେ ସୁଦ୍ଧା କହିବାର ଭଙ୍ଗୀରୁ ସବୁ କଥା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିନେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ଆଉ କିଛି ନ କହି ସିଧା ଆସି ବସିଲେ ଖଟ ଉପରେ ସୁଚେତା ଦେବୀଙ୍କ ପାଖରେ ।

" କ'ଣ ରସିକତା ଯାଇନ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ? ଆସି ବୁଢ଼ାଟିଏ ହେଲଣି ଆଉ ବୟସ ଆସୁଛି କି ?" କହି ସୁଚେତା ଦେବୀ ପୁଣି ବସିଲେ ।

ସୁଚେତା ଦେବୀ ଭାରି ବୁଦ୍ଧିମତୀ । ସେ ଜାଣନ୍ତି ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କର ଗୁଣଗ୍ରାମ । ତେଣୁ ଯେମିତି ଅଶୋକ ବାବୁ ତାଙ୍କର

କଥାରେ ପଡ଼ିବେ ସେଇ ଉପାୟରେ ପ୍ରଥମରୁ ସେମିତି କରି ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ପଢ଼କେଇବାରେ ସୁଚେତା ଦେବୀ ଭୀଷଣ ପଟୁ ଥିଲେ । ଅଶୋକ ବାବୁ ଭିନ୍ନ ଉପାଦାନରେ ଗଢ଼ା । ଏଇପରି ମନଭୁଲାଣିଆ କଥାରେ ସେ ଭୁଲି ଯିବାର ପାତ୍ର ନୁହନ୍ତି ।

କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବାସନ୍ତୀର ବାହାଘରର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲା । ତା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସେଇ ଘଟଣାଟା କହିବାକୁ ଭୁଲି ନଥିଲେ ସେ । ଯଦିଓ କେବଳ ଉପାୟ ଚତୁରାରେ ସୁଚେତା ଦେବୀଙ୍କର ସାରାଦିନ ବିତି ଯାଇଥିଲା ତଥାପି ଘଟଣାଟିକୁ ଆଗରେ ଥୋଇବା ଏତେ ଶସ୍ତା ହୋଇପାରି ନଥିଲା ।

"ପାଖରେ ଶୁଏ, କାନରେ କୁହେ, ତା କଥାକି ଅନ୍ୟଥା ହୁଏ ?"—ଏଇ ଉକ୍ତି କୌଣସି ଠାରେ ଫେଲ କରି ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେଇ ଧାରଣା ନେଇ ସୁଚେତା ଦେବୀ ପଛେଇ ନଥିଲେ ।

ଏଇ ସବୁ ଘଟଣା ଜାଣି ଅଶୋକ ବାବୁ ପ୍ରଥମେ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇ ବସି ରହିଲେ । ତାଙ୍କର ସରସତା କେଉଁଆଡ଼େ ଉଭେଇ ଗଲା । ଘଡ଼ିଏ ଯାଏ ମୁହଁରୁ କଥା ପଇଟିଲା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ସୁଚେତା ଦେବୀଙ୍କର ଦୃଢ଼ତା ବଜାୟ ରହିଲା ।

କିମିତି ସକାଳ ହେବ, ସୁଚେତା ଦେବୀ ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଅନୀ ବସା ଦେଖିବାପାଇଁ କହିବେ, କିମିତି କହିବେ, କ'ଣ କହିବେ ଏଇ କଥା ଭାବି ଭାବି ଶୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ସୋର ନାହିଁ । ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା ବେଳକୁ ଦିନ ଆଠଟା ।

ପୂର୍ବଦିନର ଘଟଣା ଅନେକଟା ମନରୁ ଭୁଲି ଯିବାକୁ ହେଲଣି ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ବାସନ୍ତୀର । ସକାଳୁ ସକାଳୁ

ସୁଚେତା ଦେବୀ ଉଠି ମୁହଁ ଧୋଇ ପଶିଆସିଲେ ଡ୍ରଇଂ ରୁମ୍ ଭିତରକୁ । Standardଟି ସାମନାରେ ପକାଇ ଗୋଟିଏ କାଉଚ୍‌ରେ ଦୁହେଁ ବସି ଗୋଟାଏ kidnapping Case ଦୁହେଁ ପଢୁଛନ୍ତି । ସେ ଆଡ଼କୁ କାହାର ନଜର ନାହିଁ ।

ବିଷୟଟି ଖୁବ୍ ଉପଭୋଗ୍ୟ । "ପ୍ରେସିଡେନ୍‌ସି କଲେଜର ଗୋଟିଏ ୧୮ ବର୍ଷର ବାଳିକାକୁ ସାତଜଣ ଟ୍ୟାକ୍‌ସି ଡ୍ରାଇଭର ନେଇ କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ ଶରୀରରେ ଆଣି ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ଗୋଟିଏ ନିଛାଟିଆ ଗଳିରେ । ଝିଅଟି ପ୍ରାୟ ୨ଦିନ ବେହୋସ ପରେ ହୋସ ପାଇ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇଛି । ଅନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ କିଛି ଜଣାଯାଇ ନାହିଁ ।"

ପଢ଼ି ସାରି ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଅନାଇ ରହିଛନ୍ତି ସାମାନ୍ୟ ସ୍ମିତ ହାସ୍ୟ ଖେଳାଇ । ହଠାତ୍ ସୁଚେତା ଦେବୀଙ୍କର କଡ଼ା ଗଳାର ଆହ୍ୱାନରେ ଦୁହେଁ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ସୁଚେତା ଦେବୀଙ୍କର ସେ ରୂପ ଦେଖି ଜଗନ୍ନାଥ ଟିକିଏ ଦବିଗଲା । ସୁଚେତା ଦେବୀ ଚାହିଁ ଚାହିଁ କହିଲେ " ଜଗନ୍ନାଥ ତୁମେ ଅନ୍ୟ ଯାଗା ରହିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କର ।" ଏତିକ କହି ବାହାରି ଚାଲିଗଲେ ବାସନ୍ତୀକୁ ଡାକଦେଇ ।

ସେଇ ପଦଟିଏ କଥା ଜଗନ୍ନାଥର ମନରେ ଖୁବ୍ ଦୁଃଖ ଦେଲା । ଯେଉଁଠି ରହି ସେ ମଣିଷ ହୋଇଛି ସେଇଠିପଦ ଏଭଳି କଥା ଶୁଣିଲା ତେବେ ଆଉ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ଭାବି ସିଧା ସିଧା ସେ ଚାଲିଗଲା ନିଜର ରହିଥିବା କୋଠରୀକୁ । କାହାରିକୁ କିଛି ନକହି ତାର ସମସ୍ତ ଜିନିଷ ଧରି ବାହାରି ଆସିଲା । ହଠାତ କଣ ଭାବି ପଶିଗଲା ସୁଚେତାଦେବୀଙ୍କ ଶୋଇବା ଘରକୁ । ସେତେବେଳକୁ ଅଶୋକବାବୁ ଉଠି ନିଜର ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ବାହାରିଛନ୍ତି

ଅଫିସ ଘରକୁ । ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖି ପ୍ରଥମେ ସେ କିଛି ଭାବ ସ୍ଥିର କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାପରେ କହିଲେ—କଓ ଜଗନ୍ନାଥ, କୁଆଡ଼େ ବାହାରିଛ ?

ନାଇଁ ଆଜ୍ଞା ଘରକୁ । ବହୁତ ଦିନ ହେବ ଆସି ରହିଲିଣି । ପାସ୍ ଖବର ମଧ୍ୟ ଘରେ କେହି ଶୁଣି ନାହାନ୍ତି ।

ରେଜଲ୍ଟ ବାହାରିଲାଣି ତେବେ—

ହଁ ଏଇ କାଲି ଟେଲିଗ୍ରାମଟା ପାଇଲି । ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଭେଟତ ହୋଇ ନଥିଲା —

ହଉ ହଉ, ଭଲ । ଆଉ କିଛି ଦିନ ରହି ଘରକୁ ଯାଇଥିଲେ କଣ ଖରାପ ହୋଇଥାନ୍ତା ?

କଥାର ମଝିରେ ସୁଚେତାଦେବୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଅଶୋକ-ବାବୁ ହଠାତ୍ ଅଟକି ଯାଇଁ କହିଲେ—ହଇଓ, ଶୁଣିଲଣି ଆମର ଜଗନ୍ନାଥ ପାସ କରିଛି—

ଆଉ କଣ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସୁଚେତାଦେବୀଙ୍କର ବିଶ୍ୱନାଶିନୀ ରୂପ ଦେଖି ତାଟକା ହୋଇ ଅନାଇ ରହିଲେ । ମୁହ ଫଣ ଫଣ କରି ସୁଚେତାଦେବୀ କହିଲେ- ହଁ, ମୁଁ ଶୁଣିଛି ।

—ହଁ ଜଗନ୍ନାଥ ତୁମେ କଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାଉଛ

"ହଁ, ମା-କେବଳ କହିବାକୁ ଆସିଥିଲି । ଆଜ୍ଞା ଯାଉଛି" କହି ଦୁଇଜଣଙ୍କ ପାଦଧୂଳି ନେଲାବେଳେ ଗୁଏଁ ଗୁଏଁ ସୁଚେତାଦେବୀଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ବୁଢ଼ାଟିଏ ହୋଇଥା ।

ତାହାର କଥାକୁ ଅପେକ୍ଷା ନକରି ଜଗନ୍ନାଥ ସିଧା ବାହାରେ ଚାଲିଗଲା । ତାହାରିକୁ କିଛି କହିବାର ସମୟ ବି ନାହିଁ ।

ଏହା ଭିତରେ ବର୍ଷଟିଏ ବିତି ଯାଇଛି । ଜଗନ୍ନାଥ ବର୍ତ୍ତମାନ କଲେଜରେ ଲେକଚରର୍ ଅଛି । ଏଇ ନିକଟରେ ସେ ମଧ୍ୟ

Foreign ଯିବାର ଅଛି । ସବୁ ଠିକ୍ ଠାକ ସରିଛି, କେବଳ ଯିବା କଥା । ଏହା ଭିତରେ ବହୁତ ଓଲଟ ପାଲଟ ହୋଇଯାଇଛି । ମନର କ୍ଷୁଧା ମରିଯାଇଛି ବାସନ୍ତୀର । ସେ ପାଠରେ ଖୁବ ମନ ଦେଇଛି । ସେକେଣ୍ଡ ଇୟରର ପରୀକ୍ଷା ଖୁବ ନିକଟେଇ ଆସୁଛି । ଆଡ଼ମ୍ବରଶୂନ୍ୟା ବାସନ୍ତୀ--ନିଜର କଥା ନେଇ ସେ ବ୍ୟସ୍ତ । ବାପ-ମା କାହାରି ପ୍ରତି ତାର ଆକୃଷ୍ଟତା ନାହିଁ ।

ପିଲ୍ଲୁଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଗଲେ ବାସନ୍ତୀର ଲୋମ ଟାଙ୍କୁରି ଉଠେ । କିନ୍ତୁ କ୍ଷଣିକ—ସେ ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ କି ସେ ମନ ମଧ ନାହିଁ । ଜାନୁଆରୀ ମାସ ଖରାରେ ବସି ପାଠ ପଢ଼ିବାରେ ବାସନ୍ତୀ ବ୍ୟସ୍ତ । ଖଣ୍ଡେ ଚିଠିଆଣି ଦେଇଗଲା ଚାମା । ବାସନ୍ତୀ ଚିଠିଟିକୁ ବହୁତ ଓଲଟ ପାଲଟ କରି ଦେଖିଲା । କଲେଜ ସମୟ ହୋଇ ଯାଉଛି, ଆସିଲେ ପଢ଼ିବ--ଏଇ ଖିଆଲରେ ଚିଠିଟି ରଖିଦେଇ ଗଲା ତାର କାମ ସାରିବାକୁ । କିନ୍ତୁ କଣ ଭାବି ପୁଣି ଆସି ଚିଠିଟି ଖୋଲି ବସିଲା ।

ଚିଠିଟି ଦେଖି ସେ ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ଜଗନ୍ନାଥର ଚିଠି । ସେ ଏଇ ନିକଟରେ ଯାଉଛି ବିଲାତ । ଚିଠିଟିକୁ ଦେଖି ବାସନ୍ତୀର ମନ ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ଯେତେ ମନକୁ ଆୟତ୍ତରେ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା କିଛି ଫଳ ଫଳିଲା ନାହିଁ । ସେ ସେଇ ପୁରୁଣା ଦିନର ସ୍ମୃତି ସେଇ ଫଟୋଟିକୁ ଦେଖିବାକୁ ଦୌଡ଼ି ଆସିଲା । ଫଟୋ ଓ ଚିଠି ଧରି ଦେଖୁ ଦେଖୁ କେତେବେଳେ ଯେ ସମୟ ଗଡ଼ି ଗଲାଣି ତାର ଖିଆଲ ନାହିଁ । ସାମନାରେ ମା'ଙ୍କୁ ଦେଖି ବାସନ୍ତୀ ଇତଃସ୍ତତ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ସୁଚେତାଦେବୀ ଫଟୋଟିକୁ ଥରେ ଦେଖିନେଇ ଖଟଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ କିଛି ନ କହି । ସେଦିନ ବାସନ୍ତୀ ଆଉ କଲେଜ ଯାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଦିନ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଟା—ବାସନ୍ତୀ ଶୋଇ ଶୋଇ ପତା ବହିଟାଏ ଓଲଟାଉଛି । ପଶି ଆସିଲେ ସୁଚେତାଦେବୀ । ପଛରେ ତାଙ୍କର ଜଣେ ଯୁବକ । ଯୁବକଟିକୁ ଦେଖି ବାସନ୍ତୀ ହଠାତ୍ କଣ କରିବ କିଛି ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଉଠି ପଡ଼ୁ ପଡ଼ ଚମକି ପଡ଼ିଲା ମନେ-ମନେ କଣ ଭାବି । ତାର ମନରେ ଉଙ୍କି-ମାରିଲା କଳ୍ପନାର ପ୍ରେମିକଟିର କଥା ; ସେଇ ମୁହଁ, ସେଇ ସବୁ— ଦୋ-ଦୋ ଚିହ୍ନା ହେଉଥାଏ ।

ନମସ୍କାର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ସରିଲା । ପ୍ରଫୁଲବାବୁ ବାସନ୍ତୀକୁ ଦେଖି ଦେଇ ନଯଯୌ ନତସ୍ଥୌ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଗଲେ । ସେ ଆଗରୁ କେବେ ବାସନ୍ତୀକୁ ଚିହ୍ନି ନ ଥିଲେ, ନାଁ ଜାଣି ଥିଲେ ସତ । ତଥାପି ଅବସ୍ଥାକୁ ସୁଧାରି ନେଇ ସେ ଠିଆହୋଇ ରହି-ଥିଲେ । ସୁଚେତାଦେବୀ ଦୁହିଙ୍କର ଚିହ୍ନାପ ରିଚୟ କରାଇ ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ ତଳକୁ 'ଜଳଖିଆ ବନ୍ଦୋବସ୍ତରେ ।

ବାସନ୍ତୀ ଭଦ୍ରତା ଖାତିରରେ ଚୌକି ଦେଖାଇ ଦେଇ ନିଜେ ଖଟଉପରେ ବସି ପଡ଼ିଲା । ଦେଖିଲା ବେଳଠାରୁ ତାର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ସେଦିନର କଥା । —କଳ୍ପନା—ଯାହାର ବିବାହ ପରେ ଏଇ ଯୁବକଟି ନଗିଡ଼ା ମଧୁ ପାନକରିବାରେ ପଛେଇ ନଥିଲା ସେ ପୁଣି ହେବ ତାର ସ୍ୱାମୀ ! ମନ ତାର ପିତା ହୋଇଗଲା । ସବୁ କନିଷ୍ଠ ବିଷପରି ଲଗିଲା । ହେଲେ କହିବାର ଯୁ' ନାହିଁ । ଅବଳା ଦୁର୍ବଳାର ସ୍ୱାର୍ଥକତା ସେଇଠି ।

ପ୍ରଫୁଲ ବାସନ୍ତୀର ମାରବତାକୁ ଲଜ୍ଜାର ଦୋହିକା ଦେଇ ମନେ ମନେ ଟେଡ଼କେ ଖୁସି ହେଉଥାଏ ତାଠୁ ବେଶୀ ହେଉଥାଏ ବାସନ୍ତୀ ଯେ ତାକୁ ନଚିହ୍ନି ପାରିଛି ଭାବି । ନରକଥା

ନାରାୟଣଙ୍କୁ ଅଗୋଚର । ହେଲେ ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ଭାବନାରେ ମସଗୁଲ ।

ଦୁଇହାତରେ ଦୁଇଟି ରେକାବି ଧରି ପଶି ଆସିଲେ ସୁଚେତା ଦେବୀ । ଦୁଇଜଣଙ୍କର ମୌନ ପରିସ୍ଥିତି ଦେଖି ମନେ ମନେ ଶଙ୍କା କରୁଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ବାହାର ଦେଖାଣିଆକୁ କହିଲେ "କିଲୋ ବାସ, ପ୍ରଫୁଲଭାଇ ସେତେବେଳଠୁଁ ଆସିଲେଣି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଇନୁ—ହଉ ଯା-ଯା, ମୁହଁ ହାତ ଧୋଇ ଦୁହେଁ ଖାଇବସ ।" ବାସନ୍ତୀ ନାହିଁ ନାହିଁ ହେଉଥିଲା କିନ୍ତୁ ପ୍ରଫୁଲ ଜବର ଧରିବାରୁ ବାସନ୍ତୀ ଖାଇବସିଲା ।

ସେଦିନ ସେତିକିରେ ସରିଲା । ତା'ପରେ ଚାଲିଲା ପ୍ରତିଦିନ ଘୋଡ଼ା ଦୌଡ଼ । ସୁଚେତାଦେବୀ ଖୁସି ଯେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବାସନ୍ତୀକୁ ଖୁବ ଭଲ ପାଉଛି । ସେ ସେଥିପାଇଁ ଲମ୍ବାଦଉଡ଼ି ଛାଡ଼ି ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ମନ ଓ ଦିନ ପରସ୍ପରକ । ଦିନ ଯେତିକି ଗଡ଼ି ଚାଲିଥାଏ ମନ ସେତିକି ବଦଳି ଯାଏ । ଚିରନ୍ତନ ସତ୍ୟ ଯେଉଁଟା ସେସିନା ବଦଳେ ନାହିଁ । ହେଲେ ପ୍ରଗଲ୍‌ଭତା ଯୌବନର ଗୁଣତ !

ଦୋଷ ଗୁଣ ଧରା ଯାଏନା ଯେଉଁଠି ଥାଏ ପ୍ରେମର ନିକସ । ପ୍ରେମ ଚିରନ୍ତନ ସତ୍ୟ ହେଲେ ଘାତ ବାତରେ ମନର ଆତୁରତା ବଦଳି ଯାଏ । ଯେଉଁଟା ସତ୍ୟ ତାର କ୍ଷୁଣ୍ଣତା ନାହିଁ—ସେଇଟାହିଁ ଘଟିଚ ବାସନ୍ତୀ ଜୀବନରେ ।

ପ୍ରଫୁଲ ଆସିଚ, ତାର ମନର ଶତ ବାସନା ନେଇ; ହେଲେ ଫେରିଚ ମନରେ ଶତ ଭାବନାର ବୋଝନେଇ । ସେ ଶତ ଶଯ୍ୟାର ନାୟକ ତା ପାଖରେ ଏଣ୍ଟ ସାମାନ୍ୟା ନାରୀଟି କିପରି କେତେଦିନ ଅସାମାନ୍ୟା ହୋଇ ତିଷ୍ଠି ପାରିବ ।

ସେଦିନ ଥାଏ ରବିବାର । ଅଶୋକବାବୁ ଓ ସୁଚେତାଦେବୀ ଦୁହେଁ ଜଣେ ବାବୁଙ୍କ ନିମନ୍ତ୍ରଣରେ ଯାଇଥା'ନ୍ତି ଭୁବନେଶ୍ୱର । ବାସନ୍ତୀ ବସି ଖଣ୍ଡିଏ ନଭେଲ ପଢୁଥାଏ ତାର ଖଟରେ ଶୋଇ । ଘରର ପୂଜାରୀ ତାଙ୍କର ଖିଆପିଆରେ ବ୍ୟସ୍ତଥା'ନ୍ତି । ପ୍ରଫୁଲ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ବାସନ୍ତୀର ଶୋଇବା ଘର ଦୁଆର ମୁହଁରେ । ଛାତି ଉପରେ ବହିଟି ରଖିଦେଇ ଢୁଳେଇ ଯାଇଛି ବାସନ୍ତୀ । ଅଳୁଳାୟିତ ଅସଜ୍ଜିତ କେଶବାସର ନଗ୍ନତା ପ୍ରଫୁଲକୁ ତାର ପଶୁ ମନବୃତ୍ତି ଚେତାଇ ଦେଲା । ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଇ ବାସନ୍ତୀର ଛାତିଉପରୁ ବହିଟି ଉଠାଇ ନେଲା । ବାସନ୍ତୀର ମୁହଁ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ରଖି କିଛି ସମୟ ଅନାଇ ରହିଛି । ତାର ତପ୍ତ ନିଶ୍ୱାସର ହିଲ୍ଲୋଳରେ ବାସନ୍ତୀ ଚଳବଳେଇ ଉଠି ପଡ଼ିଲା ବେକକୁ ହଠାତ୍ ଧକ୍କା ଖାଇ ପୁଣି ଶେଜରେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେତେବେଳକୁ ତାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚେତନା ଆସି ଯାଇଥାଏ । ପ୍ରଫୁଲ କିନ୍ତୁ ଛାଡ଼ିବାର ପାତ୍ର ନୁହେଁ । ବହୁଦିନ ପରେ ଗୃଧ ହାତରେ ପଡ଼ିଛି । ମଧୁରଭରା ନିଶୁଖି ଛାଡ଼ି ଦେବବା କେମିତି ? ଥରେ ହାତ ଛଡ଼ା ହେଲେ ସେ ଆଉ ହାତକୁ ଆସିବା ସହଜ ସାଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ସେ ସେହି ପରି ବାସନ୍ତୀକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଚିପି ଧରି ଅଜସ୍ର ଦଂଶନ କରିବାକୁ ଛାଡ଼ିଲା ନାହିଁ !

ଏପରି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବେ ଆହତ ହେବ ବୋଲି ବାସନ୍ତୀର ଧାରଣା ନଥିଲା । ସେ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ । ଏପରି ବ୍ୟବହାରରେ ବାସନ୍ତୀ ମର୍ମାହତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଅନ୍ତ—ଯୋଗୁ ବାସନ୍ତୀ ଚିତ୍କାରକରି ଡାକିବାକୁ ଆରମ୍ଭକଲା । ପ୍ରଫୁଲ ବାସନ୍ତୀର ଚିତ୍କାର କରିବା ଉପକ୍ରମ ଦେଖି ହଠାତ୍ ତା ମୁହଁକୁ ହାତରେ ଆବୃତ କରି ନେଲା । ଏତେସବୁ ଘୃଣା ଓ ରାଗରେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ବାସନ୍ତୀର ସଂଜ୍ଞା ଲୋପ

ଯାଇଗଲା । ସେହି ଅବସରରେ ଧୀରେଧୀରେ ସେ ଘରୁ ବାହାରି ଗୁଲିଗଲା ।

ଏଇ ଦୁର୍ଘଟଣାର ପରଠାରୁ ପ୍ରଫୁଲ ଆଉ ଆସିନ ।

ଠିକ୍ ତାର ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବାସନ୍ତୀ ଚେତନା ପାଇ ଡକା ପକାଇଲା । ଘରର ପୂଜାରୀ ସମସ୍ତେ ଦୌଡ଼ି ଆସିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତ ବାସନ୍ତୀକୁ ଅଡୁଆ ଅଡୁଆ ଲାଗୁଥାଏ । ସେ ଯେମିତ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଛି ସେହିପରି ଭଙ୍ଗୀ ଦେଖାଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଛାଡିଦେଲା ।

ପ୍ରଫୁଲର ନ ଆସିବାଟା ସୁଚେତାଦେବୀଙ୍କ ମନରେ ଦାରୁଣ ଦୁଃଖ ଦେଲା । ନଡଆର କୋଉ ଶୀରରେ ପାଣି ଯାଉଛି ଏ କଥାତ ସରଳମନା ସୁଚେତା ଦେବୀ ଯାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଦିନେ ସେ ନିଜେ ଯାଇ ପ୍ରଫୁଲକୁ ଡାକଲେ । ବହୁତ ବାହାନା ଦେଖାଇ ଶେଷରେ ପ୍ରଫୁଲ ବାବୁ ନିସ୍ତାର ପାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ବାସନ୍ତୀ ଏଥିରୁ ନିସ୍ତାର ପାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ପ୍ରଫୁଲ ତା'ର ସାଙ୍ଗ ସାଥୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏଇକଥା ଟିକଏ ଫେଣେଇ ଫମ୍ପେଇ କହିବାରେ ତ୍ରୁଟିକରି ନଥିଲା ।

ତୁଣ୍ଡ ବାଇଦ ସହସ୍ର କ୍ରୋଶ । ଗୁହଁ ଗୁହଁ ଏକଥା ପଷ ପଭି ଲାଗିଲା ଭଲ ଗୁରଆଡେ ରାଷ୍ଟ୍ର ହୋଇଗଲା । ବାସନ୍ତୀ ପରି ନିଖୁଣ ଝିଅଟିର ଗୁଣ ଏତେ ଦିନକେ ବାହାରିବା ପ୍ରାୟ ଜଣା ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ହଟଚମକ ପକାଇ ଦେଲା । ମେଡିକାଲ କଲେଜର ଯେଉଁ ପିଲାଏ ବାସନ୍ତୀ ସାଙ୍ଗରେ ସାମାନ୍ୟ କଥା ପଦାଏ କହିବା ପାଇଁ କେତେ ଯେ ଦିଅଁ ଦେବତା ଡାକିଥାନ୍ତି ତା' ତାଙ୍କୁ ହିଁ ଜଣା । ଡାକ୍ତର କହିଲେ ବୋଲି କଣ ହେଲା ? ଉପରେ ମନକୁ ସିନା ଉପଦେଶ ଛଳରେ ଯନ୍ତ୍ର ଯୁଗର ଦୋହି ଦେଇ କଥା କହନ୍ତି, କହିଲ ଭିତରେ ଧୁଳି ଉଡୁଥାଏ କପଟ ଆବର୍ଜନା ।

ଏକଥା ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ସୁଚେତା ଦେବୀ ଓ ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କ କାନକୁ ମଧ୍ୟ ଆସିଲା । କିନ୍ତୁ କହ୍ନା ଭୁଣ୍ଡରେ' ବାଡ଼ ବନ୍ଧା ଦବାର ତ ଉପାୟ ନାହିଁ; ଥିଲେ ଅବା ଯାହା କରି ପାରିଥାଆନ୍ତେ ।

ସେଇ ଲାଜରେ ବାସନ୍ତୀ ଘରୁ ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ସାଙ୍ଗ ସୁଖି ସଭିଏଁ ତାକୁ ଛି ଛି କଲେ । ଟ୍ରେଣ୍ଟରୁ ବଣ, ବଣରୁ ତାଠୁଁ ବଡ ହେଲାଭଳି କଥାଟା ଆସି ପହଞ୍ଚି ସାରିଥିଲା ତାର ସୀମାର ବାହାରେ ।

ବାସନ୍ତୀ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ତାର ସାଥୀମାନଙ୍କୁ ଏସବୁ ବିଷୟରେ ବୁଝାଇବାକୁ ଲଗିଲା । ହେଲେ ବୁଝୁଛନ୍ତି କେତେକେ ? ସମସ୍ତେ କହିଲେ ନିଆଁ ନଥାଇ ଧୂଆଁ ଆସିଲା କେଉଁଠୁ ।

ମେଡ଼ିକାଲ ପାଠ—ପରୀକ୍ଷାପରେ ପରୀକ୍ଷା । ଶେଷରେ ବାସନ୍ତୀ ସମସ୍ତଙ୍କ କଥାକୁ ଏଡ଼ି ତାର ନିତି ଗତାନୁଗତିକ ଭାବରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଲା ।

ଦୁଇଟି ବର୍ଷ ବିତିଯାଇଛି । ଅନେକ ଘଟଣା ମଧ୍ୟ ଘଟି ଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଘଟଣା—ସତ୍ୟ ଅସତ୍ୟ କେହି ଦେଖେ ନାହିଁ । ଲୋକ ମୁଖ ନିସୃତ ବାଣୀ—ଘଟଣା—ଯିଏ ଯେତିକ ଫଳେଇ କହି ପାରିଲା ତା'ର କଥା ସେତିକ ସତ ଭଲ ଲାଗେ । ସତ କଥାଟାଏ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ ଆକାଶକୁସୁମ ଭଳି ଜଣା ଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାୟ ଏ ବିଷୟରେ ଜଣା ଅଧିକେ ଅନୁଭବି ।

ଦିନକର ଘଟଣା—ବାସନ୍ତୀ କଲେଜରୁ ଫେରୁଛି ତା'ର ଘରକୁ । ମଟର୍ ଆସି 'ନ ଥାଏ । ରିକ୍ସାଟିଏବି ପାଇନ । ସେ ଚାଲୁଛି । ଚାଲି ଚାଲି ଏହା ଭିତରେ ସେ ବଡ଼ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଉଠୁଛି । ସାଙ୍ଗ ସାଥି କେହି ଗୋଟିଏ ହେଲେ ନାହାନ୍ତି ।

ମଙ୍ଗଳାବାଗ ଛକ—ରାସ୍ତାର ଏକନ୍ତରୁ ସେକନ୍ତ ହେବା ବେଳକୁ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ନ ପକାଇଲେ ମଟରତଳେ ଚାପା ହୋଇ ଯିବାର ସମ୍ଭାବନା । ତେଣୁ Crossing ପାଇଁ ସେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଆଗେଇ ଗଲା । ସେତିକବେଳେ ସାଇକେଲ୍ ଘଣ୍ଟିର ଟିଂ ଟିଂ ଶବ୍ଦରେ କଡ଼କୁ ଘୁଞ୍ଚି ଯାଉ ଯାଉ ପଛରୁ 'ବାସ' ଡାକରେ ଫେରି ଚାହିଁଲା ସେ । ପ୍ୟାଣ୍ଟ, କୋଟ ପିନ୍ଧି ପୁରା ସାହେବି ପୋଷାକରେ ଅଛି ଜଗନ୍ନାଥ । ରୂପ, ଚେହେରା ଓ ବେଶ କେହି କାହାକୁ ଚିହ୍ନି ପାରୁନାହାନ୍ତି ।

ବଳାତରୁ ଉଚ୍ଚ ଡିଗ୍ରୀପାଇ ଫେରିଛି ସେ । ବଳାତ ଆବହାଓ୍ୱା ତା ପାଖରୁ ଯାଇନ ସତ କିନ୍ତୁ ପୁରା ଦେଶୀ ଚଳନ ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ି ପାରିନ ସେ । ବାସନ୍ତୀ ଅଟକି ଗଲା ସତ କିନ୍ତୁ ମୁହଁରୁ କଥା ବାହାରୁ ନ ଥାଏ । ଦୁହେଁ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ନୀରବରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ । ରାସ୍ତାଟା—ମଟର, ଘୋଡ଼ା ଗାଡ଼ିର ପେଁ-ପେଁ ଶବ୍ଦରେ ଦୁହେଁ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହେଲେ । ଜଗନ୍ନାଥର ଅନୁରୋଧରେ ଫେରି ଚାଲିଲେ କଟକ ହୋଟେଲ୍ ଅଭିମୁଖେ ।

ବହୁତ ଦିନପରେ ପ୍ରଥମ ଦେଖା । ବାସନ୍ତୀର ଲାଜ କହିଲେ ନ ସରେ—ହେଲେ ଯାହାପାଇଁ ରାତିଦିନ ସେ ଚିନ୍ତା କରିଛି ତା'ପାଖରେ ଲାଜ କ'ଣ ରହିପାରେ ? ଆପେ ଆପେ ଲାଜ ଛାଡ଼ିଗଲା । ବାସନ୍ତୀ ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ଦୁହେଁ ହୋଟେଲ୍ ଭିତରକୁ ଗଲେ । ସ୍ପେସାଲ୍ ରୁମ ନେଇ ଖାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବୟକୁ ଡକାଗଲା । ବାସନ୍ତୀ ଯନ୍ତ୍ରଚାଳିତପରି ସବୁ କରି ଯାଉଥାଏ । ତାର ମନଯାଇ କେଉଁ ଅଜଣା ଗହ୍ୱରରେ ଘୁରି ବୁଲୁଛି । ତେଣୁ କ'ଣ ଘଟୁଛି ସେ ପ୍ରତି ତାର ନଜର ନାହିଁ ।

ପରୀଗାଇଜର ଗପଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଘରର ସୁଖଦୁଃଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେଉଁ କଥା ବାଦ ଯାଇନ । ନିର୍ବିକାର ଚିତ୍ତରେ ବାସନ୍ତୀ ଅନର୍ଗଳ ଗପି ଚାଲିଛି । ସତେ ଅବା ସେ କୋଟିନିଧି ପାଇଛି । ସେତେବେଳକୁ ରାତ୍ରି ଯେ ଆସି ଆଠଟା ହେଲାଣି ସେକଥା କାହାରିକୁ ଜଣାନାହିଁ । କାନ୍ଥ ଘଣ୍ଟାର ଟଂ ଟଂ ଶବ୍ଦରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଅନାଇ ଦେଖେତ ରାତି ଆଠଟା ।

ବାସନ୍ତୀର ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲା । ଜଗନ୍ନାଥ ଯେତେ କହିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଯିଦବୋଲି ବାସନ୍ତୀର ଏକା ନାଇଁ । ଶେଷରେ ମନରେ କୋଟି ଯୁଗର ଭାବନା ନେଇ ରିକ୍ସାରେ ବସି ବାସନ୍ତୀ ଚାଲିଲା ଘରକୁ ।

ବାସନ୍ତୀର ଡେରି ଦେଖି ସୁଚେତାଦେବୀ ଓ ଅଶୋକବାବୁ ଦୁହେଁ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଡ୍ରାଇଭରକୁ ଡାକିଲାରୁ ସେ କହିଲା ମୁଁ ଯାଇଥିଲି କଲେଜ; କିନ୍ତୁ ଦେଇ ଚାଲିଆସିଲେଣି ଶୁଣି ମୁଁ ଚାଲିଆସିଲି । ସେ ବୋଧେ କେଉଁ ସାଙ୍ଗ ଘରକୁ ଯାଇଁ ଥିବେ କି କଣ । କଥା ସରିଚି କି ନାହିଁ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ରିକ୍ସା ଅଟକିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ସୁଚେତାଦେବୀ ଧାଇଁ ଆସିଲେ ପଦାକୁ— ଝିଅକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଫେରିଲେ ।

ମନ ଆନନ୍ଦରେ ବିଭୋର । ତଥାପି ସତ କଥାଟା ଲୁଚାଇ ବାସନ୍ତୀ ମିଛ କହିଲା । ଭାବିବାକୁ ପାଥେୟ ଦେଇଛି ଜଗନ୍ନାଥ । ସେ ସେଇ ଭାବନାରେ ବିଭୋର । କାହାରି କହିବା ପ୍ରତି ତାର ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନାହିଁ । କିଏ କଣ କହୁଛି ସେକଥା ନବୁଝି ସେ କେବଳ ପଦୁଟିଏ କହୁଛି "ମୁଁ ଆଜି ସାଙ୍ଗ ଘରୁ ଖାଇଆସିଛି ଆଉ ଖାଇବି ନାହିଁ ।"

ଚେଇଁ ବାସନ୍ତୀ ବାହାରେ କମ୍ବା କୌଣସି ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ଘରେ ଖାଇବା ଖୁବ୍ ବିରଳ ସେ ପୁଣି ଜଣେ ସାଙ୍ଗ ଘରେ ଖାଇ ଆସିଛି — ଏକଥା ସୁଚେତାଦେବୀ ଶୁଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ଯେତିକି ଦୁଃଖ କଲେ ମଧ ତତୋଧିକ । କାହାଘରେ ଖାଇଲା, କଣ ଖାଇଲା ଏସବୁ ଭାବି ଭାବି ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ହୋଇ ରହିଗଲେ ।

ଭାବି ଭାବି କବାଟ ମେଲାରଖି ବାସନ୍ତୀ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି । ସ୍ୱପ୍ନରେ ଦେଖୁଛି— "ତାର ବାହାଘର ନେଇ ବହୁତ ଝଗଡ଼ା ହୋଇ ଯାଉଛି । ଶେଷରେ ବୋଉର କଥା ରହିଛି । ତାର ବାହାଘର ପ୍ରଫୁଲବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ହେଉଛି । ଜଗନ୍ନାଥ ଚିର କୁମାର ରହୁଛି । ବାସନ୍ତୀର ସୁଖ ଯାଇ ଆସିଛି ଦୁଃଖ । ପ୍ରଫୁଲବାବୁ ମଦଖାଇ ଅନ୍ୟ ଝିଅବୋହୂଙ୍କ ସହିତ କରୁଛି କୃଷ୍ଣଲୀଳା । ଦିନକର ଘଟଣା— ସେ ମଦଖାଇ ଆସିଛି ବାହାରୁ । ବାସନ୍ତୀ ସେଇକଥା କହିବାରୁ ବାସନ୍ତୀକୁ ନିର୍ଘୁମ ପିଟା ପିଟୁଛି । ସେଇ ପିଟାରେ ବାସନ୍ତୀ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଘର ଫଟାଉଛି ।"

ସତକୁ ସତ ସେ ପାଟିକରି କାନ୍ଦୁଛି । ତା'ର ଶୋର ନାହିଁ । ସୁଚେତାଦେବୀ ଓ ଅଶୋକବାବୁ ଦୁହେଁ ଦୌଡ଼ି ଆସିଲେ । ବାସନ୍ତୀର ଘର ମେଲାଦେଖି ଦୁହେଁ ପ୍ରଥମେ ଭୟପାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଉଠାଇ ପଚାରିଲାରୁ ସେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଛି ବୋଲି କହିଲା । କିନ୍ତୁ ସତକଥା ନକହି ଲୁଚାଇ ରଖିଲା ।

ସେଇ ଦିନଠାରୁ ପ୍ରତ୍ୟହ ଦୁହିଁଙ୍କର ଭେଟହୁଏ ସେଇ କଟକ ହୋଟେଲରେ । ଆଗରୁ ଚାଲାକି କରି ବାସନ୍ତୀ ମଠର ନ ଯିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଇ ଥାଏ । ଚୋରି କାରବାର ବା କେତେ ଦିନ ଚାଲିବ । ଶେଷରେ ବଦନାମ ହେବା ଛଡ଼ା ଆଉ କଣ ଅଛି ? ବରଂ ସାକ୍ଷାତରେ ସବୁ ସୁଧୁରି ଯିବାର ବାଟ ଅଛି ।

ଏଇକଥା ଦୁହେଁ ବହୁତ ଥର ଭାବିଛନ୍ତି, ହେଲେ କହିବାର ଉପାୟ କେହି ପାଉ ନାହାନ୍ତି । ବହୁତ ଭାବିଚିନ୍ତି ଦିନେ ଜଗନ୍ନାଥ ଏଇକଥା ଉଠାଇଲା । ସେଦିନ ସ୍ଥିରହେଲା ସେ ଜଗନ୍ନାଥ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବ ଆସନ୍ତା ରବିବାର ଦିନ ।

ରବିବାର—ଆଜ ଜଗନ୍ନାଥର ପାଦ ପୁଣି ପଡ଼ିବ ସେଇ ଘରେ ଯେଉଁଠି ପୁରୁଣା ସ୍ମୃତି ମନରୁ ଯାଇନି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । କିଛି ନଜାଣିଲା ପରି ବାସନ୍ତୀ ବୈଠକ ଘରେ ବସି ସତେ ଅବା ଇଂରାଜୀ କାଗଜଟା ପଢ଼ି ପକାଉଛି । ଆଖି ଓ ମନ ଯାଇ ବାହାରେ । ସବୁବେଳେ ଚଙ୍ଗ୍ ଚଙ୍ଗ୍ ହେଉଛି—ସେ ଆସିଲେକି ? ସେ ଭାବି ଭୁଲିଛି ଜଗନ୍ନାଥ ଆସିବ ପୂରା ସାହେବୀ ପୋଷାକରେ । କଲେଜରେ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଉଚ୍ଚଡ଼ିଗ୍ରୀ ପାଇଛି ସେ । ତା'ର ଖାତିର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁତ । ଆସୁ ଆସୁ କଲେଜର ଗବେଷଣା ବିଭାଗ ତାର ହାତରେ ଦିଆହୋଇଛି ।

ସମସ୍ତଙ୍କର ଭାବନାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛେଦ ଦେଇ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ଜଗନ୍ନାଥ ଅଶୋକବାବୁଙ୍କ ଘରେ । ସମସ୍ତେ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ସତ କନ୍ଟୁ ମୂଷା କୋରଡ଼ି କରି ଧାନ ନେଲା ପରି ବାସନ୍ତୀର ଦେଖା ଜଗନ୍ନାଥ ସାଙ୍ଗରେ ।

ଅନେକ କଥା ଗପସପ ପଡ଼ିଲା । ଅଶୋକବାବୁ ଯେତିକି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଉଥାନ୍ତି ଜଗନ୍ନାଥର ଏ ବେଶ ଦେଖି, ସୁଚେତା ଦେବୀ ସେତିକି ନାକ ଟେକୁଥାନ୍ତି ଜଗନ୍ନାଥର ପୁନଃ ଉପସ୍ଥିତିରେ । ବାସନ୍ତୀ ସତେ ଅବା କିଛି ନ ଜାଣିଲା ପରି ମଝିରେ ମଝିରେ ଅନେକ କଥା ପଚାରୁଥାଏ । ମୁରୁକି ହସା ଦେଇ ବାସନ୍ତୀର ବୁଦ୍ଧିକୁ ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସା କରି ଠିକେ ଠିକେ ସବୁର ଏ ଉତ୍ତର ଦେଉଥାନ୍ତି ଜଗନ୍ନାଥ ।

ସକାଳ ଓଳିଟା ଏଇପରି କଟିଗଲା । ଶେଷରେ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ଗଲେ ନିଜ ବସାକୁ । କଥାରେ କହନ୍ତି ଲାଇନ୍ କ୍ଲିୟର— ସେମିତିକା ପରିସ୍ଥିତି ହେଲା । ପୁଣି କଣ୍ଟାପକା ବାଟରୁ କଣ୍ଟା କାଢି ନିଆଗଲା । ହେଲେ ମନରେ ସୁଖ ନଥାଏ ଜଣକର । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଗୃହକର୍ତ୍ତୀ ସୁଚେତାଦେବୀ । ହେଲେ ସମାଜରେ ଏତେ ବଡ ସମ୍ମାନ ଯାହାର ତାଙ୍କୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅପମାନ ଦେବା ଅଶୋକ ବାବୁ ପସନ୍ଦ କିଲେନାହିଁ ।

ସେଇ ଦିନଠାରୁ ସୁଚେତାଦେବୀ ଲାଗି ପଡ଼ିଲେ ତାଙ୍କ ନିଜ କାମରେ । ଅଶୋକବାବୁ ପରିସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ ଓ ଗାନ୍ଧୀ, ନେହେରୁ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ଉଦାହରଣ ଯେତେ ଦେଲେ ସୁଚେତାଦେବୀ ଏକାଜିଦ୍ ଧରି ବସିଲେ ପ୍ରଫୁଲବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବାହାଦେବା ପାଇଁ । ତାଙ୍କର ଯୁକ୍ତି ଯେ ଅଛିବି ଜଗନ୍ନାଥ ଯେତେ ବିଦ୍ୱାନ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କୁଳୀନ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ବି. ଏ: ପାସ୍ କରି ସେକ ଘରେ ବାପର ସଞ୍ଚିତ ଅର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଛି, ତାଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଉଚ୍ଚରେ । ଶେଷରେ ବହୁ ଘଣ୍ଟାତର୍କଟା ପରେ ବିଭାଘର ହେବାର ଠିକ ହେଲା ।

ବିଭାଘର ପ୍ରସ୍ତାବରେ ବାସନ୍ତୀ ମର୍ମାହତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେ କଣ କରିବ କିଛି ବୁଦ୍ଧି ଦେଖାଗଲାନାହିଁ । ଚୋରର ମା’ କାନ୍ଦେ ନାହିଁ, ଯଦି କାନ୍ଦେ ଦୁଆର ଦେଇ କାନ୍ଦେ—ସେଇପରି ବାସନ୍ତୀର ଅବସ୍ଥା । ବାପ ମା’ଙ୍କର ମନରେ ଦୁଃଖ ହେବ । ତେଣୁ ସେ ତାର ନିଜ ସୁଖରେ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ବସିଲା । ଜଗନ୍ନାଥବାବୁଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଅବସ୍ଥା ତଦ୍ରୁପ । ଯଦିଓ ଅଶୋକବାବୁଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ଆସି ଅନେକ କାମ ତୁଲାଇ ଦେଇଥିଲେ ତଥାପି ଭଦ୍ରତା ଖାତିରରେ ମୁହଁ ଖୋଲି କିଛି କହିପାରୁ ନଥାନ୍ତି ।

ଆନ୍ଦୋଳିତ ମନ ନେଇ ପାଠ ପଢା ଯାହା ହୋଇଥିଲା ସେଥିରେ କୌଣସି ମତେ ପରୀକ୍ଷାଟା ସାରିଦେଇ ବାସନ୍ତୀ ଭାବନାରେ ବିଭୋର ହୋଇ ରହିଲା । ଉପାୟ ପରେ ଉପାୟ ଆସି ବାସନ୍ତୀର ମନରେ କୁ-ସୁ ବହୁତ ଭାବନା ଯାଗି ଉଠିଲା । କଣ କରିବ କିଛି ସ୍ଥିର କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ବିବାହର ଦିନ ଯେତିକି ପାଖେଇ ଆସୁଥାଏ ଜଗନ୍ନାଥବାବୁଙ୍କର ମନ କଟକରୁ ସେତିକି ଛୁଡ଼ି ଛୁଡ଼ି ଯାଉଥାଏ । ସେ ଶେଷରେ ସ୍ଥିର କଲେ ଏପରି ହୋଇ ରହିବା ଅପେକ୍ଷା ଘରେ ଯାଇ ବୁଲି ଆସିବା ସବୁଠାରୁ ଭଲ ।

ଏହା ଭିତରେ ମଦନା ଘର ବହୁତ ଆଗେଇ ଯାଇଛି । ଆଖ ପାଖ ପଡା ପାଞ୍ଚଖଣ୍ଡିରେ ମଦନାକୁ ନଡ଼ାକିଲେ କିମ୍ବା ତାଠାରୁ କୌଣସି ପରାମର୍ଶ ନ ନେଲେ କେହି କିଛି କରୁ ନାହାନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ସମସ୍ତେ ମିଳି ତାକୁ ସରପଞ୍ଚ ବାଛିଛନ୍ତି । ସେଥିରେ ତାର ଟିକିଏ ହେଲେ ଗର୍ବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁଠି କହେ ସେ ପଞ୍ଚୁଆ ଯୋଗୁଁ ସେ ମଣିଷ । ପଞ୍ଚୁଆ ତାର ପୁଅ, ଭାଇ ସବୁ ।

ପଞ୍ଚୁଆ ଓ ସେ ଦୁହେଁ ମିଳି ସବୁବେଳେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଉପକାର କରି ଆସିଛନ୍ତି । ନିଜର ହଳବାଡ଼ି ଧନ୍ଦା ସାରି ପ୍ରତ୍ୟହ ୩।୪ ଘଣ୍ଟା ଦୁହେଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ସୁବିଧା ଅସୁବିଧା ବୁଝନ୍ତି । ରାଜା ସାଙ୍ଗରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଭଳି ମଦନା ସାଙ୍ଗରେ ପଞ୍ଚୁଆ । ଯେଉଁଠି ମଦନା ସେଇଠି ପଞ୍ଚୁଆ ।

ଜଗନ୍ନାଥବାବୁ ଘରକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାସରେ ଟଙ୍କା ପଠାନ୍ତି । ହେଲେ ମଦନା କିମ୍ବା ପଞ୍ଚୁଆ ତାର ପଇସାରେ ହାତ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ସବୁ ଟଙ୍କା ଜମାରହେ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସରେ ଜଗନ୍ନାଥ ନାଁରେ । ହେଲେ ଏକଥା ଜଗନ୍ନାଥ ଜାଣେ ନାହିଁ । ସ୍ୱାଠୁ ତାଠୁ

ଶୁଣି ମଦନା ବହୁତ ଦିନରୁ ଗୋଟିଏ Pass Book କରିଥିଲା ଜଗନ୍ନାଥ ନାଁରେ । ସେ ବହି ସେମିତି ରହିଛି ମଦନା ପାଖରେ । ଯାହା ବା ଅଳ୍ପ କିଛି ଟଙ୍କା ଜମାଥିଲା ସେଥିରେ ଟଙ୍କା ରହି ରହି ପ୍ରାୟ ୧୦ ହଜାର ପାଖା ପାଖି ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ମାଳା ସବୁବେଳେ ଲଗାଇଛି ପୁଅକୁ ବାହା କରିବ । ହେଲେ କନ୍ୟାପାତ୍ର ଖୋଜି ଖୋଜି ଗୋଡ଼ରୁ ପାଣି ମଲାଣି । ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ ପୁଅ ପାଇଁ ଗରିବ କାଠୁରିଆ ଘରେ ମନୋମତ ଝିଅଟିଏ ମିଳିବ ବା କେଉଁଠୁ ? ବାହାଘର କଥା ଜଗନ୍ନାଥ ଶୁଣିଲେ ବାଁ ଖଣ୍ଡିଆ ଦେଇ ଏଣୁ ତେଣୁ କଣ ଗୁଡ଼ାଏ ଗପି ଚାଲିଯାଉଛନ୍ତି ।

ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚକିତ କରି ହଠାତ୍ ଦିନେ ଆସି ଜଗନାଥ ବାବୁ ପହଞ୍ଚିଲେ ଘରେ । ସାନଭାଇ ଭଉଣୀ ସଭିଏଁ ଆସି ଘେରିଗଲେ ବଡ଼ଭାଇ ପାଖରେ । ଯାହା ପାଇଁ ଯାହା ସବୁ ଆଣିଥିଲା ପ୍ରଥମେ ଦେଇ ବସିଲା ପିଲା ମାନଙ୍କୁ । ସରସୀ ଘରୁ ବାହାରି ଆସି ସବୁ ପିଲାଙ୍କୁ ତାଗିଦ କଲା ଭାଇ ସାଙ୍ଗରେ ନ ଲାଗିବାକୁ । ଭାଇ ଗୋଡ ହାତ ଧୋଇ ଖାଇ ସାରିଲେ ଯାଇ ଯେଉଁ କଥା—କହି ଜଗନ୍ନାଥକୁ ଉଠାଇ ନେଲା ଘରକୁ । କୁଆ ପିଲାଟି ପରି ସାନମା'ର ଗେହ୍ଲାରେ ଶିକ୍ଷିତ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ଉଠି ଚାଲିଲେ ଘରକୁ ଲୁଗା ବଦଳାଇବା ପାଇଁ । ସବୁ କାମଦାମ ସାରି ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ବାପା ଓ ଦାଦାଙ୍କୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଗଲେ ବିଲ ଆଡ଼େ । ବିଲରେ କାମ କରୁ କରୁ ଟିକେ ଦୂରରେ ଦାଣ୍ଡି ଉପରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଦେଖି ପଞ୍ଚୁଆ ଦଉଡ଼ିଲା ତା ପାଖକୁ ମଦନାକୁ ଗୋଟାଏ ଡାକ ମାରିଦେଇ ।

ମଦନା ହିଡ଼ ଉପରେ ବସି ପଡ଼ିଲା । ପଞ୍ଚୁଆର ଡାକରେ ଚାହିଁ ଦେଖିଲା ଜଗନ୍ନାଥ ଆସୁଛି । ତା'ର ପ୍ରାଣର ଜଗୁ—ସେଇଥିରେ ତା'ର ସମସ୍ତ ଶରୀର ଦୋହଲି ଗଲା । ତା'ର ପୁଅ ଏଡ଼େ ଉଚ୍ଚ

ଶିକ୍ଷିତ—ସେ ପୁଣି ଆସିଛି ବିଲକୁ ବାପା ଦାଦାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ । ଏଇ କଥା ତା' ମୁଣ୍ଡରେ ଖେଳିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଝଟ୍ ଉଠି ପଡ଼ି ଚାଲିଲା ପୁଅ ଆଡ଼େ । ବାପା ଓ ଦାଦାଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ପ୍ରଣାମ କରି ଠିଆହେଲା ଜଗନ୍ନାଥ । ମଦନା ଓ ପଞ୍ଚୁଆ ଦୁହେଁ କାମଛାଡ଼ି ଚାଲିଲେ ଘରକୁ ପୁଅକୁ ସାଥିରେ ନେଇ ।

ଏମିତି ସୁଖ ଓ ଆନନ୍ଦ ଭିତରେ ୬ଟି ଦିନ କଟିଗଲା । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ବୋଲି ନାଁ ଡାକ । ତେଣୁ ବହୁତଆଡ଼ୁ ବହୁତ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଆସିଲା । ନାରୀମଙ୍ଗଳସମିତିରୁ ମଧ୍ୟ ନିମନ୍ତ୍ରଣଟିଏ ଆସିଲା ।

ସେଦିନ ଥାଏ ରବିବାର । ସହର ଓ ମଫସଲ ବହୁତ ଆଡ଼ୁ ବହୁତ ନାରୀନେତ୍ରୀ ସବୁ ଆସିଲେ । ସେଥିରେ ସଭାପତିତ୍ୱ କଲେ ଜଗନ୍ନାଥବାବୁ । ନାରୀମଙ୍ଗଳକେନ୍ଦ୍ରର ପରିଚାଳିକା ଶ୍ରୀମତୀ କଳ୍ପନାକୁମାରୀ ଦେବୀ ପ୍ରଥମେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିଷୟରେ କହିଲେ । ସହରୀ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଶହ ଶହ ବୋହୂଝିଅମାନେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଅନେକ ଗାଁର ମୁଖିଆମାନେ ମଧ୍ୟ ନିମନ୍ତ୍ରଣରେ ଆସିଥାନ୍ତି । ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଠିଆହୋଇ ସଭାମଣ୍ଡପରେ କହିଗଲେ । ଜଗନ୍ନାଥବାବୁ ଅନେଇ-ଥାନ୍ତି ଜଳ ଜଳ କରି । ତାଙ୍କ ମନରେ ଉଙ୍କି ମାରୁଥାଏ ଏଇ ନେତ୍ରୀମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ—ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା କହୁଛନ୍ତି, ନାରୀ ସ୍ୱାଧୀନତା ବିଷୟରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଉଦାହରଣ ଦେଉଛନ୍ତି, ପୁରୁଷ ମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ଅଧିକାର ପାଇବାକୁ ଦାବି କରୁଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଏମାନେ କଣ ? ଏଇମାନେ କଣ ପ୍ରକୃତ ଆଦର୍ଶ ନାରୀ ସୀତା, ସାବିତ୍ରୀ, ଦମୟନ୍ତୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀବାଈ, ଶୁକଦେଇ—ଏମିତି କେତେ କେତେ ନାରୀମାନଙ୍କ କଥା ଚଳଚିତ୍ରର ରଙ୍ଗିନ ଛବିପରି ମନ ମଧ୍ୟରେ ଧାଇଁ ଚାଲିଲେ ଜଗନ୍ନାଥବାବୁଙ୍କର । କିନ୍ତୁ ଏମାନେ—ଏମାନେ

କହିବେ କିଏ କେତେ ପ୍ରେମ କରିଛି, କିଏ କେତେ ରାତ୍ରି ଅନିଦ୍ରା ହୋଇ ପରପୁରୁଷ ଧରି ବଟେଇ ଦେଇଛି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାତ୍ରିରେ ଚତୁର୍ଥୀ ସଜେଇଛନ୍ତି— କିନ୍ତୁ ସଭାଲୋକର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଗୋଟାକ ଯାକ ବୋଲୁଅଛନ୍ତି ସତୀ ।

ଭାବନାର ଖିଅ ଛିନ୍ନ ଛିନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା କରତାଳିର ଧ୍ୱନିରେ । ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ସାମନାରେ ଥିବା କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ଆଡ଼େ ଚାହିଁଲେ । ଏଇଠାହିଁ ଶେଷ ବକ୍ତୃତା । ତେଣୁ ସଭାପତିଙ୍କ ଭାଷଣ ହେବ । ତାଙ୍କର ଭାଷଣ—ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେତ କିଛି ଭାବିନାହାଁନ୍ତି କିଛିମଧ ଶୁଣି ନାହାଁନ୍ତି । କିପରି କହିବେ, କଣବା କହିବେ—ଶେଷରେ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନପାଇ ଯାହା ଆସିବ ସେଇଆ କହିବେ ଏଇ ମତରେ ଆରମ୍ଭ କଲେ ତାଙ୍କର ଭାଷଣ ।

ଭାଷଣ ସରିଲା । ଅଭିମତ ଦେବେ ସମସ୍ତେ ଚାହିଁଛନ୍ତି ଉତ୍ସୁକ ମନରେ । ଜଗନ୍ନାଥବାବୁ କହିଚାଲିଛନ୍ତି — ନାରୀ ସ୍ୱାଧୀନତା— ହଠାତ୍ ଅଟକିଗଲେ, ପୂର୍ବ ଭାବନାର ଖିଅ ଯୋଡ଼ିହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ଭାଷଣ ଲମ୍ବି ଲମ୍ବି ଯାଉଥାଏ । ହେଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦରେ ଚାଲିଥାଏ ଭୀଷଣ କରତାଳି । ପୁଣି ଆରମ୍ଭ—ନାରୀ ସ୍ୱାଧୀନତା ନାଁରେ ଯେଉଁ ଅପକର୍ମ ଚାଲିଛି ପ୍ରଥମେ ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରମାନଙ୍କରେ ତାର ପ୍ରତିକାର ଲୋଡ଼ା । ଯେଉଁମାନେ ନେତା ବା ନେତ୍ରୀ ହେବାପାଇଁ ଆଗଭର ହୁଅନ୍ତି ସେମାନେ ନିଜର ଚରିତ୍ର ପ୍ରଥମେ ଠିକ୍ ରଖିବା ଉଚିତ । "ଗୋଦରିଲୋକ ପାଦତଳକୁ ଚାହାଁ ।" ଯେପରି କେହି ନକହି ନେତୃତ୍ୱର ଦୁରୁତ୍ତ ହାମା ନ କରନ୍ତି । ହଜାରେ ଅପକର୍ମ କୁକର୍ମ ପରେ ମନରେ ଧକ୍କା ଲାଗିଲେ ଜୀବନପ୍ରତି ଆସେ ବିତୃଷ୍ଣା ଓ ସେଇଥିହିଁ ଟାଣିନଏ ସେମାନଙ୍କୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେବା-ପାଇଁ । ଆଗରୁ ନାରୀର ଭୂଷଣ ଲଜ୍ୟା— ସେଇଟିକକ

ଯେତେବେଳେ ଗ୍ଭଲଯାଏ ସେ ବୋଲଏ ନେଶ୍ୱ—ଅନର୍ଗଳ ଅବଗ୍ରମ ଗଡରେ ଗୁରୁବର୍ଷଣ ଗଡରେ ଗ୍ଭଲଛି ବକ୍ତୃତାର ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ । ତାଳ ଉପରେ ତାଳ—ସମସ୍ତେ ସମର୍ଥନ କରି ଗ୍ଭଲଛନ୍ତି ସେଇ ଟିକକ ଆଣି ଦେଉଛି ମନରେ ଉନ୍ମାଦନା – ସେଇଥିରେ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ଆଗେଇ ଯାଉଛନ୍ତି ।

ଦିବାଲୋକର ସାୟାହ୍ନ ଉପସ୍ଥିତ । ସବୁ ଶୀଘ୍ର, ସରଲେ ବାହାରୁ ଆସିଥିବା ଅତିଥିମାନେ ଫେରିଯିବେ । ତେଣୁ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ସାରିଦେଲେ । ବାହାରୁ ଆସିଥିବା ନାରୀ ନେଶ୍ୱ-ମାନଙ୍କ ସହିତ କଳ୍ପନା ଦେବୀ ଜଗନ୍ନାଥବାବୁଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ପରିଚୟ କରାଇଦେଲେ । ହେଲେ କଳ୍ପନାଦେବୀଙ୍କର ମୁହଁଟି ଶୁଖି ଯାଇଥାଏ । ବିଦାୟ ନେଇ ଯେ ଯାହାର ଘରକୁ ଗଲେ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ଆସିବାର ଆସିଛି—ନୂତନତ୍ୱ କିଛି ନାହିଁ ରାତି ହୋଇଛି । ପୁଣି ସକାଳ ହେଲା । ସବୁଦିନିଆ ଗତି । ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ବିଛଣାରୁ ଉଠି ନିତ୍ୟକର୍ମସାରି ବାହାରିଛନ୍ତି ଗାଁ ଆଡ଼େ । ଅଦୂରରେ ମଟରର ହର୍ଣ୍ଣ ଶୁଣି ଅନାଇଲେ ଟିକଏ । ମଟରକୁ ଦେଖି ମନରେ ଲାଗିଲା ଚମକ--ପୁଣି କଣ ହେଲା ? ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କ ମଟର କାହିଁକି ଏଠାରେ ? ଭାବୁ ଭାବୁ ମଟର ଆସି ଠିଆ ହେଲା । ଅଶୋକ ବାବୁ ନିଜେ ଆସିଛନ୍ତି ମଟରରେ । ଜଗନ୍ନାଥବାବୁ ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କର ପାଦ ଛୁଇଁ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିଲେ । ଅଶୋକ ବାବୁ କହିଲେ—ଜଗନ୍ନାଥ ତୁମେ ମୋତେ ଟିକେ ସାହାଯ୍ୟ ନକଲେ ହେବ ନାହିଁ । ତୁମକୁ ଆଜ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବାକୁ ହେବ । ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ଅଡୁଆରେ ପଡ଼ିଲେ । ଯିବେ କିମିତି ? ଯେତେବେଳେ ଶଙ୍ଖବାଜି ବ୍ୟାଣ୍ଡ ପାର୍ଟିର ବେଷ୍ଟନୀ ଭିତରେ ପ୍ରାଣାଧିକା ବାସନ୍ତୀ ଯାଉଥିବ ଅନ୍ୟର ବନ୍ଧୁ-ବନ୍ଧନ ଭିତରେ ରହି ସେ ସମୟର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି କଣ ଉକ୍ତ

ମାଂସର ଦେହ ଧଣ୍ଡ ରହି ପାରିବେ ? ଟିକିଏ ରହି କହିଲେ—ଆପଣ ଅସିଲେ କାହିଁକି ? ମୁଁ ତ ଯାଇଥାଆନ୍ତି । ଆପଣ ଆସିଛନ୍ତି ଯେତେବେଳେ ଘରଆଡ଼େ ଆସନ୍ତୁ, ଉପର ଓଳି ବାହାର ଯିବା । ସେତିକି ବେଳେ ମଦନା ଓ ପଞ୍ଚୁଆ କାମକୁ ଯିବାପାଇଁ ବାହାର ଆସି ଦେଖିଲେ ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କୁ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଦୁହେଁ ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କର ଗୋଡ଼ିତଳେ ପଡ଼ି ତାଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ିବାକୁ ନାରାଜ । ସମସ୍ତଙ୍କ କଥା ରହିଲା । ବାହାଘର ମୋଟରୁ ୮ ଦିନ ବାକି—ତେଣୁ ରହିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁ ନାହିଁ । ବାଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟକତାରେ ଅଶୋକ ବାବୁ ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ଦୁହେଁ ଖାଇପିଇ ଯିବାର ସ୍ଥିର ହେଲା ।

ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କୁ ବିଶ୍ରାମ କରିବାକୁ ଦେଇ ଦୁଇଭାଇ ଯାକ ତାଙ୍କ ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲେ । ଏତେ ବଡ଼ ନାମଯାଦା ଓକିଲ—ସେ ପୁଣି ତାଙ୍କ ଘରେ ଅତିଥି । ଅତିଥି ସେବାରେ ତ୍ରୁଟି ହେବ ବୋଲି ଦୁହେଁ କାମକୁ ଗଲେ ନାହିଁ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁଙ୍କର ମହା ଚିନ୍ତା ୮ ଦିନ ଭିତରେ ସେ ଟଙ୍କା ପାଇବେ କେଉଁଠୁ । ବାପାଙ୍କୁ ଡାକି ଚୁପ୍ କରି ପଚାରିବାର ସ୍ଥିର କଲେ । ତାଙ୍କର ମନ ମୁତାବକ ଉପହାର ଦେବା ଲାଗି ଟଙ୍କା ଦରକାର । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ମୋଟରୁ ୩ । ୪ ହଜାର ଟଙ୍କା ହେବ ଅଛି । ନ ହେଲେ ସେଇଥିରେ ଯାହାହେବ ଭାବି ବାପାଙ୍କୁ ଡାକି ନେଲେ ଅନ୍ୟ ଏକ ଘରକୁ । ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ଅରମ୍ଭ କଲେ—"ବାପା ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କିଛି ମାଗି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଅସମର୍ଥରେ ଆପଣ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।"

ମଦନା ଏକଥା ଶୁଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ଜଗନ୍ନାଥର ପୁଣି ଅସମର୍ଥ ଗୋଟିଏ କଣ ? ବହୁତ କରି ପଚାରିଲାରୁ ଜଗନ୍ନାଥ

ବାବୁ ହୋ ହୋ ପାଞ୍ଚ ହୋଇ ସବୁକଥା କହିଗଲେ । ମଦନମୋ ନିର୍ମଳ ଚିତ୍ତରେ କହିଲା—ପୁଅ ତୋର ପଇସା ମୁଁ ରଖି ଦେଇଛି ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସରେ ଆ ଭୁ ନେବୁ, ସେଥିରେ ବା ମୁଁ କଣ ଦେବ । ସେତେବେଳେ ଜଗନ୍ନାଥର ଆନନ୍ଦର ସୀମା କହିଲେ ନସରେ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ କହି ନଗାବ ଟ୫୦୦୦୯ ପାଇଁ ଦଉଡ଼ିଲା ଡାକଘରକୁ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ ଡାକଘରେ ବା କେଉଁଠୁ ଏତେ ଟଙ୍କା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ମିଳିବ ? ତଥାପି ପୋଷ୍ଟମାଷ୍ଟର ଚେଷ୍ଟାକରି ସହଳ ଦେବେ ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ଓ ମଦନମୋ ଦୁହେଁ ଫେରିଲେ ଘରକୁ । ଗୋପନ କଥା ଗୋପନରେଇ ରହିଲା ।

ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ଓ ଅଶୋକ ବାବୁ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ସାରି ବାହାରିଲେ କଟକ । ଗାଡ଼ି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ତଥାପି ଗାଡିରେ କାହାରି ମୁହଁରେ ଭାଷା ନାହିଁ । ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ଭାବି ଚାଲିଛନ୍ତି ପୁରୁଣା ଦିନର ପୁରୁଣା ସ୍ମୃତି । ରାସ୍ତା ଯାକ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ସବୁ ମନେ ପଡ଼ିଯାଉଛି । କଟକ ଭୁବନେଶ୍ୱର କଲିକତାର ସମସ୍ତ ସ୍ମୃତି । ସୁଚେତା ଦେବୀ ଦୌଡ଼ି ଆସିଲେ ଘର ଭିତରୁ । ତାଙ୍କର ଡାକରେ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିଲେ । ସମସ୍ତେ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲେ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା—କାମଦାମ ସାରି ବାହାରିଲେ ସମସ୍ତେ ବଜାରର ପାଇଁ ଲୁଗାପଟା କିଣିବାକୁ । ବାସନ୍ତୀର ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଜବରଦସ୍ତିରେ ସେ ବାହାରିଲା ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ଶାଢ଼ୀ, ଗହଣା ସବୁ କିଣା ହୋଇ ଆସିଲା ତାଲିକା ମୁତାବକ ।

ସାତଦିନ ବାହାଘର । ପ୍ରଫୁଲର ଏକା ଜିଦ୍ ସେ ସ୍ୱୀକାର-ଯନ୍ତ୍ର ଚଳାଇବ । ତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଭିନ୍ନ । ସେ ଗୃହେଁ ବାସନ୍ତୀର ରୂପର ଅହମିକା ଓ ସଙ୍ଗୀତର ଗର୍ବ ସବୁ ଚୂନା କରିବ ।

ବାସନ୍ତୀକୁ ତାର ପାଦତଳେ ଆଣି ଖଟାଇବ । ଗଲା ଦିନର ମନରଭୂତ ତାର ମନରେ ଛପି ଛପିକା ଉଙ୍କି ମାରୁଛି ସବୁବେଳେ । ସେ ବାସନ୍ତୀକୁ ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ପୁରୁଷ ଯେତେ ବ୍ୟଭିଚାରୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନାରୀର ପ୍ରିୟ ବସ୍ତୁ ।

ସେଇ ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ କମଳମା ଦେଖା ଆସିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅଶୋକ ବାବୁ ଚାହାଁନ୍ତି ନାହିଁ ଏପରି ପୂର୍ବ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଧରାବନ୍ଧା ନିୟମ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ । ବହୁ ଯୁକ୍ତିତର୍କ ଚାଲିଲା ପରେ ଅଶୋକ ବାବୁ ଠିକେ ଠିକେ କହିଲେ, "କମଳୀ—ବାହାଘର ଭାଙ୍ଗିଯାଇ ପାରେ; କିନ୍ତୁ ମୋ ମାଟିରୁ ମୁଁ ଅଲଗା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।"

ଏଇ ମୀମାଂସା ପ୍ରଫୁଲ ବାବୁଙ୍କ ମନରେ ବିଶେଷ ଆଘାତ ଦେଲା । ତାଙ୍କର ସବୁ ପ୍ଲାନ ଫେଲ କରିଛି । ତଥାପି ସେ ନିରୁତ୍ସାହ ନ ହୋଇ ସେ ବିଷୟରେ ଆଉ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଲେ ନାହିଁ ।

ମଙ୍ଗନ—ବଡ଼ ଧୁମଧାମରେ ସାଜସଜା ଚାଲିଛି । ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ କାରପରଦାର ହୋଇ ସବୁ ସୁରଖୁରରେ ଚଳାଇ ନେଉଛନ୍ତି । ବର ଆସିବ । ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଝିଅ ଆଜି ଯିବ ପର ଘରକୁ—କେତେ ଘଣ୍ଟାର ବ୍ୟବଧାନ ମାତ୍ର ।

ଶୁଭ ରାତି ଶୁଭରେ ପାହିଲା । ଶୁଭ କାଉ କା' କା' କରି ସୁପ୍ରଭାତର ଆଗମନ ବାର୍ତ୍ତା ଜଣାଇ ଦେଇଗଲା । କାର୍ଯ୍ୟର ଗୁରୁତା ହେତୁ ସେ ଦିଗରେ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁଙ୍କର ମନ ନାହିଁ । କାମ କରି ଯାଉଛନ୍ତି ଯନ୍ତ୍ରଚାଳିତ ପରି । ଭାବିବାପାଇଁ ସେ ଅବସର ଦେଉ ନ ଥାନ୍ତି ।

ଏହା ଭିତରେ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ସମୟପାଇଁ ବାସନ୍ତୀର ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା । ସେ ଦିନ କିନ୍ତୁ ବାସନ୍ତୀ କାହିଁକି କେଜାଣି ଦାମା ହାତରେ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁଙ୍କୁ ଡକାଇ ପଠାଇଲା । ଜଗନ୍ନାଥ

ବାବୁ ସବୁ କାମ ଛାଡ଼ି ଗଲେ ବାସନ୍ତୀ ଦେବୀଙ୍କ ନିକଟକୁ । ଆଉ ସମୟ ମିଳି ପାରିବ ନାହିଁ, ଏଇଠାହିଁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ଭାବି କଲିକତାରୁ ମଗାଇଥିବା ଦଶ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଗୋଟିଏ ହୀରାଲୀଳା ଖଚିତ ହାର ହାତରେ ଧରି ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ଦେଖି ନୀରବ ଅଶ୍ରୁ ଗଡ଼ାଇଲେ । ସେତ ଚିରଦିନ ଚାଲିଯାଉଛି ପରର ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ । ତା'ର ଆଉ ଅଧିକାର ରହି ନ ପାରେ । ଦୁହେଁ କିଛିକ୍ଷଣ ଠିଆ ହେବା ପରେ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ହାତରେ ଧରିଥିବା ହାରଟି ବାସନ୍ତୀର ବେକରେ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲେ । ବାସନ୍ତୀ ତାଟକା ହୋଇ ଠିଆହୋଇ ଥାଏ । ଆଖିରୁ ବୋହି ଯାଉଥାଏ ଅନର୍ଗଳ ଲୋତକଧାରା ।

ମନର ଆବେଗରେ ବାସନ୍ତୀ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁଙ୍କର ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡି କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁଙ୍କର ପାଦଦୁଇଟି ଲୁହରେ ତିନ୍ତି ଯାଇଛି । ସେ ବାସନ୍ତୀକୁ ଚଞ୍ଚ ଉଠାଇ ଦେଲେ ।

ଅଶୋକ ବାବୁ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖୁଥାନ୍ତି—ସେ ଚାଲି ଚାଲି ସେତେବେଳେକୁ ଆସି ଗଲେଣି ସେମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ । ବାସନ୍ତୀ ବେକରେ ହାରଟି ଦେଖି ହାରର କେସ ଆଡ଼େ ଚାହିଁଲେ । ମୂଲ୍ୟ ଲିକେଟ୍ ଟି ଲଗା ଯାଇଛି । ଦଶ ହଜାର ଟଙ୍କାର ହାର ! ଅଶୋକ ବାବୁ ଆଖିକି ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପୁଣି ଥରେ ଯେତେବେଳେ ନିରେଖି ଚାହିଁଲେ ତାଙ୍କର ମନ ଟିକିଏ ଦୁଃଖ ହେଲା । ସେ ସୁଚେତା ଦେବୀଙ୍କୁ ଡକାଇ ପଠାଇଲେ ସେଇ କଥା କହିବା ପାଇଁ ।

ସୁଚେତା ଦେବୀ ଦେଖି ତଟସ୍ଥ ହୋଇଗଲେ । ସେ ଦୁହେଁ ପ୍ରଥମେ ଟିକିଏ ବିରକ୍ତ ହେଲେ ଏପରି ଅପଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ କଣ କରିବେ ? ଯାହା ବା କହୁଥାନ୍ତେ—ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ କିଛି ନ କହି

A 4558
Pragati Utkal Sangha
B-9, SECTOR 7, ROURKELA
FAKIR MOHAN

...ଯାଇଛି । କଏ ଡେରିରେ କଏ
...ବା ସହଳ ପାଇଛନ୍ତି । କଳ୍ପନା ଦେବୀଙ୍କ ନାମରେ ମଧ ଖଣ୍ଡିଏ ରଙ୍ଗିନ୍ ଲଫାପାରେ ଖଣ୍ଡେ "ଶୁଭ ବିବାହ" ଯାଇଛି । ଅନେକ ଦିନର ଗୁଡ଼ବାଡ଼ ପରେ କଳ୍ପନାଦେବୀ ଏକବାରେ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କାର୍ଡ ପାଇ ତାଙ୍କର ପୂର୍ବ ଚେତନ ସଚେତନ ହୋଇଗଲା । ସେ କାର୍ଡଟି ପଢ଼ି ଚମକି ପଡ଼ିଲେ—ଲମ୍ପଟ, ଗୁଣ୍ଡା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସହିତ ବାସନ୍ତୀର ବିବାହ ! ଅସମ୍ଭବ ! ଯେ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ କୁଆଁରୀ ଝିଅଙ୍କୁ କେତେ ଆଶାଦେଇ ଶେଷରେ କୁଆଁରୀ ଜୀବନର ସମ୍ବଳ ଟିକକ ନଷ୍ଟ କରିଛି—କେତେ ଝିଅ ଯେ ତା ପାଇଁ ବିଷ ଖାଇଛନ୍ତି— ଆଉ ଭାବିପାରିଲା ନାହିଁ । ନା-ନା, ହୋଇ ପାରେନା । ବାସନ୍ତୀ ପରି ସରଳା ବାଳିକାର ସରଳତାକୁ ନଷ୍ଟ କରିବାପାଇଁ ପାରେନା — ଉତ୍ତେଜନାରେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବାହାରିଲା କଟକ ।

ବର ବେଦୀ ଉପରକୁ ଯିବ — ସାଧାରଣତଃ ସେତିକବେଳେ ଅନେକ ବିଷୟରେ କିଛି ନା କିଛି ଦୁଇପକ୍ଷ ଭିତରେ ଲାଗିଥାଏ । ଏଠି ତା'ର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ବା ହେବ କିପରି । ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ ପାଗଳୀ ପରି ପଶି ଆସିଲେ କଳ୍ପନା ଦେବୀ । ସେ ସିଧା ସିଧା ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଉଥିଲେ — ଉପରୁ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ଓ ସୁଚେତା ଦେବୀ ଦୁହେଁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁଥିଲେ । କଳ୍ପନା ଦେବୀ ସୁଚେତା ଦେବୀଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡି ଆଣ୍ଟିଏମାରି ଓ ଜଗନ୍ନାଥବାବୁଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଡାକିନେଲେ ଉପରକୁ । ସେ ସେତେବେଳେ ନିଜକୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ଏକୁଟିଆ ଘରକୁ ଡାକିନେଇ ଲାଜ ସଙ୍କୋଚ ଛାଡ଼ି ଆମୂଳଚୂଳ ସବୁକଥା

କହିଦେଇ କାମ ଛାଡ଼ି ଗଲେ ବାସନ୍ତୀ ଦେବୀଙ୍କ ନିକଟକୁ । ଆଜ୍ଞା ବସିଗଲେ । ... ନାହିଁ, ଏଇଠାହିଁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ହାତ ହୋଇଗଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ଅଟେକାର ଗୋଟିଏ ଘରଖଲା ସେତେବେଳକୁ ବାସନ୍ତୀ ଦେବୀ ଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେଣି । ଅଶୋକ ବାବୁ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଯାଇ ପ୍ରଥମେ ସବୁ ପଚାରି ବସିଲେ । କଳ୍ପନା ଦେବୀ ପୁନର୍ବାର ସବୁକଥା କହିଲେ । ବାସନ୍ତୀ ଯାଣିଥିବା ସମସ୍ତ ଘଟଣା, ତାଙ୍କ ଘରେ ଓ କଳ୍ପନା ଦେବୀଙ୍କ ଘରେ ଘଟିଥିବା ସମସ୍ତ ଘଟଣା — କହିଗଲା । ଅଶୋକ ବାବୁ ହତବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସବୁ କାମ ସରିଲାଣି—ସେ ବାସନ୍ତୀକୁ ଠିକେ ନିରକ୍ତ ହେଲେଯେ ସେ ତାଙ୍କୁ କିଛି କହିନାହିଁ କାହିଁକି ?

ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଡକାହେଲେ । ବିବାହ ଲଗନ ଗଡ଼ିଯିବ — କିନ୍ତୁ ବାସନ୍ତୀର ଏକା ନିଦ ଯେମା ଆଗ ଭଲହେଉ ତା ପରେ । ଅକ୍ଲାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ ପରେ ସୁଚେତା ଦେବୀ ଚେତା ହେଲେ । ଅଶୋକ ବାବୁଙ୍କୁ ଠାରି ଡାକିଲେ । ଖନ ଖନ ହୋଇ କହିଲେ ବାହାଘର ବନ୍ଦଥାଉ, ବରକୁ ଫେରାଇ ଦିଅ — ଏତିକି କହି ଚୁପ୍ ରହିଲେ ।

ହାତଗଣ୍ଠି ବାକି । ବଇଣୀ କନ୍ୟା ରହିଛି ନିମିଷ । ହିନ୍ଦୁ ଘରର ପ୍ରଥାନୁଯାୟୀ ଧରିବର ଆସି ବରଘରର କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପ୍ତ ହେବ । ଏମିତି ଚନ୍ଦ୍ରାକର ଅଶୋକ ବାବୁ ଆସି ମନାକରି ଦେଲେ । ଏଥିରେ ବରପକ୍ଷର ଉପରେ ବଜ୍ର ପଡ଼ିଲା ପରି ହେଲା । ହେଲେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବାବୁ ଯେକି ନାମଯାଦା ଓସ୍ତାଦ ସେ ଛାଡ଼ୁଛନ୍ତି କେତେବେଳେ । ମନଇଚ୍ଛା ଗାଳି ଗୁଲଜ କରି ବାହାରି ଆସିଲେ ପଦାକୁ । ତାଙ୍କର ମନର ରାଗ ସ୍ତିମିତ ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେଥିରେ ସେ ସ୍ଥାନ, କାଳ, ପାତ୍ର ସମସ୍ତ ଭୁଲି